

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 27 Σεπτεμβρίου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 945

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΔΙΠΛΑΡΟΣ

«Ο Αβέρωφ
θα κριθεί από
τις πράξεις του»

Ο Ευθύμιος Δίπλαρος επισημαίνει στην «Κ» ότι δεν θα βρεθεί ποτέ απέναντι στην Αννίτα Δημητρίου, ακόμη κι αν η ίδια διεκδικήσει και χάσει στις προεδρικές εκλογές αλλά θελήσει να διατηρήσει την ηγεσία του ΔΗΣΥ. **Σελ. 10**

ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΟΥ ΔΗΚΟ

Βγήκαν
στην επιφάνεια
οι τάσεις...

Η αντιπαράθεση Νικόλα Παπαδόπουλου με Μάκη Κεραυνό έφερε στην επιφάνεια διαφορετικές τάσεις εντός του ΔΗΚΟ, το οποίο στην παρούσα φάση δύσκολα μπορεί να σταθεί ενωμένο. **Σελ. 8**

ΔΗΣΥ

Αφορμή το 2028,
από το 2023
η εκκρεμότητα

Παλιές εκκρεμότητες, προσωπικές στρατηγικές και παρασκηνιακές συμμαχίες επιστρέφουν στην Πίνδαρου. Η κίνηση Αβέρωφ άνοιξε πρόωρα το 2028 και μαζί τον ασκό του Αιόλου. **Σελ. 9**

ΘΕΤΙΚΟ ΣΗΜΑ ΑΠΟ ΚΟΜΙΣΙΟΝ ΚΑΙ ΣΤΗΡΙΞΗ 8-9 ΚΡΑΤΩΝ

Μάχη για Σένγκεν

Αποστολή Φιλίππας Καρσερά στις Βρυξέλλες και παρασκηνιακές επαφές για να καμφθεί η στάση της «σκληρής» Χάγης

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» η Κομισιόν παρουσίασε στην ομάδα Schengen Matters με θετικό φακό την τεχνική αξιολόγηση της Κύπρου, ενώ τοποθετήθηκε η επικεφαλής της αρμόδιας διεύθυνσης

του ΥΠΕΞ Φιλίππα Καρσερά Χριστοδουλίδη, εξασφαλίζοντας στήριξη οκτώ-εννέα κρατών-μελών. Ωστόσο, τα αγκάθια των «πολιτικών ιδιαιτεροτήτων» της Κύπρου εξακολουθούν να υφίστανται, κάτι

που όπως πληροφορούμαστε, οδήγησε την κα Καρσερά στη Χάγη, δεδομένης της σκληρής γραμμής που ακολουθεί οριζόντια, σε όλα ζητήματα Σένγκεν, η Ολλανδία. **Σελ. 3**

«Κανένας καγκελάριος στην ιστορία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας δεν υπήρξε πιο αντιδημοφιλής από τον Μερτς, με το επίπεδο της δημόσιας κριτικής από τις τάξεις του CDU να είναι ασυνήθιστο για ένα κόμμα που παραδοσιακά θεωρείται αφοσιωμένη μηχανή εκλογής καγκελαρίου», λέει στην «Κ» ο Μάρτιν Φουκς, πολιτικός σύμβουλος και ειδικός στην ψηφιακή επικοινωνία και στα σόσιαλ μίντια.

Ισορροπώντας στα άκρα

Είναι υπερβολικοί οι φόβοι για το μέλλον της Γερμανίας και της Ευρώπης;

«Καταστροφή» χαρακτήρισε ο Μερτς την πανωλεθρία του CDU, μετά τον θρίαμβο της Αριστεράς στο Βερολίνο και της AfD στο Μεκλεμβούργο. Πώς κέρδισαν τα άκρα τους νέους ψηφοφόρους, ποια είναι η «Γερμανί-

δα Μαρντάνι». Η Λιάνα Φιζ, Γερμανίδα ιστορικός και στέλεχος της αμερικανικής δεξαμενής σκέψης Council on Foreign Relations μιλάει στην «Κ» για την AfD και τον ρωσικό δάκτυλο. **Σελ. 20-21**

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Ο γ.γ θέλει
να διασώσει
τη διαδικασία

Διαμέσου προόδου στο επίπεδο των ΜΟΕ, ο Γκουτέρες θέλει να ωθήσει την προσπάθεια άρσης του αδιεξόδου των συνομιλιών στο Κυπριακό, συγκαλώντας, πριν παραδώσει το τιμόνι του ΟΗΕ, διεθνή Διάσκεψη. **Σελ. 6**

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟ ΚΑΛΩΔΙΟ

Οι καθοριστικοί
επόμενοι 2 μήνες

Οι επόμενοι δύο μήνες κρίνονται καθοριστικής σημασίας για την ηλεκτρική διασύνδεση Κύπρου-Ευρώπης μέσω Κρήτης, με το έργο να επιστρέφει σε φάση κινητικότητας. **Σελ. 4**

Επιθυμούμε να υλοποιηθεί το έργο: Συνέντευξη του Γάλλου πρέσβη στην Αθήνα, Ν. Κασσιανίδη. **Σελ. 5**

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ

Σε τέλμα για τα
F-35 η Τουρκία

Σελ. 16

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Προνόμια

Το πρόβλημα δεν είναι ποιος έχασε και ποιος διατήρησε αστυνομικούς φρουρούς. Είναι ότι η εξυγίανση δεν μπορεί να γίνεται με πρακτικές λιανικού εμπορίου: μειώνω δύο σεντ την τιμή ενός προϊόντος και προσθέτω τρία στην τιμή άλλου. Και στην τελική, ποιος αποφασίζει, με ποια κριτήρια και με ποιο δικαιολογητικό. Δεν νοείται να διαπομπεύονται εμμέσως συγκεκριμένοι πρώην αξιωματούχοι στο όνομα της εξοικονόμησης και, την ίδια ώρα, το κράτος να διαθέτει αστυνομικούς σε αόρατους εν ενεργεία αξιωματούχους χωρίς αντίστοιχη δημόσια τεκμηρίωση.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2027

Σκαρφαλώνει το κόστος προσωπικού

Οι δαπάνες προσωπικού αυξάνονται κατά 4,1% το 2027 και όχι 1,2% όπως δείχνουν τα δεδομένα στον Προϋπολογισμό του 2027. Η έκτακτη και μη επαναλαμβανό-

μενη δαπάνη 110 εκατ. ευρώ του 2026 που είχε ενσωματωθεί, αλλάζει άρδην την εικόνα, παρά και τη μείωση των θέσεων που πράγματι υπάρχουν. **Οικονομική, σελ. 3**

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Πολιτισμικές συναντήσεις

Ο Σον Χέμινγουэй ξεναγεί την «Κ» στην έκθεση του Μπτροπολιτικού Μουσείου Τέχνης της Νέας Υόρκης για τις πολιτισμικές συναντήσεις και ανταλλαγές των αρχαίων Ελλήνων με τους λαούς σε κάθε άκρη της Μεσογείου. **Τέχνες, σελ. 3**

ΘΕΑΤΡΟ

Μη χαλάτε την εμπειρία...

Η Κέιτ Μπλάνσετ, που πρωταγωνιστεί στην παράσταση «Electra/Persona», στο Λονδίνο, απύθυνε έκκληση προς τους θεατές να μη βιντεοσκοπούν την παράσταση. Οι Έλληνες ομότεχνοί της συμμερίζονται την αγανάκτησή της. **Τέχνες, σελ. 11**

Κρατάμε
τη μια όψη
του νομίσματος.
Αυτή που μας φέρνει
πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

ZENITH

THE HEART OF WATCHMAKING

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

CHRONOMASTER SPORT

ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΚΗΠΟΣ / Γράφει ο «ΚΗΠΟΥΡΟΣ»

Τώρα η δυσκολία πάει, ο Αβέρωφ είναι το νέο Sky

Οξύμωρο

Η στήλη γράφεται βράδυ Παρασκευής, οπότε δεν είναι σε θέση να γνωρίζει εάν τελικά κουνήθηκε ή όχι φύλλο στο Κυπριακό, προκειμένου να εκδηλώσει τη χαρά της ή τη λύπη της. Βεβαίως, το βασικό ερώτημα που εξακολουθεί να την απασχολεί, δεν απαντάται με το κούνημα ή όχι ενός φύλλου. Κι αυτό είναι το εξής: Από πού ως πού ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχει αυτοανακηρυχθεί κληριδικότερος του Κληρίδη και διεκδικεί να τον ανακηρύξουμε στην προεδρία της Δημοκρατίας προκειμένου να λύσει το Κυπριακό, έπαθε καρδιακό έμφραγμα επί Τάσσου - Χριστόφια, επιδεινώθηκε με εγκεφαλικό επί Αναστασιάδη και ενδοχομένως, παρά τις προσπάθειες ανάνηψης εκ μέρους του Χριστοδουλίδη, να συνεχίσει να βρίσκεται σε παρατεταμένο κώμα; Διότι, αν το κριτήριο είναι να «κουνηθεί φύλλο» μέσα σε ένα Σαββατοκύριακο, ο πήχης τοποθετείται σε ένα σημείο που δύσκολα μπορεί να μεταβάλει ουσιαστικά μια διαπραγματευτική πραγματικότητα ετών. Επιπλέον, προκύπτει μια ενδιαφέρουσα πολιτική αντίφαση. Ο Αβέρωφ που επιχειρεί σήμερα να εμφανιστεί ως ο αποφασιστικός ρεαλιστής, που είναι έτοιμος να συγκρουστεί με την ακινησία στο Κυπριακό και να πάει κόντρα στο απορριπτικό κατεστημένο, είναι ο ίδιος πολιτικός που, όταν το 2022, στη διάρκεια του προεκλογικού, προσπαθούσε να περιορίσει τις απώλειες του ΔΗΣΥ προς τα δεξιότερά του, έφτασε στο σημείο να υιοθετήσει ακροδεξιά ρητορική, διακηρύττοντας στην Έγνα ότι «πράξη πρώτη» της διακυβέρνησής του θα ήταν η δημιουργία φράκτι κατά μήκος της νεκρής ζώνης, από την μια άκρη της Κύπρου μέχρι την άλλη. Και μάλιστα, μέσα σε μερικές εβδομάδες. Η υπενθύμιση δεν γίνεται ούτε για να ακυρώσει θέσεις και προθέ-

Μια σουρεαλιστική διαφήμιση εποχής, όπου η οικιακή εργασία παρουσιαζόταν ως πηγή απόλυτης ευτυχίας χάρη στο κατάλληλο απορρυπαντικό στριφογυρίζει στο μυαλό, κάθε φορά που ο Αβέρωφ Νεοφύτου προβάλλει την εξειδίκευσή του στο Κυπριακό. Αφήστε που στο ξέπλυμα, το Κυπριακό είναι κατά παρασάγγας ανώτερο.

σεις. Αλλά για να δείξει πόσο εύκολα η πολιτική ταυτότητα, συγχρωτίζεται, προσαρμόζεται και συνταυτίζεται στις ανάγκες της εκάστοτε μάχης.

«...Παστρεύει τα πιάτα μου»

Επί του παρόντος και μέχρι αποδείξεως του εναντίον, ο Κηπουρός σας ζητά ταπεινά να του επιτρέψετε, κάθε φορά που βρίσκεται μπροστά στην αυτοαναφορικότητα του Αβέρωφ Νεοφύτου για «εξειδίκευσή» του στον τομέα λύσης του Κυπριακού, να θυμάται τον διάλογο των

πρωταγωνιστριών μιας παλιάς και εξαιρετικά καλτ διαφήμισης όπου η οικιακή εργασία παρουσιαζόταν ως πηγή απόλυτης ευτυχίας χάρη στο κατάλληλο απορρυπαντικό: - «Πού πας τόσο χαρούμενη;» - «Σπίτι, να πλύνω πιάτα!» - «Και είσαι χαρούμενη;» - «Ναι! Τώρα η δυσκολία πάει, τώρα υπάρχει το Σκά! Το Σκά! παστρεύει τα πιάτα μου, λατρεύει τα χέρια μου!»

Η δεύτερη πλάνη

Και έτσι η εσχάτη πλάνη χείρων της πρώτης; Οι εξελίξεις στον Δημοκρα-

τικό Συναγερμό και ακόμα περισσότερο, όσα τεκταίνονται στο παρασκήνιο, αποκτούν μέρα με την ημέρα ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Σε βαθμό που δεν θα μας εξέπληττε, εάν στο τέλος της ημέρας, μαθαίναμε ότι υποψήφιος της παράταξης στις προεδρικές εκλογές του 2028 θα είναι ο... Ανδρέας Μαυρογιάννης! Δεδομένου ότι στις προηγούμενες φρόντισαν να «απενοχοποιήσουν» τη δεξιά ψήφο προς αυτόν, γιατί όχι; Να ένας καλός προβληματισμός και για εκεί στο ΑΚΕΛ, προκειμένου να αφήσουν κατά μέρος τις αναζητήσεις για τον ακριαιότατο 50άρη με τους γκρι-

ζους κροτάφους των Άρλεκιν και να σκεφτούν ότι ο 70άρης, ίσον με δύο 35άρηδες. Για να επανέλθω, όμως, στα του ΔΗΣΥ, το ενδιαφέρον μου εστιάζεται στο κατά πόσον θα επαναληφθεί αυτό που ο Νίκος Αναστασιάδης είχε περιγράψει μετεκλογικά του 2023, σε συνέντευξη του στην «Κ», με την εξής φράση: «Τα όσα θλιβερά επεσυνέβησαν δεν οφείλοντο στις δικές μου προσωπικές φιλοδοξίες. Παρά τις προσπάθειές μου, δυστυχώς το εγώ υπερίσχυσε το καλού της παράταξης». Κι όχι, αυτή τη φορά, δεν αφορά στον Αβέρωφ Νεοφύτου η υποδείξη.

Αντί άλλη διασκέδασης

Μέχρι να ξεκαθαρίσουν οι εσωκομματικές διεργασίες στον ΔΗΣΥ για το χρίσμα του υποψηφίου το 2028, από τις οποίες θα εξαρτηθούν τόσο οι αποφάσεις του ΔΗΣΥ, αλλά και του ΑΚΕΛ, δεν έχουμε παρά να επιδοθούμε σε ένα διασκεδαστικό, ψυχαγωγικό διάλειμμα κατάλληλο για μεγάλους με λοβοτομή αλλά και για μικρά παιδιά που τα βλέπουν όλα σαν ένα ενδιαφέρον παιχνίδι. Χάρη στην ευρεία διάδοση της πληροφορίας περί των σαφών απαντήσεων που ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, έδωσε στον Τούρκο πρόεδρο από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, ξεσκεπάζοντας αποτελεσματικά και ξεκάθαρα, την τουρκική υποκρισία για τη στάση της απέναντι στο Διεθνές Δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Βεβαίως, και να μας συγχωράει ο πρόεδρος, καθώς ξέρουμε πόσο ανακατείνονται τα στομάχια του όταν τη βρίσκει μπροστά στα πόδια του, δεν φτάνει τον άθλο της Αννίτας Δημητρίου, η οποία πριν από μερικά χρόνια, μέσα σε έξι μόλις μήνες «έβαλε στη θέση τους» δύο Τούρκους αξιωματούχους, τον βουλευτή Ahmet Yildiz και τον Πρόεδρο της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης Mustafa Sentop, δίνοντάς τους «πληρωμένες απαντήσεις». Μάλιστα, τα διθυραμβικά σχόλια τότε, δεν περιορίστηκαν στο πεζό «εξασέπασε», αλλά έγινε γραφτική κριτική ότι «τον ταπεινώσε», «τον ισοπέδωσε»... Και πού να μάθει ακόμα ο κύριος Πρόεδρος, ότι η κυρία Πρόεδρος, δεν χρειάστηκε καν να πει «hyprocisy of the highest form»!

Παρά μόνο: «Ας το κρατήσουμε καθαρό: η εισβολή είναι εισβολή, η κατοχή είναι κατοχή και η βαρβαρότητα είναι βαρβαρότητα». Ήταν τότε που το «λμιντήρισμα του Βουκεφάλα, ακούστηκε μέχρι την Άγκυρα.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

27-9-1936

Μέλη της φασιστικής Ισπανικής Φάλαγγας στο Σαν Σεμπασιάν.

Φάλαγγα: Ο αρχηγός του ισπανικού φασιστικού κινήματος κ. Χοσίλα εδύλωσε σήμερα ότι προ της εθνικής εξεγέρσεως το ισπανικόν φασιστικόν κόμμα ηρίθμει ήδη ογδοήκοντα χιλιάδας οπαδών, σήμερα δε αριθμεί εις το μέτωπον και εις τα μετόπισθεν εκατόν είκοσι χιλιάδας δρώντων οπαδών και εκατόν πενήκοντα χιλιάδας εφεδρικών. Το ισπανικόν φασιστικόν κόμμα έχει εξ άλλου τριακοσίας είκοσι χιλιάδας μέλη εκ των οποίων 80 χιλιάδες γυναίκες.

Βαλκανικοί Αγώνες: Σήμερα τον απόγευμα αρχίζουν εις το Στάδιον με πάσαν επισημότητα οι 2΄ Βαλκανικοί αθλητικοί αγώνες. Κατεβλήθη προσπάθεια όπως η όλη διοργάνωσις σημειώση επιτυχίαν ανωτέραν πάσης προηγούμενης, οι δε αγώνες εκτελεσθούν με πάσαν δυνατήν τάξιν και ευρυθμίαν. Ο ΣΕΓΑΣ, ενισχυθείς και εκ μέρους του Κράτους, καθώρισε όλας τας λεπτομερείας της διοργανώσεως με τόσνη ακρίβειαν ώστε να θεωρήται από τούδε βεβαία η επιτυχία των αγώνων.

Καροτσάκια: Τα καροτσάκια των οποίων την ελευθεράν κίνησιν επέτρεψεν ο κ. Πρωθυπουργός, είναι μια ανάγκη εις την αγοράν. Με τας φθινύας τιμάς που έχουν εις τα είδη τροφής και πρωτίστης ανάγκης, καθιστούν πρόχειρα και προσπάτεις όλους αυτά και διευκολύνουν τας απόρους τάξεις.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Ο Αβέρωφ, ο πρίγκιπας και ο Τσιόρτσιλ

-**Αποφάσισα** να σε ξαναβάλω Πρόεδρο. -**Ευχαριστώ.**

Ο Τσόρτσιλ περιέγραψε με τον πιο γλαφυρό τρόπο την σύγχρονη κυπριακή πολιτική σκηνή, λέγοντας: «Οι πολιτικοί αντίπαλοι είναι απλώς άνθρωποι με άλλη άποψη. Οι πραγματικοί εχθροί κάθονται στα πίσω έδρανα του δικού σου κόμματος». Κάποτε και στα μπροστινά έδρανα, αγαπητέ Ουίνστον. Αμάν, πόσο προφητική κουβέντα είπες για τον σημερινό Συναγερμό. Spot on.

Το μαύρο κατασκοπευτικό βαν (όχι του Ντίλιαν, το δικό μου το ορθόδοξο) κατέγραψε τις αντιδράσεις πολιτικών ηγετών στο άκουσμα της υποψηφιότητας Αβέρωφ. Χριστοδουλίδης: «εβάλτηκεν να με ξαναγκάσει». Στεφάνου: «αν με έπιασαν τηλεφώνω μπορεί να τα βρούκαμεν». Νικόλας: «θα τον στηρίξω αν στηρίξει GSI». Φειδίας: «θα του κάνω training να γίνει πιο influencer από την Αννίτα». Διπλάρος: «όμα εν έβαλεν υποψηφιότητα για Πρόεδρος του Συναγερμού εν με κόφτει».

Τελευταίως πάντως πρόσεξα πως -ειδικά στο Χ- διαδικτυακά τρoλς φιλικά προσκείμενα στην εθνική μας αλεπού έχουν μετατοπίσει την κριτική από τον Χριστοδουλίδη προς την Αννίτα και μάλιστα με ιδιαίτερα σκληρή φρασολογία. Της προσπάθουν πολιτική ανεπάρκεια, ενώ επιτίθενται σε κάθε της ενέργεια (από τα κομποσκοίνια στον καρπό μέχρι την παρουσία σε φεστιβάλ και εκδηλώσεις) χαρακτηρίζοντάς τα είτε απολιτικ πολιτική είτε λαϊκισμό. Θυμήθηκα την ιστορία της γιαγιάς: «Ποιος σου έβγαλε το μάτι; -Ο αδελφός μου. -Α, για αυτό σου το έβγαλε τόσο βαθιά!».

Τις προάλλες έγραφα -αστειευόμενος- πως ο Αβέρωφ αν δεν καταστεί επιλογή του ΔΗΣΥ μπορεί να διοριστεί κάπου από τον Χριστοδουλίδη. Συνειδητοποιώ πως ίσως το πείραγμά μου μπορεί τελικά να μην ήταν και τόσο αστείο. Ας ελπίσουμε πως ο Φούλης θα φερθεί πιο υπεύθυνα από τα τρoλς του, γιατί ο κόσμος του Συναγερμού δεν θα συγχωρέσει ξανά λάθη παρόμοια με του 2023.

Μήπως υπάρχουν δύο κυβερνήσεις σε αυτό τον τόπο, διερωτήθηκε ο Νικόλας Παπαδόπουλος, μετά τους διαξιφισμούς του με τον Κεραυνό για το GSI. Μακάρι,

αγαπητέ μου Πρίγκιπα, να υπήρχαν δύο κυβερνήσεις, γιατί διάφοροι κακεντρεχείς συχνά ισχυρίζονται πως δεν υπάρχει ούτε καν μία κυβέρνηση σε αυτόν τον τόπο.

Όταν όλοι θεωρούσαν δεδομένη την υποστήριξη της υποψηφιότητας Μαυρογιάννη από το ΑΚΕΛ σ'ας είχα γράψει πως κάτι τέτοιο δύσκολα θα συνέβαινε και οι εξελίξεις φαίνεται για ακόμη μία φορά να δικαιώνουν τις προβλέψεις της στίλπης. Προφανώς το κατάλαβε και ο ίδιος ο Μαυρογιάννης, ο οποίος προσαθεί να εκβιάσει πρόωρα την υπο-

στήριξη των συντρόφων. Δυστυχώς για τον ίδιο κάτι τέτοιο δύσκολα θα συμβεί, ενώ στην ηγεσία του ΑΚΕΛ επικρατεί εκνευρισμός από την πρόθεσή του να εξαγγείλει υποψηφιότητα χωρίς να περιμένει τις αποφάσεις του κόμματος. Στη Σιβηρία, αδελφές μου, στη Σιβηρία.

Τον Πρόεδρο πρέπει να προβληματίσουν οι προσβλητικές αναφορές του υπουργού Οικονομικών προς το πρόσωπό μου, δηλώνει ο εθνικός μας πρίγκιπας, ενώ προσθέτει με νόημα πως η επιλογή του κόμματός του θα καθορίσει τον νικητή των εκλογών του 2028. Το πιάσαμε το υπονοούμενο. Βρε μπας και ψάχνει αφορμή να την κάνει με ελαφρά πηδηματάκια;

Κύπριος πολίτης, συμπατριώτης μας (κάποιοι είρωνες λένε πως είχε υπάρξει συμπατριότης του Λαοκρατήρη και στο ίδιο τάγμα με τον Χρήστου) με πιθανή συγγένεια με τον Τζο Λόου και επιρρεπής σε διεθνείς παρανομιές -ω τι σύμπτωση!- εκτελέστηκε στην Κίνα για ξέπλυμα πέραν του μισού δισεκατομμυρίου δολαρίων. Φήμες πως ο μακαρίτης πλέον συμπατριώτης μας λεγόταν Λου Τσιν και ήθελε να κάνει το όνομά του Λουκάς Τσιωνής ελέγχονται ως ανακρίβεις.

Τιμής ένεκεν, κλείνουμε με στίχους Μαργαρίτη. Το τραγούδι Συναγερμός, αν και γράφτηκε πριν πολλά χρόνια (κυκλοφόρησε το 1992) δεν θα μπορούσε να ήταν πιο επίκαιρο: «Συναγερμό ναβάλω στο φιλί σου, να πήρχε τρόπος εγώ να 'μαι το τέλος κι η αρχή σου». Δικό σας.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΔΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρπίλλου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Δύο αγκάθια που αφορούν ισάριθμες «πολιτικές ιδιαιτερότητες» της Κύπρου, όπως αυτές απορρέουν από την απουσία λύσης του Κυπριακού και από την ύπαρξη των Βρετανικών Βάσεων, βρίσκονται στον δρόμο της νήσου, για πλήρη ένταξη στον χώρο Σένγκεν. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι το πρώτο ζήτημα αφορά στην αποτύπωση στο ενωσιακό δίκαιο της διαδικασίας που αφορά στη διακίνηση προσώπων διά μέσου της Πράσινης Γραμμής και το δεύτερο αφορά στην αναβάθμιση των ελέγχων που διεξάγονται στα δύο οδοφράγματα εντός των βρετανικών βάσεων, ώστε να φτάσουν στα επίπεδα που απαιτεί η Ε.Ε. Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν ότι «η Λευκωσία βρίσκεται σε επαφή τόσο με την Κομισιόν, όσο και με τη Νομική Υπηρεσία Ε.Ε. στις Βρυξέλλες, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι προϋποθέσεις που τίθενται», ούτως ώστε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλει την πρότασή της προς το Συμβούλιο της Ε.Ε. και να αρχίσει η πολιτική συζήτηση σε επίπεδο κρατών-μελών για την πλήρη ένταξη της Κύπρου στον χώρο Σένγκεν.

Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», την Τρίτη 15 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε η πρώτη επίσημη συζήτηση στην ομάδα του Συμβουλίου Ε.Ε., Schengen Matters, στην παρουσία ομάδας τεχνοκρατών των κυπριακού ΥΠΕΞ, υπό την επικεφαλής της αρμόδιας διευθύνσης, Φιλίππα

Ρουμανία, συγχάρηκαν την Κύπρο για την τεχνική πρόοδο που έχει επιτελέσει, εκπληρώνοντας με επιτυχία 120 οροδείκτες/προαπαιτούμενα που τέθηκαν ενώπιόν της. Και κάλεσαν τη Λευκωσία να συνεχίσει στο ίδιο μήκος κύματος για ολοκλήρωση των προϋποθέσεων που τίθενται από τις Βρυξέλλες, τόσο σε σχέση με την Πράσινη Γραμμή, όσο και σε σχέση με τις Βρετανικές Βάσεις.

Άριστα ενημερωμένοι κύκλοι ανέφεραν στην «Κ» ότι μεταξύ των πολλών κρατών-μελών που δεν τοποθετήθηκαν στην ομάδα του Συμβουλίου Schengen Matters, ήταν και η Ολλανδία, η οποία θεωρείται μια από τις τριετές χώρες που υιοθετούν τη

Σύμφωνα με δύο κοινοτικούς διπλωμάτες, η Φιλίππα Καρσερά Χριστοδουλίδη προέβη στη δική της αποτίμηση της πορείας για πλήρη ένταξη της Κύπρου στη Συνθήκη Σένγκεν, εξασφαλίζοντας μάλιστα θετικές αναφορές από οκτώ-εννέα κράτη-μέλη.

Δύο αγκάθια για Κύπρο στην πορεία για Σένγκεν

Η Φιλίππα Καρσερά σε Βρυξέλλες-Χάγη – Αποκαλύπτουμε το παρασκήνιο και τι έγινε στην πρώτη επίσημη του Συμβουλίου

επίπεδο, με την εξασφάλιση θετικής απόφασης από το Συμβούλιο για πλήρη ένταξη της Κύπρου στον ενιαίο χώρο.

Άλλωστε, όπως είχαμε δημοσιεύσει, εσωτερικό σημείωμα του ΥΠΕΞ που υπογράφει η Φιλίππα Καρσερά Χριστοδουλίδη, εισπράγεται «συντονισμένη, σταθερή και τεκμηριωμένη διπλωματική προσπάθεια», ώστε η τεχνική πρόοδος που καταγράφει η Κύπρος, «να μεταφραστεί σε πολιτική απόφαση» από τα κράτη-μέλη, προκειμένου να ανάψουν πράσινο φως στην ένταξη της νήσου στο χώρο Σένγκεν.

Αγώνας ενόψει προεδρικών

Αγώνα δρόμου δίνει η Λευκωσία, προκειμένου να εξασφαλίσει είτε την πλήρη ένταξη της Κύπρου, είτε συγκεκριμένη ημερομηνία για πλήρη συμμετοχή στο χώρο Σένγκεν, πριν από τις προεδρικές εκλογές του Φεβρουαρίου 2028. Είναι προφανές ότι η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη επιθυμεί να κεφαλαιοποιήσει το ζήτημα, θεωρώντας ότι πέραν του πολιτικού κέρδους που δημιουργεί για την Κύπρο –τοποθετώντας την στον σκληρό πυρήνα των κρατών-μελών που μετέχουν σε ευρωζώνη-Σένγκεν– θα διευκολύνει τα ταξίδια των Κυπρίων πολιτών, τερματίζοντας τους ελέγχους από και προς όλες τις ευρωπαϊκές χώρες (πλην της Ιρλανδίας που έχει αυτοεξαιρεθεί από τον ενιαίο χώρο). Και υπό

Καρσερά Χριστοδουλίδη. Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν ότι η Κομισιόν ενημέρωσε την ομάδα του Συμβουλίου Schengen Matters, δίνοντας πλήρη εικόνα για την τεχνική προετοιμασία της Κύπρου (state of play), «με ιδιαίτερα θετικό φакό». Ξένη διπλωματική πηγή μάς ανέφερε ότι «η Κομισιόν αναφέρθηκε σε όλες τις τεχνικές παραμέτρους της προσπάθειας που κατέβαλε η Κύπρος για να εκπληρώσει τα κριτήρια Σένγκεν, στηρίζοντας ουσιαστικά το κυπριακό αίτημα για πλήρη ένταξη στον ενιαίο χώρο».

Σύμφωνα με δύο κοινοτικούς διπλωμάτες, η Φιλίππα Καρσερά Χριστοδουλίδη προέβη στη δική της αποτίμηση της πορείας για πλήρη ένταξη της Κύπρου στη Συνθήκη Σένγκεν, εξασφαλίζοντας μάλιστα θετικές αναφορές από οκτώ-εννέα κράτη-μέλη. Η ομάδα των εν λόγω κρατών-μελών, μεταξύ των οποίων, όπως πληροφορούμαστε, συγκαταλέγονται η Ιταλία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Μάλτα, η Βουλγαρία και η

σκληρότερη γραμμή στα ζητήματα Σένγκεν, μαζί με την Αυστρία (η οποία επίσης δεν τοποθετήθηκε). Η Ολλανδία είχε προβάλει πολιτικές ενστάσεις γύρω από την πλήρη ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, στο Σένγκεν, παρά τη θετική τεχνική εισήγηση που είχαν εξασφαλίσει οι δύο χώρες από την Κομισιόν, με αποτέλεσμα η συμμετοχή τους στον ενιαίο χώρο να καθυστερήσει 13 και πλέον χρόνια.

Υπό το φως της γνωστής στάσης που τηρεί η Χάγη σε θέματα Σένγκεν, πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι η επικεφαλής της αρμόδιας διευθύνσης του κυπριακού ΥΠΕΞ, Φιλίππα Καρσερά Χριστοδουλίδη και συνεργάτες της, πραγματοποιήσαν επαφές στην ολλανδική πρωτεύουσα, την περασμένη εβδομάδα, με προφανή στόχο την εξήγηση των κυπριακών θέσεων και την εξασφάλιση στήριξης για πλήρη ένταξη της Κύπρου στο χώρο Σένγκεν. Στο πλαίσιο των επαφών αυτών, η ομάδα του ΥΠΕΞ φέρεται να επικεντρώθη-

κε στις «πολιτικές ιδιαιτερότητες» της Κύπρου, ενώ επεδίωξε να παράσχει διαβεβαιώσεις ότι η κατοχή τμήματος της Κύπρου από την Τουρκία και η ύπαρξη των Βρετανικών Βάσεων, δεν θα προκαλέσουν προβλήματα στην εύρυθμη συμμετοχή της νήσου στη Συνθήκη Σένγκεν.

Έγκυρες πηγές ανέφεραν ότι η Ολλανδία εξετάζει την τεχνική αξιολόγηση της Κομισιόν, ενώ θα αναμένει και τη ρύθμιση για ικανοποίηση των δύο προαπαιτούμενων που αφορούν στην Πράσινη Γραμμή και στα οδοφράγματα που τελούν υπό τον έλεγχο των βρετανικών βάσεων. Ειδικότερα, σύμφωνα με εσωτερικό έγγραφο του υπουργείου Εξωτερικών, του οποίου έλαβε γνώση η «Κ», οι δύο όροι που έχουν τεθεί από τις Βρυξέλλες προς τη Λευκωσία, απαιτούν τα εξής:

• **«Ένα νομικό** μέσο, προκειμένου να παράσχει νομική βεβαιότητα και συνοχή, όπως ζητήθηκε, σχετικά με τους υφιστάμενους ελέγχους στην Πράσινη Γραμμή, χωρίς να τίθενται εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία όλων των

σε στενή συνεργασία με την Κυπριακή Αστυνομία».

Για την υλοποίηση των δύο αυτών προϋποθέσεων που θέτουν οι Βρυξέλλες, το ΥΠΕΞ έχει εγκαθιδρύσει δύο ξεχωριστές ομάδες εμπειρογνομόνων, οι οποίες όπως προαναφέραμε, συνεργάζονται ήδη με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τη Νομική Υπηρεσία.

Την ίδια ώρα, όπως πληροφορούμαστε, η αρμόδια διευθύνση του ΥΠΕΞ αναμένεται να επιχειρήσει επαφές και με άλλες χώρες που τηρούν σκληρή γραμμή σε ζητήματα Σένγκεν, όπως ακριβώς έπραξε με την Ολλανδία, θεωρώντας ότι απαιτείται κινητοποίηση και προεργασία για να διασφαλιστεί ότι η τεχνική ετοιμότητα της Κύπρου, όπως καταγράφεται στην έκθεση της Κομισιόν που απεκάλυψε η «Κ», θα κεφαλαιοποιηθεί σε πολιτικό

αυτή την έννοια, θα μπορούσε να αποτελέσει κι ένα «υποστηρικτικό σποτ» στην προεκλογική εκστρατεία για επανεκλογή του Νίκου Χριστοδουλίδη.

Όπως πάντως έχει επανειλημμένα δημοσιεύσει η «Κ», το εγχείρημα αυτό δεν θεωρείται εύκολα υλοποιήσιμο, δεδομένων των πολιτικών «ιδιαιτεροτήτων» της Κύπρου, καθώς αρκετά κράτη-μέλη τηρούν σκληρή γραμμή και απαιτούν διευκρινίσεις και διασφαλίσεις, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις οδήγησαν σε μεγάλη καθυστέρηση την προσπάθεια πλήρους συμμετοχής στο χώρο Σένγκεν.

Υπενθυμίζεται ότι η Κροατία, παρά τη θετική τεχνική αξιολόγηση της Κομισιόν, χρειάστηκε περισσότερα από τρία χρόνια για να πείσει το Συμβούλιο και να εξασφαλίσει θετική, ομόφωνη απόφαση, των κρατών-μελών. Ακόμη πιο δύσκολα ήταν τα πράγματα για τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία, που επίσης είχαν στο χέρι τη θετική τεχνική αξιολόγηση της Κομισιόν, αλλά χρειάστηκαν 13 και πλέον χρόνια για να ενταχθούν, υπό το φως ενστάσεων που προβλήθηκαν κατά κύριο λόγο από την Ολλανδία και την Αυστρία, με επίκεντρο ζητήματα διαφθοράς.

Θετική εικόνα για την τεχνική ετοιμότητα της Κύπρου δόθηκε στην ομάδα Schengen Matters, αλλά η αβεβαιότητα για τη στάση σκληρών κρατών-μελών έναντι των «πολιτικών ιδιαιτεροτήτων» της νήσου οδήγησε τη Φιλίππα Καρσερά στη Χάγη.

Γκρίζα ζώνη η δημιουργία σκληρού συνόρου στην Πράσινη Γραμμή

Η Λευκωσία εμφανίζεται πεπεισμένη ότι η πλήρης συμμετοχή της Κύπρου στον χώρο Σένγκεν, «δεν πρόκειται να επιφέρει καμία απολύτως αλλαγή επί του εδάφους» σε σχέση με τη διαχείριση της διακίνησης διά μέσου της Πράσινης Γραμμής. Πηγή στην έδρα της Ε.Ε., ανέφερε πάντως στην «Κ», ότι «ουδείς είναι σε θέση αυτή τη στιγμή να προβλέψει με πάσα βεβαιότητα τη γραμμή που θα ακολουθήσουν τα κράτη-μέλη, όταν οι πολιτικές συζητήσεις στο Συμβούλιο μπουνέ σε βαθιά

νερά». Η ίδια πηγή δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο «κάποια κράτη-μέλη να απαιτήσουν επιπρόσθετες διαβεβαιώσεις και να ζητήσουν περαιτέρω ελέγχους στην Πράσινη Γραμμή, προκειμένου να καταστεί σαφές, ότι «οι πολιτικές ιδιαιτερότητες της Κύπρου» δεν θα επιτρέψουν ανεξέλεγκτες μετακινήσεις παράτυπων μεταναστών, μέσω των κυπριακών αεροδρομίων και λιμανιών προς τις χώρες που συμμετέχουν στον χώρο Σένγκεν.

Αυτή λοιπόν η παροχή επι-

προσθέτων διαβεβαιώσεων δεν παύει να εγκυμονεί κινδύνους, καθώς εκτιμάται ότι ενδέχεται να δημιουργήσει συνθήκες περαιτέρω ελέγχων στην Πράσινη Γραμμή, προκειμένου να περιοριστεί η δυνατότητα παράτυπων μεταναστών να εισέλθουν στις ελεύθερες περιοχές της Δημοκρατίας, οι οποίες θα ανήκουν στη ζώνη Σένγκεν. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, το πρόσφατο παράδειγμα της Θέουτα, παρότι δεν ανήκει στον χώρο Σένγκεν και η στάση που τηρήσαν σύσσω-

μα σχεδόν τα κράτη-μέλη, βάζοντας στη γωνιά την Ισπανία, είναι ενδεικτική του κλίματος που επικρατεί σε σχέση με την παράτυπη μετανάστευση.

Η Λευκωσία θεωρεί πάντως ότι «η μεγάλη απόσταση από την υπόλοιπη Ευρώπη και η απουσία χερσαίων συνόρων, σε συνδυασμό με την άριστη επίδοση στην τεχνική αξιολόγηση της Κομισιόν, αλλά και τα εύσημα που έλαβε αναφορικά με την επιτήρηση της Πράσινης Γραμμής με αξιόπιστα και τεχνολογικά προηγμένα

συστήματα, αποτελούν ένα πολύ θετικό μείγμα», προκειμένου η Κύπρος να εξασφαλίσει το πράσινο φως των κρατών-μελών και μια θετικά ομόφωνη απόφαση για πλήρη συμμετοχή στον χώρο Σένγκεν, τάχιστα και χωρίς καθυστέρηση».

Κάτι βεβαίως που θα διαφανεί στο πλαίσιο των πολιτικών συζητήσεων που θα διεξαχθούν στο Συμβούλιο, όπου η πολιτική συμπεριφορά εκάστου κράτους-μέλους δεν μπορεί να εκληφθεί ως δεδομένη. Άλλωστε, όπως

έχει διαφανεί στην πράξη, πέραν των «πολιτικών ιδιαιτεροτήτων» που χαρακτηρίζουν την περίπτωση της Κύπρου, εξωγενείς παράγοντες, όπως η κατάσταση στη Θέουτα ή οι μεταναστευτικές κρίσεις προηγούμενων ετών, σε συνδυασμό με την ανάδειξη του μεταναστευτικού σε μείζον ζήτημα εκλογικής αντιπαράθεσης, σε ισχυρά κράτη-μέλη, έχουν σε μερικές περιπτώσεις ρίξει τη σκιά τους στις προσπάθειες χωρών να καταστούν πλήρη-μέλη της ζώνης Σένγκεν.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Δύο χρόνια και δύο μήνες μετά την προσωρινή αναστολή, όπως χαρακτηρίστηκε η μη συνέχιση των ερευνών βυθού ανατολικά της Κάσου, η ηλεκτρική διασύνδεση Κύπρου-Ευρώπης μέσω Κρήτης επιστρέφει σε φάση κινητικότητας. Οι επόμενοι δύο μήνες κρίνονται καθοριστικής σημασίας για την εξέλιξη του μεγαλεπήβολου ενεργειακού έργου της Ανατολικής Μεσογείου που έχει στον πυρήνα του την άρση της ενεργειακής απομόνωσης της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς και την ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας χωρών της περιοχής. Όλες οι πληροφορίες που υπάρχουν συγκλίνουν πως τα άμεσα ενδιαφερόμενα μέρη στο ενεργειακό έργο είναι αποφασισμένα να ξεπεράσουν τα εμπόδια που θέτει η Τουρκία και που στο παρελθόν οδήγησαν στην αναστολή των εργασιών. Η ενίσχυση του μετοχικού σχήματος του φορέα που θα υλοποιήσει το έργο (Great Sea

Παρά τα τουρκικά δημοσιεύματα που επιχειρούν να ρίξουν τους τόνους η Τουρκία συνεχίζει να είναι ο αστάθμητος παράγοντας με τα σενάρια για τη βεντάλια πιθανών προκλήσεων να έχουν χαρτογραφηθεί.

Interconnector) με την απόκτηση του πλειοψηφικού πακέτου μετοχών από τον γαλλικό όμιλο Meridiam με ποσοστό 66%, έχει δημιουργήσει νέα δεδομένα τα οποία θα αποκαλυφθούν επί του πεδίου, όταν εκδοθεί η Navtex που θα ανάψει το πράσινο φως για επανέναρξη των ερευνών βυθού σε τμήματα της υφαλοκρηπίδας Κύπρου και Ελλάδας και σε διεθνή ύδατα μεταξύ Κάσου και Κύπρου.

Οι επικείμενες εξελίξεις στην περιοχή των ερευνών παρακολουθούνται με ιδιαίτερη προσοχή όχι μόνο από τα ενδιαφερόμενα μέρη (Ελλάδα-Κύπρος-Γαλλία) αλλά και από τον διεθνή παράγοντα προκειμένου να αποτραπεί μια νέα εστία έντασης ένεκα των τουρκικών προκλητικών διακηρύξεων και επιδιώξεων να επιβάλει μια ντε φάκτο κατάσταση με τις παράνομες διεκδικήσεις της περί κυριαρχικών δικαιωμάτων της Τουρκίας στην περιοχή. Πληροφορίες της «Κ» από την ελληνική πρωτεύουσα τοποθετούν την επανέναρξη των ερευνών το διάστημα Οκτωβρίου-Νοεμβρίου με την έκδοση της Navtex τον επόμενο μήνα. Μάλιστα όπως αποκάλυψε η «Κ» των Αθηνών, Αθήνα και Παρίσι έχουν καταλήξει στα βήματα που θα γίνουν προκειμένου το πλοίο που θα ναυλώσει η γαλλική Meridiam να ολοκληρώσει το έργο του.

Αδειες και ενημέρωση

Ενδεικτικά της κατάστασης που διαμορφώνεται είναι και τουρκικά δημοσιεύματα που επιχειρούν να ρίξουν τον πήχη των υψηλών τόνων κάνοντας λόγο για «γαλλική φόρμουλα» επανέναρξης των εργασιών και αντί των παράνομων απαιτήσεων για άδεια από την Άγκυρα τώρα κάνουν λόγο για ενημέρωση από το πλοίο που θα πραγματο-

ποιήσει τις έρευνες. Τα τουρκικά δημοσιεύματα συγκλίνουν με τις πληροφορίες που υπάρχουν σε Ελλάδα και Κύπρο για το διαδικαστικό μέρος επανέναρξης των εργασιών το οποίο φαίνεται να έχει κλειδώσει μετά και τις επαφές του Έλληνα πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη και του Γάλλου προέδρου Εμανουέλ Μακρόν. Με βάση την πληροφόρηση και της «Κ» η γαλλική πλευρά συμφώνησε να εκδοθεί μια ανακοίνωση, «communiqué», για το καλώδιο το περιεχόμενο της οποίας λαμβάνει απόλυτα υπόψη

τις ελληνικές κόκκινες γραμμές που αγγίζουν ζητήματα κυριαρχικών δικαιωμάτων. Σύμφωνα με πληροφορίες μας, η ανακοίνωση θα κινείται προς δύο επίπεδα. Το ένα θα αφορά τα κράτη από την υφαλοκρηπίδα των οποίων θα περάσει το ηλεκτρικό καλώδιο και το άλλο παράκτια κράτη της περιοχής ανάμεσα σε αυτά και την Τουρκία. Στην πρώτη περίπτωση, λένε οι πληροφορίες της «Κ», η Γαλλία θα ζητήσει από την Αθήνα και τη Λευκωσία την έκδοση άδειας για τη διεξαγωγή ερευνών, ενώ στην άλλη

που αφορά την Τουρκία και την Αίγυπτο θα γίνει μια απλή ενημέρωση που δεν θα συνιστά όμως αίτημα αδειάς αλλά ενημέρωση για την έναρξη και τη χρονική διάρκεια των εργασιών.

Κλειδί η Γαλλία

Μέχρι και πρόσφατα παρέμενε αδιευκρίνιστο από ποια πλευρά και σε ποιο επίπεδο θα γίνουν οι ενημερώσεις επανέναρξης των εργασιών σε παράκτια κράτη της περιοχής. Ωστόσο, τις τελευταίες μέρες πληθαίνουν οι πληροφορίες που θέλουν η ενημέρωση να γί-

νεται από τη γαλλική κυβέρνηση και όχι από το πλοίο που θα πραγματοποιήσει τις έρευνες. Κίνηση που όπως εκτιμάται μπορεί να μπλοκάρει διπλωματικά κινήσεις της Τουρκίας να παρεμποδίσει τις εργασίες. Το πλοίο που θα πραγματοποιήσει τις έρευνες βυθού θα ναυλωθεί από τη Meridiam και θα είναι γαλλικής σημαίας. Το ενδεχόμενο η τουρκική πλευρά να επαναλάβει τις προκλήσεις του 2024 με παρουσία πολεμικών ναυτικών μονάδων στην περιοχή δεν θεωρείται απομακρυσμένο και παρά το γεγονός ότι Αθήνα

και Παρίσι αποφεύγουν να ρίξουν λάδι στη φωτιά θεωρείται βέβαιο πως η επανέναρξη των εργασιών θα παρακολουθείται διακριτικά από ναυτικές δυνάμεις των δύο χωρών. Σε ό,τι αφορά τη Γαλλία η στάση της δεν αποδίδεται μόνο στις όποιες γεωπολιτικές φιλοδοξίες έχει στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αλλά φαίνεται να έχει να κάνει και με τη στήριξη της άλλη γαλλικής εταιρείας, της Nexans, αναδόχου κατασκευής του υποθαλάσσιου καλωδίου υψηλής τάσης της ηλεκτρικής διασύνδεσης με την αποφυγή ανεπιθύμητων οικονομικών επιπτώσεων από ένα ενδεχόμενο ναυάγιο του έργου.

Η Άγκυρα

Παρά τα τουρκικά δημοσιεύματα των τελευταίων ημερών, που τηρούν χαμηλούς τόνους, η Τουρκία εξακολουθεί να είναι ο αστάθμητος παράγοντας. Το κατά πόσο η Άγκυρα θα θεωρήσει πως η διαδικασία επανέναρξης των ερευνών που φαίνεται να έχει συμφωνηθεί από Αθήνα και Παρίσι την καλύπτει ή θα συνεχίσει να επιμένει στις παράνομες απαιτήσεις της για συνεννόηση και συντονισμό, θα φανεί πλέον επί του πεδίου. Επί του προκειμένου, το ρεπορτάζ της «Κ» των Αθηνών θέλει Αθήνα και Παρίσι να έχουν χαρτογραφήσει τη «βεντάλια των πιθανών τουρκικών αντιδράσεων». Σύμφωνα με την «Κ» το πιο πιθανό σενάριο προβλέπει ότι η Τουρκία θα αποδεχθεί την ανακοίνωση και θα περιοριστεί στην έκδοση δικής της –παράνομης– NAVTEX για τις έρευνες. Υπό εξέταση βρέθηκαν και άλλα σενάρια, όπως το να ζητηθούν από τουρκικής πλευράς περαιτέρω διευκρινίσεις και διαβουλεύσεις για τη δρομολόγηση των ερευνών, αλλά και το να δημιουργήσει ένταση στο σημείο των ερευνών, με την αποστολή πολεμικού σκάφους, είτε παρενοχλώντας το ερευνητικό πλοίο, είτε και επιχειρώντας να αποτρέψει την προώθηση των εργασιών, όπως είχε πράξει τον Ιούλιο του 2024.

Η Αθήνα

Παρά τα όσα λέγονται κατά καιρούς στο παρασκήνιο της κυπριακής πρωτεύουσας για τις πραγματικές διαθέσεις της ελληνικής πλευράς για το έργο της ηλεκτρικής διασύνδεσης, η πρωτοβουλία των κινήσεων το τελευταίο διάστημα ανήκει στον Έλληνα πρωθυπουργό και τον Γάλλο πρόεδρο. Μια μικρή γεύση για το διαδικαστικό πλαίσιο επανέναρξης των εργασιών έδωσε ο πρωθυπουργός της Ελλάδας, μιλώντας στην κρατική τηλεόραση. «Πλοίο συγκεκριμένης ονομασίας, υπό γαλλική σημαία, θα πραγματοποιήσει έρευνες για την πόντιση καλωδίου σε μη οριοθετημένες περιοχές, οι οποίες θα περιγράφονται επακριβώς, όπως και η χρονική διάρκεια των εργασιών που θα εκκινήσουν σύντομα». Στο σημείο αυτό θόρυβος προκλήθηκε την περασμένη εβδομάδα στην Ελλάδα από τη δημοσιοποίηση αποστολής 100 χιλιάδων φύλλων πορείας σε εφείδρους των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων με το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας στην Αθήνα να σπεύδει να διευκρινίσει πως πρόκειται για μια διαδικασία ρουτίνας. Στάση αναμονής καταγράφεται και στον ΑΔΜΗΕ ο οποίος διατηρεί την τεχνική ηγεσία του σχήματος και λειτουργίας του ηλεκτρικού καλωδίου.

Καθοριστικός ο Οκτώβριος για το ηλεκτρικό καλώδιο

Ετοιμο το διαδικαστικό πλαίσιο Ελλάδας-Γαλλίας για επανέναρξη και ολοκλήρωση των ερευνών από Κάσο μέχρι Κύπρο

Η Navtex για επανέναρξη των εργασιών του γαλλικού πλοίου θα εκδοθεί από το σταθμό της Υδρογραφικής Υπηρεσίας του Πολεμικού Ναυτικού στο Ηράκλειο και θα αφορά την περιοχή από την Κάσο έως και την Κύπρο.

Εξ αποστάσεως ακολουθεί η Λευκωσία

Στη Λευκωσία η προεδρική αντίδραση στα ρεπορτάζ δύο εβδομάδων της «Κ» για τις διαθέσεις της κυπριακής πλευράς στο έργο της ηλεκτρικής διασύνδεσης λειτούργησε ως ανάχωμα στις αντιδράσεις που προκλήθηκαν από πλευράς των κομμάτων. Ωστόσο, όπως φαίνεται από τις εξελίξεις, το πρωτεύον ζήτημα για τη Λευκωσία δεν είναι όσα προγραμματίζονται μεταξύ Κάσου και Κύπρου, όπου το κυπριακό αποτύπωμα είναι αμυδρό αλλά ενδεχόμενες πολιτικές παρενέργειες στο εσωτερικό, εάν και

εφόσον οι εργασίες ξεκινήσουν. Την ώρα που τα άλλα δύο ενδιαφερόμενα μέρη του έργου καθορίζουν τα βήματα ολοκλήρωσης των ερευνών προκειμένου να ανοίξει ο δρόμος πόντισης του καλωδίου, στο εσωτερικό φαίνεται να συντηρούνται οι προβληματισμοί που υπάρχουν για το ηλεκτρικό καλώδιο. Παρά τη διαβεβαίωση του Νίκου Χριστοδουλίδη ότι η Κυπριακή Δημοκρατία θα προχωρήσει σε εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Συμφωνία Πλαίσιο του 2024 (καταβολή των ετήσιας δόσης

των €25 εκατ. στον ΑΔΜΗΕ) σε πρώτη φάση, θολό παραμένει τι θα πράξει ο υπουργός Οικονομικών Μάκης Κεραυνός, ο οποίος παραμένει σταθερός στις απόψεις του ότι δεν θα εκταμιευθούν ποσά για το καλώδιο, εάν προηγουμένως δεν ολοκληρωθεί η επικαιροποίηση των οικονομικών δεδομένων του GSI, για να φανεί εάν το έργο είναι ή όχι βιώσιμο. Εδώ πρέπει να υπενθυμίσουμε πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ανασκόπησε πως η Κύπρος θα καταβάλει τα πρώτα €25 εκατ. μόλις εκδοθεί η Navtex από

ελληνικής πλευράς. Το ερώτημα που προκύπτει είναι διττό: Πρώτον, τι θα πράξει ο Νίκος Χριστοδουλίδης στο όχι και τόσο απίθανο σενάριο που ο υπουργός Οικονομικών παραμένει σταθερός στις απόψεις που έχει εκφράσει δημόσια. Δεύτερο, κατά πόσον ο Μάκης Κεραυνός θα παραιτηθεί και θα διευκολύνει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με αποχώρησή από το κυβερνητικό σχήμα, κάτι που είχε διαμνύσει από τότε που βγήκαν προς τα έξω οι διαφωνίες με τον προηγούμενο υπουργό Ενέργειας Γιώργο Παπαναστασίου.

DUOMAX

ΠΑΡΑΚΕΤΑΜΟΛΗ 500mg + ΙΒΟΥΠΡΟΦΑΙΝΗ 150mg

ΔΙΠΛΗ

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ

αντιμετώπιση του πόνου
ανακούφιση

Συνέντευξη στον **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟ**

«**Παρακολουθούμε** τις εξελίξεις από κοντά και επιθυμούμε να υλοποιηθεί το έργο» της ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας - Κύπρου, λέει στην «Κ» ο νέος πρόεδρος της Γαλλίας στην Αθήνα Νικόλας Κασσιανίδης, στην πρώτη συνέντευξή του μετά την ανάληψη των νέων καθηκόντων του. Ο κ. Κασσιανίδης, 48 ετών, είναι από τους νεότερους πρόσβεις που έχουν ποτέ αναλάβει το συγκεκριμένο πόστο, με απόφαση του προέδρου της Γαλλίας Εμανουέλ Μακρόν. Η συνέντευξη με τον κ. Κασσιανίδη έγινε στα ελληνικά. Ο νέος πρόεδρος της Γαλλίας στην Αθήνα γεννήθηκε στο Μονπελιέ από Γαλλίδα μητέρα και Γαλλοκύπριο πατέρα. Στη συνέντευξή του, ο κ. Κασσιανίδης υπογραμμίζει ακόμη τους πυλώνες της ελληνογαλλικής σχέσης, δηλαδή την άμυνα και την ασφάλεια, ενώ αναφέρεται και στον τομέα των επενδύσεων, με κύριο εκείνον που αφορά την τεχνητή νοημοσύνη, αλλά και την πιθανότητα η Ελλάδα να αποκτήσει στο μέλλον αρθρωτούς πυρηνικούς αντιδραστήρες. Επισημαίνει, ακόμη, ότι σύντομα η Γαλλία θα αρχίσει να συνεργάζεται πιο στενά με την Ελλάδα και τις υπόλοιπες επιτά χώρες που έχουν δηλώσει ότι επιθυμούν να τεθούν υπό τη γαλλική πυρηνική ομπρέλα.

– **Με τι οδηγίες έρχεστε στην Αθήνα;**

– Ο πρόεδρος Μακρόν μου είπε πολύ απλά ότι πρέπει να προχωρήσουμε ακόμη περισσότερο τις σχέσεις μας. Είμαστε ήδη σε πολύ υψηλό επίπεδο, αλλά μπορούμε να πάμε παραπέρα. Η σχέση Ελλάδας και Γαλλίας είναι μοναδική στην περιοχή. Η αποστολή μου είναι να εφαρμόσουμε όλα όσα ήδη συνιστούν το θεμέλιο της ελληνογαλλικής σχέσης και περιγράφηκαν και από τον πρόεδρο Μακρόν και τον πρωθυπουργό Μπτισοτάκη στη συνάντησή τους του Απριλίου. Και, βεβαίως, μετά να την εμβαθύνουμε.

– **Στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας οι ελληνογαλλικές σχέσεις έχουν ήδη αρκετούς πυλώνες (φρεγάτες, αεροσκάφη, καινοτομία). Μπορεί να αναμένουμε και άλλα;**

– Υπάρχει άπλετος χώρος για περαιτέρω συνεργασία. Η άμυνα είναι βασικός πυλώνας στην ελληνογαλλική σχέση. Επιτρέψτε μου να κάνω μια διάκριση ανάμεσα στο σήμερα και το 2003, όταν ήλθα στην προεδρία της Γαλλίας στην Αθήνα για να κάνω την πρακτική μου. Τότε ήταν μια σχέση βασισμένη στην Ιστορία, στον πολιτισμό, στις σχέσεις αγάπης ανάμεσα στους δύο λαούς. Αλλά σήμερα η σχέση έχει λάβει μια εντελώς νέα, στρατηγική διάσταση. Και η διάσταση αυτή είναι διμερής, αλλά είναι και ευρωπαϊκή. Δηλαδή, συμφωνούμε και βλέπουμε τα πράγματα με τον ίδιο τρόπο και στο πεδίο της Ε.Ε., δηλαδή την ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία. Δεν είναι, εν ολίγοις, μόνο μια σχέση που περιορίζεται σε αγοραπωλησίες εξοπλισμών. Σε πιο πρακτικό επίπεδο, τα παραδείγματα είναι πολλά. Σε λίγες ημέρες επισκέπτεται την Αθήνα ο διοικητής της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων του Γαλλικού Ναυτικού και θα βρεθεί με τον Έλληνα ομόλογό του στον Πειραιά για να συζητήσουν για τη στρατιωτική εκπαίδευση. Θα δουλέψουμε, επίσης, μαζί για τη

στενότερη συνεργασία στο πεδίο των Ενόπλων Δυνάμεων για την καινοτομία. Οι Ενοπλες Δυνάμεις των δύο χωρών εκπαιδεύονται διαρκώς. Είχα την ευκαιρία να βρεθώ πριν από λίγες ημέρες στην Κρήτη για την αεροναυτική άσκηση «Μέδουσα», όπου είδα στρατιωτικούς από Ελλάδα, Αίγυπτο, Κύπρο, Γαλλία και Ιταλία, που γνωρίζονται και έχουν αδελφική μεταξύ τους σχέση. Οι ηγεσίες Ελλάδας και Γαλλίας όταν συζητούν δεν περιορίζονται στο διμερές πεδίο, αλλά συντονίζονται για τις ευρωπαϊκές προκλήσεις. Συζητούν, για παράδειγμα, για τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, την απαγόρευση των πιατο-

φομών κοινωνικών δικτύων για τους ανηλίκους, την ανταγωνιστικότητα της Ε.Ε. κ.ά. Η σχέση είναι, επίσης, πιο συνολική σε σύγκριση με το παρελθόν. Ναι, η άμυνα και η ασφάλεια είναι σημαντικές. Αλλά δεν σταματάμε εκεί. Πρόκειται, βεβαίως, για άποψη που δεν είναι μόνο δική μου, αλλά αντικατοπτρίζει και την αντίληψη του προέδρου Μακρόν, του υπουργού Εξωτερικών Ζαν-Νοέλ Μπαρό και συνολικά της γαλλικής κυβέρνησης.

– **Ερχόμαστε στο έργο της ηλεκτρικής διασύνδεσης, καθώς**

συμμετέχουν σε αυτό δύο γαλλικές εταιρείες. Εγιναν δηλώσεις από τον πρωθυπουργό και μετά τη συνάντηση με τον πρόεδρο Μακρόν σχετικά με τον πιθανό τρόπο υλοποίησης του έργου. Είστε αισιόδοξος ότι το έργο μπορεί να γίνει, δεδομένων και των αντιδράσεων από την Τουρκία;

– Να δούμε κατ' αρχάς τι είναι αυτό το έργο. Είναι ένα έργο ευρωπαϊκό στη βάση του. Το καλώδιο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία έχει επενδύσει ένα σημαντικό ποσό. Γιατί; Διότι είναι ένα καλώδιο που συνδέει δύο ευρωπαϊκές χώρες και είναι σημαντικό

για τον Ευρωπαίο φορολογούμενο και πολίτη. Υπάρχουν δύο γαλλικές εταιρείες που συμμετέχουν σε αυτό το έργο, όπως είπατε. Για όλους αυτούς τους λόγους παρακολουθούμε τις εξελίξεις από κοντά και επιθυμούμε να υλοποιηθεί το έργο.

– **Θεωρείτε ότι υπάρχει γεωπολιτικό ρίσκο για το έργο;**

– Δεν θα μπω σε λεπτομέρειες γι' αυτό το θέμα. Κρατήστε ότι είναι ένα έργο σημαντικό για τον Ευρωπαίο πολίτη, καθώς χρηματοδοτείται από την Ε.Ε. Η διάσταση της ενεργειακής επάρκειας είναι σημαντική. Το βλέπουμε και γύρω μας καθημερινά, με τις τιμές της ενέργειας να ανεβαίνουν διαρκώς. Έχουμε δύο γαλλικές εταιρείες στο έργο και ελπίζουμε ότι το έργο θα ολοκληρωθεί.

– **Ελλάδα και Γαλλία κινούνται στο ίδιο μήκος κύματος σε ό,τι αφορά τις βασικές περιφερειακές προκλήσεις, στη Μέση Ανατολή, την Ουκρανία, την Ανατολική Μεσόγειο και αλλού;**

– Είμαστε πολύ κοντά. Η Γαλλία και η Ελλάδα είναι, βέβαια, δύο διαφορετικές χώρες, οπότε δεν μπορεί οι θέσεις τους να είναι ίδιες σε όλα τα θέματα. Αλλά αυτό που βλέπω από πολύ κοντά εδώ και χρόνια είναι ότι οι ηγεσίες μας συζητούν όλα αυτά τα θέματα και αναζητούν τρόπους ώστε να προχωρήσουν μαζί.

– **Θεωρείτε ότι η ενεργειακή κρίση πρέπει να ωθήσει την Ε.Ε. να λάβει κάποια μέτρα;**

– Ναι, η Ε.Ε. πρέπει να πάρει αποφάσεις. Και επανέρχομαι στο ότι ο άξονας της πολιτικής μας πρέπει πραγματικά να είναι η ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία, σε όλα τα επίπεδα. Όταν μιλάμε για στρατηγική αυτονομία, δεν εννοούμε μόνο εξοπλισμούς και περισσότερα ευρωπαϊκά συστήματα. Σημαίνει να υπάρχει και κοινή ενεργειακή πολιτική. Αλλά και να εξετάζουμε μαζί και να έχουμε μια ολοκληρωμένη και δυνατή θέση σε θέματα όπως η Ουκρανία και η Μέση Ανατολή.

– **Η Ελλάδα είναι από τις χώρες που θα βρεθούν στην πυρηνική ομπρέλα της Γαλλίας. Ποια είναι τα επόμενα βήματα;**

– Είναι εξαιρετικά θετικό ότι η Ελλάδα και επτά ακόμη χώρες εντάχθηκαν μαζί μας σε αυτό που ονομάζουμε «προηγμένη αποτροπή». Θα αρχίσει να υπάρχει έντονη συνεργασία μεταξύ των κρατών, ώστε να δούμε μαζί με τις χώρες αυτές τι θα σημαίνει ακριβώς αυτή η προηγμένη αποτροπή. Δεν είναι μόνο μια συμβολική κίνηση, αλλά και κάτι που αντικατοπτρίζει το τι σημαίνει ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία στην πράξη.

– **Ελλάδα και Γαλλία συχνά συμφωνούν για την ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων, αλλά και της Ουκρανίας. Θεωρείτε ότι μπορεί να ενταχθεί κάποια χώρα σύντομα; Επίσης, πρέπει η Ε.Ε. να κατεβάσει τον πήχυ (π.χ. σε ζητήματα κράτους δικαίου), ώστε να γίνει ευκολότερη η ένταξη κάποιων χωρών; Πρέπει η Ε.Ε. να κάνει εκπαιδεύσεις;**

– Δεν είμαι αρμόδιος για την ενταξιακή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων. Πρέπει να υπάρχει ενθάρρυνση των χωρών. Σε αυτό συμφωνούμε με την Ελλάδα. Ξέρουμε ότι έρχεται και μια ελληνική προεδρία της Ε.Ε. το β' εξάμηνο του 2027 και θα δουλέψουμε στενά με την ελληνική κυβέρνηση.

Νικόλας Κασσιανίδης, πρόεδρος της Γαλλίας στην Αθήνα

Το καλώδιο είναι σημαντικό και για την Ε.Ε.

Θέλουμε να υλοποιηθεί το έργο. Σε ποιους τομείς θα διευρυνθεί η αμυντική συνεργασία μας. Ενεργοποιείται και η πυρηνική ομπρέλα, στην οποία συμμετέχει η Ελλάδα

Ο Νικόλας Κασσιανίδης, 48 ετών, είναι από τους νεότερους πρόσβεις που έχουν ποτέ αναλάβει το συγκεκριμένο πόστο, με απόφαση του προέδρου της Γαλλίας Εμανουέλ Μακρόν. Γεννήθηκε στο Μονπελιέ από Γαλλίδα μητέρα και Γαλλοκύπριο πατέρα. Η συνέντευξη έγινε στα ελληνικά.

“

Μαζί σε πολλά πεδία

Οι ηγεσίες Ελλάδας και Γαλλίας δεν περιορίζονται στο διμερές πεδίο, αλλά συντονίζονται για τις ευρωπαϊκές προκλήσεις. Ναι, η άμυνα και η ασφάλεια είναι σημαντικές. Αλλά δεν σταματάμε εκεί. Πρόκειται για άποψη που αντικατοπτρίζει και την αντίληψη του προέδρου Μακρόν.

“

Στρατηγική αυτονομία

Ο άξονας της πολιτικής μας πρέπει να είναι η ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία, σε όλα τα επίπεδα. Όταν μιλάμε για στρατηγική αυτονομία, δεν εννοούμε μόνο εξοπλισμούς και περισσότερα ευρωπαϊκά συστήματα. Σημαίνει να υπάρχει και κοινή ενεργειακή πολιτική.

Συνεργασία στους αντιδραστήρες και στην ΑΙ

– **Πώς φιλοδοείτε να διευρύνετε τις ελληνογαλλικές σχέσεις στα χρόνια που θα βρεθείτε στην Αθήνα;**

– Όπως είπα και στην αρχή, η σχέση μας είναι μοναδική. Η άμυνα και η ασφάλεια παραμένουν ισχυροί πυλώνες της σχέσης μας, όπως και η συνεργασία στην πολιτική προστασία. Τους επόμενους μήνες, η ελληνική Πολιτική Προστασία θα παραλάβει

τα πρώτα δύο νέα πυροσβεστικά ελικόπτερα που απέκτησε από την Airbus. Επιπλέον, έχουμε αρκετά στενές σχέσεις και στο πεδίο των επενδύσεων. Έγινε πρόσφατα η συμφωνία με τη Mistral AI, ενώ προωθείται η δημιουργία data centers, ένα εκ των οποίων θα λειτουργεί ήδη από τον επόμενο μήνα. Στην τεχνητή νοημοσύνη και στα θέματα δεδομένων θα πρέπει να συνεργαστούμε

ακόμη στενότερα, όπως και στο πεδίο των αρθρωτών πυρηνικών αντιδραστήρων. Θυμίζω ότι οι μικροί αντιδραστήρες οδηγούν σε μείωση του ενεργειακού κόστους.

Το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών μπήκε πρόσφατα στο δίκτυο της Euronext. Η υπογραμμίσω εδώ ότι μια ευρωπαϊκή αγορά κεφαλαίων είναι σημαντική γι' αυτό που λέγαμε νωρίτερα, τη στρατηγική αυτονομία της Ευ-

ρώπης, και σε αυτό το πεδίο. Θέλουμε επίσης να συνεργαστούμε στον τομέα του τουρισμού και της ναυτιλίας.

Φυσικά, ο πολιτισμός πάντα παραμένει το επιστέγασμα της σχέσης μας. Φέτος τα Γαλλικά Ινστιτούτα Αθηνών και Θεσσαλονίκης συμπληρώνουν τα 120 χρόνια τους. Επίσης, συμπληρώνονται τα 180 χρόνια της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής Αθηνών

(École française d'Athènes), που είναι σημαντική για τη συνεργασία στον τομέα της έρευνας.

Τέλος, κορυφαία προτεραιότητα της αποστολής μου είναι η προώθηση της γαλλικής γλώσσας στα ελληνικά σχολεία. Οχι μόνο διότι είναι όμορφη γλώσσα, αλλά διότι πιστεύουμε ότι αν μιλάς γαλλικά, θα έχεις μεγαλύτερες δυνατότητες και ευκαιρίες στην αγορά εργασίας.

Το τελευταίο μίλι του Κυπριακού

Το καλό και το κακό σενάριο για την άρση του αδιεξόδου των συνομιλιών

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Μέχρι το κλείσιμο της έκδοσης της «Καθημερινής» δεν υπήρχε εικόνα για την ανταπόκριση της τουρκοκυπριακής πλευράς για την πρόταση 19 σημείων που κατέθεσε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας την περασμένη Τρίτη στην προσωπική απεσταλμένη του γενικού γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, Μαρία-Άνχελα Ολγκίν. Κι αυτό όχι μόνο διότι ο Τουρκοκύπριος ηγέτης, Τουφάν Ερχιουρμαν συνάντησε τον Αντόνιο Γκουτέρες την περασμένη Πέμπτη αλλά και γιατί η συνολική εικόνα των τελευταίων μηνών στις προσπάθειες για άρση του αδιεξόδου μιας δεκαετίας, σχεδόν, στο Κυπριακό περνάει μέσα από τα αντιφατικά μηνύματα της κάθε πλευράς, το μειωμένο ενδιαφέρον της Τουρκίας και την φυσική ολοκλήρωση της θητείας του γ.γ., στα τέλη του χρόνου, που βίωσε την αποτυχία επίλυσης του Κυπριακού το 2017 στην Ελβετία. Ωστόσο το περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης της 81ης Ολομέλειας των Ηνωμένων Εθνών, στη Νέα Υόρκη, αφήνει ένα παράθυρο –το τελευταίο επί θητείας Γκουτέρες– για θετικές εξελίξεις κάτι που διαφάνηκε από το καλό κλίμα των συναντήσεων Χριστοδουλίδη-Ολγκίν και Χριστοδουλίδη-Γκουτέρες αλλά και από τη δήλωση του Προέδρου, την περασμένη Παρασκευή, πως μια τριμερής συνάντηση –μια κοινή συνάντηση των δύο ηγετών ενώπιον του γ.γ.– θα μπορούσε να είναι εφικτή. Κι ενώ εύλογα το ερώτημα μεταξύ δυσπιστων παρατηρητών του Κυπριακού είναι το «εδώ δεν μπορούν οι δύο ηγέτες να συμφωνήσουν για ένα οδόφραγμα, θα πάνε σε Πενταμερή για το Κυπριακό», η απάντηση δείχνει να είναι πιο πολύπλοκη και πιο τακτική.

Τι θέλει κάθε πλευρά

Πέραν των σκοπιμοτήτων στο επιμέρους τακτικό επίπεδο στη Νέα Υόρκη κατέστη σαφές πως κάθε δρώντας του Κυπριακού κινήθηκε στο δικό του πεδίο:

- **Για την ελληνοκυπριακή** πλευρά ξεκαθάρισε πως κινήθηκε με πρόταση που δείχνει να έχει βελτιωτικό χαρακτήρα στο αγκάθι της διάνοιξης των σημείων διέλευσης αλλά παράλληλα εξυπηρετεί και την σκοπιμότητά του «την αρνή-

Ολοκληρώθηκαν το Σάββατο στη Νέα Υόρκη, στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, οι επαφές του Αντόνιο Γκουτέρες με τους δύο ηγέτες με τον Πορτογάλο απερχόμενο επικεφαλής του διεθνούς οργανισμού να αναζητεί μια τελευταία ευκαιρία, διαμέσου Πενταμερούς.

θηκε η άλλη πλευρά» ως προς το μελλοντικό blame game

- **Ο Ερχιουρμαν** κινείται στο επίπεδο της διασφάλισης των προαπαιτούμενων του για επάνοδο στον διάλογο αλλά παράλληλα δείχνει να κινείται και μεταξύ σφύρας και άκμονος αναφορικά με την σχέση του με την Τουρκία.
- Τα Ηνωμένα Έθνη και δη ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ γνωρίζουν καλά πως κλείσιμο του έτους και αλλαγή παραδείγματος στην ηγεσία του οργανισμού χωρίς καμιά απολύτως εξέλιξη στο Κυπριακό αποτελεί αποτυχία των Η.Ε. αλλά και κάτι που κρεώνεται, προσωπικά, ο Αντόνιο Γκουτέρες.
- Η Τουρκία, όπως παραδοσιακά κινήθηκε μετά το 2017 και το Κραν Μοντανά, παίζει για παραπάνω εκ των δύο σεναρίων στο Κυπριακό παραμένοντας σε δημόσιο επίπεδο πιστή στην αμετακίνητη θέση περί λύσης δύο κρατών αλλά έχοντας και περιθώρια τακτικής κίνησης, στο πλαίσιο της γνωστής μεθόδου του “cherry picking”.

Στο μυαλό του Γκουτέρες

Καλά ενημερωμένες πηγές αναφέρουν πάντως στην «Κ» πως ο γ.γ. του ΟΗΕ δείχνει να έχει έναν περιορισμό, ένα προαπαιτούμενο και ένα μοχλό πίεσης. Πιο συγκεκριμένα ο κ. Γκουτέρες αντιλαμβάνεται πως ο χρονισμός διεξαγωγής Πενταμερούς συμπέζεται από τον χρόνο λήξης της θητείας

Η Τουρκία, παίζει για παραπάνω εκ των δύο σεναρίων στο Κυπριακό παραμένοντας σε δημόσιο επίπεδο πιστή στην αμετακίνητη θέση περί λύσης δύο κρατών αλλά έχοντας και περιθώρια τακτικής κίνησης, στα πλαίσια της γνωστής μεθόδου του “cherry picking”

του περιορισμένος στους μήνες Οκτώβριο και Νοέμβριο –με τον Δεκέμβριο να θεωρείται μεταβατικός μήνας λόγω της λήξης της θητείας του. Ο κ. Γκουτέρες θα βρίσκεται με άδεια αμνηστίας, στη Πορτογαλία, από τις αρχές Δεκεμβρίου και θα ξαναβρεθεί στην έδρα του ΟΗΕ στις αρχές του νέου έτους για την τελετή παράδοσης της σκυτάλης της ηγεσίας του ΟΗΕ. Επιπλέον φάνηκε να επιδιώξε –στις ξεχωριστές συναντήσεις του με τους δύο ηγέτες– να βρει μια συμφωνία στο επίπεδο των ΜΟΕ και δη στα σημεία διέλευσης έτσι ώστε να έχει κάτι θετικό στο χέρι του. Τέλος, το χαρτί πίεσης προς την Τουρκία, κατόπιν προσκήρυξης του προς την Άγκυρα για σύγκληση διεθνούς διάσκεψης παραμένει σχετικό και ισχυρό, δε-

δομένου πως ασχέτως προθέσεων της Τουρκίας, μια πρόσκληση σε αυτό το επίπεδο από τον γ.γ. προς την Τουρκία του Ερντογάν, δεν μπορεί να αγνοηθεί. Σε κάθε περίπτωση, ο κ. Γκουτέρες αναμένεται να προβεί σε κινήσεις και ανακοινώσεις το επόμενο διάστημα που, όπως προείδεας ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας την πρώτη μέρα άφιξής του στη Νέα Υόρκη, αλλά και με δήλωση μετά το πέρας της συνάντησης του με τον γ.γ., θα καθορίσουν –εν προκειμένω θετικά ή αρνητικά– τις εξελίξεις στο Κυπριακό.

Το καλό και το κακό σενάριο

- **Όπως** διαμορφώνεται η σύνοψη των εξελίξεων των τελευταίων εβδομάδων στο Κυπριακό, από την επίσκεψη Γκουτέρες στην Κύπρο μέχρι το πέρας της Ολομέλειας της Γ.Σ. του ΟΗΕ, τα δεδομένα δείχνουν μεταξύ ενός καλού και ενός λιγότερο καλού σεναρίου τις επόμενες εβδομάδες.
- **Το σενάριο** σύγκλησης μιας άτυπης Διάσκεψης στο Κυπριακό σε χρονισμό μεταξύ τελών Οκτωβρίου και αρχών Νοεμβρίου που ανεξαρτήτως συμφωνίας ή όχι στο επίπεδο των Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης θα επέτρεπε στον Αντόνιο Γκουτέρες να κληρονομήσει το Κυπριακό στον διάδοχό του χωρίς να χρεωθεί αποτυχία. Το εν λόγω σενάριο διαιωνίζει το πρόβλημα χρονικά επιτερόντας σε όλες τις

πλευρές «καθοδόν» για συνομιλίες να έχουν περιθώριο τακτικών ελιγμών.

- **Το σενάριο** όπου ο γ.γ. του ΟΗΕ θα ζητήσει από την Τουρκία, με δυσκολία ως προς το να λάβει αρνητική απάντηση, να συναινέσει σε μια Άτυπη Πενταμερή όπου ωστόσο η Άγκυρα θα προσέλθει για να διεκδικήσει «περισσότερα» σε σχέση με την λεγόμενη ΤΔΒΚ οδηγώντας την διαδικασία σε αποτυχία. Εντός αυτού του σεναρίου ενυπάρχει και το σενάριο εντός του σεναρίου όπου η εγκιβώτισή του εδράζεται στο η Τουρκία να μη δώσει πράσινο φως και το Κυπριακό να κληρονομηθεί στον επόμενο επικεφαλής του ΟΗΕ σε κατάσταση «limbo», εντάσσοντάς το έτσι σε τελείως ακατοργράφητα νερά.

Γυναίκα η επόμενη γενική γραμματέας;

Στο περιθώριο της Ολομέλειας της Γ.Σ. του ΟΗΕ πάντως προχωρά και η διαδικασία διαδοχής του Γκουτέρες σε επίπεδο ηγεσίας του διεθνούς οργανισμού. Τέσσερα άτομα φαντάζουν ως φαβορί. Η Μισέλ Μπατσελέτ, με παρακαταθήκη προέδρου Χίλς και ύπατης αρμοσύνη για τα ανθρώπινα δικαιώματα, εκφράζει την ατζέντα δικαιωμάτων και ισότητος φύλων, επιδιώκοντας να γίνει η πρώτη γυναίκα στη θέση. Η Μαρία Φερνάντα Εσπινόσα, με εμπειρία στην προεδρία της Γενικής Συνέλευσης και ισχυρό αποτύπωμα σε κλίμα και βιώσιμη ανάπτυξη, προβάλλει ως φωνή του Παγκόσμιου Νότου που ζητεί ριζική μεταρρύθμιση ενός «υποχρηματοδοτούμενου» ΟΗΕ. Η Ρεβέκα Γκρουσπαν, επικεφαλής της UNCTAD, φέρνει στο τραπέζι την οπτική του εμπορίου, του χρέους και της ανάπτυξης, με πρακτική εμπειρία διαμεσολάβησης όπως στη συμφωνία για τα ουκρανικά σιτηρά. Ο Ραφαέλ Γκρόσι, επικεφαλής της Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας, προβάλλει την τεχνοκρατική διαχείριση πυρηνικών κινδύνων και ζητά εξορθολογισμό δομών, με συγκωνεύσεις φορέων και περιορισμό επικαλύψεων. Καλά ενημερωμένες πηγές της «Κ» αναφέρουν πάντως πως η επόμενη γ.γ. μπορεί να είναι γυναίκα, κάτι που διαφάνηκε κι από την προκαταρκτική ψηφοφορία.

ΑΡΘΡΟ

Το τέλος της αμερικανικής ηγεμονίας στη Μ. Ανατολή

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Κατά την 81η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ανακυκλώθηκαν και επιβεβαιώθηκαν οι αποκλίσεις ανάμεσα στους καθοριστικότερους δρώντες στη Μέση Ανατολή. Ο πληθωρικός Αμερικανός πρόεδρος, με το στυλ διαπραγματευσης σε δημόσια θέα που έχει καθιερώσει, έδωσε, για πολλοστή φορά, ένα αισιόδοξο μήνυμα για επικείμενο τερματισμό της κρίσης με το Ιράν, και από την άλλη το απείλησε με αφανισμό.

Πλησιάζοντας προς τις ενδιάμεσες εκλογές, με την πλειονότητα των Αμερικανών να τάσσεται εξ αρχής εναντίον των πολεμικών επιχειρήσεων εις βάρος του Ιράν, τα ποσοστά του Τραμπ να κατακρημνίζονται εξαιτίας και των παρενεργειών της επτάμηνης πλέον κρίσης στη Μέση Ανατολή και με εμφανείς τις επιπτώσεις στην αμερικανική οικονομία, είναι αναμενόμενο να αναζητείται μια έστω προσωρινή λύση επαναλειτουργίας των Στενών του Ορμούζ. Αυτήν την ανάγκη του Αμερικανού προέδρου τη γνωρίζουν τόσο οι Ιράνιοι (που ωστόσο αντιμετωπίζουν τεράστια οικονο-

μική δυσχέρεια) όσο και οι σύμμαχοί τους, όπως η Ρωσία και η Κίνα, οι οποίοι, χωρίς να εμπλέκονται άμεσα στον πόλεμο, υποστηρίζουν ποικιλοτρόπως την Τεχεράνη (σημαντική η οικονομική διάσταση στην περίπτωση της Κίνας). Ρωσικοί και κινεζικοί δορυφόροι έχουν χρησιμοποιηθεί για τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και ακρίβεια των ιρανικών επιθέσεων εις βάρος αμερικανικών βάσεων στην περιοχή, το Ιράν εξακολουθεί να τροφοδοτείται με πολεμικό υλικό από Μόσχα και Πεκίνο, που του παρέχουν και διαβαθμισμένες πληροφορίες για τις κινήσεις των Αμερικανών. Αποτελεί κοινό τόπο ότι και οι δύο ευνοούνται από τον εγκλωβισμό των Ηνωμένων Πολιτειών σε ένα μέτωπο, το οποίο τους κοστίζει οικονομικά, εξαντλεί το αμυντικό τους απόθεμα, μέρος του οποίου à proros στερείται η Ουκρανία, πιέζει τις αντοχές των ενόπλων δυνάμεων σε συνθήκες παρατεταμένης σύγκρουσης (χαρακτηριστικά τα οκτώ περιστατικά απόπειρας αυτοκτονίας), αδυνατίζει την εικόνα του εγγυητή ασφαλείας έναντι των κρατών που φιλοξενούν αμερικανικές βάσεις, πλήττει σοβαρά το γό-

πτρο της Ουάσινγκτον και δημιουργεί έτσι συνθήκες αλλαγής δεδομένων στη Μέση Ανατολή.

Μάλιστα, πρόσφατα ο Αμερικανός πρόεδρος αρνήθηκε να συνδράμει τη Σαουδική Αραβία στη σύγκρουσή της με τους Χούθι στην Υεμένη, σε μια πολύ κρίσιμη συγκυρία για το Ριάντ, δεδομένου ότι δέχεται επιθέσεις στις πετρελαϊκές εγκαταστάσεις του, περιορίζονται δραματικά οι δυνατότητές του να παρακάμπτει τα Στενά του Ορμούζ μέσω του αγωγού East-West και τα πλοία που μεταφέρουν σαουδαραβικών συμφερόντων πετρέλαιο και εμπορεύματα έχουν στοχοποιηθεί, κλείνοντας μια σημαντική θαλάσσια αρτηρία, αυτή του Μπαμπ אל Μαντέμπ. Το μήνυμά του Τραμπ είναι διττό: δεν έχει διάθεση να εμπλακεί σε ένα ακόμη μέτωπο στην ευρύτερη Μέση Ανατολή, εξαντλώντας διπλωματικό, στρατιωτικό και οικονομικό κεφάλαιο για την αντιμετώπιση των συνεπειών ενός πολέμου που πάντως αποτέλεσε προσωπική επιλογή του και το σημαντικότερο, προτάσει –και σε αυτή την περίπτωση– το αμερικανικό συμφέρον έναντι της ευθύνης και της δέσμευ-

σης που απορρέει από τον ρόλο του συμμάχου των κρατών του Κόλπου. Τα τελευταία ασφαλώς προβληματίζονται από τη γενικότερη στάση των Ηνωμένων Πολιτειών, εκκινώντας από τη μη ενημέρωσή τους για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις εις βάρος του Ιράν, την απροθυμία ή/και ανικανότητα να τελειώσουν τη δουλειά, ανατρέποντας ή πάντως εξουδετερώνοντας τις επιχειρησιακές δυνατότητες του καθεστώτος, και βέβαια την αδυναμία να υπερασπιστούν από τις ιρανικές επιθέσεις και κυρίως να επαναφέρουν το Ορμούζ στην προ πολέμου λειτουργική κατάσταση.

Παρότι δεν υπάρχει καμία εκτός περιοχής δύναμη η οποία δύναται ή προτίθεται να αντικαταστήσει ή έστω να υποκαταστήσει μερικώς τον ρόλο των Αμερικανών, δεν είναι υπερβολικό να εκτιμήσουμε ότι η αμερικανική ηγεμονία στη Μέση Ανατολή έχει αρχίσει να φθίνει. Είναι σημαντική η πρωτοβουλία της Ουάσινγκτον, που προτείνει τη δημιουργία ενός επενδυτικού σχήματος 10 δισ. δολαρίων με άλλους οκτώ περιφερειακούς εταίρους της, με στόχο την

αποκατάσταση των ενεργειακών υποδομών που έχουν πληγεί στη διάρκεια των τελευταίων επτά μηνών αλλά και την κατασκευή και επέκταση αγωγών που παρακάμπτουν τα Στενά του Ορμούζ. Ωστόσο, θα απαιτηθούν αρκετός χρόνος για την υλοποίησή του και σχεδόν δεκαπλάσια κεφάλαια από αυτά που αρχικά έχουν δεσμευτεί. Δεδομένου του συχνά επιπόλαιου τρόπου με τον οποίο διαφημίζονται διάφορες συμφωνίες που συνάπτουν οι ΗΠΑ, δεν υπάρχει προσώρας κάτι χειροπιαστό που να «δένει» τις σχέσεις των κρατών της περιοχής με αυτές και να δημιουργεί μεγαλύτερο βαθμό δέσμευσης για την Ουάσινγκτον.

Αναμένεται, πάντως, να αποσυρθούν αμερικανικές δυνάμεις, οι οποίες σήμερα είναι εγκατεστημένες σε 19 βάσεις, οκτώ εκ των οποίων είναι μόνιμες. Πρώτον, γιατί αποδείχθηκε ότι είναι εξαιρετικά ευάλωτες έναντι επιθέσεων με φθηνά drones και πυραύλους και, δεύτερον, γιατί είναι διάσπαρτες σε αρκετά σημεία και είναι λογικό να περιοριστούν γεωγραφικά, κάτι που θα εξυπηρετούσε και τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος και των στρατιωτικών πόρων στη ΝΑ Ασία.

Επί του παρόντος, είτε πριν είτε κατόπιν των ενδιάμεσων εκλογών, αναζητείται μια προσωρινή και πάντως μεταβατική φόρμουλα συνεννόησης και όχι οριστική διευθέτηση, γιατί τα ζητήματα είναι πολυπαραγοντικά και αλληλένδετα, ώστε να απαιτείται η εγκαθίδρυση ενός κλίματος ελάχιστης εμπιστοσύνης προκειμένου να αρχίσουν σταδιακά να επιλύονται, διαμορφώνοντας ένα θετικό μομέντουμ. Ο πρόεδρος Τραμπ διαπίστωσε ότι είναι πιο εύκολο να ξεκινήσεις έναν πόλεμο από το να τον ολοκληρώσεις, κάτι που επιβεβαιώνεται και ιστορικά, αφού η πλειονότητα των ένοπλων συγκρούσεων τα τελευταία 80 χρόνια δεν έχει καταλήξει σε βιώσιμη διπλωματική διευθέτηση. Πολλώ δε μάλλον στη σημερινή Μέση Ανατολή, όπου πολλά και διάσπαρτα μέτωπα, τα οποία ανά πάσα στιγμή μπορούν να αναφλεγούν, παραμένουν σε εκκρεμότητα.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων και καθηγητής του Αμερικανικού Πανεπιστημίου Ελλάδος. Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος το βιβλίο του «Η νέα παγκόσμια τάξη. Το δικαίο της ισχύος».

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Η κυπριακή λαϊκή παράδοση λέει πως το μνήμα του Αγίου Νεοφύτου «ούτε μέτρον έχει, ούτε χωρεί τον καθένα». Δηλαδή, προσαρμόζεται θαυματουργά στο μέγεθος εκείνου που μπαίνει μέσα, μικραίνοντας για τους μεγάλους και μεγαλώνοντας για τους μικρούς ή, με βάση μια άλλη παραλλαγή, το αντίθετο, για να μη χωράει κανέναν παρά μόνο τον Άγιο. Την παράδοση αυτή ιδιότητα μοιάζει, ορισμένες φορές, να αποκτά και το Διεθνές Δίκαιο. Όχι, οι κανόνες αυτοί καθαυτοί. Το κείμενο παραμένει σταθερό και λειτουργεί ως θεμέλιο για τη διεθνή τάξη, την κυρίαρχη ιδότητα των κρατών, τον σεβασμό της εδαφικής ακεραιότητας, τη μη χρήση βίας, την ειρηνική επίλυση διαφορών... Η ελαστικότητα παρουσιάζεται στην πολιτική βούληση και στην προθυμία για την εφαρμογή του, η οποία έχει να κάνει με το πώς οι κανόνες ερμηνεύονται, επικαλούνται και, κυρίως, επιβάλλονται αναλόγως των ισορροπιών ισχύος και συμφερόντων της κάθε εποχής. Ως εκ τούτου, στην πράξη προκύπτει ένα Διεθνές Δίκαιο με διαστολή και συστολή. Διαστέλλεται όταν συγκρούεται με ζωτικά γεωπολιτικά, οικονομικά ή στρατηγικά συμφέροντα ισχυρών κρατών, οπότε εμφανίζονται οι εξαιρέσεις, οι ειδικές περιστάσεις, οι διαφορετικές ερμηνείες και η ανάγκη να ληφθούν υπόψη οι «πραγματικότητες επί του εδάφους». Όταν, αντιθέτως, το Δίκαιο συμπίπτει με τα συμφέροντα των ισχυρών ή μιας ισχυρής ομάδας κρατών, συστέλλεται και επανέρχεται στο προσκήνιο η απαίτηση για απαρέγκλιτη προσήλωση στις αρχές, στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και στη διεθνή νομιμότητα.

Το Δίκαιο και η Ρεαλιολιτική

Η διαρκής αναμέτρηση του Δικαίου με την ισχύ, των κανόνων με τη Ρεαλιολιτική, είναι μία από τις παλαιότερες και πιο επίμονες συγκρούσεις των διεθνών σχέσεων. Για τα μικρά κράτη, ωστόσο, αυτή η αναμέτρηση είναι πολύ πιο δύσκολη. Το Διεθνές Δίκαιο αποτελεί γι' αυτά ζωτικής σημασίας έρεισμα, καθώς οι κανόνες, οι διενθείς συνθήκες και οι θεσμοί είναι το βασικό τους αντίβαρο απέναντι στην ισχύ των μεγαλύτερων. Την ίδια ώρα, όμως, το ίδιο το μέγεθος και το εκτόπισμά τους, τα υποχρεώνει να κινούνται μέσα στον κόσμο της Ρεαλιολιτικής: να οικοδομούν συμμαχίες, να συνυπολογίζουν τους συσχετισμούς ισχύος, να προσπαθούν οικονομικά και γεωπολιτικά συμφέροντα και, συχνά, να συμβιβάζουν την προσήλωση στις αρχές με τις απαιτήσεις της πραγματικότητας.

Μοσχοβίτικο τέμπο

Η ημικατεχόμενη Κύπρος αποτελεί μια σχεδόν υποδειγματική περίπτωση αυ-

Διπλωματικές προυέτες ανάμεσα σε Διεθνές Δίκαιο και Ρεαλιολιτική

Για την Κύπρο αποτελεί ζωτικό συμφέρον η καθολική εφαρμογή των αρχών του Διεθνούς Δικαίου. Την ίδια στιγμή, συχνά αναζητεί περιθώρια ελιγμών ανάμεσα στην αρχή και στη σκοπιμότητα

Η Λευκωσία έχει οικοδομήσει την επιχειρηματολογία της στο Κυπριακό πάνω στα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών και στις θεμελιώδεις αρχές της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας. Ωστόσο, από την πρόσφατη εξωτερική πολιτική της δεν απουσιάζουν οι αντιφάσεις που έρχονται σε σύγκρουση με την «ακλόνητη προσήλωσή» της στο Διεθνές Δίκαιο.

της της δύσκολης εξίσωσης. Γι' αυτό και από την πρόσφατη εξωτερική πολιτική της δεν απουσιάζουν οι αντιφάσεις που έρχονται σε σύγκρουση με την «ακλόνητη προσήλωσή» της στο Διεθνές Δίκαιο. Αντιθέτως, μπορεί κανείς να βρει χαρακτηριστικές περιπτώσεις στις οποίες η Λευκωσία χρειάστηκε να ισορροπήσει ανάμεσα στην επικύρωση του Διεθνούς Δικαίου και στην εξυπηρέτηση αυτού που, στη συγκεκριμένη συγκυρία, θεωρούσε εθνικό, οικονομικό ή γεωπολιτικό της συμφέρον.

Η Ρωσία αποτελεί ίσως το καθαρότερο παράδειγμα. Όταν τον Μάρτιο του 2014 προχώρησε στην προσάρτηση της Κριμαίας, η Κυπριακή Δημοκρατία βρέθηκε ενώπιον μιας εξαιρετικά άβολης πραγματικότητας. Από τη μία, ένα κράτος που έχει οικοδομήσει επί δεκαετίες την επιχειρηματολογία του Κυπριακού πάνω στην απαγόρευση της χρήσης βί-

ας, στον σεβασμό της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας και στη μη αναγνώριση τετελεσμένων που παράγονται διά της στρατιωτικής ισχύος δεν μπορούσε παρά να βρίσκεται απέναντι στην προσάρτηση ουκρανικού εδάφους. Από την άλλη, όμως, βρισκόταν η Ρωσία: ένας παραδοσιακά σημαντικός εταίρος της Λευκωσίας, μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, χώρα με την οποία διατηρούσε στενές πολιτικές και οικονομικές σχέσεις. Και κάπου εκεί άρχισαν οι διπλωματικές προυέτες.

Τον Μάιο του 2015, έναν χρόνο μετά την προσάρτηση της Κριμαίας, ενώ το σύνολο των Ευρωπαίων ηγετών επέλεξε να μοιχοκότρει τις εκδηλώσεις της Μόσχας για τα 70 χρόνια από τη νίκη επί της ναζιστικής Γερμανίας, ο τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Νίκος Αναστασιάδης ήταν ο μόνος ηγέτης κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ταξίδεψε στη

Μόσχα και παρακολούθησε τη μεγάλη στρατιωτική παρέλαση στην Κόκκινη Πλατεία. Η εξήγηση που έδωσε ο ίδιος ήταν χαρακτηριστική: «Δεν μπορούμε να περιφρονούμε την ιστορία στο όνομα μιας κρίσης». Η Λευκωσία δεν αμφισβητούσε επισήμως την ευρωπαϊκή θέση για την Κριμαία, επέλεγε όμως να διατηρεί ανοικτή, και μάλιστα σε ανώτατο επίπεδο, τη σχέση της με τη Μόσχα.

Έναν χρόνο αργότερα, στις 7 Ιουλίου 2016, η Βουλή των Αντιπροσώπων ενέκρινε, με 33 ψήφους υπέρ και τους 17 παρόντες βουλευτές του ΔΗΣΥ να τηρούν αποχή, ψήφισμα που καλούσε την κυβέρνηση να εργαστεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για την άρση των κυρώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Το σχέδιο είχε καταθεί από την κοινοβουλευτική ομάδα του ΑΚΕΛ και υποστήριζε ότι οι κυρώσεις ήταν αντιπαραγωγικές και δεν είχαν

συμβάλει στην επίλυση της ουκρανικής κρίσης. Ακόμη πιο ενδιαφέρουσα, υπό το πρίσμα της realpolitik, ήταν η αιτιολόγηση. Το ίδιο το σχέδιο ψηφίσματος υπογράμμιζε τις επιπτώσεις των κυρώσεων στις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις Κύπρου και Ρωσίας, κατονομάζοντας τον τουρισμό, τις χρηματοοικονομικές και επαγγελματικές υπηρεσίες και την εμπορική ναυτιλία. Η Μόσχα χαιρέτισε το ψήφισμα, ενώ το Κίεβο το καταδίκασε, χαρακτηρίζοντάς το έμμεση υποστήριξη προς τη Ρωσία.

Η ιστορία απέκτησε χρόνια αργότερα μια πολύ σοβαρότερη διάσταση. Έρευνα του διεθνούς δημοσιογραφικού δικτύου OCCRP, βασισμένη σε διαρρεύσαντα ηλεκτρονικά μηνύματα, αποκάλυψε ότι η κίνηση αυτή ήταν αποτέλεσμα ενός ευρύτερου, συντονισμένου σχεδίου ρωσικής επιρροής, με στόχο να προκληθεί ρήγμα στο μέτωπο των ευρωπαϊκών κυρώσεων. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, ήδη από τα τέλη Απριλίου του 2016 είχε καταρτιστεί σχέδιο για την προώθηση ψηφίσματος στην Κυπριακή Βουλή. Ο Ρωσοκύριος επιχειρηματίας Ντμίτρι Κοζλόφ δήλωσε στο OCCRP ότι είχε επικοινωνήσει με τον τότε γενικό γραμματέα του ΑΚΕΛ Άντρο Κυπριανού για να διερευνήσει κατά πόσο υπήρχε ενδιαφέρον για μια τέτοια πρωτοβουλία. Στις 29 Ιουνίου, σύμφωνα πάντοτε με την έρευνα, στέλεχος του ρωσικού δικτύου απέστειλε σε συνεργάτη του προσχέδιο που έφερε την υπογραφή της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΑΚΕΛ. Μία εβδομάδα αργότερα, στις 7 Ιουλίου, η Κυπριακή Βουλή ενέκρινε ένα σχεδόν πανομοιότυπο κείμενο.

Κύπριοι «Ψευδοπαρτηντές»

Το 2017 και το 2018 η Κύπρος έμελλε να «εκτεθεί» ακόμα περισσότερο καθώς κυπριακά πολιτικά πρόσωπα πραγματοποίησαν επισκέψεις, μετείχαν σε συνέδρια ή συμμετείχαν ως «παρτηντές» σε... ψευδοεκλογές στη χερσόνησο της Κριμαίας. Συγκεκριμένα, το 2017, στο Διεθνές Οικονομικό Φόρουμ της Γιάλτας στην Κριμαία, συμμετείχαν επικεφαλής αντιπροσωπειών ο ίδιος ο γενικός γραμματέας του ΑΚΕΛ, Άντρος Κυπριανού και ο Γιώργος Λιλλήκας, τότε πρόεδρος της Συμμαχίας Πολιτών. Η παρουσία τους εκεί χρησιμοποιήθηκε έντονα από τη ρωσική προπαγάνδα για να δείξει ότι ευρωπαϊκά κόμματα «νομιμοποιούν» την προσάρτηση. Το 2018, τρία στελέχη του ΑΚΕΛ, το ένα μάλιστα μέλος του Κοινοβουλίου, ταξίδεψαν στην Κριμαία ως «παρτηντές» στις ρωσικές προεδρικές εκλογές οι οποίες διεξήχθησαν παράνομα και στο έδαφος της κατεχόμενης Κριμαίας. Το γεγονός αυτό προκάλεσε την έντονη αντίδραση της Ουκρανίας, η οποία τους κήρυξε personae non gratae και τους κατηγόρησε για συνεργασία με τις ρωσικές κατοχικές αρχές.

Ο «δυτικός προσανατολισμός» δεν εξαφάνισε το δίλημμα

Η περίπτωση της Ρωσίας ανήκει πλέον σε μια διαφορετική γεωπολιτική εποχή για τη Λευκωσία. Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία το 2022, η ριζική μεταβολή των σχέσεων Ευρωπαϊκής Ένωσης και Μόσχας και ο σαφέστερος δυτικός προσανατολισμός που ακολούθησε η Κυπριακή Δημοκρατία περιόρισαν δραστικά τα περιθώρια εκείνων των παλαιότερων ισορροπιών. Δεν εξαφάνισαν, όμως, το δίλημμα. Απλώς άλλαξαν τους πρωταγωνιστές του.

Η Γάζα και, ευρύτερα, η σχέση της Κύπρου με το Ισραήλ αποτελούν σήμερα ένα πολύ διαφορετικό, αλλά εξίσου ενδιαφέρον παράδειγμα της προσπάθειας ενός μικρού κράτους να κρατήσει ταυτόχρονα δύο πράγματα: τις θέσεις αρχών που απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο και μια στρατηγική

σχέση την οποία δεν επιθυμεί να διαταράξει.

Από την πρώτη στιγμή μετά την επίθεση της Χαμάς στις 7 Οκτωβρίου 2023, η Λευκωσία καταδίκασε την τρομοκρατική επίθεση και αναγνώρισε το δικαίωμα του Ισραήλ στην ασφάλεια. Καθώς όμως ο πόλεμος στη Γάζα εξελισσόταν και η ανθρωπιστική κατάσταση επιδεινωνόταν, η κυπριακή θέση άρχισε να αποκτά σαφέστερα και τα άλλα στοιχεία της εξίσωσης: προστασία των αμάχων, τήρηση του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου, ανεμπόδιστη παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, κατάπαυση του πυρός και επαναφορά της λύσης των δύο κρατών ως της μόνης βιώσιμης πολιτικής προοπτικής. Η εξέλιξη αποτυπώνεται ακόμη και στις ψηφοφορίες των Ηνωμένων

Εθνών. Τον Οκτώβριο του 2023 η Κύπρος επέλεξε την αποχή από το πρώτο ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης που ζητούσε άμεση και διαρκή ανθρωπιστική εκκείριση. Λίγες εβδομάδες αργότερα, τον Δεκέμβριο, ψήφισε μαζί με 152 άλλα κράτη υπέρ ψηφίσματος που ζητούσε άμεση ανθρωπιστική κατάπαυση του πυρός και άμεση και άνευ όρων απελευθέρωση όλων των ομήρων. Η μετατόπιση αυτή δεν σήμαινε εγκατάλειψη της σχέσης με το Ισραήλ. Κάθε άλλο. Έδειχνε, όμως, ότι όσο αυξανόταν το ανθρωπιστικό κόστος του πολέμου τόσο δυσκολότερο γινόταν για τη Λευκωσία να παραμένει στη ζώνη της διπλωματικής ασάφειας.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, η επίσημη κυπριακή θέση έγινε σαφέστερη. Η Κυπριακή Δημο-

κρατία ζητούσε κατάπαυση του πυρός, προστασία όλων των αμάχων, ανεμπόδιστη είσοδο ανθρωπιστικής βοήθειας, απελευθέρωση των ομήρων και σεβασμό του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου. Ταυτόχρονα επέμενε στη λύση δύο κρατών στη βάση των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας. Και στα Ηνωμένα Έθνη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τοποθετηθεί υπέρ θέσεων που σε κρίσιμα σημεία δεν συμπίπτουν με τις θέσεις της ισραηλινής κυβέρνησης.

Όσο ο πόλεμος συνεχιζόταν και οι διενθείς επικρίσεις για τη συμπεριφορά του Ισραήλ εντεινόνταν, τόσο δυσκολότερη γινόταν και η κυπριακή άσκηση ισορροπίας. Η Λευκωσία έπρεπε από τη μία να ζητεί τον σεβασμό του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου και την

απρόσκοπτη είσοδο βοήθειας στη Γάζα και από την άλλη να αποφεύγει μια μετωπική δημόσια αντιπαράθεση με την ισραηλινή κυβέρνηση. Να διατηρεί τη λύση δύο κρατών ως θέση αρχής και ταυτόχρονα να προστατεύει μια σχέση στρατηγικής σημασίας. Να παραμένει κοντά στο Ισραήλ χωρίς να εμφανίζεται ότι προσυπογράφει κάθε επιλογή του.

Τον Σεπτέμβριο του 2025, κληθείς να σχολιάσει τον βομβαρδισμό ενός νοσοκομείου, ο Νίκος Χριστοδουλίδης, εμφανίστηκε απόλυτα ρεαλιστής, καθώς, όπως σημείωνε, αντιλαμβανόταν ότι στη Γάζα υπάρχουν αρνητικές εξελίξεις, τόνιζε ότι δεν παραβλέπονταν ούτε οι εικόνες με τον κόσμο και τα παιδιά που πεθαίνουν στη Γάζα, και υπογράμμιζε ότι για αυτό ο ίδιος

είχε μεταφέρει στον πρωθυπουργό του Ισραήλ τη θέση πως δεν υπάρχει καμία δικαιολογία για αυτά τα φαινόμενα. «Αλλά αν δεν είχαμε τις σχέσεις που έχουμε, με το Ισραήλ δεν θα μπορούσε να γίνει η άρση του ναυτικού αποκλεισμού της Γάζας, μετά από 17 χρόνια μόνο για πλοία που έφευγαν από την Κύπρο, στο πλαίσιο της Αμάλθειας». Και αναφερόμενος στους πολέμους της Γάζας και της Ουκρανίας σημείωνε πως ζούμε σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα και δυστυχώς, δεν είναι το διεθνές δίκαιο που καθορίζει την πολιτική των κρατών. Προσθέτοντας ότι εκείνο που καθορίζει την στάση των κρατών είναι τα συμφέροντα και η εξυπηρέτησή τους και οι δύο χώρες διατηρούν εξαιρετικές σχέσεις σε όλα τα επίπεδα.

Orthodoxou Employment

Hospitality Staffing Solutions!

orthodoxouemployment.com

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Τις διαφορετικές τάσεις εντός του ΔΗΚΟ, αλλά και την έλλειψη στήριξης ακόμη και προς τον πρόεδρο του κόμματος από στελέχη, έβγαλε στην επιφάνεια η αντιπαράθεση με τον υπουργό Οικονομικών σε σχέση με τους χειρισμούς στο ζήτημα του GSI. Μπορεί στο ΔΗΚΟ διαχρονικά να εκφράζονταν διαφορετικές θέσεις, ωστόσο την τελευταία τριετία –από τότε που το κόμμα στήριξε την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη– τα δεδομένα φαίνεται να διαφοροποιούνται. Στελέχη αποφεύγουν ακόμη και συναντήσεις με συναγωνιστές τους, με αποτέλεσμα να μην πηγαίνουν στα γραφεία του κόμματος, ενώ ορισμένοι βάζουν σε δεύτερη μοίρα τις αποφάσεις των συλλογικών οργάνων.

Το κλίμα φορτίζεται περισσότερο, μιας και συχνά προκύπτουν συγκρούσεις μεταξύ των ΔΗΚΟϊκών φανατικών υποστηρικτών του Νίκου Χριστοδουλίδη και εκείνων που κάνουν δεύτερες σκέψεις. Οι τελευταίοι χαρακτηρίζουν λανθασμένες συγκεκριμένες συμπεριφορές και ενέργειες της παρούσας κυβέρνησης, ενώ στο τραπέζι πέφτει και η θέση πως θα μπορούσε να υπάρξει συζήτηση με το ΑΚΕΛ ενόψει προεδρικών. Στο κακό εσωκομματικό κλίμα φαίνεται να συνέβαλε και η στάση του Προέδρου της Δημοκρατίας σε σειρά θεμάτων –ακόμη και σε ό,τι αφορά τον ανασχηματισμό. Ο Πρόεδρος δεν συμπεριέλαβε τον Νικόλα Παπαδόπουλο στις συζητήσεις που προηγούνταν μιας απόφασης, αλλά επέλεγε απλώς να του τις ανακοινώσει, αφού είχε ήδη μιλήσει με τα ΔΗΚΟϊκά στελέχη που προτίθετο να διορίσει.

Παρακώνισις Νικόλα Παπαδόπουλου

Ο μήνας του μέλιτος του 2023 –όταν ο Νικόλας Παπαδόπουλος, θέλοντας να εκφράσει τη στήριξη του προς την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη, είχε πει «Αν δεν έβαζες υποψηφιότητα σε αυτές τις εκλογές, θα έπρεπε να σε είχαμε εφεύρει»– πέρασε προ πολλού, εξέλιξη στην οποία φαίνεται να συνέβαλαν και στελέχη της ηγεσίας του κόμματος. Υπάρχουν βουλευτές του κόμματος που επιλέγουν να παραγκωνίσουν τον Νικόλα Παπαδόπουλο και βρίσκονται σε απευθείας επαφή με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, με τις κλήσεις που δέχεται ο Πρόεδρος από ΔΗΚΟϊκούς να είναι πλέον καθημερινές. Επιζητούν την προσοχή του, συζητώντας μάλιστα συγκεκριμένες ενέργειες και έργα που βελτιώνουν περισσότερο τη δική τους εικόνα και όχι του κόμματος, ενώ στάση υπέρ του Νίκου Χριστοδουλίδη τηρούν και στις συζητήσεις εντός των συλλογικών οργάνων.

Βέβαια, σε αυτή τη συμπεριφορά πιθανώς να συνέβαλε και η στάση του «μοναχικού καβαλάρη» που τηρούσε ο Νικόλας

Ορατή πλέον η ΔΗΚΟτόμηση

Σε πορεία σύγκρουσης οι τάσεις παραμονής
αλλά και φυγής από την κυβέρνηση
στον μεγαλύτερο εταίρο της

Παπαδόπουλος τα τελευταία χρόνια. Απέφυγε να ενημερώνει τα μέλη της ηγεσίας για όσα συζητούνταν στον πρωινό καφέ στο Προεδρικό, ενώ στις βουλευτικές εκλογές τα στελέχη ενημερώνονταν για συνεργασίες και συζητήσεις πρώτα από τα μέσα ενημέρωσης και μετά από τον ίδιο –αν και τα καλά ποσοστά στις εκλογές πιθανώς και να δικαιώνουν τον πρόεδρο του κόμματος για τις επιλογές του.

Οι ενέργειες των ΔΗΚΟϊκών στελεχών συζητήθηκαν και σε μία από τις τελευταίες συναντήσεις των δύο, όπου συμφώνησαν σε τρόπους βελτίωσης της επικοινωνίας τους στη βάση του αλληλοσεβασμού. Τον λόγο του Προεδρικού ανηφόρισε τις προηγούμενες μέρες και ο βουλευτής του κόμματος Χρύσης Παντελίδης, μετά από πρόσκληση του

Νίκου Χριστοδουλίδη. Πιθανώς οι τοποθετήσεις του κ. Παντελίδη (ήταν ένας από τους θερμότερους υποστηρικτές της υποψηφιότητας Χριστοδουλίδη το 2023) για αναζήτηση συνεργασιών με άλλα κόμματα του κεντρώου χώρου αλλά και τον ΔΗΣΥ, όπως και η στάση του έναντι της ηγεσίας της Γενικής Εισαγγελίας, από την οποία επανειλημμένα ζητήσε παραιτήση, να θορυβήσαν τον Πρόεδρο, που θέλησε να έχει μια κατ' ιδίαν συζήτηση μαζί του.

Λειτουργεί προσεκτικά η Χριστιάνα Ερωτοκρίτου

Μηνύματα μεταξύ των μελών της Γραμματείας ανταλλάχθηκαν προσφάτως και σε ό,τι αφορά τον διορισμό του Νίκου Τορναρίτη, για τον οποίο επίσης δεν είχαν καμία ενημέρωση. Ο Νικόλας Πα-

παδόπουλος έθεσε το ερώτημα κατά πόσον το κόμμα θα πρέπει να βγάλει ανακοίνωση για να καιρητήσει τον διορισμό –πιθανώς και να του ζητήθηκε από τον λόγο. Αν και στο τέλος ανακοίνωση δεν υπήρξε, η αναπληρώτρια πρόεδρος του κόμματος φαίνεται να έκρινε θετικά την εξέλιξη, αναφέροντας το διαχρονικό έργο του κ. Τορναρίτη. Βέβαια, η Χριστιάνα Ερωτοκρίτου φαίνεται να κρατά δημοσίως αποστάσεις και να αποφεύγει τις αντιπαραθέσεις σε ζητήματα που αφορούν το κόμμα. Μάλιστα, το γεγονός πως δεν υπήρξε καμία τοποθέτηση από πλευράς της σε σχέση με το GSI και τα όσα ανέφερε ο υπουργός Οικονομικών προκάλεσε τη δυσάρεστη ορισμένων, οι οποίοι περιμέναν από τη δεύτερη τη τάξη να υπερασπιστεί, αν όχι τον Νικόλα Παπαδόπουλο, το

ίδιο το κόμμα της. Είναι ωστόσο και η θέση που συζητείται έντονα πως η κα Ερωτοκρίτου λειτουργεί προσεκτικά, μιας και υπάρχει η επόμενη μέρα στο ΔΗΚΟ και πιθανώς να διεκδικήσει εκ νέου μια θέση στην ηγεσία. Την προεδρία του κόμματος φαίνεται να καλοβλέπουν και άλλα στελέχη που επίσης κρατούν δημοσίως αποστάσεις. Άλλωστε, είναι ξεκάθαρο πως στην παρούσα φάση δύσκολα το κόμμα μπορεί να σταθεί ενωμένο απέναντι σε οποιαδήποτε απόφαση ενόψει των προεδρικών. Οι δύο αντιπρόεδροι και υπουργοί της κυβέρνησης, Μιχάλης Δαμιανός και Νεόφυτος Χαράλαμπίδης, ξεκαθάρισαν από πριν τη θέση τους, επαναλαμβάνοντας την άποψη ότι το ΔΗΚΟ έχει υποψήφιο για το 2028 τον Νίκο Χριστοδουλίδη.

Προφανώς, για να τοποθετούνται με τόση βεβαιότητα δύο στελέχη της ηγεσίας του ΔΗΚΟ, έχουν τη διαβεβαίωση από τον Νίκο Χριστοδουλίδη ότι θα είναι υποψήφιος. Πιθανώς, επίσης, να μην έχουν άλλη επιλογή από το να τον στηρίζουν δημόσια, αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα τα συλλογικά όργανα του κόμματος από τα οποία προέρχονται και στα οποία βρίσκονται ψηλά στην ιεραρχία. Βέβαια, υπάρχει και ο αντίλογος πως δεν προκύπτει οποιοσδήποτε εκτροχιασμός από τα όσα δεσμεύτηκε ο Νίκος Χριστοδουλίδης και με τα οποία συμφωνεί το ΔΗΚΟ. Την ώρα μάλιστα που το κόμμα έχει ισχυρή παρουσία εντός του κυβερνητικού σκάμματος, δεν υπάρχει ουσιαστικά κανένας λόγος για αποχώρηση, αν αναλογιστεί κανείς πως ο ίδιος ο Νικόλας Παπαδόπουλος ήταν που πρωτοστάτησε για τη συγκεκριμένη επιλογή.

Ωστόσο, δεν παύει να αιωρείται και το ενδεχόμενο μιας συνεργασίας με τον ΔΗΣΥ που θα μπορούσε να φέρει οφέλη στο κόμμα, μιας και η συμφωνία θα γινόταν από τη βάση. Άλλωστε, αυτό καταλογίζουν στελέχη του κόμματος στους Χριστοδουλικούς συναγωνιστές τους πως δεν αφήνουν περιθώρια διαπραγματεύσεως όπως προνοεί η πολιτική και δίνουν εν λευκώ τη στήριξη τους στον Πρόεδρο, χωρίς επιπλέον όφελος για το ΔΗΚΟ.

Βέβαια, τη δεδομένη στιγμή κανείς δεν μπορεί να δώσει καθαρή εικόνα για τον ΔΗΣΥ, αλλά ούτε και να μιλήσει για συνεργασία μαζί του. Παρ' όλα αυτά, όλα τα συναγερμικά στελέχη με κάθε ευκαιρία επαναλαμβάνουν την πρόθεσή τους για συνεργασία με τον κ. Τορναρίτη. Βέβαια, η ενώνουν πολλά περισσότερα από όσα τα χωρίζουν. Άλλωστε, καλοί γνώστες του πώς κινείται το ΔΗΚΟ διαχρονικά τονίζουν πως για το συγκεκριμένο κόμμα –που πιθανώς και αυτή τη φορά να παίξει ρυθμιστικό ρόλο– είναι πολύ νωρίς για τελικές αποφάσεις ενόψει προεδρικών, καθώς θα πρέπει να ξεκαθαρίσει πρώτα το σκηνικό στα μεγαλύτερα κόμματα και στην πορεία να εξεταστούν όλα τα ενδεχόμενα συνεργασιών.

ΑΡΘΡΟ

Προδότες και αποστάτες στο ΔΗΣΥ

Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΙΑΚΩΒΙΔΗ***

Ξεσπάθωσαν εναντίον του Προέδρου Χριστοδουλίδη οι μόνιμοι επικριτές του, μετά το διορισμό του τέως κοινοβουλευτικού εκπροσώπου του ΔΗΣΥ, Νίκου Τορναρίτη, ως ειδικού πολιτικού απεσταλμένου για το Κυπριακό σε χώρες της Αφρικής και της Ασίας. Οι περισσότεροι από τους μόνιμους διαμαρτυρόμενους και επικριτές του είναι στελέχη του ΔΗΣΥ που δεν έχουν ακόμα κωνέψει την εκλογή του στο ύπατο αξίωμα της χώρας. Οι υπόλοιποι από τους μόνιμους επικριτές του, μια ισχυρή αλλά θορυβώδης μειοψηφία, είναι αυτοί που επιδιώκουν «λύση να 'ναι και ό,τι να 'ναι», αυτοί που εμπιστεύονται και υμνούν τον Τσαβούσογλου και τον Ερχιουρμαν. Οι πρώτοι στολίζουν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με διάφορα επίθετα: προδότης της παράταξης, απο-

στάτης, άνθρωπος που θέλει να διαλύσει τον ΔΗΣΥ και διάφορα άλλα φαιδρά. Άς μιλήσουμε λοιπόν για προδότες και αποστάτες.

Στις προεδρικές εκλογές του 2003, ο τότε γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας και ηγετικό στέλεχος του ΔΗΣΥ, Αλέκος Μαρκίδης, κατήλθε ως ανεξάρτητος υποψήφιος εναντίον του ιστορικού ηγέτη της παράταξης και Προέδρου της Δημοκρατίας, Γλαύκου Κληρίδη. Αρκετοί από τους σημερινούς επικριτές του Προέδρου Χριστοδουλίδη στήριξαν και εργάστηκαν για την υποψηφιότητα Μαρκίδη. Ο αείμνηστος Αλέκος Μαρκίδης δεν θεωρήθηκε ποτέ προδότης και αποστάτης. Μάλιστα, μερικά χρόνια μετά, τιμήθηκε από το ΔΗΣΥ. Συνεπώς, προς τι οι σημερινές φωνασκίες των τότε υποστηρικτών του Αλέκου Μαρκίδη; Μήπως είναι επειδή έχασαν την υπουργοποίηση τα παιδιά τους

Αν, όμως, είχαν καθαρή πολιτική σκέψη και όχι φανατισμό και πικαρία, θα έπρεπε να τον ευγνωμονούν, γιατί ανέκοψε την πορεία του ΑΚΕΛ προς την εξουσία.

μετά την αποτυχία του Αβέρωφ Νεοφύτου να περάσει στον δεύτερο γύρο; Αποστάτες και προδότες ήταν εκείνοι που εργάστηκαν και ψήφισαν τον υποψήφιο του ΑΚΕΛ και έδωσαν το μπτρώ μελών του ΔΗΣΥ στην Αριστερά.

Στις ευρωεκλογές της 13ης Ιουνίου 2004, ο πρώην πρόεδρος του ΔΗΣΥ, Γιαννάκης Μάτσας, κατήλθε με δικό του συνδυασμό και εξελέγη ευρωβουλευτής. Κανένας δεν τον κατηγόρησε για προδοσία και αποστασία.

Ο Δημήτρης Συλλούρης, μέλος της ιεραρχίας του ΔΗΣΥ, αποχώρησε από το κόμμα και ίδρυσε δικό του, το ΕΥΡΩΚΟ. Αυτό δεν θεωρήθηκε ούτε προδοσία, ούτε εκλογές. Από το 2011 ο ΔΗΣΥ τον εξέλεξε πρόεδρο της Βουλής. Ο Πρόδρομος Προδρόμου εξελέγη βουλευτής με το ΔΗΣΥ και αποχώρησε από το κόμμα λόγω της στάσης της ηγεσίας του κόμματος στο δημοψήφισμα του 2004. Ίδρυσε το δικό του κόμμα, την Ευρωπαϊκή Δημοκρατία. Μερικά χρόνια μετά τιμήθηκε για την «αποστασία» και την «προδοσία» αφού διορίστηκε πρώτα κυβερνητικός εκπρόσωπος στην κυβέρνηση Αναστασιάδη και αργότερα υπουργός Παιδείας.

Γι' αυτές τις κραυγαλέες περιπτώσεις, ιδιαίτερα για τις πρώτες δύο, οι σημερινοί επικριτές του Προέδρου Χριστοδουλίδη, που ήταν ενεργά μέλη του ΔΗΣΥ, τηρησαν σιγή ισχύος, ούτε πύρινα

άρθρα, ούτε φωνασκίες. Σήμερα, κοιμούνται και ξυπνούν με μοναδική έγνοια πώς να τον κατηγορήσουν, πώς να τον υποτιμήσουν και πώς να τον διαβάλουν.

Αν, όμως, είχαν καθαρή πολιτική σκέψη και όχι φανατισμό και πικαρία, θα έπρεπε να τον ευγνωμονούν, γιατί ανέκοψε την πορεία του ΑΚΕΛ προς την εξουσία. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου δεν είχε καμία πιθανότητα να κερδίσει τις εκλογές. Από το 2013, όποτε και ανέλαβε την ηγεσία του ΔΗΣΥ, μέχρι και το 2023, όλες οι δημοσκοπήσεις τον παρουσίαζαν με πολύ υψηλή αρνητική εικόνα, που κειμενόνταν από 68% μέχρι 72%. Παράλληλα, από τις σχεδόν 140.000 ψήφους που πήρε το κόμμα στις βουλευτικές εκλογές του 2011, έχασε σχεδόν 40.000 σε μόλις δύο εκλογικές αναμετρήσεις του 2016 και 2021. Με αυτά τα δεδομένα, η αποτυχία του ήταν σίγουρη.

Οφείλει η ηγεσία του ΔΗΣΥ, με ψυχραιμία και καθαρή πολιτική σκέψη, να αντιληφθεί ότι μόνο με τον Νίκο Χριστοδουλίδη έχει προοπτικές η παράταξη. Παρ' όλο τον ανελέητο πόλεμο που δέχεται, σήμερα το ένα τρίτο των συναγερμικών τον στηρίζουν.

Στο κάτω κάτω, άς πει η ηγεσία του ΔΗΣΥ που διαφωνεί μαζί του: Στον δυτικό προσανατολισμό της χώρας, στην εξωτερική πολιτική, στο Κυπριακό (εδώ διαφωνούν μόνο οι υμνητές του Τσαβούσογλου και του Ερχιουρμαν), στο μεταναστευτικό, στην οικονομία, στο συνταξιοδοτικό, στη φορολογική μεταρρύθμιση, στην εσωτερική διακυβέρνηση, στην κοινωνική πολιτική; Ποιό διαφωνεί; Ιδού, λοιπόν, πεδίο δόξης λαμπρό.

Ο κ. Κυριάκος Ιακωβίδης είναι πολιτικός επιστήμονας, δημοσιογράφος.

“

Υπάρχουν βουλευτές του κόμματος που επιλέγουν να παραγκωνίσουν τον Νικόλα Παπαδόπουλο και βρίσκονται σε απευθείας επαφή με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, με τις κλήσεις που δέχεται ο Πρόεδρος από ΔΗΚΟϊκούς να είναι πλέον καθημερινές.

“

Την προεδρία του κόμματος φαίνεται να καλοβλέπουν και άλλα στελέχη που επίσης κρατούν δημοσίως αποστάσεις. Άλλωστε, είναι ξεκάθαρο πως στην παρούσα φάση δύσκολα το κόμμα μπορεί να σταθεί ενωμένο απέναντι σε οποιαδήποτε απόφαση ενόψει των προεδρικών.

Κάτω από την επιφάνεια στον ΔΗΣΥ

Ενώ το 2028 βρίσκεται μόλις ενάμιση χρόνο μακριά, το 2023 φαίνεται ότι δεν έχει τελειώσει ακόμη στον ΔΗΣΥ

Τον ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Η παρέμβαση Αβέρωφ Νεοφύτου ήταν περισσότερο ο καταλύτης παρά η αιτία. Μέσα σε λίγες ημέρες έφερε στην επιφάνεια όσα στον Δημοκρατικό Συναγερμό κινούνταν εδώ και μήνες χαμηλόφωνα: προσωπικές στρατηγικές, παλιά καπετανάτα, εκκρεμότητες του 2023 και ένα ερώτημα πολύ μεγαλύτερο από το ποιος θα πάρει το χρίσμα για τις Προεδρικές. Ποιος έχει πραγματικά τον ΔΗΣΥ στα χέρια του και ποιος θα τον έχει όταν φτάσει το 2028. Ο Αβέρωφ έκανε ασφαλώς την πρώτη δυνατή κίνηση. Πρόλαβε την Αννίτα Δημητρίου και, συνδέοντας την υποψηφιότητά του με τις εξελίξεις στο Κυπριακό, έθεσε το δικό του πλαίσιο πριν αρχίσει επισήμως η διαδικασία. Αν και πολλοί εκτιμούν ότι η δίλωσή του σχετικά με τη δημοσκοπήση που είχε δει το φως της δημοσιότητας τις προηγούμενες εβδομάδες περί «ενότητας και παιχνιδιών», πέραν του ότι στάθηκε η αιτία της προαναγγελίας της υποψηφιότητάς του, άφηνε να εννοηθεί ότι αυτή η διαδικασία είχε αρχίσει προ καιρού ανεπίσημα. Και την τοποθετούν την περίοδο των βουλευτικών εκλογών.

Το ουσιαστικότερο, όμως, που προκύπτει από την προαναγγελία Αβέρωφ, είναι ότι δεν έχει ξεκαθαρίσει εάν η κάθοδός του προϋποθέτει την εξασφάλιση του χρίσματος του ΔΗΣΥ στο πλαίσιο εσωκομματικής διαδικασίας ή εάν εξετάζει το ενδεχόμενο να κατέλθει ακόμα και αυτόνομα. Μάλιστα, θα μπορούσε να πει κανείς ότι το τελευταίο το υπαινίχθηκε, αφού, όταν ρωτήθηκε ευθέως, απέφυγε να γίνει σαφής. Όσοι

πάντως γνωρίζουν καλύτερα τον τρόπο πολιτικής του συμπεριφοράς, δεν αποκλείουν να πρόκειται για τακτικισμό, μια κίνηση κεφαλοκλειδώματος της Αννίτας Δημητρίου, προκειμένου να την υποχρεώσει να αποσυρθεί από τη σκέψη να διεκδικήσει, υπό τον φόβο ότι μια εσωκομματική διαδικασία χωρίς προδικασμένο αποτέλεσμα (βλέπε αναμέτρηση Νίκου Αναστασιάδη – Ελένης Θεοχάρους στο παρελθόν) θα τραυμάτιζε ανεπανόρθωτα το αρχηγικό της προφίλ ή ακόμα χειρότερα, σε περίπτωση ήττας, να την εξοστράκιζε από την προεδρική καρέκλα του κόμματος. Παρά ταύτα, η ασάφεια και μόνο προκαλεί παρατεταμένο νοнокέφαλο με τη συζήτηση στην Πινδάρου, δημόσια και μη, να περιστρέφεται πλέον γύρω από αυτό.

Το ενδεχόμενο ο Αβέρωφ Νεοφύτου να προτίθεται να κατέλθει ακόμα και αυτόνομα, ενισχύεται, κατά κάποιους, από την κύρια προϋπόθεση που ο ίδιος έχει θέσει, δηλαδή τις εξελίξεις στο Κυπριακό. Όπως υποστηρίζεται, ο Αβέρωφ Νεοφύτου ψάχνει το «πθικό» άλλοθι προκειμένου να βάλει εκτός κόμματος υποψηφιότητα με πρόσχημα ότι η πατρίδα χάνεται, για να αντικρούσει χαρακτηρισμούς περί καιροσκοπισμού και τυχοδιωκτισμού. Μάλιστα, όπως χαρακτηριστικά σημειώνει πρωτοκλασάτο στέλεχος του κόμματος, «ποιος νοήμων άνθρωπος περίμενε ή θεωρεί ότι ενδέχεται να κουνηθεί φύλλο στο Κυπριακό;».

Κέντρα ισχύος...

Βέβαια, το πραγματικό ενδιαφέρον όσων τεκταινούνται στον

Η **πληθώρα** και μόνο των σεναρίων που κυκλοφορούν, αποκαλύπτει κάτι από μόνη της: κανείς στον ΔΗΣΥ δεν διαβάει πλέον τις κινήσεις των άλλων μόνο από αυτά που δηλώνουν δημοσίως.

ΔΗΣΥ, αρχίζει μετά τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Η Αννίτα Δημητρίου βρίσκεται μπροστά στην πρώτη αναμέτρηση που μπορεί να κρίνει όχι απλώς την προσωπική πολιτική της διαδρομή αλλά το κατά πόσον η προεδρία της στον ΔΗΣΥ μεταφράστηκε και σε πραγματική κυριαρχία πάνω στην παράταξη. Το 2023 κέρδισε την ηγεσία. Δεν κληρονόμησε όμως έναν πολιτικά ομογενοποιημένο Συναγερμό. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχασε τις Προεδρικές, αποκώρπησε από την προεδρία του κόμματος, αλλά δεν εξαφανίστηκε μαζί του ο μηχανισμός που οικοδόμησε επί χρόνια. Υπάρχουν ακόμη άνθρωποι, προσβάσεις, τοπικά καπετανάτα και στελέχη που συ-

νομίζουν μαζί του. Και άλλοι πάλι που έχουν βλέψεις και αποβλέπουν στο δικό τους κομματικό έρεισμα. Η κινητικότητα και τα κοινά γεύματα που καταγράφονται τις τελευταίες ημέρες είναι ενδεικτικά του πόσο γρήγορα άρσαν να μετρούνται ξανά οι δυνάμεις. Γι' αυτό και μια εσωκομματική κάλπη Αννίτας-Αβέρωφ θα είναι κάτι περισσότερο από επιλογή υποψηφίου. Θα είναι η πρώτη καθαρή απογραφή των πραγματικών κέντρων ισχύος στον ΔΗΣΥ μετά το 2023.

Και εδώ ακριβώς βρίσκεται η δυσκολία για την Αννίτα. Εάν δεν κατέλθει, αφήνει ανοικτό το ερώτημα γιατί η πρόεδρος του κόμματος απέφυγε μια τέτοια κορυφαία

πολιτική μάχη. Εάν συνέβαινε το ακριβώς αντίθετο το 2023, θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι ακολουθείται η ίδια πρακτική που ακολούθησε ο Νίκος Αναστασιάδης, προτάσσοντας τον Ιωάννη Κασουλίδη. Δεδομένου ότι ο ίδιος ο Αναστασιάδης, τη δεδομένη στιγμή και εξαιτίας του έντονου πολιτικού χαρακτήρα του, δεν θεωρείτο «πολυσυνλεκτικός». Το να δοθεί το χρίσμα σε κάποιον που έχασε την προηγούμενη εκλογική αναμέτρηση, επειδή ακριβώς οι μισοί ψηφοφόροι του ίδιου του κόμματός του επέλεξαν να μην τον ψηφίσουν, αποτελεί πολιτική παραδοξότητα.

Για την Αννίτα, πάλι, τίθεται άλλη μία προϋπόθεση από μέ-

ρους ορισμένων στελεχών, σε περίπτωση που κατέλθει και κερδίσει στον εσωκομματικό στίβο: να μπορεί την επομένη να ενώσει το κόμμα που μόλις θα έχει μετρήσει τις εσωτερικές του διαχωριστικές γραμμές. Ήδη στελέχη προειδοποιούν δημοσίως για τον κίνδυνο μιας καταστροφικής εσωστρέφειας και αναζητούν ακόμη και τρόπους αποφυγής της κάλπης. Ωστόσο, οι τελευταίες πληροφορίες αναφέρουν ότι από αύριο, Δευτέρα, θα δρομολογηθούν ταχύτατα οι εσωκομματικές διαδικασίες, προκειμένου η εσωστρέφεια να μη λάβει διαστάσεις... τσουνάμι.

Στην όλη εξίσωση η παρουσία και ο ρόλος του Νίκου Αναστασιάδη έχουν το δικό τους ειδικό βάρος. Διότι εξακολουθεί να διαθέτει σημαίνουσα επιρροή στον χώρο, αλλά και επειδή η σχέση του με τον Αβέρωφ Νεοφύτου κουβαλά ήδη το βαρύ φορτίο του 2023. Στους πολιτικούς διαδρόμους κυκλοφορεί ήδη ένα σενάριο, στο οποίο είχαμε αναφερθεί ακροθιγώς σε προηγούμενη έκδοση, και αφορά στο κατά πόσον διαμορφώνεται, έστω εκ της συνισταμένων και χωρίς προσυμφωνημένο σχέδιο, ένα μέτωπο συμπεριόντων που θέλει να κλείσει οριστικά την εκκρεμότητα Αβέρωφ. Μια συνάντησή που είχε προς μνόνς ο Νίκος Αναστασιάδης με την Αννίτα Δημητρίου, στα γραφεία της στην Πινδάρου, έριξε κι άλλο λάδι στη φωτιά των σεναρίων και της παραφιλολογίας. Μία φορά, από μόνη της η πληθώρα και μόνο των σεναρίων αποκαλύπτει κάτι: κανείς στον ΔΗΣΥ δεν διαβάει πλέον τις κινήσεις των άλλων μόνο από αυτά που δηλώνουν δημοσίως.

άγχος;

BLACK RANGE
EASY DAY

Υπογράφει την ηρεμία

αϋπνία;

BLACK RANGE
EASY NIGHT
MELATONIN

Υπογράφει την ξεκούραση

BLACK RANGE

Υπογράφει ό,τι σου αξίζει!

Pharma LEAD PHARMACY CARE PRODUCTS

 Freeze Drying

 Κάψουλες βραδείας αποδέσμευσης

PHARMALEAD® VITORGAN

Συνέντευξη ΣΤΟΝ ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ

«Ο Αβέρωφ θα κριθεί από τις πράξεις του», δηλώνει στην «Κ» ο αναπληρωτής πρόεδρος του ΔΗΣΥ Ευθύμιος Δίπλαρος, σχολιάζοντας τη δήλωση του κ. Νεοφύτου ότι αν δεν υπάρξουν εξελίξεις στο Κυπριακό, θα είναι υποψήφιος, χωρίς να διευκρινίζει αν θα κινηθεί εντός ή εκτός κομματικών διαδικασιών. Ο κ. Δίπλαρος επισημαίνει ότι ο Συναγερμός θα ακολουθήσει τη διαδικασία που προβλέπεται στο Καταστατικό, εκτιμώντας ότι ο ΔΗΣΥ θα έχει υποψήφιο πριν από το τέλος του έτους. Τονίζει ότι θα στηρίξει τον υποψήφιο του ΔΗΣΥ, όποιος κι αν είναι, θέλοντας ναβάλει τέλος στις συκοφαντίες, όπως λέει, που τού αποδίδονται. Ο Ευθύμιος Δίπλαρος επισημαίνει ότι δεν θα βρεθεί ποτέ απέναντι στην Αννίτα Δημητρίου, ακόμη κι αν η ίδια διεκδικήσει και χάσει στις προεδρικές εκλογές αλλά θέλσει να διατηρήσει την ηγεσία του ΔΗΣΥ. –Τελικά, ποια είναι η σχέση σας με τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη; –Είναι μια απλή σχέση μεταξύ δύο πολιτικών προσώπων. Αν βρεθούμε σε εκδηλώσεις κοινωνικού χαρακτήρα εννοείται θα μιλήσουμε. Αλίμονο, συνεργαζόμασταν για δέκα χρόνια επί διακυβέρνησης Αναστασιάδη-ΔΗΣΥ. –Το δείπνο στις Πλάτρες ήταν σύναξη προεκλογικού χαρακτήρα για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας;

–Δεν ήταν προεκλογική συγκέντρωση. Εκεί βρίσκονταν άτομα από όλες τις παρατάξεις, φίλοι του οικοδεσπότη, ο οποίος είναι και συγγενικό μου πρόσωπο. Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης μίλησε στον κόσμο για μερικά δευτερόλεπτα, ευχαριστώντας τον οικοδεσπότη για τη φιλοξενία. Όταν επιλέξουμε δικό μας υποψήφιο, δεν θα πάω κάπου που γνωρίζω ότι θα γίνει μια προεκλογική συγκέντρωση για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Εννοείται, όμως, αν προσκληθώ σε μια εκδήλωση κοινωνικού χαρακτήρα δεν θα ρωτώ αν έχει προσκληθεί και ο κ. Χριστοδουλίδης για να μην πάω, ούτε και θα λάβω άδεια από οποιονδήποτε. Μακάρι να έκαναν για την παράταξη όλοι όσα έκανα και κάνω εγώ. Μαθήματα «συναγερμικότητας» δεν δέχομαι από κανένα.

–Εσείς μιλήσατε στην εκδήλωση; –Ευχαρίστησα κι εγώ τον οικοδεσπότη για την πρόσκληση. –Συναντηθήκατε και αλλού με τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη αυτό το διάστημα; –Όχι, πουθενά. Η τελευταία φορά που βρεθήκαμε ήταν πριν από τρεις-τέσσερις μήνες στην κατάθεση του θεμέλιου λίθου από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για το συγκρότημα κατοικιών του ΚΟΑΓ στα Πάνω Πολεμίδια. Και εκεί βρίσκονταν βουλευτές από όλα τα κόμματα.

–Πώς τα βρήκατε τελικά με τον κ. Καρούσο; –Με τη μεσολάβηση ενός κοινού μας φίλου, ο οποίος ήταν στο δείπνο στις Πλάτρες και ήξερε

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΔΙΠΛΑΡΟΣ, αναπληρωτής πρόεδρος ΔΗΣΥ

Θα στηρίξω οποιονδήποτε είναι ο υποψήφιος του ΔΗΣΥ

Η σχέση μου με την Αννίτα είναι εξαιρετική, με τον Αβέρωφ άριστη και οφείλω να πω ότι το τελευταίο διάστημα ήρθαμε κοντά και με τον αγαπητό Γιώργο Παμπορίδη

Μακάρι να έκαναν για την Παράταξη όλοι όσα έκανα και κάνω εγώ. Μαθήματα «συναγερμικότητας» δεν δέχομαι από κανένα.

Δεν θα βρεθώ ποτέ απέναντι στην Αννίτα. Της το έχω πει και το γνωρίζουν και κοινοί, αγαπημένοι μας φίλοι. Αυτό οφείλεται στη σχέση που έχουμε αναπτύξει μέσα από τη μεταξύ μας συνεργασία.

ότι δεν ήταν προεκλογική συγκέντρωση για τον κ. Χριστοδουλίδη. Συναντηθήκαμε στο γραφείο του, μιλήσαμε, λύθηκε η παρεξήγηση και ακολούθως πήγαμε για φαγητό. Το θέμα για μένα είναι λήξαν. –Η καχυποψία συνήθως σε τέ-

τοιες περιπτώσεις παραμένει.

–Για μένα δεν υπάρχει τίποτα. –Σβήνονται όλα; Και οι χαρακτηρισμοί;

–Για μένα ναι, έχουν διαγραφεί όλα.

–Πώς διέρρευσε ο καβγάς, αφού έγινε μέσω μηνυμάτων σε εσωτερικό γκρουπ του κόμματος;

–Δεν γνωρίζω και ούτε με απασχολεί.

–Δεν είναι σοβαρό ζήτημα να συζητάτε μεταξύ σας εσωκομματικά και κάποιοι να κάνουν διαρροές; Δεν τίθεται θέμα εμπιστοσύνης; –Αυτά ας τα σκεφτούν αυτοί που κάνουν τις διαρροές, τι εξυπηρετούν και ποιο είναι το όφελος στην τελική.

–Κάποιοι είδαν ότι πίσω από τη σύγκρουση με τον κ. Καρούσο είναι οι φιλοδοξίες και των δύο για την ηγεσία του κόμματος.

–Είπα και σε προηγούμενη συνέντευξή μας, το επαναλαμβάνω και τώρα, πως, όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν, θα διεκδικήσω την προεδρία του ΔΗΣΥ. Όμως δεν είναι αυτοσκοπός. Κάθε στέ-

λεχος έχει δικαίωμα να διεκδικήσει την προεδρία του κόμματος. Δεν δικαιούται να το πράξει ο αναπληρωτής πρόεδρος; Έχω ξεκαθαρίσει στην ίδια την Αννίτα και ενώπιον όλων της ηγεσίας του κόμματος ότι εγώ δεν πρόκειται ποτέ να την αμφισβητήσω. –Πότε έγινε αυτό;

–Πριν από τις βουλευτικές εκλογές, όταν κάποιοι διέρρεαν ότι εγώ δεν εργάζομαι για να πάει καλά ο Συναγερμός για να έχω πάτημα να αμφισβητήσω την Αννίτα. Τότε δήλωσα ενώπιον όλων της ηγεσίας ότι εγώ, όποιο και να ήταν το αποτέλεσμα των βουλευτικών, δεν θα αμφισβητούσα την Αννίτα.

–Αν είναι η υποψήφια του ΔΗΣΥ στις προεδρικές και χάσει, αλλά θέλσει να επαναδιεκδικήσει την προεδρία του κόμματος, τι θα πράξετε;

–Ούτε και τότε θα την αμφισβητήσω. Δεν θα βρεθώ ποτέ απέναντι στην Αννίτα. Της το έχω πει και το γνωρίζουν και κοινοί, αγαπημένοι μας φίλοι. Αυτό

Συκοφαντία ότι είπα «αν είναι ο Αβέρωφ υποψήφιος το 2028, εγώ θα στηρίξω Χριστοδουλίδη». Κατάπτυστοι όσοι ισχυρίζονται ότι δεν στηρίξα τον Αβέρωφ στον α' γύρο των προεδρικών του 2023.

οφείλεται στη σχέση που έχουμε αναπτύξει μέσα από τη μεταξύ μας συνεργασία. –Εσείς στηρίζετε την Αννίτα Δημητρίου για να είναι η υποψήφια του ΔΗΣΥ στις προεδρικές; –Δεν μπορώ να πάρω θέση

υπέρ κάποιου, διότι είμαι ο αναπληρωτής πρόεδρος του κόμματος. Είμαι επιφορτισμένος με την ομαλή διεξαγωγή των εσωκομματικών διαδικασιών και ακολούθως θα έχω υπό την ευθύνη μου την προεκλογική εκστρατεία του κόμματος για τις προεδρικές εκλογές. –Στη σύσκεψη της ηγεσίας που έγινε τη Δευτέρα, η Αννίτα Δημητρίου είπε ότι θα διεκδικήσει το χρίσμα και απλώς εκκρεμεί το πότε θα εκδηλώσει το ενδιαφέρον της;

–Η πρόεδρος της Παράταξης δεν εκφράστηκε αρνητικά στο ενδεχόμενο να είναι υποψήφια για το χρίσμα, όμως, είπε ότι θα προβεί στις σχετικές ανακοινώσεις όταν η ίδια λάβει τις τελικές της αποφάσεις.

–Αν δεν λάβει το χρίσμα η Αννίτα Δημητρίου και είναι υποψήφιος του ΔΗΣΥ στις προεδρικές ο Αβέρωφ Νεοφύτου ή ο Γιώργος Παμπορίδης, θα τους στηρίξετε ή θα πάτε με τον κ. Χριστοδουλίδη;

–Θα στηρίξω οποιονδήποτε είναι ο υποψήφιος του ΔΗΣΥ στις προεδρικές και θα εργαστώ με όλες μου τις δυνάμεις για να κερδίσει τις εκλογές όποιος κι αν είναι. Η σχέση μου με την Αννίτα Δημητρίου είναι εξαιρετική, με τον Αβέρωφ Νεοφύτου είναι άριστη και οφείλω να πω ότι το τελευταίο διάστημα ήρθαμε κοντά και με τον αγαπητό Γιώργο Παμπορίδη.

–Σας αποδίδεται, πάντως, η φράση ότι «αν είναι ο Αβέρωφ υποψήφιος, εγώ θα στηρίξω Χριστοδουλίδη».

–Ουδέν αναληθέστερο. Είναι συκοφαντία ότι είπα τέτοιο πράγμα. Πολλά μου αποδίδονται κατά καιρούς όμως όλα καταρρέουν σαν χάρτινος πύργος. Έχω ακούσει πολλά και πλέον δεν με συγκινεί ότι και να πουν. Κάποιοι για να σημείο να ισχυριστούν ότι δεν στηρίξα τον Αβέρωφ στον α' γύρο των προεδρικών του 2023. –Σε ποιους αναφέρεστε;

–Αν και δεν έχει καμία απολύτως σημασία, τους γνωρίζω και εγώ και οι συνεργάτες μου και είναι κατάπτυστοι.

–Θα αναζητηθεί συναινετικό λύση;

–Εγιναν και γίνονται προσπάθειες για να υπάρξει ένας υποψήφιος.

–Δεν φαίνεται πάντως να είναι εφικτό κάτι τέτοιο.

–Αυτό θα πρέπει να το απαιτήσουν οι ίδιοι, που φαντάζομαι ότι ενδιαφέρονται και για το καλό της παράταξης.

–Θεωρείτε ότι πρέπει να κάνουν πίσω Αβέρωφ Νεοφύτου και Γιώργος Παμπορίδης γιατί θεωρητικά έχει προτεραιότητα η πρόεδρος του κόμματος;

–Δεν θεωρώ τίποτα απολύτως. –Πότε θα κινηθεί τελικά η εσωκομματική διαδικασία;

–Η πλειοψηφία συμφωνεί ότι η εκδήλωση ενδιαφέροντος πρέπει να γίνει τον Οκτώβριο και να σπθθούν κάλπες τέλη Νοεμβρίου, αρχές Δεκεμβρίου. Άρα θα έχουμε υποψήφιο πριν από το τέλος του έτους.

Ο καθένας κρίνεται από τις πράξεις του. Το ίδιο και ο Αβέρωφ

–Τι έγινε τελικά στη συνάντηση Αννίτας - Αβέρωφ; Διότι οι πληροφορίες αναφέρουν ότι υπήρξε ένταση.

–Δεν ήμουν στη συνάντηση. Πληροφορήθηκα κάποια πράγματα. Από και και πέρα, αν το επιθυμούν, οι ίδιοι πρέπει να πουν τι έγινε και τι όχι.

–Πώς σχολιάζετε τη δήλωση Αβέρωφ Νεοφύτου ότι θα είναι υποψήφιος αν το Σάββατοκύριακο δεν υπάρξουν εξελίξεις στο Κυπριακό;

–Ας αναμένουμε τις εξελίξεις. Στον ΔΗΣΥ υπάρχει συγκεκριμένη διαδικασία που προβλέπεται στο καταστατικό.

–Δεν διευκρίνισε πάντως αν θα διεκδικήσει το χρίσμα για να είναι ο υποψήφιος του ΔΗΣΥ ή αν θα κινηθεί εκτός εσωκομματικής διαδικασίας.

–Ο καθένας κρίνεται από τις πράξεις του. Το ίδιο και ο Αβέρωφ. –Έχετε κάποια ενημέρωση ή πληροφορία ότι επικοινωνία υπάρχει στο Κυπριακό;

–Να αναμένουμε λίγες μέρες να ξεκαθαρίσει το σκηνικό.

–Ποια είναι η άποψή σας για τον διορισμό του κ. Τορνάρη ως ειδικού πολιτικού απεσταλμένου του Προέδρου της Δημοκρατίας σε χώρες της Ασίας και της Αφρικής;

–Έχουν ήδη ληφθεί πολλά για αυτό το θέμα και δεν θα ήθελα να πω περισσότερα.

–Εσείς πότε το μάθατε;

–Με ενημέρωσε ο Νίκος λίγο πριν από την επίσημη ανακοίνωση.

–Γιατί δεν τίθεται θέμα διαγραφής του από τον Συναγερμό;

–Το Καταστατικό του κόμματος δεν προβλέπει κάτι τέτοιο. Δεν χαρίζουμε οποιονδήποτε Συναγερμικό σε οποιοδήποτε κόμμα ή πρόσωπο. Βλέπουμε μπροστά, επιλέγουμε υποψήφιο για τις προεδρικές και τον στηρίζουμε όλοι, όποιος κι αν είναι.

–Πώς θα στηρίξει τον υποψήφιο του κόμματος και όχι αυτόν που τον διόρισε;

–Αυτό εξαρτάται από τον ίδιο. –Θα λαμβάνει μέρος στα συλλογικά όργανα του κόμματος;

Πρέπει να αναζητηθεί συνεργασία με το ΔΗΚΟ για τις προεδρικές εκλογές προκειμένου να μην βρεθεί ξανά στην εξουσία η Αριστερά και οι πολιτικές της.

–Θεωρώ ότι και ο ίδιος αντιλαμβάνεται τον βαθμό δυσκολίας. –Υπάρχουν κι άλλοι πρόθυμοι στον ΔΗΣΥ να ακολουθήσουν τη διαδρομή Πινδάρου – Προεδρικό; –Δεν έχω διακρίνει κάτι τέτοιο. –Δεν σας ενοχλεί η προσπάθεια του Προέδρου Χριστοδουλίδη να διεμβολήσει με κάθε ευκαιρία τον ΔΗΣΥ;

–Όλοι κρίνονται από τις πράξεις τους. –Πώς προέκυψε η ανακοίνωση του ΔΗΣΥ κατά του υπουργού Οικονομικών για τις αναφορές του για τον πρόεδρο του ΔΗΚΟ για το έργο GSI;

–Ο ΔΗΣΥ από την αρχή υποστηρίζει την υλοποίηση της ηλεκτρικής διασύνδεσης. Αυτό κάναμε και τώρα.

–Δημιουργείται ένα οξύμωρο σχήμα. Κόμμα της αντιπολίτευσης υποστηρίζει τον πρόεδρο του μεγαλύτερου κόμματος της συγκυβέρνησης στην έντονη αντιπαράθεσή του με υπουργό της κυβέρνησης! Είναι και ένα μήνυμα του ΔΗΣΥ προς το ΔΗ-

ΚΟ ενόψει προεδρικών εκλογών;

–Έχουμε ξεκάθαρη θέση υπέρ του έργου GSI από την αρχή. Το ίδιο ξεκάθαρο είναι και η θέση μας ότι πρέπει να αναζητηθεί συνεργασία με το ΔΗΚΟ για τις προεδρικές εκλογές προκειμένου να μη βρεθεί ξανά στην εξουσία η Αριστερά και οι πολιτικές της. Με το ΔΗΚΟ μας ενώνουν πολλά και το αποδείξαμε σε δύσκολες στιγμές, βάζοντας το καλό του τόπου πάνω από όλα, αποδεχόμενοι το πολιτικό κόστος που είχε αυτή η στάση.

–Θεωρείτε ότι ο Μάκκας Κεραυνός πρέπει να παραιτηθεί από τη θέση του υπουργού Οικονομικών;

–Ο ΔΗΣΥ δεν έχει ζητήσει κάτι τέτοιο.

–Ο Συναγερμός θα υπερψηφίσει τον κρατικό προϋπολογισμό του 2027;

–Θα ελέγξουμε το καθετί που περιλαμβάνεται στον κρατικό προϋπολογισμό και θα καταθέσουμε τις εισηγήσεις μας. Ο ΔΗΣΥ δεν θα αφήσει τη χώρα χωρίς προϋπολογισμό.

Η Gen Z και τα άκρα

Στην Ευρώπη οι νέοι ψηφοφόροι, όταν φτάνουν στο παραβάν, επιλέγουν αντισυστημικά. Στην Ελλάδα;

Της ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΠΑΝΟΥ

Η Ν.Δ. προσπαθεί να τους γοητεύσει προσφέροντας προνομιακό δανεισμό για στέγαση, αύξηση του κατώτατου μισθού, φοροαπαλλαγές και πρόγραμμα μείωσης του χρέους για να μπν το κληρονομήσουν. Το ΠΑΣΟΚ πλειοδοτεί με ένα γενναιοδωρο πρόγραμμα κοινωνικής κατοικίας, δωρεάν μετακίνηση στα μέσα μαζικής μεταφοράς και τετραήμερη εργασία πιλοτικά. Η ΕΛΑΣ το τερματίζει με 500 ευρώ τον μήνα στους φοιτητές περιφερειακών πανεπιστημίων που σπουδάζουν μακριά από τον τόπο κατοικίας τους και κατάργηση των Πανελλαδικών. Και οι τρεις πολιτικοί αρχηγοί, Κυριάκος Μητσοτάκης, Νίκος Ανδρουλάκης και Αλέξης Τσίπρας, το ρίχνουν στο TikTok και ψάχνουν για influencers υποψηφίους. Οι ψηφοφόροι ηλικίας 17 έως 34 ετών, όμως, περίπου δύο εκατομμύρια πολίτες (ΥΠΕΣ/ΕΛΣΤΑΤ), δηλαδή το ένα πέμπτο του εκλογικού σώματος, φαίνεται πως δεν κοιτάζουν προς τα συστημικά κόμματα. Σημαίνει αυτό ότι στρέφονται στην πιο ακραία επιλογή; Σημαίνει πάντως ότι μπορεί να μείνουν αμφίθυμοι μέχρι λίγο πριν από την ώρα των εκλογών, τελικά να μην πάνε καν στην κάλπη ή, αν πάνε, να ψηφίσουν κάποιο από τα μικρότερα κόμματα.

Η τέλεια ρευστότητα

Ο κατακερματισμός, η απομάκρυνση από την εκλογική διαδικασία, η αποϊδεολογικοποίηση και η αστάθεια είναι βασικά χαρακτηριστικά της νεανικής ψήφου. Ο Παναγιώτης Κουστένης, επικουρος καθηγητής Πολιτικής

Εγγόνια και παππούδες

Στις τελευταίες μετρήσεις εμφανίζονται κοινές τάσεις στα άκρα του ηλικιακού φάσματος: διάθεση αποχής και αναποφασιστικότητα στους 65+, όπως και στους 17+. «Οι νέοι», εξηγεί ο αναλυτής Δημήτρης Κατσαντώνης, «αποφασίζουν τι θα ψηφίσουν το τελευταίο Σαββατοκύριακο, με τάση προς τον αντισυστημισμό».

Η χειρονομία σε συνδυασμό με το ειρηνικό μείδιμα θα μπορούσε να συνοψίζει και τις πολιτικές διαθέσεις της νέας γενιάς που δεν ταυτίζεται με κόμματα, αλλά μετέχει πλέον στις εκλογές καταψηφίζοντας. (Στο στιγμιότυπο, απλώς διασκεδάζοντας σε δρόμο του αθηναϊκού κέντρου.)

ενώ εκτοξεύεται στο 48% στις ηλικίες 75 ετών και άνω. Κατά την ανάλυσή του, «τα κόμματα με κυβερνητικό παρελθόν (εντάσσοντας σε αυτά τη νεοσύστατη ΕΛΑΣ λόγω της πρωθυπουργικής θητείας του Αλ. Τσίπρα) είναι αδιόφορα μέχρι την ηλικία των 44 ετών, όπου η ψήφος προς μικρότερα, αντισυστημικά κόμματα ή κόμματα διαμαρτυρίας βρίσκεται σε υψηλότερο επίπεδο».

Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι η επίδραση της νεανικής ψήφου στη διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού είναι καθοριστική – όχι μόνο λόγω των υψηλότερων ποσοστών αποχής σε σύγκριση με κάθε άλλη ηλικιακή ομάδα, αλλά και επειδή, όπως εξηγεί ο πολιτικός επιστήμονας Πάνος Σταθόπουλος, οι ψηφοφόροι της νέας γενιάς «δεν ταυτίζονται με το κόμμα που επιλέγουν κάθε φορά, συνήθως απογοητεύονται και με-

τακινούνται». Ο διευθυντής του επιστημονικού συμβουλίου του Ινστιτούτου Δημοκρατίας «Κωνσταντίνος Καραμανλής» θυμίζει ότι το ηλικιακό χάσμα ανάμεσα στο εκλογικό ακροατήριο των παλιών και των νέων κομμάτων είναι μεγάλο από τις αρχές του τρέχοντος αιώνα: «Η πολιτική επιστήμη έδινε έμφαση στη Γερμανία και στη Βόρεια Ευρώπη μέχρι το 2012, όταν τα φώτα έπεσαν στην Ελλάδα. Στις εκλογές του 2009 η Ν.Δ. πήρε 30% στους νέους ψηφοφόρους και τρία χρόνια μετά αυτό το ποσοστό έσπασε στα τρία (από 10% Ν.Δ., ΑΝΕΛ και Χρυσή Αυγή)».

Κατά τον Π. Σταθόπουλο, «μετά το 2019 ο Αλ. Τσίπρας έπαψε να γοητεύει τους νέους. Η Ν.Δ. στις ευρωεκλογές του 2024 είχε σημαντικές απώλειες και θα μπορούσε να έχει ακόμη πιο αρνητικό αποτέλεσμα εάν οι νέοι δεν

Διαδοχικές μετατοπίσεις

«Οι νέοι δεν αποτελούν εκλογική ιδιοκτησία ούτε της Αριστεράς ούτε της Δεξιάς», λέει ο καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης Παναγιώτης Κουστένης. «Η Ιστορία δείχνει διαδοχικές μετατοπίσεις – αριστερή ριζοσπαστικοποίηση, συντηρητικοποίηση, απομάκρυνση από τον δικομματισμό και στη συνέχεια νέο κατακερματισμό», προσθέτει.

ήταν πρωταθλητές στην αποχή». Ο διευθύνων σύμβουλος και αναλυτής της εταιρείας ερευνών κοινής γνώμης To The Point, με έδρα τη Θεσσαλονίκη, Δημήτρης Κατσαντώνης παρατηρεί στις τελευταίες μετρήσεις ότι αρχίζουν να εμφανίζονται κοινές τάσεις στα άκρα του ηλικιακού φάσματος: διάθεση αποχής και αναποφασιστικότητα στους 65+ όπως και στους 17+. «Οι νέοι –σχεδόν πάντα– ανήκουν στην κατηγορία των late deciders, που αποφασίζουν τι θα ψηφίσουν το τελευταίο Σαββατοκύριακο, με τάση –όπως προκύπτει από τα ποιοτικά στοιχεία των δημοσκοπήσεων– προς τον αντισυστημισμό».

Κατά τον Π. Κουστένη, «οι νέες ηλικίες δεν αποτελούν απλώς δεξαμενή ανανέωσης της εκλογικής βάσης των κομμάτων, αλλά και παράγοντα καθορισμού της έκβασης του συνολικότερου

εκλογικού ανταγωνισμού». Δεν προκύπτει ένα ενιαίο διεθνές παράδειγμα εκλογικής συμπεριφοράς της Gen Z, παρατηρείται όμως γενικευμένη αποστροφή προς το «παλιό» και το «συμβατικό» και απομάκρυνση από το Κέντρο προς διαφορετικούς προορισμούς.

Κάθε περίπτωση θριάμβου στη νεανική ψήφο είναι διαφορετική: ο δήμαρχος της Νέας Υόρκης Ζοράν Μαμντάνι, χάρις στο TikTok, με μια πολύ κινητική καμπάνια και τη στήριξη πολυπληθούς δικτύου εθελοντών και ατζέντα εστιασμένη στο κόστος ζωής, πήρε στους ψηφοφόρους 18-29 περίπου 75% και 66% όσων ψήφισαν δήμαρχο για πρώτη φορά (CBS). Στις εκλογές του Βερολίνου της περασμένης Κυριακής η Ελφ Εράλπ του αριστερού Die Linke έλαβε 25,7% συνολικά, αλλά 43% στους κάτω των 25, 49% στους 25-34 και 31% στους 35-44. Στους άνω των 70 είχε μόλις 15%. Σημαίνει αυτό ότι οι νεότεροι πιο εύκολα στρέφονται στον αριστερό ριζοσπαστισμό; Όχι βέβαια. Στις εκλογές της Σαξονίας-Ανχάλτ το ακροδεξιό AfD έλαβε 49% στους άνδρες κάτω των 24 (38% στις γυναίκες της ίδιας ηλικίας). Η Λεπέν στη Γαλλία ξεπερνά τον Μελανσόν στις ηλικίες 25-34, ενώ εκείνος την αφήνει πίσω στην ομάδα 18-24. Εκείνη μαζεύει περισσότερους εργάτες και αποφοίτους λυκείου, εκείνος περισσότερους φοιτητές. Και οι δύο προσπερνούν κεντρώους, μετριοπαθείς και ευρωπαϊστές, που προσπαθούν να ανακόψουν τη στροφή προς τα άκρα, η οποία καθόλου δεν τρομάζει τα παιδιά τους. Όχι μόνο στη Γαλλία...

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Μετατρέποντας τις Προκλήσεις του Σήμερα σε Ευκαιρίες για το Αύριο

ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ επιχειρήσεις αποτελούν διαχρονικά μία από τις σημαντικότερες κινητήριες δυνάμεις της κυπριακής οικονομίας. Η ανθεκτικότητά τους, η μακροπρόθεσμη προσέγγισή τους και η ισχυρή σύνδεσή τους με τις αξίες της οικογένειας αποτελούν βασικούς παράγοντες της επιτυχίας τους. Ωστόσο, το σημερινό επιχειρηματικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από αυξανόμενη πολυπλοκότητα. Η τεχνολογική εξέλιξη, η ανάγκη για αποτελεσματική διακυβέρνηση, η διαχείριση κινδύνων, η προσέλκυση ταλέντων και η προετοιμασία της επόμενης γενιάς διαμορφώνουν ένα νέο πλαίσιο αποφάσεων για τις οικογενειακές επιχειρήσεις.

Η εμπειρία δείχνει ότι οι επιχειρήσεις που προετοιμάζονται έγκαιρα και επενδύουν σε στρατηγικό σχεδιασμό είναι καλύτερα τοποθετημένες για να διασφαλίσουν τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξή τους για τις επόμενες γενιές.

Τι μας δείχνει το KPMG Global Family Business Report 2026

Η πρόσφατη Παγκόσμια Έκθεση Οικογενειακών Επιχειρήσεων της KPMG για το 2026 αναδεικνύει τις βασικές προτεραιότητες των οικογενειακών επιχειρήσεων διεθνώς. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι οι πιο επιτυχημένες οικογενειακές επιχειρήσεις επενδύουν συστηματικά σε:

- ισχυρές δομές διακυβέρνησης,
- εισαγωγή επαγγελματικών μεθόδων (professionalisation) αναφορικά με τη διοίκηση,
- σχεδιασμό διαδοχής,
- ψηφιακό μετασχηματισμό και αξιοποίηση της τεχνολογίας,
- ανάπτυξη και διατήρηση ανθρώπινου δυναμικού,
- μακροπρόθεσμη ανθεκτικότητα και διαχείριση κινδύνων συμπεριλαμβανομένης της κυβερνοασφάλειας.

Η έκθεση υπογραμμίζει επίσης ότι η διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ οικογενειακών αξιών, επιχειρηματικής ανάπτυξης και βιώσιμης δημιουργίας αξίας αποτελεί καθοριστικό παράγοντα επιτυχίας σε ένα περιβάλλον που μεταβάλλεται διαρκώς.

Η κυπριακή πραγματικότητα μέσα από τα τοπικά ευρήματα

Στο πλαίσιο της ίδιας έρευνας, οικογενεια-

κές επιχειρήσεις από την Κύπρο συμμετείχαν ενεργά, προσφέροντας πολύτιμες πληροφορίες για τις προκλήσεις και τις προτεραιότητες της τοπικής αγοράς.

Τα κυπριακά αποτελέσματα αναδεικνύουν τα σημαντικά πλεονεκτήματα των οικογενειακών επιχειρήσεων, όπως η ισχυρή επιχειρηματική κουλτούρα, η ευελιξία στη λήψη αποφάσεων και η στενή σχέση με πελάτες και συνεργάτες. Παράλληλα, εντοπίζονται τομείς που παρουσιάζουν περιθώρια περαιτέρω ενίσχυσης, όπως:

- η τυποποίηση διαδικασιών διακυβέρνησης,
- η συστηματική διαχείριση κινδύνων,
- η προετοιμασία των επόμενων γενιών για ηγετικούς ρόλους,
- η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και λύσεων τεχνητής νοημοσύνης,
- η διαχείριση της αυξανόμενης πολυπλοκότητας στην ιδιοκτησιακή δομή καθώς οι οικογένειες μεγαλώνουν.

Η κατανόηση των διαφορών μεταξύ των τοπικών και των διεθνών τάσεων μπορεί να προσφέρει πολύτιμη καθοδήγηση για τον μελλοντικό σχεδιασμό κάθε οικογενειακής επιχείρησης.

Πώς η KPMG Κύπρου υποστηρίζει τις οικογενειακές επιχειρήσεις

Η KPMG Κύπρου συνεργάζεται με επιχειρήσεις κάθε μεγέθους, παρέχοντας υποστήριξη σε θέματα που επηρεάζουν τη διαχρονική ανάπτυξη και τη συνέχισή της επιχείρησης.

Διαχείριση Πλούτου και Μακροπρόθεσμη Δημιουργία Αξίας

Η αποτελεσματική διαχείριση του οικογενειακού πλούτου αποτελεί βασική προτεραιότητα για πολλές οικογένειες επιχειρηματιών. Η KPMG Κύπρου υποστηρίζει οικογένειες και μετόχους σε θέματα όπως:

- Φορολογικό σχεδιασμό (εισοδήματος φυσικών προσώπων και εταιρικής φορολογίας)
- Διαχείριση μεταβίβασης περιουσίας και στρατηγικές διαδοχής
- Επενδυτικές λύσεις για τη μεγιστοποίηση της απόδοσης τόσο της επιχείρησης όσο και της οικογενειακής περιουσίας και πλούτου
- Εξισορρόπηση των αναγκών της επιχείρησης με εκείνες της οικογένειας

Στρατηγική, Ανάπτυξη και Επιχειρηματικός Σχεδιασμός / Μετασχηματισμός

Σε ένα περιβάλλον που εξελίσσεται συνεχώς, η ύπαρξη ξεκάθαρης στρατηγικής είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και την αξιοποίηση νέων ευκαιριών.

Η KPMG Κύπρου υποστηρίζει οικογενειακές επιχειρήσεις σε πρωτοβουλίες που αφορούν:

- Στρατηγικό και επιχειρηματικό σχεδιασμό
- Χρηματοδότηση και επενδυτικές αποφάσεις
- Βελτιστοποίηση λειτουργιών και οργανωτικής δομής
- Επέκταση σε νέες αγορές και νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες
- Ψηφιακό μετασχηματισμό, αξιοποίηση τεχνολογιών και κυβερνοασφάλεια

Διαδοχή και Προετοιμασία της Επόμενης Γενιάς

Η έρευνα της KPMG αναδεικνύει τη διαδοχή ως μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις των οικογενειακών επιχειρήσεων παγκοσμίως. Ο σχεδιασμός της μετάβασης απαιτεί συνδυασμό στρατηγικής σκέψης και ανθρώπινης προσέγγισης. Οι υπηρεσίες μας περιλαμβάνουν:

- Αξιολόγηση αναγκών και επιλογών διαδοχής
- Σχεδιασμό δομημένων πλάνων μετάβασης
- Υποστήριξη στη διαχείριση των αλλαγών που συνεπάγεται η διαγενεακή μετάβαση.

Οικογενειακή και Εταιρική Διακυβέρνηση

Καθώς οι οικογένειες μεγαλώνουν και η ιδιοκτησιακή δομή γίνεται πιο σύνθετη, η ανάγκη για σαφείς μηχανισμούς διακυβέρνησης καθίσταται ζωτικής σημασίας.

Η KPMG Κύπρου βοηθά τις οικογενειακές επιχειρήσεις να:

- Διαμορφώσουν αποτελεσματικά πλαίσια οικογενειακής και εταιρικής διακυβέρνησης
- Ενισχύσουν τη διαφάνεια και τη λήψη αποφάσεων
- Καθορίσουν ρόλους, αρμοδιότητες και διαδικασίες επικοινωνίας
- Ενισχύσουν τη συνεχή μεταξύ οικογένειας, ιδιοκτησίας και διοίκησης

Διαχείριση Κινδύνων και Επιχειρηματική Ανθεκτικότητα

Τα αποτελέσματα της πρόσφατης έρευνας δείχνουν ότι η διαχείριση κινδύνων αποκτά όλοένα μεγαλύτερη σημασία για τις οικογενειακές επιχειρήσεις που επιδιώκουν να προστατεύσουν την αξία τους μακροπρόθεσμα.

- Η υποστήριξή μας καλύπτει:
 - Στρατηγικούς και λειτουργικούς κινδύνους
 - Κινδύνους κυβερνοασφάλειας και τεχνολογίας
 - Θέματα κανονιστικής συμμόρφωσης και εταιρικής ανθεκτικότητας
 - Ανάπτυξη πλαισίων διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου

Δωρεάν εξατομικευμένες συναντήσεις για οικογενειακές επιχειρήσεις

Με αφορμή τη δημοσίευση του KPMG Global Family Business Report 2026, η KPMG Κύπρου προσφέρει δωρεάν εξατομικευμένες συναντήσεις σε ιδιοκτήτες, μετόχους και ανώτερα στελέχη οικογενειακών επιχειρήσεων.

Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων αυτών, οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα να συζητήσουν:

- τις σημαντικότερες διεθνείς τάσεις που επηρεάζουν τις οικογενειακές επιχειρήσεις,
- τα κυπριακά ευρήματα και τη σύγκρισή τους με τα παγκόσμια αποτελέσματα,
- τα δυνατά σημεία και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στην Κύπρο,

- πρακτικές ενέργειες που μπορούν να ενισχύσουν τη μακροπρόθεσμη επιτυχία και τη συνέχισή της επιχείρησης.

Οι συναντήσεις προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε επιχείρησης και προσφέρουν την ευκαιρία για ουσιαστικό διάλογο γύρω από τις προτεραιότητες του μέλλοντος.

Ένα μέλλον που σχεδιάζεται από σήμερα

Η επιτυχία μιας οικογενειακής επιχείρησης δεν εξαρτάται μόνο από τις αποφάσεις της παρούσας γενιάς, αλλά και από την προετοιμασία των επόμενων. Όσο αυξάνονται οι απαιτήσεις της αγοράς, τόσο μεγαλύτερη γίνεται η ανάγκη για στρατηγική σκέψη, ισχυρή διακυβέρνηση και ξεκάθαρο όραμα.

Η KPMG Κύπρου συνεχίζει να βρίσκεται δίπλα στις οικογενειακές επιχειρήσεις, παρέχοντας πρακτική καθοδήγηση, διεθνή τεχνογνωσία και εξειδικευμένες λύσεις που συμβάλλουν στη διατήρηση της κληρονομιάς τους και στη δημιουργία βιώσιμης αξίας για τις επόμενες γενιές.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ρένος Ιωαννίδης

Διοικητικός Σύμβουλος
Επικεφαλής τομέα Οικογενειακών
Επιχειρήσεων, KPMG Κύπρου
E: riouannides@kpmg.com

Ιωάννα Κανάρη, Χαρά Αιμιλιανίδου

Μέλη τομέα Οικογενειακών
Επιχειρήσεων, KPMG Κύπρου
E: CY-DLKPmGFamilBusiness@kpmg.com.cy

Γκράφιτι, μια μεγάλη μεταπολιτευτική κατάρρα

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Το ανεξέλεγκτο και αντιαισθητικό γκράφιτι είναι μία από τις μεγαλύτερες μεταπολιτευτικές κατάρες. Δεν το συνειδητοποιούμε, γιατί έχουμε συνηθίσει σε αυτή την ασχήμια, στις ατελείωτες μουντζούρες σε ιδιωτικά και δημόσια –ενίοτε εμβληματικά– κτίρια, αγάλματα, τρένα. Οι ξένοι επισκέπτες σοκάρονται, γιατί δεν έχουν ξανασυναντήσει κάτι τέτοιο πουθενά στον κόσμο. Δεν μιλάμε άλλωστε για έργα του Μπάνκσι.

Καμιά φορά αντικρίζουμε ξυπνα συνθήματα ή κάτι που μοιάζει με τέχνη, όπως εκείνο το «ο vους μας αλπηταρίο» σε έναν τοίχο στον Πειραιά. Τις περισσότερες φορές, πάντως, πρόκειται για μουντζούρες, τελεία και παύλα, ή οπαδικά συνθήματα. Τα δημόσια πανεπιστήμια είναι γεμάτα από γκράφιτι, μουντζουρωμένους τοίχους, που δημιουργούν μια αίσθηση μιζέριας και παρακμής, εκεί όπου θα έπρεπε ο δημόσιος χώρος να εμπνέει αισιοδοξία. Τα αγάλματα των ηρώων μας βανδαλίζονται συνεχώς και βάνασα. Γειτονιές που προσπαθούν χρόνια να πάρουν τα πάνω τους, όπως ο Κεραμεικός, ασφυκτιούν από την αρρώστια του γκράφιτι.

Η εύκολη απάντηση είναι το μεταπολιτευτικό κλισέ ότι είναι δικαίωμα του καθενός να εκφράζεται με αυτόν τον τρόπο και όλοι εμείς που το κατακρίνουμε είμαστε αντιδραστικοί, αν όχι φασίστες. Καταλαβαίνω γιατί γκράφιτι και συνθήματα έγιναν μόδα

αμέσως μετά την κατάρρευση της χούντας. Επρεπε να φύγουμε, μια για πάντα, από το στερεότυπο του χωροφύλακα, που πάνε από το αυτί κάποιον που έγγραφε συνθήματα σε τοίχο και τον οδηγεί στο τμήμα για εξακρίβωση και πιθανώς παραβίαση του νόμου περί τεντιμποίησης. Έχουν όμως περάσει 52 χρόνια από τότε, ο χωροφύλακας δεν υπάρχει παρά μόνον στην επαναστατική φαντασίωση ορισμένων, και η δημοκρατία μας επιτρέπει σε όλους μας να εκφράζουμε όποια άποψη θέλουμε, όπου θέλουμε. Φασισμός είναι όμως το να επιβάλλουν κάποιο κουλίγκαν τπ

Φασισμός είναι να επιβάλλουν κάποιιο κουλίγκαν τη δική τους αισθητική στον δημόσιο χώρο, να πνίγουν μια πόλη, που έχει ήδη πάρα πολλά προβλήματα και ανοικτές πληγές, σε μια ατέλειωτη μίζερη μαυρίλα επειδή «έτσι γουστάρουν».

δική τους αισθητική στον δημόσιο χώρο, να πνίγουν μια πόλη, που έχει ήδη πάρα πολλά προβλήματα και ανοικτές πληγές, σε μια ατέλειωτη μίζερη μαυρίλα επειδή «έτσι γουστάρουν». Αυτή η ελληνική εξαίρεση πρέπει να σταματήσει.

Βαλκάνια και Ευρώπη

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Οι περισσότεροι Σλοβένοι, αρκετοί Κροάτες και Ρουμάνοι, αλλά και κάποιοι Έλληνες, αντιδρούν όταν η πατρίδα τους συγκαταλέγεται στα «Βαλκάνια». Κάποιοι άλλοι δεν θεωρούν ότι η Τουρκία είναι βαλκανική χώρα, ενώ οι περισσότεροι Δυτικοί ταυτίζουν τα Βαλκάνια με τα ευρωπαϊκά κράτη που προέκυψαν από τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η συζήτηση περί πολιτισμικής γεωγραφίας (και ηγεμονίας) στην εποχή μας ακολουθεί τους κύκλους της ρευστής γεωπολιτικής από το 1914 (ή από την ενοποίηση της Γερμανίας το 1871) και μετά, αλλά αν μιλάμε για τα Βαλκάνια μπορούμε να πάμε ακόμη πιο πίσω στον χρόνο.

Η ανάγνωση της πολιτισμικής θέσης και ταυτότητας της Ελλάδας δεν ήταν και δεν είναι απολύτως ταυτόσημη με τη διεθνή πολιτική θέση της χώρας και την ένταξή της σε θεσμικά όργανα και υπερκρατικούς οργανισμούς. Πρόσφατα, το βιβλίο του δημοσιογράφου και συγγραφέα Σον Μάθιους («Οι νέοι Βυζαντινοί») προκάλεσε συζήτηση με τη διατύπωση εκ νέου μιας πολιτισμικής συμπερίληψης της Ελλάδας σε μια ευρύτερη κατανόηση του ξεχασμένου όρου «Εγγύς Ανατολή». Η πτώση της ευρωπαϊκής επιρροής στο διεθνές στερέωμα και η νέα ισορροπία δυνάμεων έχει δανατίσει τους πολιτισμικούς συσχετισμούς με τους οποίους γαλούχθηκαν οι περασμένες γενιές στη διάρκεια του 20ού αιώνα.

Η οικονομική κατάρρευση της Ελλάδας στη δεκαετία του 2010 και η φτωχοποίηση μεγάλου μέρους του πληθυσμού της είχε εντείνει στο πρόσφατο παρελθόν την ανορθόδοξη πολιτισμική ανάγνωση του προφίλ της χώρας. Μετά το 1917 και τη συστράτευση της Ελλάδας στο πλευρό των Συμμάχων αρχικά στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και αργότερα στον Β΄, ισχυροποίησε τη θέση της στη Δύση, ενώ παράλληλα οι γεωγραφικοί όροι που ισχυαν ως το 1914 (με την Εγγύς Ανατολή να φθάνει

ως το Ιόνιο) έφθιναν διαρκώς. Στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, με την ένταξη στο ΝΑΤΟ το 1951 και τη σύνδεση με την ΕΟΚ το 1962, και παρά την επταετή δικτατορία, η Ελλάδα αποτελούσε ενότητα με την Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία ως «Νότια Ευρώπη». Σε ένα δημοσίευμα του περιοδικού Time του 1975, και σε έναν μεγάλο παγκόσμιο χάρτη, η Ελλάδα ήταν μέρος του Πρώτου Κόσμου, με κατά κεφαλήν εισόδημα υψηλότερο των χωρών της Ιβηρικής. Η ένταξη στην τότε ΕΟΚ και η υιοθέτηση του ευρώ ενίσχυσαν το δυτικό προφίλ.

Μετά το 1990, η νέα τάξη πραγμάτων γεννούσε νέες πολιτισμικές συνδέσεις. Οικονομικές, πολιτικές, αλλά και συναισθηματικές και ψυχικές. Η

Η ανάγνωση της πολιτισμικής θέσης και ταυτότητας της Ελλάδας δεν ήταν και δεν είναι απολύτως ταυτόσημη με τη διεθνή πολιτική θέση της χώρας και την ένταξή της σε θεσμικά όργανα και υπερκρατικούς οργανισμούς.

Ελλάδα διευρύνθηκε πολιτισμικά ως συνειδηση. Υπήρξε αναζωπύρωση ενδιαφερόντων για τον ιστορικό ελληνισμό των Βαλκανίων, του Πόντου, του Καυκάσου, της Ανατολής. Οι μετακινήσεις πληθυσμών διαμόρφωσαν νέες εντάσεις γύρω από ζητήματα ταυτότητας, νέες συσπειρώσεις και νέα ρευστότητα.

Ο όρος Εγγύς Ανατολή παραμένει παρωχημένος και εκτός σύγχρονων πραγματικότητας. Ο όρος Βαλκάνια έχει αντικατασταθεί από τον όρο Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η πολιτισμική ανάγνωση του κόσμου εμπεριείχε πάντα ένα στοιχείο χειραγώγησης και σχετικισμού.

Τεχνητή νοημοσύνη και λογοτεχνικός κομφορμισμός

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Το ερώτημα είναι συνυφασμένο με τα όρια της τεχνητής νοημοσύνης. Μπορεί να δημιουργήσει λογοτεχνία; Μπορεί δηλαδή να αναγνωρίσει τις εκφραστικές ευαισθησίες της γλώσσας που είναι απαραίτητες για να γραφεί ένα αριστούργημα σαν την Άννα Καρένινα; Είναι γνωστή η ρήση του Καραγάτση, αν δεν κάνω λάθος: «Μια παντρεμένη γυναίκα ερωτεύεται έναν άντρα, εγκαταλείπει τον σύζυγό της και όταν την εγκαταλείπει ο εραστής της πέφτει στις γραμμές του τρένου και σκοτώνεται». Η υπόθεση είναι κοινότοπη, απλή, σχεδόν απλοϊκή. Όμως είναι η υπόθεση της Άννας Καρένινα. Η διαφορά ανάμεσα στην υπόθεση και το μυθιστόρημα οφείλεται στη λογοτεχνική μεγαλοφυΐα του Τολστόι. Η λογοτεχνική μεγαλοφυΐα είναι προσωπική, ατομική, δεν υποκαύει σε προκατασκευασμένους κανόνες, αντιθέτως φτιάχνει τους δικούς της. Κανένα μυθιστόρημα δεν μοιάζει με κανένα άλλο. Τι σχέση έχει η Άννα Καρένινα με τους Αδελφούς Καραμάζοφ του Ντοστογιέφσκι ή τον Μόμπι Ντικ του Μέλβιλ; Μπορεί η τεχνητή νοημοσύνη να ερωρευτεί όπως ο πλάτωνικός Σωκράτης; Τέλος πάντων. Το ύστατο επίκεντρο που έθετε τα όρια της τεχνητής νοημοσύνης είναι ότι οι δυνατότητες σταματούν εκεί που αρχίζει η λογοτεχνική δημιουργία.

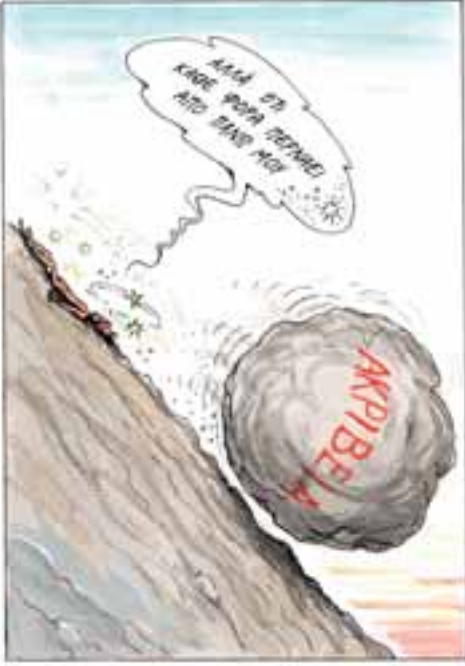
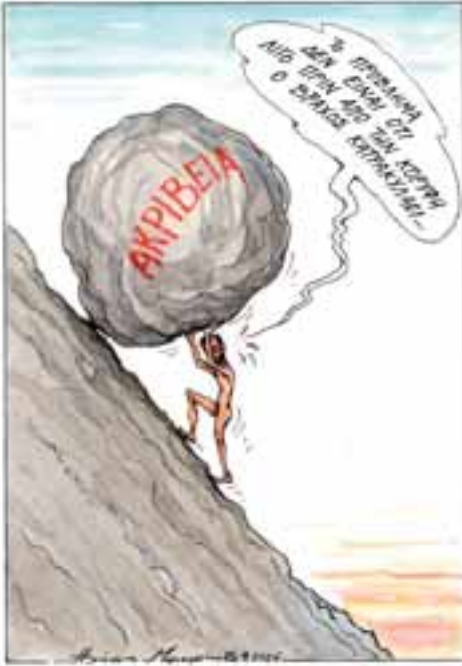
Η υπόθεση του Τελίσου Ορελιέν στη Γαλλία είναι ικανή να σε

κάνει να αναρωτηθείς αν όντως ισχύει η αδυναμία της τεχνητής νοημοσύνης να παράγει λογοτεχνία. Ο συγγραφέας είναι άγνωστος στην Ελλάδα, όπως ήταν σχεδόν άγνωστος και στη Γαλλία. Με καταγωγή από την Αϊτή, είχε εγκατασταθεί από το 2010 στο Κεμπέκ, όπου εργάστηκε ως ανεξάρτητος δημοσιογράφος με ποιντικές φιλοδοξίες αφού είχε δημοσιεύσει τέσσερις ποιντικές συλλογές. Φέτος το καλοκαίρι η ζωή του άλλαξε. Οι εκδόσεις Γκρασέ εξέδωσαν τον πρώτο του μυθιστόρημα με τον τίτλο «Η αυτό ή πεθαίνεις». Το έργο ενθουσίασε αμέσως κοινό, κριτικούς και βιβλιοπώλες. Και θεωρήθηκε ως το μεγάλο έργο της φετινής λογοτεχνικής «επανάδου». Όπου «επανάδου» για τη ήθη της γαλλικής λογοτεχνικής ζωής είναι η περίοδος του φθινοπώρου, όταν εκδίδονται τα μυθιστορήματα που οι εκδοτικοί οίκοι θεωρούν βαρύ πυροβολικό τους και απονέμονται τα μεγάλα λογοτεχνικά βραβεία, Γκονκούρ, Φεμινά, Ρενοντό, Μετνίσις. Η λογοτεχνική καλλιέργεια στη Γαλλία είναι εποχιακή και μπορεί το διασημότερο από τα βραβεία, το Γκονκούρ, να δίνει μόνον ένα ευρώ –παλιά ήταν ένα φράγκο– στον νικητή του, όμως ο τίτλος εξασφαλίζει σίγουρες και διόλου αμελητέες πωλήσεις. Τουλάχιστον 100.000 αντίτυπα για αρχή. Το μυθιστόρημα του Ορελιέν ήταν υποψήφιος σε όλες τις λίστες και με την έκδοσή του το είχαν

εγκωμιάσει οι λογοτεχνικές σελίδες τριών μεγάλων εφημερίδων, Le Figaro, Libération και Le Monde, και πριν ακόμη μεταφραστεί των New York Times. Το ενδιαφέρον είναι ότι οι κριτικοί εκθείαζαν τον τρόπο γραφής του, όπως η Libération που ανακάλυψε μια «παράξενη ποίηση της βίας». Και όλα πηγαίνουν καλά, με τις πωλήσεις να έχουν φτάσει τις 350.000 αντίτυπα σε ένα μήνα, ώσπου μια ανάρτηση στο X ανέκοψε την πορεία του ανερχόμενου λογοτεχνικού μύθου. Ο γράφων αποκάλυψε ότι υπέβαλε τουλάχιστον είκοσι αποστάσματα του μυθιστορήματος σε μια εφαρμογή ευρέσεως προϊόντων της τεχνητής νοημοσύνης για να πάρει θετική απάντηση. Η επιτροπή Γκονκούρ τον απέβαλε από τους υποψηφίους και ο ίδιος ο Ορελιέν δήλωσε στη Libération πως η υπόθεση έχει ρατσιστικά κίνητρα. Εννοώντας ότι αυτές οι εφαρμογές λειτουργούν βάσει των κανόνων της κλασικής γαλλικής λογοτεχνίας και δεν μπορούν να αποδεχθούν οποιαδήποτε καινοτομία.

Δεν ξέρω ποια θα είναι η συνέχεια. Αρχής γενομένης από την αποκαθάρωση, ακολουθήσαν και κατηγορίες για αντιγραφή αποσπασμάτων από άλλους λογοτέχνες. Τι σημαίνει αυτό; Ότι με την έξοδο του δύστηκου Ορελιέν στη σκηνή κάπκαν όλοι οι προβολείς και έπεσε μαύρο σκοτάδι. Σημαίνει όμως και κάτι πολύ πιο συσι-

αστικό, που αφορά όχι τόσο την τεχνητή νοημοσύνη όσο τη λογοτεχνία. Διότι όταν φτάσεις στο σημείο να θαυμάζουν ως λογοτεχνικό επίτευγμα κοινό και κριτικοί ένα γραπτό της τεχνητής νοημοσύνης, τότε το πρόβλημα το έχει η λογοτεχνία. Σημαίνει ότι έχει χάσει όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν την ιδιαιτερότητά της και την κάνουν μοναδική ανάμεσα στα άλλα είδη λόγου. Το φαινόμενο δεν είναι νεοφυές. Αν προσπαθήσουμε να διακρίνουμε σε μια μεγάλη λογοτεχνική βιομηχανία όπως η Γαλλία έργα που ξεχωρίζουν με την ευρηματικότητά τους και την πρωτοτυπία τους, είναι μάλλον βέβαιο πως θα αποτύχουμε. Τον δρόμο για την τεχνητή νοημοσύνη τον έστρωσαν οι διάφορες σχολές δημιουργικής γραφής, που διδάσκουν πώς «γράφεις καλά». Όπου συγγράφεις όπως ο Ντοστογιέφσκι θα έμεναν μετεξεταστέοι. Ακολουθήσαν οι «επιμελητές ευαισθησίας» στους εκδοτικούς οίκους, οι οποίοι ελέγχουν αν στο χειρόγραφο υπάρχουν φράσεις που μπορούν να θίξουν μειονότητες, κατοκυρωμένα δικαιώματα και λοιπά. Όλα αυτά έχουν δημιουργήσει ένα λογοτεχνικό κομφορμισμό, τον οποίο έρχονται τα βραβεία για να τον επιβραβεύσουν και οι αναγνώστες έχουν την υποχρέωση να απολαύσουν. Οπότε, πώς να κατηγορήσεις τον ταλαίπωρο Ορελιέν, που έκανε το βήμα το οποίο όλοι προετοίμαζαν.

ΣΚΙΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΙΤΡΟΥΛΑΚΗ, apetroulakis@kathimerini.gr

Στον δρόμο για την ιατρική ειδικότητα, που αργεί πολύ...

Των **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΣΑΓΑΚΗ** και **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ι. ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ**

Η βούληση της πολιτείας για μεταρρύθμιση του τρόπου πρόσβασης στην ιατρική εκπαίδευση και στις ειδικότητες με πολυχρόνη αναμονή δεν έτυχε ευρείας αποδοχής. Η απόσυρση της σχετικής υπουργικής απόφασης του 2024 οδηγεί, δύο έτη μετά, σχεδόν συννεριμιά πλέον στη σκέψη πως η πολιτεία δεν θα προχωρήσει στην υλοποίηση της μεταρρύθμισης. Η αναγκαιότητα όμως της επανεξέτασης του πλαισίου εισόδου στις ιατρικές ειδικότητες είναι συνάμα επείγουσα και διαχρονική και αφορά τόσο την υγειονομική στελέκωση της χώρας όσο και τη διαφύλαξη του επιστημονικού της δυναμικού (βλ. άρθρο καθηγητού Α. Γραβάνη στην «Κ», 6.9.2026, περί θέσης εξετάσεων για την έναρξη της ιατρικής ειδικότητας).

Η ειδικότητα της Δερματολογίας - Αφροδισιολογίας είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα αδιεξόδου. Η αναμονή για θέση εκπαίδευσης στις εκπαιδευτικές μονάδες που δίνουν πλήρη ειδικότητα φτάνει και ξεπερνά τα δέκα έτη, αποτελώντας έτσι μια σχεδόν χαμένη δεκαετία για κάθε νέο γιατρό. Μια δεκαετία επιστημονικής, ψυχολογικής και επαγγελματικής φθοράς. Ένας νέος άνθρωπος, έπειτα από έξι ή εννέα χρόνους σπουδών στην Ιατρική Σχολή, βρίσκεται εγκλωβισμένος σε μια αναμονή αβεβαιότητας και ανασφάλειας, με τον καταληκτι-

κό επίλογο αυτής να τοποθετείται στο μακρινό μέλλον. Αυτή η κατάσταση δεν συνιστά απλή παύση, αλλά μια περίοδο στασιμότητας, που διαβρώνει την αυτοεκτίμηση, απομακρύνει από την επιστημονική επικαιρότητα και υπονομεύει την ένταξη στον επαγγελματικό στίβο.

Η στασιμότητα αυτή δεν έχει μόνον ατομικές συνέπειες· έχει και ευρύτερες επιπτώσεις στην ποιότητα της εκπαίδευσης και της φροντίδας υγείας. Η πρωτοβάθμια και η δευτεροβάθμια φροντίδα υγείας στερούνται ικανών και κατάρτιομένων νέων γιατρών, που θα μπορούσαν να προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες αν δεν εγκλωβίζονταν στην ατέρμονα αναμονή. Τα εκπαιδευτικά κέντρα δυσκολεύονται να εμπνεύσουν τους νέους συναδέλφους να ενταχθούν στην έρευνα, να αποκτήσουν ακαδημαϊκή ταυτότητα ή να επιδιώξουν την αριστεία. Η προσπάθεια να δημιουργηθεί μια νέα γενιά ακαδημαϊκών δασκάλων που θα στελεκώνουν τις πανεπιστημιακές κλινικές και θα ανανεώσουν την εκπαίδευση αποδυναμώνεται. Το κόστος είναι εθνικό· κάνουνε επιστημονικές υψηλές καταρτίσεις και ποιότητας, που εξαναγκάζονται στην ξενιτιά ως μόνη επιλογή για την επίτευξη των στόχων τους. Το πρόβλημα αναμένεται να επιταθεί με τους αποφοίτους των νέων ιατρικών σχολών από τα μη

κρατικά πανεπιστήμια, οι περισσότεροι των οποίων θα αναζητήσουν την εκπαίδευσή τους μέσα από το ήδη υπάρχον σύστημα εισαγωγής στις ειδικότητες, εφόσον παραμείνουν στην Ελλάδα για την ολοκλήρωσή της.

Η Ιατρική είναι μαραθώνιος. Δεν ολοκληρώνεται με την εισαγωγή στην Ιατρική Σχολή, ούτε με την απόκτηση πτυχίου. Η ειδικότητα είναι ο πυρήνας της επαγγελματικής συγκρότησης, το στάδιο ωρίμανσης του νέου γιατρού. Ας πάσουμε να βάξουμε εμπόδια στον δρόμο αντοχής των γιατρών μας, συντηρώντας ένα απαρχαιωμένο σύστημα επιτηρίδας. Η πολιτεία, σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς, πρέπει να προχωρήσει με αποφασιστικότητα και εντός προκαθορισμένου χρονικού πλαισίου σε μια γενναία και πολυπαραγοντική αναδιάρθρωση του συστήματος. Η σταδιακή εφαρμογή αξιοκρατικών μηχανισμών επιλογής των υποψηφίων –όπως μέσω αμερόληπτων γραπτών πανελλαδικών εξετάσεων– μπορεί να αποτελέσει ένα αντικειμενικό και διαφανές μοντέλο εισαγωγής στις ειδικότητες, ειδικά για εκείνες με πολύχρονη αναμονή, όπως η Δερματολογία - Αφροδισιολογία, η Οφθαλμολογία, η Ενδοκρινολογία και πλείστες άλλες. Η Ελλάδα είναι ίσως η μόνη ευρωπαϊκή χώρα στην οποία επικρατεί το σύ-

στημα της επιτηρίδας αντί για ένα αντικειμενικό σύστημα επιλογής για είσοδο στην ειδικότητα. Παράλληλα, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και ο μεγάλος αριθμός των γιατρών που ήδη βρίσκονται σε λίστες αναμονής. Αυτοί οι γιατροί δεν πρέπει να αγνοηθούν ούτε να τιμαρωθούν ξανά μέσω ενός βίαιου μετασχηματισμού του συστήματος. Οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να τους ενσωματώνουν, με μεταβατικές πρόνοιες και ρεαλιστικές λύσεις. Η ευθύνη για τη σημερινή δυσλειτουργία στο σύστημα της ιατρικής εκπαίδευσης είναι συλλογική. Η ιατρική κοινότητα χωρίς προκαταλήψεις και ιδιαιτερά οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι πρέπει να μιλήσουν ώστε η κοινωνία να ενημερωθεί. Όμως η πολιτεία είναι αυτή, πρωτίστως, που οφείλει με θάρρος να αναλάβει την ευθύνη της δράσης. Σε ένα νέο γιατρό, αντι να περιμένει τον δικό του «Γκοντό», οφείλουμε ένα σχέδιο που θα του προσφέρει απτό όραμα, εξασφαλίζοντάς του άμεση πρόσβαση στην ειδικότητα της επιλογής του μέσα από διαφανείς και αξιοκρατικές διαδικασίες.

Ο κ. Κωνσταντίνος Κρασαγάκης είναι καθηγητής Δερματολογίας στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Ο κ. Αλέξανδρος Ι. Στρατηγός είναι καθηγητής Δερματολογίας - Αφροδισιολογίας στην Ιατρική Σχολή του ΕΚΠΑ.

Η υποκρισία και το δίκαιο

Του **ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Νομίζω, πως, ασχέτως ιδεολογικής, κοιμητικής ή άλλης προέλευσης, θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε πως σε ζητήματα διεθνούς δικαίου ως Κύπρος είχαμε ηθικό πλεονέκτημα έναντι της Τουρκίας. Σκοπίμως χρησιμοποιού παρελθοντολογικό χρόνο, αφού, το κατά πόσο διατηρούμε το ηθικό εκείνο πλεονέκτημα έχει καταντήσει πλέον ένα απολύτως λογικό και αιτιολογημένο ερώτημα. Για πολλές νούσιμες φωνές ανάμεσά μας, δεν είναι ερώτημα: Το χάσαμε. Ανεξαρτήτως δηλαδή εάν οι εθνικόφρονες της κοινότητάς μας αντιμετώπιζαν διαχρονικά την κατοική Τουρκία ως τον ένα και μοναδικό υπαίτιο του κακού και ολοκληρωνόταν εκεί η συζήτηση και αντιστοίχως οι αριστριζουσες και προσδευτικές φωνές ανέκαθεν μιλούσαν για ευθύνες και της δικής μας

Κι αν η ηθικολογία είναι ασύμβατη με τη ρεάλ πολιτική, ας μην το παίζουμε τουλάχιστον ηθικολόγοι. Ας είμαστε λιγότερο προκλητικοί στα επιχειρήματά μας.

πλευράς, η επίσημη μας στάση ως Κυπριακή Δημοκρατία δεν μπορούσε να ελεγχθεί για παραβίαση, υποβάθμιση ή παράκαμψη του διεθνούς δικαίου. Η μεγάλη εικόνα ήταν ότι, ως κράτος, η Τουρκία ήταν εκείνη που το είχε παραβιάσει κατάφωρα στην περίπτωση της Κύπρου. Είτε της είχε δοθεί αφορμή, είτε όχι, δικαιολογία δεν υπήρχε για τα εγκλήματα που, ως επίσημο κράτος, διέπραξε εις βάρος μας. Κι αυτό, κάποτε, ήταν ενδεχομένως το μεγαλύτερο ή σωστότερο το ηθικότερο τουλάχιστον πλεονέκτημα στη διπλωματική φαρέτρα μας.

Σήμερα που ως Κύπρος (και ως Ελλάδα) έχουμε γίνει οι στενότεροι σύμμαχοι και οι καλύτεροι φίλοι του Βενιαμίν Νετανιάχου, του δικαιολογημένα πιο μισοπιού πολιτικού στη σύγχρονη εποχή, ενός άνδρα που είναι καταζητούμενος από διεθνείς οργανισμούς όπως το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, τα οποία, πέραν κάθε λογικής αμφιβολίας, τα έχει διαπράξει, πώς πρέπει να αισθανόμαστε σε σχέση με τον τρόπο που ως χώρα αντιμετωπίζουμε το διεθνές δίκαιο; Πώς έχουμε, την ίδια ώρα, να μας αντιμετωπί-

ζουν οι άλλοι λαοί; Κι αν η ηθικολογία είναι ασύμβατη με τη ρεάλ πολιτική, ας μην το παίζουμε τουλάχιστον ηθικολόγοι. Ας είμαστε λιγότερο προκλητικοί στα επιχειρήματά μας.

Με άλλα λόγια, πόσο σοβαρά μπορεί να ακούσει οποιοσδήποτε καλόπιστος παρατηρητής τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη, όταν από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών κάνει λόγο για μεγίστη υποκρισία εκ μέρους του Ταγίπ Ερντογάν και της Τουρκίας, τη στιγμή που κι εμείς μόνο για το δικό μας ζήτημα θυμόμαστε την επίκληση στο διεθνές δίκαιο; Ασφαλώς και έχει δικίο όταν μιλάει για τα δύο μέτρα και δύο σταθμά του Ταγίπ Ερντογάν ο Νίκος Χριστοδουλίδης. Εμείς, όμως, ως Κύπρος, ως κυπριακή κυβέρνηση, τι διαφορετικό κάνουμε από την ωμή υπεράσπιση των συμφερόντων μας και την υποτίμηση του διεθνούς δικαίου όταν συνεργαζόμαστε τόσο στενά με τη συγκεκριμένη κυβέρνηση στο Ισραήλ;

Οι πολιτικοί, είπε σε κάποιο άλλο σημείο της ομιλίας του στη Νέα Υόρκη ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Νίκος Χριστοδουλίδης, κρίνονται «όχι από τα λόγια αλλά από τις πράξεις τους». Θα συμφωνήσω. Χωρίς περαιτέρω σχόλιο για τον... δικό μας Πρόεδρο.

Θα ήθελα, ωστόσο, να παραπέμψω σε μια άλλη ομιλία ενός άλλου γνήτη στη Νέα Υόρκη την εβδομάδα που πέρασε, που εκτιμώ πολύ περισσότερο από τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Σε λίγα χρόνια, είπε ο πρωθυπουργός της Ισπανίας, Πέδρο Σάντρες «οι μελλοντικές γενιές θα κοιτάζουν πίσω, θα μελετήσουν αυτή την κρίσιμη δεκαετία και θα μας ρωτήσουν ποιο ρόλο διαδραμάτισε ο καθένας από εμάς. Θα μας ρωτήσουν τι κάναμε όταν ορισμένες χώρες άρχισαν να παραβιάζουν τους κανόνες και άλλες αποφάσισαν να κάνουν τα στραβά μάτια. Θα μας ρωτήσουν τι κάναμε όταν η υπεράσπιση όσων πιστεύαμε άρχισε να έχει υψηλό κόστος. Και, όταν συμβεί αυτό, θέλουμε να μπορούμε να τους πούμε ότι δεν σταματήσαμε να αγωνιζόμαστε. Εμείς όχι. Θέλουμε να μπορούμε να τους πούμε ότι έχουμε δώσει τη ζωή μας για να τους αφήσουμε έναν πιο ειρηνικό, πιο βιώσιμο και, ναι, πιο δίκαιο κόσμο». Η έμμεση, στην προκειμένη και άμεση σε άλλες περιπτώσεις κριτική του Πέδρο Σάντρες εναντίον των τυράννων των ημερών, όπως είναι ο Νετανιάχου, ο Τραμπ και ο Πούτιν, σώζει την αξιοπρέπεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολό της.

demetriadesp@sppmedia.com

Εργαζόμενη επιθεωρεί τις ζημιές σε νοσοκομείο μετά από ρωσική επιδρομή στη Ζαπορίζια της Ουκρανίας. Σύμφωνα με την Κρατική Υπηρεσία Εκτάκτων Αναγκών (SES) της Ουκρανίας, τουλάχιστον δύο άτομα τραυματίστηκαν στην επίθεση.

«Σήμα» Γιαβάς για κάλπες

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Ο δήμαρχος της Άγκυρας Μανσούρ Γιαβάς «ανακοίνωσε την αποχώρησή του από το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα (ΡΛΚ), επικαλούμενος τις εσωκομματικές συγκρούσεις και την πολιτική ένταση που επικρατεί στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης», δηλώνοντας «ότι θα συνεχίσει την πολιτική του πορεία ως ανεξάρτητος». Πρόσθεσε πως «εξαιτίας ορισμένων δηλώσεων που έγιναν σήμερα, αποχωρώ από την ιδιότητά μου ως μέλους του ΡΛΚ και συνεχίζω την πολιτική μου πορεία ως ανεξάρτητος». Ωστόσο, «ξεκαθάρισε ότι παραμένει στη θέση του και ότι θα συνεχίσει να υπηρετεί όλους τους κατοίκους της τουρκικής πρωτεύουσας ανεξαρτήτως πολιτικής τοποθέτησης. Παράλληλα, ανέφερε ότι «δεν προτίθεται να μεταφέρει την εκλογική εντολή που έλαβε σε άλλο κόμμα», δηλώνοντας ότι «η πίστη στη βούληση του ψηφοφόρου είναι η τιμή της πολιτικής» (ΚΥΠΕ, 22/9).

Τι σημαίνουν οι πιο πάνω κινήσεις του Μ. Γιαβάς; 1. Επίσπευση της διαδικασίας για πρόωρες προεδρικές εκλογές στην Τουρκία. 2. Πολυδιάσπαση του χώρου της αντιπολίτευσης (Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα-Κιλιτσντάρογλου, Νέο Κόμμα, Οξέλ). 3. Ο Μ. Γιαβάς δεν θα είναι υποψήφιος στις αντιπολιτευ-

σης. Και τέλος Διευκόλυνση των χειρισμών Ερντογάν για νέα και τελευταία θητεία.

Εδώ και καιρό, ο πρόεδρος του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσης (ΜΗΡ) Ντεβλέτ Μπακτελί λέει πράγματα που θα γίνουν στην Τουρκία σε επόμενο στάδιο. Μετά τις, κατά βάση, έγκυρες δηλώσεις του για τη συμφωνία ειρηνεύσης με το ΕΚΚ, τώρα πάει στις προεδρικές. Δήλωσε ότι το κόμμα του, το ΜΗΡ, «θα στηρίξει τον Πρόεδρο Ερντογάν στις επόμενες προεδρικές εκλογές», επιβεβαιώνοντας τη συνέχιση της «Λαϊκής Συμμαχίας» υπό την ηγεσία του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ). «Υποψήφιος μας είναι ο Ταγίπ Ερντογάν», (δηλώσεις στις 16/9). Υπενθύμισε ότι το ΜΗΡ είχε στηρίξει την υποψηφιότητα του Ερντογάν τόσο στις προεδρικές εκλογές του 2018 όσο και σε εκείνες του 2023. «Ο πρόεδρος μας έχει ολοκληρώσει τις δύο από τις τρεις ημισέληνους, κερδίζοντας τις εκλογές του 2018 και του 2023» (σύμβολο του κόμματός του, οι τρεις ημισέληνοι). Απομένει η τρίτη, και, με τη βοήθεια του Θεού, θα ολοκληρωθεί και αυτήν» («Χουριέτ», 16/9).

Η βάση για την επόμενη προεδρική αναμέτρηση βρίσκεται στις συνταγματικές πρόνοιες και εκεί υπάρχουν εκκρεμείες θέματα: «Σύμφωνα με το ισχύον Σύνταγμα, ο Ερντογάν δεν έχει το δικαίωμα να θέσει υποψηφι-

ότητα για τρίτη θητεία. Ωστόσο, εάν το κοινοβούλιο προκηρύξει πρόωρες εκλογές με τη στήριξη τουλάχιστον 360 βουλευτών, θα του επιτραπεί νομικά να θέσει εκ νέου υποψηφιότητα». Η «Λαϊκή Συμμαχία» (ΑΚΡ συν ΜΗΡ) δεν διαθέτει τις 360 έδρες. Το ΑΚΡ διαθέτει 280 βουλευτές, η συμμαχία «ελέγχει σήμερα 333 βουλευτές σε σύνολο 600 εδρών» (επισκόπηση ΑΙ). Το φιλοκουρδικό «Κόμμα Ισότητας και Δημοκρατίας των Λαών», διαθέτει 56 έδρες.

Ο Ν. Μπακτελί ομιλεί «Αν και οι επόμενες εκλογές είναι προγραμματισμένες για τις 14 Μαΐου 2028, θα μπορούσαν να επηρεασθούν. Σύμφωνα με το Σύνταγμα, η διαδικασία αφορά την «ανανέωση των εκλογών που θα μπορούσε να εξεταστεί πριν από τις 14 Μαΐου 2028». Η «Χουριέτ» επεκτείνει την συζήτηση ως εξής: «Στην τουρκική πρωτεύουσα πυροδοτήθηκε συζήτηση, αφού ο Ερντογάν υπογράμμισε την ανάγκη να προετοιμαστεί το ΑΚΡ για τις «επικείμενες εκλογές». Σε δήλωσή του, ο εκπρόσωπος του ΑΚΡ, Ομέρ Τσελικ, διευκρίνισε ότι «ο πρόεδρος δεν άφησε να εννοηθεί ότι θα διεξαχθούν πρόωρες εκλογές. Προς το παρόν, δεν υπάρχουν εκλογική διαδικασία στην ατζέντα της Τουρκίας». (16/9). Ο σύμβουλος της τουρκικής προεδρίας Μ. Ουτσούμ «διέψευσε» τις υποτονικές δηλώσεις Τσελικ:

«Οι εκλογές θα διεξαχθούν στις 16 Απριλίου 2028. Ο Ταγίπ Ερντογάν θα είναι υποψήφιος για τελευταία φορά».

Ο Τ. Ερντογάν θα είναι ξανά υποψήφιος. Όμως, δεν ανακοινώνει κάτι που θα γίνει μετά από δύο χρόνια! Πιθανώς οι εκλογές να διεξαχθούν τον Ιούνιο του 2017, ο προσφιλής για τον Τ. Ερντογάν εκλογικός μήνας. Στους 333 βουλευτές της Λαϊκής Συμμαχίας χρειάζεται μια πρόσθεση για να πάει στο 360. Είναι πολύ πιθανόν να είναι οι 56 βουλευτές που διαθέτει σήμερα το φιλοκουρδικό «Κόμμα Ισότητας και Δημοκρατίας των Λαών». Πραγματοποιήθηκαν αρκετές συναντήσεις ανάμεσα στο ΑΚΡ με το Κόμμα Ισότητας και Δημοκρατίας των Λαών», με επίκεντρο τη διαδικασία επίλυσης του Κουρδικού. Ένας πιθανός ο συνδυασμός είναι ο εξής: «ολοκλήρωση της ειρηνευτικής διαδικασίας, στήριξη της διαδικασίας για ανανέωση των εκλογών», με φόντο τον «αριθμό 360». Αλλιώς οι αναφορές για «επικείμενες» εκλογές δεν θα είχαν κάποια βάση. Ο Τ. Ερντογάν (18/9) ζήτησε από στελέχη του ΑΚΡ «να παραμείνουν σε εγρήγορση απέναντι σε προκλήσεις, καθώς η Τουρκία εισέρχεται σε μια πολύ κρίσιμη περίοδο». Καθαρό προεκλογικό δίλημμα, έτσι, άνοιξε και τυπικά ο χορός τους!

www.larkoslarkou.org.cy

Έξι θέματα ζητούν απαντήσεις πριν από τις υποψηφιότητες

Του **ΜΙΧΑΛΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

Επικείμενη, την περασμένη εβδομάδα, να προλάβω την πυροδότηση της βαθείας κρίσης που υπέβρεσκε στην παρατάξη μου. Εκφράζοντας την αγωνία μου ότι οι προεδρικές του 2028 εξελίσσονται σε μια ακραία προσωπική και καθόλου πολιτική αντιπαράθεση, με ευθύνη όλων ανεξαιρέτως. Ότι ο Συναγερμένος μπήκε στο φάσμα του κινδύνου αρχικά της τριχοτόμησης και ακολούθως της διάλυσης. Ότι η κοινωνία ολόκληρη, ανεξαρτήτως κομμάτων, παρακολουθεί αποβολωμένη πολιτικούς να μονομαχούν χωρίς όρους, χωρίς ηθική και χωρίς κανόνες.

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμπολιτών μου συμμερίζεται αυτές τις αγωνίες. Αισθάνεται ασφυκτική την έλλειψη στιβαρής ηγεσίας και την πλήρη απουσία κοινών στόχων στην Κύπρο σήμερα. Σε αντίθεση με μια μικρή μειοψηφία που δεν κατάλαβε τίποτα. Μικροί άνθρωποι, κατευθυνόμενοι από ακόμα μικρότερους, που αντί να προβληματίζονται, αντί να δουν τα πραγματικά προβλήματα, αντί να απαντήσουν με επιχειρήματα εάν διαφωνούν, επέλεξαν να μου

επιτεθούν προσωπικά, να με κατασκοφαντήσουν και να με λοιδορήσουν. Άες και φταίει εκείνος που επισημαίνει την κρίση και όχι όσοι, με τις πράξεις ή με την απραξία τους, την προκαλούν. Δεν θα ασχοληθώ μαζί τους.

Η Κύπρος, ο Κυπριακός Ελληνισμός, η κοινωνία μας, είναι μπροστά σε μεγάλα εθνικά και δομικά προβλήματα. Προκλήσεις, που θέτουν το μέλλον της χώρας και όλων μας σε αβεβαιότητα. Δεν θα έπρεπε να διανοούμε ότι κάποιος ζητάει να τον αναδείξουμε στο ύπατο αξίωμα της χώρας, χωρίς θέσεις, όραμα και πρόταση για το Κυπριακό, την Παιδεία, την Ενέργεια, τη Δικαιοσύνη, την αναδόμηση του κράτους, το ΓΕΣΥ και το Συνταξιοδοτικό. Χωρίς να αναγνωρίζει και να εξηγεί πώς θα αντιμετωπίσουν φαινόμενα όπως της αγοραστικής δύναμης της μεσαίας τάξης που υποχωρεί, της ακρίβειας που καλπάζει και της καθημερινότητας των Κυπρίων που ολοένα και δυσκολεύει.

Στο Εθνικό μας θέμα, τα είδαμε αυτή τη βδομάδα στη Νέα Υόρκη, μηδέν εις το πηλίκιο. Με την Τουρκία να το ξεπερνά ανενόχλητη, εφόσον η ίδια συγκατατίθεται στην πραγματοποίηση πενταμε-

Στο Εθνικό μας θέμα, τα είδαμε αυτή τη βδομάδα στη Νέα Υόρκη, μηδέν εις το πηλίκιο.

ρους, αλλά αυτή δεν γίνεται με ευθύνη των δύο ηγετών στην Κύπρο, όπως τα Ηνωμένα Έθνη αξιολογούν. Προβάλλονται εδώ, επιχειρήματα όπως το ότι το Κυπριακό δεν είναι θέμα μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης ή ότι πρέπει πρώτα να καμφθεί η τουρκική αδιαλλαξία. Μα πώς θα καμφθεί, όταν δεν εκτίθεται και δεν πιέζεται; Όταν, για ένα οδόγραμμα που θα αφαιρούσε τις προφάσεις της, κινδυνεύουμε να χάσουμε οριστικά τη μισή μας πατρίδα;

Στην Παιδεία, τα έχουμε πει. Οι μισοί μας νέοι είναι λειτουργικά αναλφάβητοι, με το κόστος για οικογένειες και φορολογουμένους απερίοπτικά δυσβάστακτο. Και όμως, κανείς δεν τολμά να ανοίξει αυτό το μεγάλο κεφάλαιο. Οι ψήφοι, είναι πολλοί. Όπως και κανείς δεν παραθέτει ολιστικά το πώς πρέπει να προχωρήσουμε στο τεράστιο οικονομικό και γεωπολιτικό ζήτημα της ενέργειας. Μόνο

στον GSI, έχουμε παλινωδίες ακόμη και ενδοκυβερνητικές. Τα συμφέροντα, είναι τεράστια. Εμείς ακόμη καίμε μαζούτ, ενώ Γαλλία και Ελλάδα συμφωνούν για εμάς, χωρίς εμάς.

Η δικαιοσύνη εξελίσσεται στο νέο μεγάλο ασθενή. Αργή και αναποτελεσματική, έχει χάσει την εμπιστοσύνη της κοινωνίας. Η οποία κοινωνία βλέπει ένα κράτος που αντί να εκσυγχρονίζεται και να ψηφιοποιείται, προσλαμβάνει ορδές υπαλλήλων και εκτοξεύει το κρατικό μισθολόγιο κατά 38% επί της παρούσας κυβέρνησης.

Με 5.500 χιλιάδες νέους δημόσιους λειτουργούς και 1 δισ., 1.000 εκατομμύρια δηλαδή, επιπρόσθετο κόστος. Αλλά και με το ΓεΣΥ και το συνταξιοδοτικό, να διαφαίνονται ως οι βραδυφλεγείς βόμβες μιας νέας τεράστιας οικονομικής κρίσης στη χώρα.

Όλα αυτά, την ώρα που η πληθωρισμός στην Κύπρο είναι ο τρίτος υψηλότερος στην Ευρώπη (5,2%), πνέζοντας περαιτέρω τον οικογενειακό προϋπολογισμό. Σε ένα κράτος που εισπράττει αυξημένους φόρους, λόγω και της ακρίβειας, βελτιώνει τους δείκτες του, αλλά αδυνατεί να κάνει τη ζωή των πο-

λιτών του καλύτερη και δεν μπορεί να ολοκληρώσει ούτε ένα μεγάλο αναπτυξιακό έργο. Στην εποχή μάλιστα της τεχνολογίας νοημοσύνης, όπου εταιρείες τεχνολογίας φεύγουν από την Κύπρο, αφού δεν βρίσκουν ειδικευμένο προσωπικό και δεν αντέχουν το κόστος ζωής, παρά το ελκυστικό φορολογικό πλαίσιο.

Επανερχομαι λοιπόν στην πολιτική κρίση που αντιμετωπίζουμε ως χώρα. Στην έλλειψη ηγεσίας, οράματος και εθνικών στόχων. Είτε από την κυβέρνηση και τον νυν πρόεδρο, είτε από όσους επιδιώκουν να τον εκπαρθευώσουν, απ' όπου και αν προέρχονται. Δεν πιστεύετε και εσείς ότι πριν ζητήσει κάποιος την ψήφο μας, θα πρέπει να μας πει γιατί τη θέλει, τι θα την κάνει, γιατί είναι διαφορετικός; Δεν θεωρείτε και εσείς, ότι πριν κάποιος θέσει υποψηφιότητα θα πρέπει να δώσει τις δικές του απαντήσεις στα πιο πάνω ερωτήματα; Και δεν αντιδράτε, όταν βλέπετε να σας αντιμετωπίζουν ως «υπηκόους», κομπάρσους, θεατές και χειροκροτητές μιας τραγωδίας που ονομάζεται «Ο θάνατός σου η ζωή μου»;

michalis@michalis.com

Οι ακρίδες και το Δημόσιο

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Όλα αλλάζουνε και όλα τα ίδια μένουν τελικά. Κουτοπονηριές από το βαθύ κράτος του δημοσίου, κουτοπονηριές και από τους πολίτες, οι οποίοι ξέρουν και άλλους τρόπους για να επιβιώσουν. Οι μεγαλύτεροι, άκουσαν πολλές ιστορίες από τους μακαρίτες σήμερα παππούδες τους, για το κυνήγι των ακρίδων, για το ξεπούλημα ψευδο-αρχαίων αντικειμένων, για το ανταλλακτικό σύστημα προϊόντων, το οποίο ξέφυγε από τις φορολογίες και ένα σωρό άλλες έξυπνες κινήσεις και σοφές πονηριές, για να επιβιώσουν από τα βασανιστήρια των τοκογλύφων και άλλων ζαπτιέδων. Πριν από μερικές μέρες ο δικηγόρος Αχιλλεύς Αιμιλιανίδης, έγραψε ένα σπουδαίο κείμενο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης: «Ο κυβερνήτης εξέδωσε διάταγμα για να δίνεται αμοιβή σε όποιον αιχμαλώτιζε ένα κιλό ακρίδες, σε μια προσπάθεια να καταπολεμηθεί το πρόβλημα της καταστροφής των καλλιεργειών. Σύντομα, υποχρεώθηκε να αποσύρει το διάταγμα, διότι ο λαός ξεκίνησε την εκτροπή ακρίδων. Δεν έχει σημασία αν η ιστορία έγινε στην Ινδία με κόμπρες ή στην Κύπρο με ακρίδες ή κάπου αλλού. Σημασία έχει το διάγμα: ακόμα και το καλύτερο μέτρο, νομοθεσία, μεταρρύθμιση μπορεί να οδηγηθεί σε αποτυχία ή ακόμα και να επιδεινώσει το πρόβλημα, αν υπάρξει λανθασμένα αξιοποίηση ή κατάχρηση από αυτούς που καλούνται να το εφαρμόσουν...».

Το τελευταίο διάστημα βρίσκεται ένας ακήρυκτος πόλεμος για το συνταξιοδοτικό, με τους εργοδότες, όπως ψιθυρίζεται, να θέλουν να αυξηθεί το όριο αφυπηρέτησης για να μην αναγκαστούν να αυξήσουν τις εισφορές τους στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Η πλάκα είναι ότι στον ιδιωτικό τομέα ο κανόνας λέει ότι μετά τα 50 έτη, οι εργαζόμενοι λιγοστεύουν απότομα, ενώ και οι διευθυντές είναι είδος προς εξαφάνιση. Η λόγος είναι πολύ απλός. Συμφέρει στον εργοδότη να προσλάβει δύο νέους με τον μισθό του μεγάλου και επιπλέον να μην έχει ούτε αντιρρήσεις για τις λανθασμένες πολλές φορές επιλογές του αφεντικού. Στον δημόσιο τομέα αποτελεί κοινό μυστικό ότι μετά τα 60 έτη, ελάχιστοι δουλεύουν και οι περισσότεροι, «κοροϊδεύουν» το σύστημα, αναμένοντας τη σύνταξη. Ακολουθούν τον κανόνα, ο οποίος λέει: δουλεύεις στο Δημόσιο, κάνεις λάθη και δεν προάγεις. Δεν δουλεύεις, δεν κάνεις λάθη και προάγεις. Οι αδικίες, με τα ρουσφέτια, είναι ατέλειωτες. Οι περισσότεροι οι οποίοι κινούνται με ρυθμούς κελώνας, λένε ότι έχουν και ήσυχη τη συνειδησή

τους, αφού ακόμη και με τις αδικίες δουλεύουν περισσότερο από τους προϊστάμενους τους, οι οποίοι όχι μόνο δεν δουλεύουν, αλλά και όταν δουλεύουν προκαλούν απίστευτες ζημιές στο Δημόσιο. Οι θέσεις στο Δημόσιο είναι κατεϊλημμένες από τους «μεγάλους», ενώ οι «μικροί» με σύγχρονες ικανότητες και προσόντα, θα πρέπει να περιμένουν για πολλά χρόνια, για να εξασφαλίσουν μια περιζήτητη θέση, αφού στον ιδιωτικό τομέα, η κατάσταση είναι «αμαρτωλή», για την πλειονότητα, με τους μισθούς «πείνας».

Τα τελευταία χρόνια «κόπτονται» οι ταγοί του τόπου, με τα ολοήμερα σχολεία, ώστε να μπορούν οι γονείς να εργάζονται ολημερίς. Ωστόσο κανείς δεν κάνει τη μαθηματική πράξη μεταξύ κέρδους και ζημιάς. Τα παιδιά «παρκάρονται» σε σταθμούς και ιδρύματα και αποκόπτονται από τους γονείς και τους παππούδες, οι οποίοι δουλεύουν σαν τους σκλάβους, τάχα για το κοινό και οικογενειακό καλό. Αποτέλεσμα, όσα κερδίζουν οι μεγάλοι, υποχρεωτικά τα διαθέτουν αργότερα σε γιατρούς και ψυχολόγους, για να θεραπευτούν και οι ίδιοι και τα παιδιά τους. Το μαγκανοπήγαδο της ζωής, το σύστημα διοίκησης, κατάντησε μαρτύριο για τους ενήλικες και βασανιστήριο για τα παιδιά. Η ποιότητα ζωής, η ψυχική ηρεμία, η απλότητα και η χαρά, αποτελούν ξεχασμένες πλέον έννοιες. Η μισή Κύπρος είναι κατεχόμενη και η άλλη μισή πουλιέται καθημερινώς σε ξένες εταιρίες, οι οποίες ξέρουν το «γκρόσο κόλπο» και δεν υπόκεινται σε περιορισμούς. Τώρα πως θα αντιδράσουν οι «παμπόνηροι» κύπριοι, από αυτή την κατάσταση, είναι μια άλλη δύσκολη ιστορία.

Όλα στη ζωή κάνουν κύκλους, από την εποχή του Πύργου της Βαβέλ, μέχρι και τον «αλάθητο Πάπα». Το μεγαλύτερο δώρο του Θεού στην ανθρωπο, ο θάνατος, πάντα θα υπερισχύει και πάντα θα νικά τους ανθρώπους, οι οποίοι πωλούν καθημερινά την ψυχή τους στον διάβολο, πατώντας καθημερινά επί πτωμάτων. Ο Αρσένι Ταρκόφσκι, ο μέγιστος Ρώσος σκηνοθέτης και σεναριογράφος, ο καλλιτέχνης του ποιητικού κινηματογράφου, έλεγε: «Σε προαισθήματα δεν πιστεύω και προλήψεις. Δεν φοβάμαι. Στα δηλητήρια και τις συκοφαντίες δεν υποχωρώ. Θάνατος δεν υπάρχει. Αθάνατοι όλοι. Αθάνατα όλα. Μην τον φοβάσαι τον θάνατο στα δεκαεφτά, μήτε στα εβδομήντα. Θάνατος δεν υπάρχει. Ούτε σκοτάδι. Υπάρχει μόνο φως κι αλήθεια. Είμαστε όλοι στην ακροθαλασσιά κι εγώ ένας από αυτούς που τραβούν τα δίχτυα, όταν μέσα τους πάνε και η Αθανασία...».

kaparispan@yahoo.gr

Μαθαίνοντας γλώσσες, χτίζοντας πολίτες

Του ΑΝΤΡΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ*

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών (ECML) του Συμβουλίου της Ευρώπης, με έδρα το Γκκρατς της Αυστρίας, αποτελεί σημαντικό ευρωπαϊκό κέντρο εμπειρογνώμονης για τη γλωσσική εκπαίδευση, προωθώντας την ποιότητα, την καινοτομία και την πολυγλωσσία. Παράλληλα, αναδεικνύει τη γλώσσα ως εργαλείο διαπολιτισμικού διαλόγου, δημοκρατικής συμμετοχής, κοινωνικής ένταξης και σεβασμού της διαφορετικότητας.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ημέρα Γλωσσών, η οποία γιορτάζεται κάθε χρόνο στις 26 Σεπτεμβρίου, υπενθυμίζει ότι η εκμάθηση γλωσσών δεν αποτελεί απλώς μια ακαδημαϊκή δεξιότητα. Είναι μια διαδικασία που μπορεί να διαμορφώσει στάσεις, να διευρύνει ορίζοντες και να ενισχύσει την ενεργή συμμετοχή των νέων στην κοινωνία. Το φετινό μήνυμα «Οι Γλώσσες μας ενώνουν» αποκτά, επομένως, ιδιαίτερα παιδαγωγική σημασία.

Μέσα από την καθημερινή μου εμπειρία ως εκπαιδευτικού, αλλά και μέσα από τη συμμετοχή μου σε ευρωπαϊκά προγράμματα, δράσεις επιμόρφωσης και συνεργασίες με εκπαιδευτικούς από διαφορετικά ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα, έχω διαπιστώσει ότι η γλώσσα μπορεί να λειτουργήσει ως πραγματική γέφυρα μεταξύ ανθρώπων και πολιτισμών. Η επαφή με διαφορετικές γλώσσες και πολιτισμικές αναφορές επιτρέπει στους/στις μαθητές/μαθήτριες να αναγνωρίζουν τη διαφορετικότητα όχι ως εμπόδιο, αλλά ως ευκαιρία για επικοινωνία, συνεργασία και αμοιβαία κατανόηση.

Ιδιαίτερα στην σημερινή πολυπολιτισμική σχολική πραγματικότητα, η γλωσσική εκπαίδευση συνδέεται άμεσα με την εκπαίδευση για τη δημοκρατία και την ιδιότητα του ενεργού πολίτη. Μέσα από αυθεντικά κείμενα, σύγχρονα κοινωνικά

ζητήματα, διάλογο, επιχειρηματολογία και συνεργατικές δραστηριότητες, οι μαθητές/μαθήτριες μπορούν να μάθουν να ακούν διαφορετικές απόψεις, να τεκμηριώνουν τη δική τους θέση και να αμφισβητούν στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης αποτελεί, κατά την άποψή μου, έναν από τους σημαντικότερους στόχους της σύγχρονης γλωσσικής εκπαίδευσης. Όταν οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να επεξεργαστούν πραγματικά ζητήματα, να αξιολογήσουν πληροφορίες και να συμμετάσχουν σε έναν δομημένο διάλογο, δεν μαθαίνουν απλώς μια ξένη γλώσσα. Μαθαίνουν να σκέφτονται, να επιχειρηματολογούν, να σέβονται τη διαφορετική άποψη και τελικά να συμμετέχουν πιο συνειδητά στη σχολική και κοινωνική ζωή.

Η διαδικασία αυτή, βέβαια, δεν είναι πάντα εύκολη. Θέματα όπως οι κοινωνικές ανισότητες, η παραπληροφόρηση, η μετανάστευση, η πολιτισμική ταυτότητα και οι σύγχρονες παγκόσμιες προκλήσεις μπορούν να προκαλέσουν έντονες αντιδράσεις. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι καθοριστικός: οφείλει να δημιουργεί ένα ασφαλές και δημοκρατικό περιβάλλον διαλόγου, όπου κάθε μαθητής/μαθήτρια αισθάνεται ότι η φωνή του έχει αξία, χωρίς να περιορίζεται η ελευθερία της έκφρασης ή να υποβαθμίζεται η διαφορετική άποψη.

Παράλληλα, ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες, όπως το eTwinning και τα προγράμματα Erasmus+, προσφέρουν μοναδικές ευκαιρίες για αυθεντική επικοινωνία και συνεργασία. Η επαφή με συνομηλίκους από άλλες χώρες μετατρέπει τη γλώσσα από αντικείμενο διδασκαλίας σε πραγματικό μέσο επικοινωνίας. Οι μαθητές/μαθήτριες συγκρίνουν εμπειρίες, ανακαλύπτουν κοινές προκλήσεις και αναζητούν από κοινού λύσεις. Η Ευρώπη παύει έτσι

να αποτελεί μια αφηρημένη έννοια και γίνεται εμπειρία. Ως εκπαιδευτικός θεωρώ ότι η ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης δεν πρέπει να περιορίζεται σε μεμονωμένες δράσεις ή επετειακές εκδηλώσεις. Οφείλει να ενσωματώνεται στην καθημερινή σχολική ζωή και να συνδέεται με τις πραγματικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων.

Το σχολείο δεν είναι μόνο ο χώρος όπου οι νέοι αποκτούν γνώσεις. Είναι ο χώρος όπου μαθαίνουν να συνυπάρχουν, να συνεργάζονται, να αναλαμβάνουν ευθύνη και να συμμετέχουν. Και μέσα σε αυτή τη διαδικασία, οι γλώσσες μπορούν να γίνουν κάτι πολύ περισσότερο από λέξεις και γραμματικό κανόνες: μπορούν να γίνουν γέφυρες δημοκρατίας, συμπερίληψης και αμοιβαίας κατανόησης.

Γιατί τελικά, όταν μαθαίνουμε μια άλλη γλώσσα, δεν μαθαίνουμε απλώς να μιλάμε με περισσότερους ανθρώπους. Μαθαίνουμε να ακούμε και να βλέπουμε τον κόσμο με διαφορετικό τρόπο, να αναγνωρίζουμε όσα μας ενώνουν και να σεβόμαστε όσα μας κάνουν διαφορετικούς. Αυτή είναι ίσως η βαθύτερη αποστολή της γλωσσικής εκπαίδευσης: να μετατρέπει τη γνώση σε επικοινωνία, την επικοινωνία σε κατανόηση και την κατανόηση σε ενεργό συμμετοχή.

Κάθε νέα γλώσσα που μαθαίνεται ανοίγει ένα ακόμη παράθυρο στον κόσμο και κάθε μαθητής/μαθήτρια που αποκτά τη δυνατότητα να επικοινωνεί, να σκέφτεται κριτικά και να ακούγεται, κάνει ένα μικρό αλλά ουσιαστικό βήμα προς μια κοινωνία περισσότερο ανοιχτή, συμπεριληπτική και δημοκρατική.

*Ο κ. Αντρός Γ. Καραγιάννης, τ έως δήμαρχος Δερύνειας, είναι καθηγητής Αγγλικών με Σύμβαση, Λύκειο Παράλιμνου.

Βιοπαλαιστής σε παραλία της Κολομβίας κάνει αμέτρητες φορές το πήγαιν' -έλα, καταφέροντας κάποιες ημέρες να ξεπουλήσει.

Από την κάθετη επικοινωνία στην οριζόντια συνδεσιμότητα

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ*

Πώς μπορεί να ερμηνευτεί κανείς την επιτυχία του six seven (προφέρεται: siiiix seven) στα παιδιά της γενιάς άλφα; Ένα σύνθημα που στην ουσία δεν σημαίνει απολύτως τίποτε, δεν μεταφέρει καμία πληροφορία, δεν «λέει» τίποτε. Παρόλα αυτά συνδέει μεταξύ τους τα μέλη μιας ομάδας, μιας τάξης, μιας παρέας τη στιγμή που κάποια ή κάποιος το προφέρει. Το νόημά του είναι ad hoc. Εκφράζει ίσως ένα συναίσθημα, την ανία ή την κούραση στην τάξη, τη διασκέδαση στην πλατεία ή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Είναι ένα μήνυμα, μια θέληση να πεις κάτι για να συνδεθείς με την παρέα και να ξεχωρίσει η παρέα από τον υπόλοιπο περίγυρο, κάτι σαν συνθηματικό που δίνει τον τόνο για να συντονιστεί η ορχήστρα των παιδιών. Η μόδα αυτή ξεκίνησε χωρίς κανείς να το καταλάβει. Είχε ήδη γίνει διάσημη όταν οι ενήλικες άρχισαν να αναρωτιούνται τι είναι αυτή η έκφραση. Διαδόθηκε δε στη διαιδικτυακή γενιά, τη γενιά του TicToc, του Insta και του SnapChat, με ταχύτητα φωτός. «Αν ξέρεις ξέρεις» (ΙΥΚΥΚ), απαντούσαν σε όποιον ρωτούσε τι σημαίνει το six seven.

Η αδυναμία μας να κατανοήσουμε και τα μελετήσουμε τέτοια επικοινωνιακά φαινόμενα έγκειται στην παρωχημένη εικόνα που έχουμε για την επικοινωνία. Σύμφωνα με το μοντέλο που επικρατεί ακόμη και σήμερα, η επικοινωνία περιλαμβάνει μια πηγή, ένα μήνυμα και έναν αποδέκτη. Είναι δε ιεραρχημένη με κάθετο τρόπο. Η πηγή της πληροφορίας θεωρείται ανώτερη από τον αποδέκτη αφού «γνωρίζει» κάτι που ο αποδέκτης δεν γνωρίζει και που περιμένει να μάθει ακριβώς από μια πηγή. Η πηγή βρίσκεται ή φροντίζει να βρίσκεται στην καρδιά των γεγονότων, όπως οι δημοσιογράφοι, οι οποίοι ερευνούν και παρακολουθούν την παγκόσμια επικαιρότητα και την μεταφέρουν στους αναγνώστες ή τους ακροατές τους. Μοιάζει σαν μια θεατρική παράσταση όπου η πράξη λαμβάνει χώρα επί σκηνής με τους θεατές να παρακολουθούν αμίλητοι στα καθίσματά τους. Το μοντέλο αυτό έχει παρέλθει. Όταν ξεκίνησε να διαδίδεται η χρήση του διαδικτύου, ο δημοσιογραφικός κόσμος το εξέλαβε ως μια ακόμη μορφή κάθετης επικοινωνίας. Εκτός από την τυπωμένη εφημερίδα θα μπορούσε κανείς να διαβάσει και τη διαδικτυακή εκδοχή της στην οθόνη ενός υπολογιστή. Γρήγορα όμως

όλοι κατάλαβαν ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν ήταν μια ακόμη μορφή κάθετης πληροφόρησης και επικοινωνίας, αλλά το τέλος της ιεραρχίας ανάμεσα στην πηγή και τον αποδέκτη, το τέλος της κάθετης σχέσης τους. Όπως θα έλεγε και ο Ρουσόω, περνάμε από τη μορφή του θεάτρου στη μορφή του πανηγυριού, όπου όλοι προσφέρονται ως θέαμα στους πάντες και όλες απολαμβάνουν το θέαμα όλων. Καταργείται έτσι η πολιτική ιεραρχία και η ανισότητα, σχολιάζε ο Ρουσόω, και η κοινωνία περνάει από ένα τυραννικό σε ένα δημοκρατικό καθεστώς.

Ένας από τους πρωτοπόρους στοχαστές της νέας εποχής της επικοινωνίας ήταν ο Εντγκάρ Μορέν, ο οποίος αντί του όρου «επικοινωνία» πρότεινε την έννοια της «συνδεσιμότητας» (reliance), ορίζοντάς την ως την πράξη ή το αποτέλεσμα της δημιουργίας δεσμών και της σύνδεσης των μερών σε ένα όλο. Ο ίδιος τους αυτός όρος, τον οποίο ο ίδιος ο Μορέν συνέθεσε και διέδωσε στα γαλλικά, συνδυάζει τη δράση του να συνδέει κανείς κάτι με κάτι άλλο και το συναίσθημα του να νιώθει κανείς συνδεδεμένος, να αισθάνεται ως αναπόσπαστο μέρος ενός όλου, ότι ανήκει κάπου. Σύμφωνα με τη λογική της «πολυπλοκότη-

τας», η «συνδεσιμότητα» είναι η πράξη της δημιουργίας ή της αποκατάστασης δεσμών, εκεί όπου η παραδοσιακή σκέψη τείνει να διαірει, να απομονώνει ή να κατακερματίζει. Η συνδεσιμότητα απαντάται, σύμφωνα με τον Μορέν, σε τρία βασικά πεδία, το κοσμικό βιολογικό, το ανθρώπινο κοινωνικό και, τέλος, το διανοητικό και ηθικό πεδίο.

Ο Μορέν υπενθυμίζει καταρχάς ότι ο άνθρωπος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της φύσης και του σύμπαντος: είμαστε συνδεδεμένοι βιολογικά με το περιβάλλον μας, μοιραζόμαστε την ίδια μοίρα με τα υπόλοιπα πλάσματα του κόσμου μας. Δεν ζούμε χωρισμένοι από αυτά, ούτε βρισκόμαστε σε κάποια ιεραρχικά ανώτερη θέση που μας επιτρέπει να επιβάλουμε τη θέλησή μας στον πλανήτη. Ύστερα, η ανθρωποκοινωνική συνδεσιμότητα είναι ο δεσμός με τους συνανθρώπους μας. Είναι η συλλογική απάντηση στην απομόνωση, τον υπερβολικό ατομισμό και τον αποκλεισμό, δημιουργώντας αλληλεγγύη, αδελφότητα και μια κοινότητα κοινού πεπρωμένου, ιδίως απέναντι στις παγκόσμιες προκλήσεις. Τέλος, η διανοητική και ηθική συνδεσιμότητα νοείται ως διασύνδεση των γνώσεων. Ο Μορέν υπήρξε ένας από τους δριμείς κριτικούς του

διαχωρισμού των επιστημονικών κλάδων: τα μαθηματικά ξεκομμένα από τη λογοτεχνία, η φυσική ξεκομμένη από τη φιλοσοφία, η οποία με τη σειρά της είναι χωριστή από την κοινωνιολογία ή τις συμπεριφορικές επιστήμες. Για τον ίδιο, μια ορθή ηθική στάση απαιτεί την κατανόηση της πολυπλοκότητας του κόσμου μέσω της σύνδεσης όλων των πεδίων της γνώσης, μέσω δηλαδή της διεπιστημονικής έρευνας και κατανόησης των φαινομένων. Για τον Μορέν, το να επικοινωνεί κανείς και να ζει πλήρως σημαίνει να συνδέει: να ξαναχτίζει γέφυρες μεταξύ των ατόμων, των πολιτισμών και των γνώσεων, προκειμένου να βιώσει δημιουργικά την πολυπλοκότητα του σημερινού κόσμου.

Η «συνδεσιμότητα» του Morin είναι η επικοινωνιακή πραγματικότητα της γενιάς άλφα. Η γενιά αυτή βιώνει διαφορετικά τον κόσμο μας και απαιτεί από δασκάλους, γονείς, πολιτικούς να κατανοήσουν και αυτοί τον κόσμο ως έναν και αδιαίρετο. Το six seven είναι πλέον εκτός μόδας, αλλά το βίωμά του μας συνδέει με το μέλλον.

* Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Το δίλημμα των 12 μιλίων

Στο τραπέζι μαζί με το καλώδιο και ο χρόνος της επέκτασης των χωρικών υδάτων νοτίως και δυτικώς της Κρήτης

Του ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΟΥ

Τις δυνατότητες που δίνει στην Ελλάδα το οπλοστάσιο του διεθνούς δικαίου και η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας ζυγίζει η Αθήνα, καθώς η περίοδος που ανοίγεται τους επόμενους μήνες είναι καθοριστική τόσο για την ηλεκτρική διασύνδεση Ελλάδας - Κύπρου (Great Sea Interconnector - GSI) όσο και για το δικαίωμα επέκτασης των χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια, ειδικά στα νότια και δυτικά της Κρήτης. Και στις δύο περιπτώσεις η Αθήνα σταθμίζει τις αντιδράσεις της Τουρκίας· στην περίπτωση, βέβαια, της ηλεκτρικής διασύνδεσης, οι εκτιμήσεις γίνονται σε συντονισμό με τη Γαλλία, καθώς οι γαλλικές εταιρείες Meridiem και Nexans αποτελούν τους πλειοψηφικούς μετόχους του έργου. Τα όποια δεδομένα προκύψουν γύρω και από τα δύο ζητήματα μπορεί να εκτυλιχθούν έως το τέλος του έτους, ανάλογα και με τις ευρύτερες εξελίξεις στην περιοχή και πέρα από αυτήν. Καθοριστικός παράγοντας είναι, βεβαίως, το τι θα συμβεί στις ενδιάμεσες εκλογές των ΗΠΑ, στις 3 Νοεμβρίου, αν δηλαδή προκύψει ένα πολιτικό αποτέλεσμα που θα δημιουργήσει φαινόμενα εσωστρέφειας στην αμερικανική πολιτική.

Ζητούν άδεια

Μέχρι στιγμής η Αγκυρα έχει δείξει με τρόπο απολύτως σαφή ότι, με βάση τουλάχιστον τη δημόσια συζήτηση, δεν πρόκειται να κάνει αποδεκτό κάτι που θα συνιστά απλή ενημέρωση της Τουρκίας, αλλά ζητεί να δώσει και άδεια για το έργο της ηλεκτρικής διασύνδεσης. Σύμφωνα με άριστα πληροφορημένες πηγές, Αθήνα και Παρίσι φαίνεται να έχουν καταλήξει στην εκτίμηση ότι θα πρέπει να γίνει ένας «ελαφρύς ανασχεδιασμός» της πορείας του καλωδίου, ώστε να μην περνάει από τις περιοχές του αποκαλούμενου εθνικού θαλασσίου πάρκου «Φετιγιέ-Κας».

Μια τέτοια κίνηση από ελληνογαλλικής πλευράς δεν αποτελεί, βεβαίως, έμμεση αναγνώριση τουρκικής αρμοδιότητας, αλλά απομείωση του ρίσκου. Στις πολλές συζητήσεις που έχουν γίνει από τον περασμένο Αύγουστο ανάμεσα σε Αθήνα και Παρίσι, από γαλλικής πλευράς κατατέθηκαν αρκετές προ-

τάσεις στο τραπέζι, όλες όμως έχουν ως βάση ότι η Τουρκία θα δείξει τουλάχιστον ανοχή. Τους τελευταίους μήνες η Αγκυρα έχει παρενοχλήσει ακόμη και πλοία που έκαναν έρευνες στο Αιγαίο για καλώδια δεδομένων, όπως, για παράδειγμα, στην περίπτωση της σύνδεσης Ανδρου - Χίου με καλώδιο δεδομένων, αλλά και πλοίο που είχε

μισθωθεί από μεγάλο τηλεπικοινωνιακό όμιλο στο Ανατολικό Αιγαίο. Αυτές οι κινήσεις συνιστούν αφενός πάγια τακτική των τουρκικών αρχών, αφετέρου εκπέμπουν ένα πολύ ευρύτερο μήνυμα. Ως προς την ηλεκτρική διασύνδεση, υπενθυμίζεται ότι τόσο η Αθήνα όσο και το Παρίσι πρέπει να αντιμετωπίσουν και τον εκπεφρασμένο και ανοι-

χτό σκεπτικισμό της Λευκωσίας, όπου ο GSI θεωρείται ένα περιττό γεωπολιτικό ρίσκο μειωμένων οφελών.

Τα δομικά προβλήματα του GSI δεν τα έχει, αντιθέτως, ο σχεδιασμός της Ελλάδας, όπως έχει εκφραστεί και από τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη, για να προχωρήσει στην επέκταση των χωρικών υδάτων της στα

12 ναυτικά μίλια, όπως η χώρα έχει δικαίωμα με βάση τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS). Κατά τις ίδιες πηγές, δεν αποκλείεται η Ελλάδα να προχωρήσει στην επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ. νοτίως και δυτικώς της Κρήτης προτού αρχίσουν οι διαδικασίες για τις έρευνες βυθού ανατολικάς της Κάσου και της Καρπάθου από το γαλλικό πλοίο που θα τις αναλάβει για λογαριασμό των δύο γαλλικών εταιρειών. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα σήμαινε ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να βολιδοσκοπήσει και τις αντιδράσεις της Τουρκίας σε μια περιοχή όπου η Αγκυρα δεν έχει απολύτως κανένα δικαίωμα, ενώ βρίσκεται και εκτός του Αιγαίου Πελάγους, για το οποίο υπάρχει ενεργή απειλή πολέμου (casus belli).

Οι κινήσεις της Αθήνας δεν γίνονται σε κενό, αφού από την κυβέρνηση Ερντογάν έχει προαναγγελθεί η κατάθεση στην τουρκική εθνοσυνέλευση του νομοσχεδίου για τη «Γαλάζια Πατρίδα», κάτι που θα εγκαίνιαζε περίοδο υψηλών εντάσεων, καθώς η συζήτηση αυτή θα περιλαμβάνει εκ των πραγμάτων αναφορές σε χάρτες που θα παρουσιάζουν περιοχές ελληνικής ευθύνης να βρίσκονται εντός τουρκικής δικαιοδοσίας.

Τα θαλάσσια πάρκα

Το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα αναμένεται να λυθεί και ο γόρδιος δεσμός των προεδρικών διαταγμάτων που θα εφαρμόζουν όλα όσα προβλέπει ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (ΘΧΣ) και, πιο συγκεκριμένα, όσα αφορούν τα δύο εθνικά θαλάσσια πάρκα (Ιονίου και Νοτίου Αιγαίου 1 - Νότιες Κυκλάδες)· η καθυστέρηση στην ολοκλήρωσή τους κρατάει τα διατάγματα ακόμη μακριά από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Στα αρχικά στάδια της σύνταξης των εφαρμοστικών προεδρικών διαταγμάτων υπήρχαν προβλήματα, τα οποία επιλύθηκαν με τη συνδρομή του υπουργείου Εξωτερικών προς το υπουργείο Περιβάλλοντος, ενώ στη συνέχεια τα καλύματα προήλθαν από ενστάσεις που διατυπώθηκαν από υπηρεσίες που υπάγονται στο υπουργείο Εθνικής Αμυνας. Σύμφωνα με κάποιες πηγές, τα προβλήματα έχουν επιλυθεί, μάλιστα κατόπιν παρέμβασης και του πρωθυπουργικού γραφείου, και πλέον τα προεδρικά διατάγματα είναι έτοιμα να κατατεθούν στο ΣτΕ, προκειμένου να μπορεί να ξεκινήσει κανονικά η λειτουργία των δύο θαλασσίων πάρκων.

«Ζυγίζοντας» την Αγκυρα

Η Ελλάδα ίσως προχωρήσει στην επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ. νοτίως και δυτικώς της Κρήτης προτού αρχίσουν οι έρευνες βυθού για το καλώδιο, βολιδοσκοπώντας και τις αντιδράσεις της Τουρκίας σε μια περιοχή όπου δεν έχει δικαιοδοσία.

Με άδειες αποσκευές επιστρέφει ο Ερντογάν από τις ΗΠΑ

Περισσότερα έδωσε, παρά πήρε ο Τούρκος πρόεδρος από τον Τραμπ. Τι λένε τουρκικές πηγές

Τον ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Το ταξίδι του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στις ΗΠΑ για την 81η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, την περασμένη εβδομάδα, δεν καταγράφηκε στη γειτονική χώρα ως ένα από τα πιο επιτυχημένα που έχει κάνει ο Τούρκος πρόεδρος. Το ζήτημα δεν ήταν μόνο ότι τελικά δεν πραγματοποιήθηκε μια κατ' ιδίαν συνάντηση με τον Ντόναλντ Τραμπ, όπως είχε αφήσει να εννοηθεί ο πρέσβης των ΗΠΑ στην Αγκυρα, Τομ Μπάρακ, αλλά και ότι, σύμφωνα με αξιόπιστες τουρκικές πηγές, τα μηνύματα που έλαβε σχετικά με την επιστροφή της χώρας στο πρόγραμμα των F-35 δεν ήταν αισιόδοξα, τουλάχιστον για το άμεσο μέλλον. Η αμερικανική πλευρά, τόσο ανεπίσημα όσο και επίσημα —μέσω δηλώσεων του κ. Μπάρακ—, κατέστησε σαφές ότι βασικό

εμπόδιο εξακολουθεί να αποτελεί η «παρουσία» των ρωσικών πυραύλων S-400 στην Τουρκία. Παράλληλα, υπάρχουν θεσμικά και νομικά εμπόδια τα οποία δεν μπορούν να ξεπεραστούν άμεσα, καθώς παραμένουν σε ισχύ οι περιορισμοί που απορρέουν από το CAATSA και το NDAA. Εκτός αυτών, σύμφωνα με πληροφορίες, η αμερικανική πλευρά, σε διάφορα επίπεδα, εξέφρασε και την άποψη πως η ένταξη στις σχέσεις Τουρκίας - Ισραήλ δεν θα πρέπει να φτάσει σε ανεξέλεγκτα επίπεδα.

Στην τουρκική αντιπολίτευση επισημαίνουν ότι ο κ. Τραμπ μπορεί να αποκάλυψε τον κ. Ερντογάν «σκληρό καρδί» και να εξέφρασε δημοσίως τη συμπάθειά του προς το πρόσωπό του, ωστόσο δεν προχώρησε σε κάποια κίνηση που θα ικανοποιούσε τα αιτήματα της Αγκυρας. Ο κ. Ερντογάν επανέλαβε τη θέση του ότι περιμένει από τον κ. Τραμπ

να εκπληρώσει την υπόσχεσή του για την άρση των κυρώσεων κατά της Τουρκίας.

Στα τουρκικά μέσα ενημέρωσης αναφέρεται ότι ένας από τους σχεδιασμούς της Αγκυρας προέβλεπε την παραχώρηση ή πώληση των S-400 στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Σύμφωνα με τα ίδια δημοσιεύματα, το σχέδιο δεν προχώρησε έπειτα από πιέσεις του Ισραήλ προς τα Εμιράτα, με αποτέλεσμα να παραμείνει άλυτο και το βασικό πρόβλημα που εμποδίζει την επιστροφή της Τουρκίας στο πρόγραμμα των F-35.

Επιστροφή στα 40 F-16

Ηδη από την Παρασκευή, πάντως, στην Αγκυρα άρχισαν να μεταδίδονται πληροφορίες σύμφωνα με τις οποίες η Τουρκία επιστρέφει στις διαπραγματεύσεις για την αγορά 40 F-16 Block 70 και τον εκσυγχρονισμό 80 F-16 που διαθέτει η τουρκική πολε-

μική αεροπορία. Τον τελευταίο χρόνο η Τουρκία είχε ουσιαστικά «παγώσει» τις σχετικές διαπραγματεύσεις, καθώς είχε εκτιμηθεί ότι η αγορά των Eurofighter από τη Μεγάλη Βρετανία, σε συνδυασμό με μια πιθανή επιστροφή της χώρας στο πρόγραμμα των F-35, θα μπορούσε να καλύψει τις ανάγκες της τουρκικής πολεμικής αεροπορίας.

Πηγές από την τουρκική πλευρά αναφέρουν ότι η Αγκυρα και η Ουάσινγκτον θα συνεχίσουν τις προσπάθειες για την εξεύρεση λύσης στο σύνθετο ζήτημα των F-35 και των S-400.

Την ίδια ώρα, ο κ. Ερντογάν προχώρησε σε κινήσεις που ικανοποιούν ορισμένα αιτήματα της αμερικανικής πλευράς. Ανεστάλη η λειτουργία της ιρανικής τράπεζας Bank Mellat, η οποία δραστηριοποιείτο στην Τουρκία από το 1982, ενώ ανεστάλησαν και οι πτήσεις τουρκικών αεροπορικών εταιρειών προς και από το Ιράν.

Παράλληλα, η Turkish Airlines υπέγραψε συμφωνία για την αγορά 150 αεροσκαφών Boeing 737 MAX.

Στο μέτωπο των ελληνοτουρκικών σχέσεων, η δόλωση του κ. Ερντογάν ότι «δεν είμαστε εκθροί με την Ελλάδα, αλλά σύμμαχοι» ερμηνεύεται ως προσπάθεια αποκλιμάκωσης. Στην τουρκική πλευρά, ωστόσο, ξεκαθαρίζουν ότι οι πάγιες θέσεις της Αγκυρας δεν έχουν μεταβληθεί όσον αφορά τις εξελίξεις στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο.

Αυτό αποτυπώθηκε και σε ανακοίνωση του τουρκικού υπουργείου Αμυνας, το οποίο κάλεσε την Ελλάδα να σταματήσει τη στρατιωτικοποίηση των νησιών, υποστηρίζοντας ότι κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο για τη διασφάλιση της ειρήνης.

Για το καλώδιο διασύνδεσης Κύπρου - Ελλάδας, το τουρκικό υπουργείο Αμυνας υποστήριξε ότι «οι δραστηριότητες, όπως

η πόντιση καλωδίων ή αγωγών και η επιστημονική έρευνα που πρόκειται να πραγματοποιηθούν στην υφαλοκρηπίδα μας, απαιτείται να συντονίζονται εκ των προτέρων με τη χώρα μας. Στο πλαίσιο αυτό, δεν επιτρέπονται μη εξουσιοδοτημένες δραστηριότητες που αγνοούν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα της χώρας μας».

Ένα από τα ζητήματα που φαίνεται να ενοχλούν ιδιαίτερα την Αγκυρα είναι η ενίσχυση των σχέσεων Ελλάδας - Ισραήλ, καθώς και ο εναγκαλισμός του Κυριάκου Μητσοτάκη με τον Μπέντζαμιν Νετανιάχου στη Νέα Υόρκη.

Ο κ. Νετανιάχου χαρακτήρισε τον κ. Ερντογάν «τύραννο» από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και υποστήριξε ότι η Τουρκία «κατέχει παράνομα τη βόρεια Κύπρο», ότι δεν αναγνωρίζει τη Γενοκτονία των Αρμενίων και ότι παραβιάζει τα δικαιώματα της Ελλάδας.

ΚΑΝΕΝΑ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΔΕΝ ΘΑ ΜΕΙΝΕΙ ΑΛΥΤΟ

ΚΛΑΣΙΚΕΣ
ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΘΡΥΛΙΚΟΥ

ΣΕΡΛΟΚ ΧΟΛΜΣ

ΕΡΧΟΝΤΑΙ
ΣΤΗΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»
ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ ΤΣΕΠΗΣ
ΚΑΙ AUDIOBOOK,
ΓΙΑ ΝΑ ΤΑ ΑΚΟΥΤΕ
ΟΠΟΥ ΚΙ ΑΝ
ΒΡΙΣΚΕΣΤΕ!

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ
4 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ο ΠΕΜΠΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΣΚΑΝΔΑΛΟ
ΣΤΗ ΒΟΗΜΙΑ

ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

Καβαλερία ρουστικάνα

Ποιοι είναι οι «καλαμοκαβαλάρηδες» της Ν.Δ. και ποια τα κίνητρα των καλαμομάχων;
Ο χάρτης του εσωκομματικού ανταγωνισμού

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Υπάρχουν «καβαλημένοι» υπουργοί και στελέχη στη Ν.Δ.; Ενώ ο πρωθυπουργός βρισκόταν στις ΗΠΑ, το κυβερνών κόμμα μπλέχτηκε σε μια συζήτηση που προκάλεσε μεγάλη εσωστρέφεια. Φανερή και κρυφή. Και αποκάλυψε την ένταση που σοβεί στο εσωτερικό της Νέας Δημοκρατίας, όπου, όπως περιγράφει αρμόδια πηγή, «είναι όλοι εναντίον όλων». Τη σπίθα άναψε η Ντόρα Μπακογιάννη. «Βλέπω υπουργούς που έχουν αλαζονεία, είναι ώρα να την αφήσουν, να “ξεκαθαλικέψουν”, όπως είχε πει ο πατέρας μου», ανέφερε. Σε ποιους αναφερόταν; Η πρώην υπουργός δεν είπε ποτέ ονόματα και το κυνήγι των σκιάων ξεκίνησε. Πολλοί θεώρησαν πως φωτογραφίζει πρωτίστως τον Αδωνι Γεωργιάδη, που το τελευταίο διάστημα «παράγει περισσότερο Αδωνι από ό,τι μπορούν να καταναλώσουν τα μίντια, πιθανόν και ο ίδιος», όπως λέει χαρακτηριστικά πηγή που τον επικρίνει για την επικοινωνιακή του δραστηριότητα. Ο ίδιος έλεγε σε συνομιλητές του πως «έχω άριστη σχέση με την Ντόρα και μιλάω διαρκώς μαζί της, άρα αποκλείεται να εννοεί εμένα». Μήπως εννοούσε τότε τον Βορίδη, που μαζί με την υψηλή ρητορική του δεινότητα κουβαλάει πάντα έναν κυνισμό που μπορεί να μεταφραστεί ως αλαζονεία; Ο Βορίδης όμως δεν είναι υπουργός, αλλά ταυτόχρονα αντιμετωπίζεται πάντα ως τέτοιος, καθώς θεωρείται κορυφαίο στέλεχος και το ύφος του δίνει έναν γενικότερο τόνο.

Βόρειο σέλας

Μήπως τότε τα βέλη της Ντόρας πήγαιναν στον Παύλο Μαρινάκη, κάτι που, αν ισχύει, επιβεβαιώνει όσους λένε πως η συζήτηση είχε και καθαρά προσωπικά χαρακτηριστικά; Δεν πάει πολύς καιρός που η πρώην υπουργός είχε αδειάσει δημόσια τον κυβερνητικό εκπρόσωπο για τη δήλωσή του περί επιδόματος ανεργίας και ο κ. Μαρινάκης δεν το είχε αφήσει αναπάντητο. Η διαμάχη ήταν προσωπική. Από την άλλη, ο κ. Μαρινάκης χαίρει της δεδωλεμένης εμπιστοσύνης του πρωθυπουργού, που είχε πρόσφατα πει (στην ΕΡΤ) ότι είναι «πέρα πολύ ικανοποιημένος με το συνο-

λικό έργο» του κυβερνητικού εκπροσώπου.

Πηγές εντός της Ν.Δ. λένε στην «Κ» πως ό,τι βλέπουμε στο προσκήνιο έχει προεκλογικό παρασκήνιο. Το γεγονός ότι δήλωσε όμοια με της Ντόρας, που ίσως είχε αποδέκτη και τον κυβερνητικό εκπρόσωπο, είχε κάνει λίγες ώρες πριν ο Δημήτρης Κайρίδης, ερμηνεύεται ως απόδειξη ότι τα κίνητρα έχουν να κάνουν με τον εσωκομματικό ανταγωνισμό, καθώς ο τελευταίος εκλέγεται στον Βόρειο Τομέα, όπου υποψήφιος θα είναι για πρώτη φορά και ο Παύλος Μαρινάκης. Ο κ. Κайρίδης κάλεσε τα στελέχη να ασχοληθούν με τα προβλήματα του κόσμου και «όσοι “καβαλικεύουν” να “ξεκαβαλικέψουν”». Η διαφοροποίησή

του τού δίνει ορατότητα στη μάχη του σταυρού σε μια δύσκολη περιφέρεια. Μάλιστα, ο πρώην υπουργός Μετανάστευσης και νυν κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της Ν.Δ. επανήλθε στο θέμα και το έκανε πιο συνολικό, λέγοντας πως οι καβαλημένοι «μετριούνται στα δάχτυλα των δύο χεριών», εξαιρώντας πυρά ουσιαστικά σε μεγάλο κομμάτι του υπουργικού συμβουλίου. Συνεπώς, όπως λέει η ίδια πηγή στην «Κ», αναζητώντας τα καλάμια και τα καβαλήματα ίσως πέφτουμε απλώς σε εσωκομματικό διαγωνισμό και μαχαίρωματα, στην προσπάθεια να πάρει ο καθένας καλύτερη θέση ενόψει εκλογών.

Εis επίρρωσιν των παραπάνω, είναι χαρακτηριστικό πως ο Στέ-

λιος Πέτσας –βουλευτής που από το 2023 έχει μείνει χωρίς το εκλογικό ατού ενός υπουργικού αξιώματος– έσπευσε να στοιχηθεί με την Ντόρα Μπακογιάννη, παρά το γεγονός πως οι δυο τους δεν συνδέονται με κάποια στενή σχέση. Ερωτηθείς σχετικά, απάντησε χωρίς περιστροφές πως υπάρχουν τέτοια φαινόμενα και το έκανε ακόμα πιο γενικό, λέγοντας πως υπάρχουν όχι μόνο σε επίπεδο υπουργών, αλλά και στελεχών. Γιατί όχι μόνο υπουργοί; Ο Μάκης Βορίδης δεν είναι υπουργός και πιθανόν ο Στέλιος Πέτσας με αυτή τη διεύρυνση να ήθελε να συμπεριλάβει και τον συνυποψήφιό του στην Περιφέρεια Αττικής. Στον αντίποδα και ο κ. Κων. Κυρανάκης, ένα στέλεχος που δεν δια-

κρίνεται για την αυτοσυγκράτησή του, πήρε αποστάσεις από την κ. Μπακογιάννη, λέγοντας πως δεν έχει διαπιστώσει αλαζονικές συμπεριφορές.

Το «άδειασμα»

Και πού κατέληξε όλη αυτή η ένταση; Θέση για το θέμα πήρε το Μαξιμου, το οποίο, διά του εκπροσώπου του, Παύλου Μαρινάκη, προφανώς με τις ευλογίες του πρωθυπουργού, που ενημερώθηκε αναλυτικά στην άλλη άκρη του Ατλαντικού, επιχείρησε να βάλει τέλος στη «φαγούρα». Ο κ. Μαρινάκης «άδειασε» την Ντόρα Μπακογιάννη, δηλώνοντας πως ο μόνος που κρίνει και αξιολογεί «πιθανή τέλεση τέτοιων συμπεριφορών» είναι ο πρωθυπουργός, λέγοντας εμμέσως αλλά σαφώς στην κ. Μπακογιάννη πως δεν είναι δική της δουλειά να αξιολογεί και μάλιστα δημοσίως τα στελέχη.

«Εφτασε το μήνυμα»

Σε κάθε τέτοια φασαρία υπάρχει και ο «άμαχος πληθυσμός», που δεν μπαίνει στη διαδικασία να πάρει δημόσια θέση, αλλά το κάνει υπόγεια. Η Ντόρα Μπακογιάννη όχι μόνο δεν μετανιώνει για την τοποθέτησή της, την οποία θεωρεί σωστή και εκτιμά πως λειτουργεί «υπέρ της κυβέρνησης», αλλά έλεγε σε συνομιλητές της πως δέχτηκε «μεγάλο κύμα τηλεφωνημάτων από την κοινοβουλευτική ομάδα» με το μήνυμα πως κάποιοι έπρεπε να τα πει. Σύμφωνα με την πρώην υπουργό, το πρόβλημα είναι υπαρκτό και υπάρχει κομμάτι των βουλευτών που ενοχλείται. Το γιατί ενοχλείται πρέπει να ερμηνευτεί πολιτικά, καθώς σε πολλές περιπτώσεις δεν φταίει η αλαζονεία, αλλά η αγωνία για το προσωπικό τους μέλλον. Αλλωστε, ακόμα και στην ίδια την κ. Μπακογιάννη κάποιοι χρεώνουν πολιτική υστεροβουλία, λέγοντας πως η τοποθέτησή της ήταν ένα μέσο πίεσης προκειμένου να συμπεριληφθεί στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας. Η ίδια πάντως δεν έχει καμία διάθεση να συνεχίσει να αντιμετωπίζει τη συζήτηση.

ΑΠΟΨΗ

Σταθερότητα δεν σημαίνει στασιμότητα

Του ΑΚΗ ΣΚΕΡΤΣΟΥ

Υπάρχει κάτι παράδοξο στον τρόπο με τον οποίο συζητούμε σήμερα για τις επόμενες εκλογές. Η δημόσια συζήτηση για τη διεκδίκηση μιας τρίτης κυβερνητικής θητείας γίνεται περισσότερο με όρους μεταφυσικής και πολύ λιγότερο με όρους επιδόσεων, αξιοπιστίας και σχεδίου.

Μιλάμε για την «κατάρτα των δύο θητειών»: το γεγονός ότι καμία μεταπολιτευτική κυβέρνηση δεν έχει κερδίσει τρεις συνεχόμενες εκλογικές αναμετρήσεις. Ξαν να πρόκειται για έναν άγραφο συνταγματικό κανόνα. Ξαν οι δύο θητείες να είναι το φυσιολογικό όριο της δημοκρατικής αντοχής μιας κυβέρνησης. Αλλά γιατί;

Γιατί να μην είναι το ερώτημα πρώτα απ’ όλα τι έκανε μια κυβέρνηση στα χρόνια που κυβέρνησε; Πόσες από τις προγραμματικές της δεσμεύσεις υλοποίησε; Ποιο είναι το σχέδιό της για την επόμενη ημέρα; Και, κυρίως, αν έχει ακόμη κάτι ουσιαστικό να προσφέρει στον μετασχηματισμό της χώρας;

Αλλοι πάλι θέτουν ως αυτοσκοπό την πολιτική ανανέωση, χωρίς

να ρωτούν τον «ξενοδόχο». Τους ίδιους τους πολίτες, δηλαδή, που στις δημοκρατίες είναι αυτοί που αποφασίζουν.

Η ευρωπαϊκή εμπειρία είναι αποκαλυπτική. Ο Χέλμουτ Κολ και η Άνγκελα Μέρκελ κυβέρνησαν τη Γερμανία από 16 χρόνια ο καθένας. Η Μάργκαρετ Θάτσερ 11,5 χρόνια και ο Τόνι Μπλερ 10 τη Μεγάλη Βρετανία. Ο Φρανσουά Μιτεράν 14 χρόνια, ο Ζακ Σιράκ 12 τη Γαλλία. Ο Φελίπε Γκονθάλεθ 13,5 την Ισπανία, ο Μαρκ Ρούτε 14 την Ολλανδία και ο Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ 18 χρόνια το Λουξεμβούργο.

Οι χώρες αυτές δεν έγιναν λιγότερο δημοκρατικές επειδή οι πολίτες τους ψήφισαν επανειλημμένως την ίδια πολιτική ηγεσία. Και, εκ του αποτελέσματος, πολλές από αυτές τις χώρες προόδευαν οικονομικά και κοινωνικά σε περιόδους παρατεταμένης πολιτικής σταθερότητας και μεταρρυθμιστικής συνέχειας. Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε σημαντικά κατά τις περιόδους αυτές σε όλες τις χώρες, όπως και το πραγματικό ΑΕΠ ανά κάτοικο. Σε αρκετές περιπτώσεις μειώθηκε και η ανεργία. Σε κάποιες από τις χώρες αυτές το δημόσιο χρέος αυ-

ξήθηκε και σε άλλες μειώθηκε ή παρέμεινε σταθερό.

Δεν είναι απόδειξη ότι η μακρά διακυβέρνηση φέρνει απαραίτητα και ανάπτυξη. Είναι όμως βέβαιο σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία ότι η πολιτική αστάθεια συνδέεται με χαμηλότερη αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Ενώ ο ΟΟΣΑ επισημαίνει ότι η αβεβαιότητα γύρω από τις πολιτικές κατευθύνσεις μπορεί να αναβάλει επενδύσεις και μακροπρόθεσμες αποφάσεις.

Επίσης η πολιτική διάρκεια και ανεκτικότητα δεν είναι συνώνυμη με τη δημοκρατική υποχώρηση, με την προϋπόθεση ότι τα θεσμικά αντίβαρα λειτουργούν, ελέγχουν την εξουσία και διορθώνουν τις αστοχίες της διακυβέρνησης. Και βεβαίως είναι ευνόητο ότι ορισμένες δύσκολες μεταρρυθμίσεις χρειάζονται περισσότερο χρόνο από μία θητεία για να αποδώσουν.

Ολα τα παραπάνω αφορούν ιδιαίτερα την Ελλάδα. Που «όσο δύσκολα φτάνει, τόσο εύκολα καλεί»...

Μέσα στα τελευταία χρόνια η χώρα δεν έχει θεραπεύσει όλες τις πληγές της κρίσης χρέους. Έχει όμως

διανύσει σημαντική απόσταση σε πολύ ταραγμένους καιρούς.

Το δημόσιο χρέος, από περίπου 210% του ΑΕΠ στην κορύφωση της πανδημίας, υποχώρησε στο 146,6% το 2025 και προβλέπεται στο 136,6% το 2026. Η ανεργία, από 17% τον Ιούνιο του 2019, βρίσκεται πλέον κάτω από 8%, ενώ το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ έχει αυξηθεί σωρευτικά κατά 26% από το 2020. Τα τελευταία χρόνια η ελληνική οικονομία αναπτύσσεται σταθερά με ρυθμούς υψηλότερους από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, μειώνοντας σταδιακά μέρος της χαμένης απόστασης της κρίσης.

Τίποτα από τα παραπάνω δεν είναι λόγος για εφησυχασμό. Το καθαρό εισόδημα ανά κάτοικο παραμένει αισθητά χαμηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η απονομή δικαιοσύνης, παρότι έχει επιταχυνθεί, πρέπει να συγκλίνει με τους ευρωπαϊκούς δείκτες. Η χωροταξική μεταρρύθμιση πρέπει να ολοκληρωθεί. Και ο πρωτογενής τομέας χρειάζεται να κάνει άλματα παραγωγικότητας, εξωστρέφειας και βιωσιμότητας ως προς τις καλλιέργειες και τα προϊόντα που παράγουμε. Η σύγκλιση είναι έργο σε εξέλιξη, όχι έργο ολοκληρωμένο.

Και στο μεταξύ η χώρα διαχειρίστηκε με επάρκεια διαδοχικά μείζονες εξωγενείς κρίσεις: την πανδημία, τη μεταναστευτική πίεση στα σύνορα του Εβρου, την ενεργειακή και πληθωριστική κρίση μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και τις νέες γεωπολιτικές αναταράξεις στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης και τώρα την επελαύνουσα πρόκληση της τεχνητής νοσημοσύνης.

Ακριβώς γι’ αυτό η συζήτηση για τις επόμενες εκλογές δεν μπορεί να γίνεται με όρους παρελθόντος. Ούτε μπορεί να ζητείται ψήφος ευγνωμοσύνης για όσα έγιναν.

Χρειάζεται να κριθούν οι επιδόσεις, η αξιοπιστία, η ικανότητα και κυρίως το σχέδιο για όσα πρέπει ακόμη να γίνουν: ο μετασχηματισμός του κράτους, η αύξηση της παραγωγικότητας, η σύγκλιση των εισοδημάτων, η συνέχιση της δημοσιονομικής υπευθυνότητας, η αντιμετώπιση των νέων τεχνολογικών και γεωπολιτικών προκλήσεων.

Η πολιτική σταθερότητα δεν είναι αυτοσκοπός. Και ασφαλώς δεν αποτελεί άλλοθι για καμία κυ-

βέρνηση. Αλλά ούτε η πολιτική αλλαγή είναι αυτοσκοπός. Πόσο μάλλον όταν η μόνη εναλλακτική πρόταση της αντιπολίτευσης είναι το «να φύγει ο Μπτιστάκης... και βλέπουμε».

Η δημοκρατία δεν μετριέται με το πόσες φορές αλλάζει η κυβέρνηση. Μετριέται από το αν οι πολίτες μπορούν να την αλλάξουν ελεύθερα όταν το αποφασίσουν, από το αν οι θεσμοί λειτουργούν και βελτιώνονται και από το αν κάθε κυβέρνηση κρίνεται τελικά από το έργο και το σχέδιό της.

Γιατί η σταθερότητα δεν είναι και δεν μπορεί να σημαίνει στασιμότητα. Μπορεί, όμως, να σημαίνει κάτι πολύ πιο απλό και ταυτόχρονα ουσιαστικό και αναγκαίο: τον χρόνο που χρειάζεται μια χώρα για να αλλάξει πραγματικά.

Η Ελλάδα δεν έχει αλλάξει ακόμη όσο θα θέλαμε και όσο πρέπει. Και ακριβώς γι’ αυτό η επόμενη περίοδος είναι εξαιρετικά κρίσιμη. Χρειάζεται συνέχεια εκεί όπου η συνέχεια αποδίδει και αλλαγή εκεί όπου η αλλαγή είναι αναγκαία.

Ο κ. Ακης Σκέρτσος είναι υπουργός Επικρατείας.

INTIME NEWS / ΝΙΚΟΣ ΜΗΤΡΩΤΣΗΣ

Τις τελευταίες ημέρες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ξεπηδούν αναρτήσεις που προωθούν τον Ηλία Κασιδιάρη. Φωτογραφίες του δημιουργημένες μέσω τεχνητής νοημοσύνης στο Facebook, ένα τραγούδι για την αποφυλάκισή του με AI βίντεο στο YouTube και στο Χ, καθώς και πολλά παρόμοια βιντεάκια στο TikTok που γιορτάζουν την αποφυλάκισή του.

Η φάλαγγα των ινφλουένσερ

Τελευταία λογαριασμοί στα σόσιαλ μίντια διακινούν μηνύματα υπέρ του Κασιδιάρη σε λαϊφστάιλ περιτύλιγμα. Είναι αυθόρμητα ή συντονισμένα; Οι σκιώδεις καμπάνιες και οι υποστηρικτικές από το κίνημα MAGA

Της **ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Ερμεινε περίπου επτά χρόνια στη φυλακή. Αλλά δεν έχασε σχεδόν καθόλου την επαφή του με τον έξω κόσμο και τους ακολούθους του. Μπόρεσε να εκμεταλλευθεί στυγνά τα κοινωνικά δίκτυα. Εδώ και λίγο καιρό, η σκιώδης καμπάνια του έχει περάσει σε νέο, προεκλογικό επίπεδο.

Από τη στιγμή που καταδικάστηκε σε 13 χρόνια και 6 μήνες κάθειρξης για διεύθυνση της νεοναζιστικής εγκληματικής οργάνωσης «Λαϊκός Σύνδεσμος - Χρυσή Αυγή», ο Ηλίας Κασιδιάρης προωθούσε ένα συγκεκριμένο, ψευδές αφήγημα. Οχι του καταδικασμένου εγκληματία, αλλά του πολιτικού κρατουμένου, ο οποίος στερείται των δικαιωμάτων του.

Μονίμως online

Κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού του, χρησιμοποιούσε κατά βάση το Twitter, πλέον Χ και το YouTube, για να εκπέμπει τα μηνύματά του –αρκέτα εκ των οποίων αφορούσαν την επικαιρότητα– μέσω εκπομπών που διαχειρίζονταν τον λογαριασμό του. Από το μεταναστευτικό και τις πυρκαγιές μέχρι τον πόλεμο στην Ουκρανία και τις αμερικανικές εκλογές του 2024 –με τον ίδιο να υποστηρίζει επανειλημμένως τον Ντόναλντ Τραμπ–, ο Κασιδιάρης δεν έχασε τη σύνδεση με τη βάση του.

Ηχογραφημένα τηλεφωνικά μηνύματα ή και βίντεο γυρισμένα κατά τις άδειες του από τη φυλακή δημοσιοποιούνταν στο κανάλι του στο YouTube, ενώ ομάδα του στο Viber αναρτά από το 2024 μέχρι σήμερα ενημερώσεις για τα λεγόμενα και, πλέον, για τις εμφανίσεις του.

Αν δει κανείς τις εμφανείς μετρήσεις στους λογαριασμούς του, το κοινό που τον ακολουθεί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παραμένει περιορισμένο. Η ομάδα στο Viber έχει λίγο περισσότερα από 11.200 μέλη. Στο Χ έχει λιγότερους από 59.000 ακολούθους. Στο YouTube –το πιο δυνατό του μέσο–, οι subscribers αγγίζουν τις 166.000. Παλαιότερα όλα τα βίντεο που δημοσιοποιούσε στο κανάλι του ξεπερνούσαν κατά πολύ τις 100.000 θεάσεις. Τον τελευταίο χρόνο, πολλά δεν τις φτάνουν καν.

Το κόμμα που υποστήριξε μέσω της διαδικτυακής ανακοίνωσής του αυτή την εβδομάδα, η

Συμμαχία Ελλήνων, έχει σελίδες σε διάφορα μέσα, με περιορισμένη έως μηδαμινή απήχηση. Περίπου 220 ακολούθους στο TikTok, 955 στο Instagram, 1.700 στο Facebook.

Τα «μυϊδία»

Τις τελευταίες μέρες, όμως, σε διάφορες πλατφόρμες ξεπηδούν αναρτήσεις που προωθούν τον Ηλία Κασιδιάρη. Φωτογραφίες του δημιουργημένες μέσω τεχνητής νοημοσύνης στο Facebook. Τραγούδι για την αποφυλάκισή του, που διαφημίζει την ανακοίνωσή του της Δευτέρας, με AI βίντεο στο YouTube και στο Χ. Και πολλαπλά, παρόμοια βιντεάκια στο TikTok, με μουσική υπόκρουση τραγούδια είτε του προσφιούς στους ακροδεξιούς κύκλους Νότιν Σφακιανάκη είτε dance μπιτάκια όπως το «Around the World», τα οποία τα τελευταία περίπου δύο χρόνια χρησιμοποιούνται από το ευρωπαϊκό alt-right κίνημα ως μουσικό καλί στην ακροδεξιά προπαγάνδα.

Ορισμένα από τα βίντεο που αφορούν τον Κασιδιάρη και κυκλοφορούν στο TikTok αυτό το διάστημα έχουν παρόμοιο κείμενο. Δείχνουν ένα τοπίο και πάνω γράφουν: «Αυτό και τον Κασιδιάρη πρωθυπουργό», ή «Αποχαιρετάμε το καλοκαίρι, καλωσορίζουμε τον χειμώνα», όπου ο «χειμώνας» παραπέμπει σε φωτογραφία του.

Τα νέα εργαλεία

Παραμένει άγνωστο αν οι συγκεκριμένοι λογαριασμοί αποτελούν bots ή παρκαρισμένα πρόσωπα και αν αυτοί δρουν εθελοντικά ή σε σύμπραξη με τον Ηλία Κασιδιάρη. Όπως όμως δηλώνει στην «Κ» ο Έλληνοαμερικανός καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Northeastern Κώστας Παναγόπουλος, ο οποίος ειδικεύεται στις καμπάνιες πολιτικών και κομμάτων, ρούμε σε μια εποχή που οι «σκιώδεις» πολιτικές εκστρατείες είναι πολύ συχνές. «Αποτελεί πολύ δημοφιλή τακτική το να υπάρχουν άτομα ή λογαριασμοί που δρουν ως ενισχυτές του μηνύματος των πολιτικών και τη βλέπουμε να εντείνεται, ενώ περιορίζεται ο έλεγχος στα μηνύματα που προωθούνται», σημειώνει.

Ειδικά στα social media, τονίζει, οι ψηφοφόροι θα πρέπει πλέον να εξετάζουν προσεκτικά τι πληροφορίες και μηνύματα

λαμβάνουν, όπως και τις πηγές αυτών. Προφανώς, τα bots αποτελούν διαδεδομένο φαινόμενο. «Αλλά ακόμη και σε ό,τι αφορά παρκαρισμένα πρόσωπα ή λογαριασμούς που υποστηρίζουν συγκεκριμένους πολιτικούς, είναι δύσκολο για τους ψηφοφόρους να ξεχωρίσουν από πού προέρχεται το κάθε μήνυμα», εξηγεί ο κ. Παναγόπουλος.

Κατά μία έννοια, συμπληρώνει, όταν κάποιος προσφέρει εθελοντικά την υποστήριξή του, δεν είναι πολύ διαφορετικό από τους εθελοντές που χτυπούν τις πόρτες των ψηφοφόρων – αν και αυτοί δηλώνουν εξαρχής ποιο κόμμα ή υποψήφιο εκπροσωπούν.

Πολλές φορές, αναφέρει, η προσπάθεια γίνεται συντονισμένα, συνδυάζοντας bots και παρκαρισμένους λογαριασμούς για μέγιστο αντίκτυπο – άλλες, όπως είδαμε στις αμερικανικές εκλογές του 2016, αυτή η προσπάθεια γίνεται και από ξένες δυνάμεις», λέει ο ίδιος.

Από την Αμερική

Εχει ο Κασιδιάρης υποστήριξη έξωθεν; Μιλώντας στην «Κ», ένα διακεκριμένο στέλεχος του κινήματος MAGA (σ.σ. Make America Great Again) στις ΗΠΑ δήλωσε την υποστήριξή του στον άνθρωπο που βλέπει ως ιδεολογικό συνεχιστή της Χρυσής Αυγής. «Μου άρεσε πάντα η Χρυσή Αυγή και, κοιτώντας μπροστά, θα είναι η κινητήρια δύναμη στην Ελλάδα. Δεν έχει αποκτήσει ακόμη τη μέγιστη απήχηση· πιστεύω ότι στο μέλλον θα είναι όλο και μεγαλύτερη», αναφέρει το συγκεκριμένο πρόσωπο, το οποίο συνδέεται με τη βάση των ψηφοφόρων του Τραμπ, αλλά όχι με την ίδια την αμερικανική κυβέρνηση, η οποία δεν έχει καμία σύνδεση με τον Ηλία Κασιδιάρη. Ο ίδιος σημειώνει ότι μεταξύ άλλων συνεργάζεται με την AfD στη Γερμανία και τον Νάιτζελ Φάρατζ στη Μεγάλη Βρετανία, αλλά υποστηρίζει ότι αυτή τη στιγμή δεν είναι σε επικοινωνία με κάποιο κόμμα ή πολιτικό πρόσωπο στην Ελλάδα. Πιστεύει, πάντως, ότι το μέλλον για την Ευρώπη είναι η Ακροδεξιά. Θεωρεί την Τζόρτζια Μελόνι πολύ μετριοπαθή πλέον, γι' αυτό στην Ιταλία στηρίζει τον ακροδεξιό πρώην στρατηγό Ρομπέρτο Βανάτσι. Και στην Ελλάδα δεν βλέπει καλύτερο εκφραστή αυτής της ιδεολογίας από τον Κασιδιάρη – ούτε τον Κυριάκο Βελόπου-

λο ούτε την Αφροδίτη Λατινοπούλου, λέει. «Στην Ελλάδα, η Χρυσή Αυγή (σ.σ. έτσι αναφερόταν στον Κασιδιάρη) είναι οι πιο σκληροπυρηνικοί εθνικιστές και θεωρώ ότι θα είναι η επόμενη ανερχόμενη δύναμη».

Αβέβαιη απήχηση

Ο Γιώργος Σαμαράς, επίκουρος καθηγητής Δημόσιας Πολιτικής στο King's College του Λονδίνου με εξειδίκευση στην Ακροδεξιά, χαρακτηρίζει τον πρόσφατα αποφυλακισθέντα ως έναν από τους «πο χαρισματικούς νεοναζί στην Ελλάδα». Μέσα από την παρουσίασή του στα social media, εξηγεί, έχει καταφέρει να χτίσει γύρω από το πρόσωπό του ένα μύθο. «Όταν τους (Χρυσάυγιτες) απέκλειε το 2012-2013 το Facebook, πήγε στο Twitter και μετά στο YouTube», αναφέρει, λέγοντας πως έχει χρησιμοποιήσει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης «στο μάξιμουμ».

Παλαιότερα, οι απόψεις του έμοιαζαν ακραίες. Καθότι όμως, τονίζει ο κ. Σαμαράς, πλέον υπάρχουν ακόμη και στην κυβέρνηση ακροδεξιές φωνές, «ο Κασιδιάρης έχει γίνει mainstream». «Στα μάτια αρκετών πρεσβύτει πα τη Δεξιά, γιατί ένα κομμάτι της Δεξιάς έχει μετατοπιστεί προς αυτές τις ιδεολογίες. Αλλά τον Κασιδιάρη βλέπουν ως τον αυθεντικό νεοφασίστα».

Η Ελλάδα, αναφέρει, είναι αυτή τη στιγμή η μοναδική χώρα στην Ευρώπη με τόσα ακροδεξιά κόμματα. «Αλλά είναι άλλο το ρεύμα του Βελόπουλου και άλλο του Κασιδιάρη», σημειώνει, υπογραμμίζοντας πως ούτε η ακροδεξιά AfD μπορεί να συγκριθεί μαζί του. «Δεν υπάρχει καμία άλλη χώρα που να βλέπει ένα τόσο τρομακτικό μόρφωμα», δηλώνει στην «Κ».

Σύμφωνα με τον Αντώνη Γαλανόπουλο, πολιτικό επιστήμονα και project coordinator του Ινστιτούτου Eteron, στην ψηφιακή σφαίρα παγκοσμίως και δη στην Ευρώπη επικρατούν προσωπικότητες της Ακροδεξιάς. «Στήνουν ψηφιακές κοινότητες και εναλλακτικά κανάλια επικοινωνίας, δικτύωσης και προπαγάνδης, των θέσεών τους», αναφέρει, «ακόμη και σε chats ψηφιακών παικνιδιών».

Όσον αφορά τον Ηλία Κασιδιάρη, πιστεύει ότι αντιγράφει αμερικανικές στρατηγικές στα social media – «το μπλουζάκι που

φόρεσε στην αποφυλάκισή του είναι συνδεδεμένο με την αμερικανική νεοφασιστική οργάνωση Proud Boys», εξηγεί. Αν δεν καταφέρει να είναι υποψήφιος στις εκλογές, θεωρεί ότι ο Κασιδιάρης θα επιδιώξει ένα ρόλο «ακροδεξιού πολιτικού ινφλουένσερ, και πάλι με βάση τα αμερικανικά πρότυπα».

Τόσο ο ίδιος όσο και ο κ. Σαμαράς βασίζουν την εκτίμησή τους της πολιτικής επιρροής του στο προηγούμενο των Σιναρτιατών, λέγοντας ότι μπορεί να υποδείξει στη βάση του ποιο κόμμα να ψηφίσει, έχοντας πρώτα πείσει ότι εκείνος αποτελεί τον πνευματικό ηγέτη πίσω από το εκάστοτε εγχείρημα.

Αλλά η Βασιλική Γεωργιάδου, καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης στο Πάντειο Πανεπιστήμιο με εξειδίκευση στην Ακροδεξιά, δεν έχει πείσει ότι είναι «πολιτικά ζωντανός». «Η άκρα Δεξιά εκπροσωπείται ήδη από υπάρχοντα κόμματα, δεν βλέπω να υπάρχει κομμάτι του εκλογικού σώματος που να μην έχει δηλώσει πρόθεση υποστήριξης σε κάποιο από αυτά και άρα να αναμένει ένα άλλο μόρφωμα Κασιδιάρη», τονίζει.

Ούτε ό,τι συμβαίνει στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης το θεωρεί αντίστοιχο της εκλογικής αρένας. «Βλέπω φόβο να μην έχουμε αναβίωση του ακραίου φαινομένου από το οποίο δοκιμαστήκαμε από το 2012 και μετά», δηλώνει στην «Κ», «αλλά δεν βλέπω εκλογικό ρεύμα».

Υπογραμμίζει ότι ενώ ο Ηλίας Κασιδιάρης παρέμενε διαδίκτυα καλά παρών κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του και ενώ έβγαине με άδειες και συναντούσε κόσμο, «δεν φάνηκε να υπάρχουν ακόλουθοί του με εκλογικό αντίκτυπο». «Κατά τη δική μου εκτίμηση», συμπληρώνει, «ακόμη και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης η δυναμική του έχει πέσει».

Αλλωστε, μπορεί να επιχειρεί να παρουσιαστεί ως κάποιος που δεν είναι, αλλά, κατά την κ. Γεωργιάδου, δεν δύναται να κάνει «rebranding». Σύμφωνα με τον κ. Σαμαρά, είναι ισχυρό το αφήγημα του «πολιτικού κρατουμένου» που προωθεί εδώ και χρόνια, αλλά δεν παύει να είναι «καταδικασμένος νεοναζί που μόλις βγήκε από τη φυλακή». «Εχει προδιαγεγραμμένο προφίλ», λέει στην «Κ» η κ. Γεωργιάδου, «και απευθύνεται σε ένα πολύ συγκεκριμένο και πολύ μικρό αριθμητικό κοινό».

«Χειμώνας» στο TikTok

Ορισμένα από τα βίντεο που αφορούν τον Κασιδιάρη έχουν παρόμοιο κείμενο. Δείχνουν ένα τοπίο και πάνω γράφουν: «Αυτό και τον Κασιδιάρη πρωθυπουργό», ή «Αποχαιρετάμε το καλοκαίρι, καλωσορίζουμε τον χειμώνα», όπου ο «χειμώνας» παραπέμπει σε φωτογραφία του.

Εχει γίνει mainstream

«Ο Κασιδιάρης έχει γίνει χτίσει ένα προσωπικό μύθο», λέει ο Γιώργος Σαμαράς, επίκουρος καθηγητής Δημόσιας Πολιτικής στο King's College και εξηγεί πως «ένα κομμάτι της Δεξιάς έχει μετατοπιστεί προς αυτές τις ιδεολογίες. Αλλά τον Κασιδιάρη βλέπουν ως τον αυθεντικό νεοφασίστα».

FEDERIK GRIFFNER / PHOTOETH MEDIA LAB / DPA PICTURE-ALLIANCE VIA AFP

Ο φακός αποτυπώνει τον πολιτικό ίλιγγο του Μερτς στη συνέντευξη Τύπου στο Βερολίνο τη Δευτέρα, μία ημέρα μετά την αποτυχία του CDU να μπει στην τοπική Βουλή του Μεκλεμβούργου - Δυτικής Πομερανίας.

Δημοκρατία σε συμπληγάδες

Οι ταυτόχρονες εκλογικές νίκες της Αριστεράς και της AfD φέρνουν κοντά στα όρια θραύσης τον Μερτς και τον κεντρώο συνασπισμό του. Είναι υπερβολικοί οι φόβοι για το μέλλον της Γερμανίας και της Ευρώπης;

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

«**Desaster**» (καταστροφή). Ο Φρίντριχ Μερτς δεν προσπάθησε να εξωραΐσει την πανωλεθρία των Χριστιανοδημοκρατών (CDU) την περασμένη Κυριακή. Αμέσως μετά τον θρίαμβο της Αριστεράς (Die Linke) στο Βερολίνο και της ακροδεξιάς AfD στο κρατίδιο του Μεκλεμβούργου-Δυτικής Πομερανίας κυκλοφόρησε η είδηση ότι ο Χριστιανοδημοκράτης καγκελάριος ετοιμάζεται να κάνει βαρυσήμαντη δήλωση. Μετά την προαναφερθείσα διάγνωση, αιφνιδίασε τους πάντες ανακοινώνοντας την πρόθεσή του να παραμείνει στο πόστο του ώστε να... ολοκληρώσει τις μεταρρυθμίσεις. Δημοσκοπήσεις του Ινστιτούτου Forsa για λογαριασμό του RTL και του ntv αυτήν την εβδομάδα εμφανίζουν το 55% των Γερμανών να επιθυμεί την παραίτησή του και μόλις το 40% την παραμονή του.

Ο λιγότερο δημοφιλής

«**Ο καγκελάριος** βρίσκεται σε εξαιρετικά επισφαλή θέση – και στο εσωτερικό του κόμματος. Κανένας καγκελάριος στην ιστορία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας δεν υπήρξε πιο αντιδημοφιλής: το επίπεδο της δημόσιας κριτικής από τις τάξεις του CDU είναι ασυνήθιστο για ένα κόμμα που παραδοσιακά θεωρείται αφοσιωμένη μηχανή εκλογής καγκελαρίου. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει προς το παρόν εναλλακτικός υποψήφιος, είναι απίθανο να απομακρυνθεί βραχυπρόθεσμα – κάτι που δεν επιθυμούν ιδιαίτερα ούτε οι σοσιαλδημοκράτες εταίροι του (SPD), καθώς η συνταγματική κρίση και οι πιθανές πρόωρες εκλογές θα έπλητταν σοβαρά και το ίδιο το SPD. Ωστόσο, δεν πιστεύω ότι ο Μερτς θα αντέξει μέχρι το τέλος της τετραετίας. Επιμένει να επικοινωνεί με το ύψος που υιοθέτησε τις δεκαετίες του 1980 και του 1990: το (ψηφιακό) τοπίο των μέσων ενημέρωσης και οι δυναμικές του 2026 τού είναι ξένα», λέει στην «Κ» ο Μάρτιν Φουκς, πολιτικός σύμβουλος και ειδικός στην ψηφιακή επικοινωνία και στα σόσιαλ μίντια.

«Δεν είναι ο Μερτς το κύριο πρόβλημα του CDU. Το κόμμα δεν έχει πλέον κανένα όραμα, όπως είχε παλαιότερα αυτό της ευρωπαϊκής ενοποίησης και της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς. Γι' αυτό κυβερνά τεχνοκρατικά. Και γι' αυτό απευθύνθηκε τόσο τεchnοκρατικά στους Γερμανούς μετά τις εκλογές. Συνεχίζει να πιστεύει ότι αρκεί να κυβερνά κανείς καλά και ο κόσμος θα είναι ικανοποιημένος. Σε περιόδους κρίσης όμως ο κόσμος θέλει προοπτική», επισημαίνει από την πλευρά του ο Ροζέ ντε Βεκ, Ελβετός συγγρα-

φέας, δημοσιογράφος και πρόεδρος του ευρωπαϊκού ιδρύματος Ζαν Μονέ. «Τι προσέφερε το CDU τα τελευταία χρόνια στο θέμα της οικολογίας; Τίποτα. Πολλοί Γερμανοί, ακόμη και συντηρητικοί, αντιλαμβάνονται, ειδικά μετά το καλοκαίρι του καύσωνα, ότι κάτι πρέπει να γίνει. Τι προσέφερε το CDU όσον αφορά τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες; Τίποτα. Αντιθέτως, για να διατηρήσει το συντηρητικό εκλογικό ακροατήριο, ο Μερτς δεν λέει "θέλουμε να συμβάλουμε πολύ περισσότερο στην κοινή άμυνα της Ευρώπης". Λέει "θέλουμε τον ισχυρότερο στρατό της Ευρώπης". Κάτι που προκαλεί πάλι μεγάλη ανησυχία στους γείτονες». Ο Ντε Βεκ έχει διατελέσει διευθυντής σύνταξης της γερμανικής εφημερίδας Zeit, ενώ έχει γράψει βιβλίο για την «Ισχύ της δημοκρατίας» (Suhrkamp, 2020). Το τελευταίο του, με τίτλο «Το μεγαλείο και η αθλιότητα των συντηρητικών κομμάτων», κυκλοφόρησε πριν από λίγες ημέρες από τον ίδιο εκδοτικό οίκο.

Η «Μαριντάνι» του Βερολίνου

Στον αντίποδα, Αριστερά και AfD μοιάζουν να έχουν βρει το «κλειδί» για τη διείσδυση στους νέους ψηφοφόρους και δη σε όσους απείχαν στις προηγούμενες εκλογές, η πρώτη στα αστικά κέντρα, όπως το Βερολίνο, και η δεύτερη κυρίως στην πρώην ανατολική Γερμανία. «Η συμπεριφορά των νέων ψηφοφόρων παρουσιάζει μεγάλη μεταβλητότητα. Οι κομματικές ταυτίσεις είναι ασθενείς. Για χρόνια πριν από το 2021, ψήφιζαν κυρίως τους Πράσινους, το 2021 προτίμησαν τους Ελεύθερους Δημοκράτες (FDP), ενώ ψηφισαν τους Αριστερούς προηγούμενους εκλογών και των περιφερειακών εκλογών – η AfD κέρδιζε επανειλημμένως υποστήριξη. Οι νέοι ψηφοφόροι επιθυμούν να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι φόβοι, τα συναισθήματα και τα ζητήματα που τους απασχολούν. Το Die Linke το έχει επιτύχει αυτό εστιάζοντας την προσοχή του στα ενοίκια, στο κόστος ζωής και στην κοινωνική δικαιοσύνη, ενώ η AfD το πέτυχε θίγοντας ζητήματα μετανάστευσης και ασφάλειας», εξηγεί ο Φουκς.

Η 45χρονη δικηγόρος Ελίφ Εράλπι, κόρη Τούρκων μεταναστών, αποτέλεσε το φωτογενές πρόσωπο της Αριστεράς στη γερμανική πρωτεύουσα και βαφτίστηκε «Γερμανίδα Μαριντάνι», αντλώντας πράγμα-

τι έμπνευση από την εκστρατεία του δημάρχου της Νέας Υόρκης. Στα σόσιαλ μίντια τα βίντεό της έχουν εκατομμύρια views.

Κατά τη γνώμη του Φουκς, «το Die Linke όσο και η AfD κατάφεραν να δημιουργήσουν μια ατμόσφαιρα που μετέτρεψε πρόσωπα όπως οι αριστερές Χάιντι Ράικινεκ (σ.σ.: επικεφαλής της κοινωνικοβουλευτικής ομάδας του κόμματος) και Ελίφ Εράλπι, καθώς και ο ακροδεξιός νικητής της Σαξονίας-Ανχαλτ Ούλριχ Ζίγκμουντ, σε αστέρες της ποπ κουλτούρας. Πρόκειται για πρόσωπα που εκπέμπουν μια αίσθηση προσιτότητας, επικοινωνούν άμεσα και συναισθηματικά – ως ίσοι προς ίσους – με τους νέους ψηφοφόρους, μεταδίδουν σαφή μηνύματα. Προσφέρουν ένα όραμα για το μέλλον, το οποίο φαντάζει πιο ελκυστικό από τις περιπλοκές απαντήσεις που δίνουν τα άλλα κόμματα σχετικά με τις κρίσεις της εποχής».

Το έργο της Εράλπι στο Βερολίνο δεν θα είναι εύκολο. Ακόμη και αν καταφέρει να σχηματίσει κυβέρνηση με τους Σοσιαλδημοκράτες και τους Πράσινους, θα κληθεί να υλοποιήσει μια εξαιρετικά αμφιλεγόμενη δέσμευση για κοινωνικοποίηση δεκάδων χιλιάδων διαμερισμάτων και να απαλλαγεί από τις κατηγορίες του αντισημιτισμού που αντιμετωπίζει το κόμμα.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα του κόμματος στο Βερολίνο, που ενισχύεται από το αποτέλεσμα του σχετικού δημοψηφίσματος του 2021 όταν το 57,6% των ψηφοφόρων είχε ταχθεί υπέρ του μέτρου, κάθε κερδοσκοπική επιχείρηση

real estate επιτρέπεται να κατέχει το πολύ 3.000 διαμερίσματα. Τα υπόλοιπα θα πρέπει να απαλλοτριωθούν, εξέλιξη που θα αφορούσε περίπου 200.000 διαμερίσματα. Οικονομολόγοι επισείουν τον κίνδυνο φυγής κεφαλαίου από το Βερολίνο, αλλά και περαιτέρω αύξησης των ενοικίων.

Ο Μαρσέλ Φράτσερ, πρόεδρος του Γερμανικού Ινστιτούτου Οικονομικής Έρευνας (DIW), αν και κεντροαριστερός ο ίδιος, θεωρεί ότι η δέσμευση είναι ανεδαφική. «Ο καγκελάριος, αλλά και η μεγάλη πλειοψηφία του SPD, αντιμετωπίζουν με κριτική διάθεση την πρόταση. Είναι ακριβή, δεν θα δημιουργήσει περισσότερα διαμερίσματα και είναι εξαιρετικά αμφιλεγόμενη από νομικής απόψεως», σημειώνει στην «Κ». «Εχουμε πει ως κόμμα ένα κατ' αρχήν ναι, εφόσον το μέτρο είναι οικονομικά και νομικά εφικτό. Είμαστε όμως διστακτικοί. Η νεολαία και η αριστερή πτέρυγα του κόμματος υποστηρίζουν το μέτρο, οι ρεαλιστές όχι. Η προσωπική μου άποψη είναι πως πρόκειται για ανέφικτο εγχείρημα, για καθαρό λαϊκισμό», υπογραμμίζει στην «Κ» ο υποψήφιος βουλευτής των Πρασίνων στο Βερολίνο, Κώστας Κοσμάς.

«Μεγάλο κομμάτι της προεκλογικής εκστρατείας του Die Linke περιστράφη γύρω από την Παλαιστίνη, τη Γάζα και το Ισραήλ. Η έντονη πολιτικοποίηση του θέματος, μαζί με αλληλλάλληλα περιστατικά αντισημιτισμού των τελευταίων μηνών μέσα στο κόμμα, δημιούργησαν σε πολλούς Εβραίους Βερολινέζους ένα αίσθημα αποξένωσης. Οι εικόνες από τα πάρτι της εκλογικής βραδιάς ήταν οι εξής: καφίγιες, παλαιστινιακά σύμβολα και dabke (σ.σ.: παραδοσιακός κυρκλικός χορός στην Παλαιστίνη, στον Λίβανο, στη Συρία). Παρότι η αραβική κουλτούρα είναι ένα απολύτως φυσικό κομμάτι της καθημερινότητας του Βερολίνου, με ξενίζει όταν ο μέσος Βερολινέζος χορεύει ξαφνικά dabke ως πολιτική τοποθέτηση μετά την εκλογική νίκη της Αριστεράς. Ένα σύμβολο ζωντανής πολιτισμικής πολυμορφίας εδώ μοιάζει να μετατρέπεται σε πολιτικό αζεσουάρ. Το μήνυμα προς τους Εβραίους του Βερολίνου είναι μάλλον δύσκολο να αγνοηθεί», λέει στην «Κ» η Ιλίρα Αλιάι, που είναι εκπαιδευτικός και εργάζεται στο Ιδρυμα Ανταλλαγής Νέων Γερμανίας - Ισραήλ.

«Οι Εβραίοι στο Βερολίνο φοβούνται, θέλουν να φύγουν. Δεν μπορούν να το επιτρέψουμε», τονίζει στην «Κ» ο Τόμας Ράκελ, πρόεδρος της ελληνογερμανικής ομάδας φίλιας στην Μπούντεσταγκ. Ο Βαυαρός πρωθυπουργός Μάρκος Ζέντερ έχει προτείνει να

ανασταλεί η χρηματοδότηση προς το Βερολίνο, ενώ στην εφημερίδα Zeit δημοσιεύθηκε άρθρο Εβραίου κατοίκου της τουρκικής γειτονιάς Κρόιτσμπεργκ, που σκέφτεται σοβαρά να μετακομίσει σε άλλη περιοχή της πόλης. Ο πρόεδρος του Ισραήλ στη χώρα Ρον Προζόρ έκανε λόγο για «άμεση υπαρκτή απειλή» κατά της εβραϊκής κοινότητας στο Βερολίνο.

Εκατόν πενήντα Εβραίοι του Βερολίνου υπερασπίστηκαν πάντως σε ανοιχτή επιστολή τους την Αριστερά: «Το γεγονός ότι κατηγορείται συνεχώς για αντισημιτισμό δεν είναι μόνο μια κυνική πολιτική χειραγώγηση, αλλά εξισώνει σχεδόν κάθε κριτική στις ισραηλινές πολιτικές με αντισημιτισμό».

Απώλεια ελέγχου

Από την πλευρά της, η AfD εκμεταλλεύεται περισσότερο τις ανασφάλειες των ψηφοφόρων παρά επιδιώκει να προσφέρει κάποια προοπτική. «Πολλοί άνθρωποι βιώνουν σωρευτικά μια απώλεια ελέγχου. Η Δύση δεν έχει πλέον τον πρώτο λόγο σε όλο τον κόσμο. Αυτό το εκλαμβάνουν ως ταπείνωση. Ο άνθρωπος δεν έχει πλέον τον έλεγχο πάνω στη γυναίκα. Πολλοί άνθρωποι με παρακινούμενες αντιλήψεις δεν μπορούν να το διαχειριστούν αυτό. Ο άνθρωπος δεν κυριαρχεί πλέον πάνω στη Γη. Ο πλανήτης εκδικείται υπό τη μορφή καυτών καλοκαιριών και φυσικών καταστροφών. Ο άνθρωπος νόμιζε ότι χάρη στην τεχνολογία ήλεγχε τα πάντα, και ξαφνικά, με την τεχνητή νοημοσύνη, είναι η τεχνολογία αυτή που ολοένα και περισσότερο ελέγχει τον άνθρωπο. Η συσσώρευση πραγματικών ή υποκειμενικών απωλειών ελέγχου προκαλεί ανασφάλεια σε πολλούς ανθρώπους και αυτό αποτελεί καύσιμο για τους ακροδεξιούς», εκτιμά ο Ντε Βεκ.

Προεξοφλούν οι πρόσφατες τοπικές αναμετρήσεις στη Γερμανία την εδραίωση της Ακροδεξιότητας σε όλη την Ευρώπη, ιδίως μετά τις κρίσιμες εκλογές στη Γαλλία και στην Πολωνία το 2027; Ο Ντε Βεκ είναι αισιόδοξος: «Είναι ένα ελάττωμα της ανθρώπινης φύσης να γενικεύει πάντα τις τρέχουσες τάσεις. Όταν η φιλελεύθερη δημοκρατία βρισκόταν στο απόγειό της, ο μεγάλος Αμερικανός πολιτικός επιστήμονας Φράνσις Φουκουγιάμα προανήγγελλε την οριστική νίκη της, το τέλος της Ιστορίας. Και σήμερα υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που πιστεύουν ότι αυτή είναι τώρα η οριστική νίκη των ακροδεξιών, το νέο τέλος της Ιστορίας. Όχι, η Ιστορία θα συνεχιστεί. Και έχει φανεί στην Ουγγαρία, στην Πολωνία, τώρα στη Σουηδία, ότι και οι ακροδεξιοί χάνουν ξανά και ξανά».

«**Οι Εβραίοι** στο Βερολίνο φοβούνται, θέλουν να φύγουν. Δεν μπορούμε να το επιτρέψουμε», τονίζει ο Τόμας Ράκελ, πρόεδρος της ελληνογερμανικής ομάδας φίλιας στην Μπούντεσταγκ.

«**Δεν πιστεύω**», λέει στην «Κ» ο Μάρτιν Φουκς, ειδικός στην ψηφιακή επικοινωνία και στα σόσιαλ μίντια, «ότι ο Μερτς θα αντέξει μέχρι το τέλος της τετραετίας. Επιμένει να επικοινωνεί με ύψος των δεκαετιών του '80 και του '90: το (ψηφιακό) τοπίο και οι δυναμικές του 2026 τού είναι ξένα».

REUTERS / LISA JOHANNSEN

«**Ο καγκελάριος**, αλλά και η πλειοψηφία του SPD, αντιμετωπίζουν με κριτική διάθεση την πρόταση για κοινωνικοποίηση δεκάδων χιλιάδων διαμερισμάτων. Είναι ακριβή και εξαιρετικά αμφιλεγόμενη από νομικής απόψεως», επισημαίνει ο Μαρσέλ Φράτσερ, πρόεδρος του Ινστιτούτου Οικονομικής Έρευνας.

«**Δεν είναι** ο Μερτς το κύριο πρόβλημα του CDU», υποστηρίζει ο Ροζέ ντε Βεκ. «Το κόμμα δεν έχει πλέον κανένα όραμα. Γι' αυτό κυβερνά τεchnοκρατικά. Και γι' αυτό απευθύνθηκε τόσο τεchnοκρατικά στους Γερμανούς μετά τις εκλογές. Σε περιόδους κρίσης, όμως, ο κόσμος θέλει προοπτική», εξηγεί.

Λιάνα Φιξ, ιστορικός

Η AfD και ο ρωσικός δάκτυλος

Τι κάνει η Μόσχα στη Γερμανία. Γιατί η γερμανική Ακροδεξιά δεν μπορεί να «εξημερωθεί»

Συνέντευξη στην **ΞΕΝΙΑ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

«**Η Ρωσία** εκμεταλλεύεται την παραδοσιακή συμπάθεια των Ανατολικογερμανών προς όφελός της: κλιμακώνει σκόπιμα την υβριδική εκστρατεία της στην Ευρώπη, για να σπείρει τον φόβο στη Γερμανία και να ενισχύσει το επιχείρημα της AfD ότι μόνο μια επαναπροσέγγιση με τη Ρωσία μπορεί να αποτρέψει την κλιμάκωση». Αυτό συμπεκνώνει στην «Κ» η Λιάνα Φιξ, Γερμανίδα ιστορικός και στέλεχος της αμερικανικής δεξαμενής σκέψης Council on Foreign Relations. Το βιβλίο της «Η Γερμανία επανεξοπλίζεται. Η επιστροφή του πολέμου και το τέλος των ψευδαισθήσεων» («Germany Rearmed: The Return of War and the End of Illusions») κυκλοφόρησε τον περασμένο μήνα από τις εκδόσεις Hurst. Το βασικό της επιχείρημα σε αυτό είναι πως η Γερμανία ουδέποτε ήταν αληθινά φιλειρηνική, αλλά αρέσκεται να πιστεύει πως είναι. Παράλληλα, θεωρεί ότι η Γερμανία μπορεί και πρέπει να γίνει στρατιωτική δύναμη ικανή να προστατεύσει την Ευρώπη όταν οι ΗΠΑ δεν θα το κάνουν.

– Πώς είδατε το αποτέλεσμα των τελευταίων κρατιδιακών εκλογών στη Γερμανία;

– Είναι μια πρωτόγνωρη ενίσχυση της Ακροδεξιάς, η οποία δείχνει ότι η Γερμανία συγκλονίζεται από μια σειρά κραδασμούς: από το σοκ της Ρωσίας μέχρι το σοκ της Κίνας, απειλείται ολόκληρο το μοντέλο του πώς αντιλαμβάνονταν τον εαυτό της μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Αυτή η αβεβαιότητα δημιουργεί δυσaráεσκεια για την τρέχουσα κυβέρνηση, οικονομικούς φόβους, αγωνία για τη μετανάστευση. Όλα αυτά συνδυάζονται και δημιουργούν μια συνθήκη, στην οποία η AfD θεωρείται το μόνο κόμμα που θα έκανε κάτι διαφορετικό από τα υπόλοιπα κόμματα.

– Θεωρείτε πως η Ρωσία είναι καθοριστικός παράγοντας στις πρόσφατες αναμετρήσεις;

– Υπάρχει μια ιδιαίτερη συμπάθεια προς τη Ρωσία στην Ανατολική Γερμανία, παραδόξως, λόγω του σοβιετικού παρελθόντος. Αυτό ίσχυε ήδη από την επανένωση, όταν υπήρχε μεγάλη ευγνώμοσύνη προς τη Μόσχα. Αυτή η συμπάθεια δεν έχει εξαφανιστεί και η δεκτικότητα στη ρωσική προπαγάνδα είναι σίγουρα μεγαλύτερη στην Ανατολική απ' ό,τι στη Δυτική Γερμανία. Αυτό εξηγεί επίσης γιατί η AfD, με τη φιλωρωσική στάση της, είναι πιο επιτυχημένη

στην Ανατολική Γερμανία. Φυσικά η Ρωσία το εκμεταλλεύεται. Κλιμακώνει σκόπιμα την υβριδική εκστρατεία της στην Ευρώπη, για να σπείρει τον φόβο στη Γερμανία και να ενισχύσει το επιχείρημα της AfD ότι μόνο μια επαναπροσέγγιση με τη Ρωσία μπορεί να αποτρέψει την κλιμάκωση.

– Είναι κλισέ, το γνωρίζω, αλλά πιστεύετε ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια νέα Βαϊμάρη;

– Η Βαϊμάρη ήταν ένα πολύ πιο ασταθές πολιτικό σύστημα από ό,τι η Γερμανία σήμερα. Αλλά το πρόβλημα δεν διαφέρει και τόσο, καθώς όλα τα κεντρώα κόμματα θα έπρεπε να ενωθούν στο μέλλον για να κρατήσουν την AfD εκτός κυβέρνησης. Αυτό δημιουρ

γεί απογοήτευση από το κοιμιατικό σύστημα, όταν συντηρητικά και αριστερά κόμματα αναγκάζονται να συνεργαστούν, παρά τις διαφορετικές τους ατζέντες, με μοναδικό σκοπό να κρατήσουν την AfD εκτός εξουσίας.

– Βλέπετε να λειτουργεί το μοντέλο του «τείχους προστασίας» κατά της AfD ή μήπως φέρνει το αντίθετο αποτέλεσμα;

– Το ερώτημα είναι αν και κατά πόσον θα λειτουργούσε η ανακαίτισή της χωρίς αυτήν τη διαχωριστική γραμμή. Η ιδέα απομάκρυνσης από το «τείχος προστασίας» είναι η εξής: «As τους αφήσουμε να σχηματίσουν κυβέρνηση μειοψηφίας. Η ευθύνη της διακυβέρνησης θα τους «εξημερώσει»». Δεν

υπάρχει όμως καμία απολύτως ένδειξη ότι η AfD θα «εξημερωθεί» στην κυβέρνηση. Απλώς ριζοσπαστικοποιήθηκε τα τελευταία 13 χρόνια και διολισθαίνει σε ολοένα και πιο ακραίες θέσεις. Είναι κόμμα επιβεβαιωμένα εξτρεμιστικό σε μεγάλο μέρος της Γερμανίας. Οπότε, αυτό που θα έκανε στην κυβέρνηση είναι ότι θα χρησιμοποιούσε το βήμα για να προκαλέσει αναταραχή στη Γερμανία. Αν αποκτούσε ποτέ πρόσβαση στην εξουσία, σίγουρα δεν θα άλλαζε.

– Το συνταγματικό τόξο θα επιτύχει να κρατήσει την AfD εκτός κυβέρνησης;

– Το Σύνταγμα επιτρέπει να απαγορευθούν κόμματα που θεωρούνται εξτρεμιστικά, μόνο που

καείς δεν τόλμψε να απαγορεύσει την AfD στο παρελθόν. Και τώρα είναι υπερβολικά μεγάλη για να συμβεί αυτό. Οπότε, βρίσκονται πραγματικά σε αδιέξοδο (catch-22) οι Γερμανοί υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής αυτήν τη στιγμή.

– Ο Μερτς θα επιβιώσει από όλη αυτή την αναταραχή; Είναι βίωσιμη στρατηγική οι μεταρρυθμίσεις που εξαγγέλλει;

– Η Γερμανία χρειάζεται έναν δρόμο μεταρρυθμίσεων, αλλά αυτό που χρειάζεται επίσης είναι ένας καγκελάριος σε θέση να επικοινωνήσει την ανάγκη για μεταρρυθμίσεις. Παρά τη φήμη του ως εξαιρετικά επικοινωνιακού πολιτικού, ο Μερτς έχει κάνει ορισμένα σοβαρά λάθη και μέσα στο ίδιο του το κόμμα τον τελευταίο καιρό.

– Αμφισβητείται ακόμη και από το ίδιο του το κόμμα. Πιστεύετε ότι θα μπορέσει να ολοκληρώσει τη θητεία του;

– Θα είναι δύσκολο, ειδικά του χρόνου με τις κρίσιμες εκλογές στη Βόρεια Ρηνανία - Βεστφαλία και στη Γαλλία. Το ερώτημα είναι τι θα αλλάξει με έναν διαφορετικό καγκελάριο. Είδαμε το βρετανικό μοντέλο της αντικατάστασης του ηγέτη με κάποιον που είναι λίγο πιο δημοφιλής, δεν είχε πραγματικά κάποιο αποτέλεσμα...

– Πάμε στη νίκη του κόμματος Die Linke στο Βερολίνο: Πιστεύετε ότι ακολουθεί τα χνάρια των Μαμντάνι, Μελανσόν, ότι δηλαδή ένα αριστερό κόμμα πρέπει να είναι ριζοσπαστικό για να πείσει τους ψηφοφόρους;

– Υπάρχει μια τάση σε όλη την Ευρώπη όπου η άνοδος της Ακροδεξιάς ενθαρρύνει επίσης την άκρα Αριστερά, ως τη μόνη εναλλακτική απέναντι στην Ακροδεξιά. Το βλέπουμε στη Γαλλία, όπου η κατάσταση είναι παρόμοια. Το πρόβλημα είναι ότι οι κεντρώοι ψηφοφόροι δεν μπορούν ή δεν θέλουν να συνταχθούν με το ακροαριστερό κόμμα. Έτσι, στο τέλος, καταλήγουμε με τη μονομαχία Ακροδεξιάς - άκρας Αριστεράς. Όταν οι κεντρώοι ψηφοφόροι δεν έχουν πειστική εναλλακτική, είναι πιθανή η αποχή, που μπορεί τελικά να βοηθήσει την Ακροδεξιά να ανέλθει στην εξουσία, όπως μάλλον θα συμβεί στην περίπτωση της Μαρίν Λεπέν. Επομένως, η άνοδος της άκρας Αριστεράς ως εναλλακτικής στην Ακροδεξιά θα μπορούσε στην πραγματικότητα να διευκολύνει τα ακροδεξιά κόμματα να πάρουν την εξουσία.

“

Η αδυναμία του Μερτς

Η Γερμανία χρειάζεται έναν δρόμο μεταρρυθμίσεων, αλλά επίσης χρειάζεται έναν καγκελάριο σε θέση να επικοινωνήσει την ανάγκη για μεταρρυθμίσεις. Ο Μερτς έχει κάνει ορισμένα σοβαρά λάθη και μέσα στο ίδιο του το κόμμα τον τελευταίο καιρό.

ΑΠΟΨΗ

Η χαμένη Ατλαντίδα

Του **ΗΛΙΑ ΝΤΙΝΑ**

Οι εκλογές του Βερολίνου έφεραν στην επιφάνεια μια φαινομενικά αντιφατική εικόνα: Η Linke υπερδιπλασίασε το ποσοστό της και αναδείχθηκε πρώτη δύναμη, ενώ η AfD κατέγραψε το καλύτερο αποτέλεσμα της ιστορίας της στο Βερολίνο. Με τη ριζοσπαστική Αριστερά και την άκρα Δεξιά να αναμετρώνται, αρκετοί θυμήθηκαν τις εκλογές της Βαϊμάρης, όταν το NSDAP και οι κομμουνιστές σχημάτιζαν δύο πόλους αντιμετώπισης, με ένα όλο και πιο αποδυναμωμένο Κέντρο ανάμεσά τους. Τι εξηγεί αυτή την τάση;

Η αλήθεια είναι πως, ξεχωριστά, τα δύο φαινόμενα έχουν ήδη αναλυθεί επαρκώς. Ειδικά για την AfD έχουμε όλοι διαβάσει πολλά. Η επιτυχία της Linke είναι μία ακόμη εκδήλωση του λεγόμενου «φαινομένου Μαμντάνι». Πρόκειται

για μια νέα Αριστερά που γεννήθηκε μέσα στη μεταύλιστική παράδοση, αλλά την αφήνει πίσω της για να επιστρέψει σε πολύ πρακτικά ζητήματα: στο κόστος ζωής και στο πώς οι σύγχρονες μεγαλουπόλεις, μέσα από τον ολοένα εντεινόμενο «εξευγενισμό» τους, εκτοπίζουν σταδιακά τους νεότερους κατοίκους τους.

Αυτό, όμως, που έχει περισσότερη σημασία σήμερα είναι να μελετήσουμε τις δύο νίκες μαζί, ως ένα φαινόμενο ή ως δύο συγκοινωνούντα δοχεία.

Μια πρώτη εξήγηση είναι καθαρά γερμανική. Το αποτέλεσμα μπορεί να διαβαστεί ως απότοκο ενός ακόμη μεγάλου συνασπισμού CDU-SPD, ο οποίος, σε καιρούς κρίσης, απλώς ενισχύει την αντικυβερνητική ψήφο. Ακόμη κι έτσι, όμως, μένει να εξηγήσουμε τη γεωγραφία του πράγματος. Τα

προάστια και γενικά οι πιο αγροτικές περιοχές στρέφονται προς την AfD, ενώ οι πόλεις κινούνται προς τα αριστερά. Τι ωθεί τη δυσaráεσκεια σε διαμετρικά αντίθετες εκφράσεις;

Πριν απαντήσω, αξίζει να σταθώ σε μια δεύτερη, επίσης γερμανική, εξήγηση. Σε έρευνά μας για το πώς η AfD μετατοπίζει τις νόρμες γύρω από το τι λέγεται και τι δεν λέγεται στη Γερμανία, βρήκαμε κάτι ενδιαφέρον. Όταν το ίδιο αντιμεταναστευτικό σχόλιο προερχόταν από το CDU και όχι από την AfD, οι ερωτώμενοι γίνονταν πιο πρόθυμοι να διατυπώσουν ανάλογες απόψεις και αντιλαμβάνονταν το κοινωνικό κόστος ενός ρατσιστικού σχολίου ως χαμηλό. Όταν το ίδιο σχόλιο έκανε η AfD, αυτό δεν συνέβαινε. Ψάχνοντας βαθύτερα, διαπιστώσαμε ότι τη διαφορά έκαναν οι αριστεροί ερωτώμενοι: ήταν πολύ πιθανότερο να αντιδρά-

σουν όταν το σχόλιο προερχόταν από την AfD, όχι όμως όταν προερχόταν από το CDU.

Γιατί το αναφέρω; Γιατί ίσως κάτι ανάλογο συμβαίνει και τώρα. Οι νέοι Γερμανοί που εξακολουθούν να στέκονται κριτικά απέναντι στον ιστορικό αναθεωρητισμό της AfD αντιδρούν στρεφόμενοι προς το κόμμα που θεωρούν ότι υπερασπίζεται καλύτερα την καθιερωμένη νόρμα σε όσα η AfD αμφισβητεί. Ένα είδος αντίδρασης (backlash). Κάτι τέτοιο ίσως αποτυπώθηκε και στην κάλπη του Βερολίνου.

Υπάρχει όμως και μια τρίτη εξήγηση, η οποία ξεπερνά το Βερολίνο. Η ψήφος στην άκρα Δεξιά στην περιφέρεια στηρίζεται σε μια βασική εικόνα: ότι απέναντι βρίσκεται το σύστημα και ότι το σύστημα κατοικεί στις πόλεις. Σε αυτή την αφήγηση, οι πόλεις είναι

ο τόπος των προνομίων: των μορφωμένων, των κοσμοπολιτών, όσων κερδίζουν από την παγκοσμιοποίηση, την Ευρώπη και την πράσινη μετάβαση. Η ψήφος στην AfD είναι, σε ένα βαθμό, ψήφος εναντίον τους.

Μόνο που η εικόνα αυτή δεν αντιστοιχεί στην πραγματικότητα. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Infratest dimap, στους νεότερους ψηφοφόρους του Βερολίνου η Linke έλαβε 47% και το CDU μόλις 8%. Οι μορφωμένοι νέοι των πόλεων δεν ψηφίζουν το σύστημα. Ψηφίζουν, όλο και συχνότερα, ό,τι πιο αντισυστημικό βρίσκουν στα αριστερά τους. Οχι επειδή έγιναν μορφωμένοι, κοσμοπολίτες, αλλά χωρίς την ασφάλεια που είχαν οι γονείς τους. Γι' αυτό και στράφηκαν στη Linke και όχι στους Πρά-

σινους, όπως θα συνέβαινε σχεδόν σε κάθε άλλη γερμανική πόλη.

Ετσι, το κατεστημένο έχει γίνει κάτι σαν χαμένη Ατλαντίδα: όλοι είναι βέβαιοι ότι υπάρχει, αλλά καείς δεν το βρίσκει στον δικό του τόπο. Ο ψηφοφόρος του Μάρτσαν το τοποθετεί στο Κρόιτςμπεργκ, ο ψηφοφόρος του Κρόιτςμπεργκ, στα γραφεία των εταιρειών ακινήτων και στην καγκελαρία. Η περιφέρεια ψηφίζει ενάντια σε ένα προνομίο Κέντρο που, όταν έρχεται η ώρα της κάλπης, αποδεικνύεται εξίσου θυμωμένο με την ίδια. Δύο οργισμένες πλευρές ψηφίζουν η καθεμία εναντίον της άλλης, πιστεύοντας ότι ψηφίζουν εναντίον του συστήματος.

Ο κ. Ηλίας Ντίνας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης και κάτοχος της Ελβετικής έδρας στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας.

Τώρα είναι αργά

Το Σύνταγμα επιτρέπει να απαγορευθούν κόμματα που θεωρούνται εξτρεμιστικά, μόνο που κανείς δεν τόλμψε να απαγορεύσει την AfD στο παρελθόν. Και τώρα είναι υπερβολικά μεγάλη για να συμβεί αυτό, επισημαίνει η Λιάνα Φιξ.

A.P. PHOTO / MARKUS SCHREIBER

Διαδηλώτρια κρατάει μια καταγγελητική προσωπογραφία του Βλαντιμίρ Πούτιν, μπροστά από τη ρωσική πρεσβεία στο Βερολίνο, την περασμένη Κυριακή. «Η Ρωσία κλιμακώνει σκόπιμα την υβριδική εκστρατεία της στην Ευρώπη, για να σπείρει τον φόβο στη Γερμανία και να ενισχύσει το επιχείρημα της AfD ότι μόνο μια επαναπροσέγγιση με το Κρεμλίνο μπορεί να αποτρέψει την κλιμάκωση», επισημαίνει η Λιάνα Φιξ.

Τι συζήτησαν Τραμπ και Σι στον Λευκό Οίκο

Η δεύτερη συνάντηση των Σι - Τραμπ μέσα στο 2026 και η πρώτη επίσκεψη του Κινέζου ηγέτη στον Λευκό Οίκο μετά μια δεκαετία επικεντρώθηκε στα εξής θέματα:

Ιράν

Ο Τραμπ ζήτησε τη βοήθεια του Πεκίνου ώστε να ανοίξουν τα Στενά του Ορμούζ, Δημοκρατικοί βουλευτές άσκησαν πιέσεις στον Τραμπ να απαιτήσει τον τερματισμό του εξοπλισμού του Ιράν, μετά το δημοσίευμα της Wall Street Journal για αποστολή εξαρτημάτων που χρησιμοποιούνται σε drones και πυραύλους.

Ταϊβάν

Ο Σι ζήτησε από τον Τραμπ να «παγώσει» τις προτεινόμενες πωλήσεις όπλων ύψους 14 δισ. δολαρίων, που περιλαμβάνουν πυραύλους και συστήματα αεράμυνας, και ο ίδιος ο πρόεδρος των ΗΠΑ θεωρεί ότι είναι «ένα πολύ καλό διαπραγματευτικό χαρτί».

Τεχνητή νοημοσύνη

Είναι η αρχή μακρών διαπραγματεύσεων προκειμένου να βρεθεί ένα κοινό πλαίσιο κανόνων, που θα αναχατίσει την απειλή να βγουν τα bots εκτός ελέγχου. Η Ουάσιγκτον προτείνει μηχανισμό ειδοποίησης όταν κινδυνεύει η εθνική ασφάλεια και ο Σι υπογράμμισε τη σημασία «να παραμείνει η AI πάντα υπό ανθρώπινο έλεγχο».

Εμπόριο

Ο Τραμπ θα ήθελε να ανακοινώσει συμφωνίες πριν από τις ενδιάμεσες εκλογές του Νοεμβρίου, όπως αγορά αεροσκαφών και αγροτικών προϊόντων από την Κίνα με αντάλλαγμα σπάνιες γαίες και κρίσιμα ορυκτά.

Δασμοί

Επέκταση της εμπορικής ανακωχής στο ζήτημα κατά δύο μήνες, έως τις 10 Ιανουαρίου, προκειμένου να αποφευχθούν κραδασμοί στην παγκόσμια οικονομία. Ο Σι ήλπιζε ότι το υφιστάμενο καθεστώς θα «παγώσει» για τουλάχιστον ένα χρόνο.

Σι Τζινπίνγκ και Ντόναλντ Τραμπ λίγο μετά την άφιξή τους στο νέο ελικοδρόμιο του Λευκού Οίκου με το Marine One. Η εποχή των κυρώσεων ανήκει στο παρελθόν για την Ουάσιγκτον, παρά την υποστήριξη που παρέχει το Πεκίνο στην Τεχεράνη για τις πυραυλικές επιθέσεις εναντίον αμερικανικών στρατιωτικών εγκαταστάσεων, όπως ανέφερε πρόσφατο δημοσίευμα της Wall Street Journal.

Παγιδευμένος σε δύο Στενά

Πώς τα αδιέξοδα σε Περσικό Κόλπο και Ερυθρά Θάλασσα αποδυναμώνουν τον Τραμπ εντός κι εκτός ΗΠΑ

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Μπορεί ο Ντόναλντ Τραμπ να απειχθάνεται τον ΟΗΕ, δεν παύει όμως να εκτιμά το παγκόσμιο ακροατήριο που του προσφέρει στην προεμιέρα της ετήσιας Γενικής του Συνέλευσης. Την περασμένη Τρίτη, δεν άφησε ανεκμετάλλευτη την ευκαιρία να αυτοταπεινωθεί για μία ακόμη φορά μπροστά σε ολόκληρη την οικουμένη. Από το μαρμάρινο βήμα του διεθνούς οργανισμού, που ιδρύθηκε το 1945 «για να σώσει τις επόμενες γενιές από τη μαστίγα του πολέμου», ο Αμερικανός πρόεδρος διακήρυξε ότι σκέφτεται «να αφανίσει την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν» και δικαιολόγησε τη ληστρική αρπαγή του πετρελαϊκού πλούτου της Βενεζουέλας μετά την απαγωγή του προέδρου της Νικολάς Μαδούρο με το επιχείρημα ότι «τα λάφυρα ανήκουν στον νικητή». Ο Εμανουέλ Μακρόν, ο οποίος μίλησε την ίδια ημέρα από το ίδιο βήμα, απέσπασε ασυνήθιστα θερμό χειροκρότημα όταν κατήγγειλε εκείνος που θέλουν να επαναφέρουν στον διεθνή στίβο «τον νόμο της ζουγκλάς». Δεν είπε ονόματα, αλλά όλοι κατάλαβαν.

«Χρυσή» πλάνη

Εχοντας κατά νουν το αμερικανικό εκλογικό σώμα ενόψει των εκλογών της 3ης Νοεμβρίου για το Κογκρέσο, ο Τραμπ μίλησε για τη «χρυσή εποχή της Αμερικής», την οποία υποτίθεται ότι ο ίδιος εξασφάλισε. Δυστυχώς γι' αυτόν, οι Αμερικανοί δεν φαίνεται να αναγνωρίζουν τη μεγαλοσύνη του. Η δημοτικότητα του βρίσκεται στο ιστορικό ναδίρ του 32%. Το 71% των πολιτών έχει αρνητική εικόνα για την εξωτερική πολιτική του και απορρίπτει τις επιλογές του στον πόλεμο με το Ιράν, ενώ μόλις το 17% εγκρίνει τους χειρισμούς του για τη χαλιναγώγηση της ακρίβειας. Οι τελευταίες δη-

μοσκοπήσεις δίνουν στους Δημοκρατικούς προβάδισμα 8 έως 12 μονάδων ενόψει των εκλογών για το Κογκρέσο.

Εξίσου προβληματική διαγράφεται η θέση του στο εξωτερικό. Ο πόλεμος με το Ιράν μπαίνει σήμερα στον όγδοο μήνα του, χωρίς η Αμερική να έχει πετύχει κάποιον από τους αρχικούς στόχους της. Στο διάστημα αυτό, οι τιμές της βενζίνης και του πετρελαίου ντίζελ αυξήθηκαν στις ΗΠΑ κατά 47% και 65% αντίστοιχα, εντείνοντας τη λαϊκή δυσανεξία. Στις 6 Σεπτεμβρίου, ο πρώην διευθυντής της CIA Ντέιβιντ Πετρέους δήλωσε, σε συνέντευξή του στο podcast Global Gambit, ότι οι ιρανικές επιθέσεις έχουν καταστήσει τις αμερικανικές βάσεις στον Κόλπο «μη λειτουργικές» και ότι ο αμερικανικός στρατός έχει ήδη σπαταλήσει το 50% των αμυντικών πυραύλων του. Ασφαλώς ο Τραμπ δεν αγνοεί τη σκληρή πραγματικότητα των αριθμών, γι' αυτό λίγες ώρες μετά τις απειλές και τις κομπορηπίδες των περασμένων Τρίτης ανακοίνωσε ότι εκπρόσωποι του είχαν νέο γύρο έμμεσων διαπραγματεύσεων με τους Ιρανοί στη Νέα Υόρκη προς αναζήτηση διπλωματικής λύσης.

Ανισορροπία

Ολα αυτά ενίσχυσαν τη διαπραγματευτική θέση του Σι Τζινπίνγκ κατά την τριήμερη επίσκεψή του στην Ουάσιγκτον, αυτή την εβδομάδα. Η χώρα του είχε ήδη αποδείξει ότι μπορεί να μιλάει ως ίση προς ίση με τις ΗΠΑ, καθώς ο πόλεμος δασμών που εξαπέλυσε ο Τραμπ εναντίον της δεν απέφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα. Το εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας μεγεθύνθηκε ακόμη περισσότερο την τελευταία χρονιά, για να φτάσει στο 1,2 τρις. δολάρια, ενώ οι ΗΠΑ ταλανίζονται με ένα εμπορικό έλλειμμα περίπου 900 δισ. δολαρίων και ένα εξωτερικό χρέος της τά-

ξης των 40 τρις. Η καθήλωση των ΗΠΑ στο ιρανικό ναρκοπέδιο αποδυνάμωσε ακόμη περισσότερο τη διεθνή θέση τους προς όφελος του μεγάλου ανταγωνιστή τους. Είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι, προκειμένου να μη δυσανεστήσει τον Σι και να πετύχει διήμνη παράταση της εκκεντρικής του συνομιλογοήθηκε τον περασμένο Οκτώβριο στον εμπορικό πόλεμο με το Πεκίνο, ο Τραμπ κατάπιε ασχολίαστη την αποκάλυψη της Wall Street Journal ότι η Κίνα είχε βοηθήσει, με δωροφυρικές εικόνες, το Ιράν στη θεαματική επίθεσή του εναντίον αμερικανικής αεροπορικής βάσης στην Ιορδανία, τον Ιούλιο, που σκότωσε τρεις Αμερικανούς.

Ελλείψει άμεσων στρατιωτικών λύσης, η κυβέρνηση Τραμπ προσπάθησε να πείσει το Ιράν με την εκστρατεία αεροπορικού αποκλεισμού που εξήγγειλε ο υπουργός Οικονομικών Σκοτ Μπίτσεντ και με την εντατικοποίηση των προσπαθειών του αμερικανικού πολεμικού ναυτικού να ανοίξει τα Στενά του Ορμούζ. Σε αυτό το μέτωπο σημειώσαν ορισμένες τακτικές επιτυχίες, καθώς αυξήθηκε ο αριθμός των τάνκερ που περνούν καθημερινά από τα Στενά, αν και παραμένει πολύ μικρότερος από τα προ του πολέμου επίπεδα. Τα περιορισμένα κέρδη τους, όμως, ωχρίουν μπροστά στη δραματική επέκταση της κρίσης από τον Περσικό Κόλπο στην Ερυθρά Θάλασσα, με την αιφνιδιαστική προέλαση των φιλοϊρανών ανταρτών Χουθί στην Υεμένη.

Δεύτερο μπλόκο

Μέσα σε μόλις 48 ώρες, η πολιτοφυλακή Ανσάρ Αλάχ (Υποστηρικτές του Θεού), όπως είναι το επίσημο όνομα των Χουθί, κατέλαβε το λιμάνι της Μόκα και στρατηγικής σημασίας νησιά στη δυτική ακτή της Υεμένης, αποκτώντας ντε φάκτο έλεγχο στα στρατηγικής σημασίας Στενά του Μπαμπ

αλ Μαντέμπ, ανάμεσα στην Αραβική Χερσόνησο και στο Κέρας της Αφρικής, την πύλη ανάμεσα στον Κόλπο του Αντεν και στην Ερυθρά Θάλασσα. Η εξέλιξη αυτή επέφερε μέγα πλήγμα στη Σαουδική Αραβία, η οποία, μετά τον αποκλεισμό των Στενών του Ορμούζ από το Ιράν, είχε βρει εναλλακτική λύση τη μεταφορά τους μέσω του Μπαμπ αλ Μαντέμπ. Τώρα και οι δύο δίοδοι, μέσω των οποίων διοχετεύεται αθροιστικά το ένα τρίτο των παγκοσμίων υδρογονανθράκων, παραμένουν σε μεγάλο βαθμό κλειστοί για το βασίλειο.

Πολλοί αναρωτήθηκαν πώς είναι δυνατόν η Σαουδική Αραβία, μια χώρα με κατά κεφαλήν εισόδημα 40.000 δολάρια και 350 αμερικανικά μαχητικά αεροσκάφη, να μην μπορεί να αντιμετωπίσει τη ξυπόλυτα τάγματα των Χουθί, στη φτωχή Υεμένη, όπου το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι γύρω στα 400 δολάρια. Ωστόσο οι απλουστευτικές συγκρίσεις αγνοούν ότι οι Χουθί είναι βαθιά ριζωμένοι στους σιίτες της Υεμένης (γύρω στο 35% του πληθυσμού), ελέγχουν το 40% του εδάφους της, συμπεριλαμβανομένης της πρωτεύουσας Σαναά, και το 65% του πληθυσμού της, ενώ έχουν προμηθευθεί από το Ιράν βαλλιστικούς πυραύλους Κρουζ και εξελιγμένα drones, κάποια από τα οποία έπληξαν το μεγαλύτερο διυλιστήριο του πετρελαϊκού κολοσσού Aramco το 2019. Η Σαουδική Αραβία δεν κατάρφερε να τους υποτάξει παρά τη λυσσαλέα εκστρατεία αεροπορικής βομβαρδισμών που εξαπέλυσε επί επτά χρόνια, παρεμβαίνοντας στον εμφύλιο πόλεμο της Υεμένης υπέρ των δυνάμεων που ελέγχουν το νότιο και το ανατολικό τμήμα της χώρας, για να αναγκαστεί να υπογράψει συμφωνία εκκεντρίας μαζί τους, το 2022.

Ενας πρόσθετος παράγοντας που φαίνεται ότι διαδραμάτισε ρόλο στην αστραπιαία προέλαση των Χουθί είναι η διάσπαση των αντι-

πάλων τους ανάμεσα στις δυνάμεις της κυβέρνησης του Αντεν, που βρίσκονται στο μισθολόγιο της Σαουδικής Αραβίας, και στο αποσχιστικό κίνημα των νοτιών περιόχων, που υποστηρίζεται από τα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα. Οι δύο αραβικές χώρες του Κόλπου ήρθαν μάλιστα σε ένοπλη σύγκρουση στα τέλη του περασμένου χρόνου, με αποτέλεσμα να αποσυρθούν τα Εμιράτα από την Υεμένη και να διαλυθεί το αποσχιστικό Μεταβατικό Συμβούλιο του Νότου. Σε κάθε περίπτωση, η προέλαση των Χουθί προκάλεσε πανικό στο Ριάντ και ο ντε φάκτο ηγέτης του βασιλείου, Μοχάμεντ μπιν Σαλμάν, τηλεφώνησε επανειλημμένως στον Τραμπ, ζητώντας του άμεση στρατιωτική παρέμβαση των ΗΠΑ, κάτι που ο Αμερικανός ηγέτης για την ώρα αποφεύγει, για να μην εκθέσει σε δύο μέτωπα (Περσικό και Ερυθρά Θάλασσα) τον ήδη καταπονημένο στρατό του.

Ο συμβιβασμός

Σε πρόσφατο άρθρο του στο περιοδικό Foreign Affairs, ο Ρίτσαρντ Χάας, ομότιμος πρόεδρος του αμερικανικού Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, υποστηρίζει ότι η παράταση της αποτελεσματικής στην παγκόσμια οικονομία. Κατά την άποψή του ο Τραμπ οφείλει να επιλέξει το λιγότερο κακό: μια διπλωματική λύση τόσο με το Ιράν όσο και με τους Χουθί, η οποία «απαιτεί επώδυνους συμβιβασμούς από Ουάσιγκτον και Ριάντ», συμπεριλαμβανομένων κάποιων «λογικών τελών διέλευσης» στο Ορμούζ. Το αν ο Τραμπ ακούσει, τελικά, αυτές τις φωνές ή επιλέξει μια τυχοδιωκτική φυγή προς τα εμπρός, θα το μάθουμε, πιθανότατα, μετά τις αμερικανικές εκλογές.

Το πετρέλαιο στα ύψη

Η παράταση της αποτελεσματικής στην παγκόσμια οικονομία, σύμφωνα με τον Ρίτσαρντ Χάας, ομότιμο πρόεδρο του αμερικανικού Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων.

Ένα ντιμπέιτ για το Ισραήλ

Δύο αναλυτές, προσκείμενοι στα δύο αντίπαλα στρατόπεδα, των Νετανιάχου και Αϊζενκοτ, διασταυρώνουν τις εκτιμήσεις τους για τις κάλπες της 27ης Οκτωβρίου

Του **ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ**

Ένα μήνα πριν από τις βουλευτικές εκλογές στο Ισραήλ στις 27 Οκτωβρίου, η πολιτική κυριαρχία της συμμαχίας του Νετανιάχου αμφισβητείται. Η τελευταία δημο-

σκόπηση του Καναλιού 13, που δημοσιεύθηκε στις 23 Σεπτεμβρίου, καταγράφει οριακό προβάδισμα του αντιπολιτευτικού συνασπισμού του Γκάντι Αϊζενκοτ με 53 έδρες έναντι 51 για το φιλοκυβερνητικό μπλοκ του Νετανιάχου.

Κανένα από τα δύο στρατόπεδα, ωστόσο, δεν φαίνεται να μπορεί να συγκεντρώσει τις 61 έδρες που απαιτούνται για τον σχηματισμό κυβέρνησης, αφήνοντας ανοικτό το ενδεχόμενο δύσκολων συμβιβασμών και συμβιβασμών με την

Ακροδεξιά ή τα αραβικά κόμματα.

Η «Κ» φέρνει στο ίδιο τραπέζι δύο αναλυτές που βρίσκονται κοντά στα αντίπαλα στρατόπεδα: τον Ντρορ Εϊνταρ, πρώην πρόεδρο του Ισραήλ στην Ιταλία και σύμβουλο του Νετανιάχου, και τον Ναντάβ

Εγιάλ, δημοσιογράφο της Yedioth Ahronoth και του Ynet και κάτοχο του βραβείου Sokolon, που θεωρείται το ισραηλινό Πούλιτζερ. Στο έμμεσο ντιμπέιτ που διεξήχθη με παράλληλες συνεντεύξεις, θέσαμε πέντε ερωτήματα.

Γκάντι Αϊζενκοτ και Μπέντζαμιν Νετανιάχου, οι επικεφαλής των δύο παρατάξεων που θα μονομαχήσουν για την εξουσία, εικονίζονται σε διαφήμιση τηλεοπτικού σταθμού, στην πόλη Ραμάτ Γκαν. Οι τελευταίες δημοσκοπήσεις δίνουν ελαφρύ προβάδισμα στον Αϊζενκοτ, όχι όμως και τις 61 έδρες που απαιτούνται για να σχηματίσει κυβέρνηση.

1 «Η 7η Οκτωβρίου μας κατέλαβε εξαπίνης. Οι διοικητές όλου του στρατιωτικού κατεστημένου, της Σιν Μπετ και των Ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων δεν ξύπνησαν τον πρωθυπουργό για να του πουν ότι κάτι συνέβαινε, επειδή ήταν σίγουροι ότι δεν ήταν τίποτα. Το ερώτημα όμως είναι τι κάνουμε την επόμενη μέρα; Και από τις 8 Οκτωβρίου, ο Νετανιάχου απέδειξε ότι είναι παγκόσμιος ηγέτης, γιατί από αυτή τη στιγμή θλίψης καταφέραμε τόσο πολλά. Αντίθετα, οι ηγέτες της αντιπολίτευσης τάσσονταν κατά της συνέχισης του πολέμου και ήταν πρόθυμοι (σ.σ. να συμφωνήσουν με τη Χαμάς) προκειμένου να παραλάβουν τους ομήρους. Επομένως, ο Νετανιάχου δεν πολέμισε μόνο εναντίον των εχθρών μας. Προώθησε επίσης μια νέα αντίληψη ενάντια σε πολλούς εντός του στρατιωτικού κατεστημένου, και απέδειξε ότι είχε δίκιο».

ΝΤΡΟΡ ΕΪΝΤΑΡ

Πρώην πρόεδρος του Ισραήλ στην Ιαλία και σύμβουλος του Νετανιάχου

νέο “χαλιφάτο” και τον “Χαλίφη” (σ.σ. Ερντογάν)».

4 «Αυτή είναι η γη μας. Δεν θέλουμε κανένα παλαιστινιακό κράτος πάνω στους λόφους της Ιουδαίας και της Σαμάρειας (σ.σ. Δυτική Οχθη), γιατί έχουμε πάρει το μάθημά μας. Ο Εβραϊκός λαός επέστρεψε στην πατρίδα του. Μας την υποσχέθηκε ο Θεός της Βίβλου. Ναι, θέλουμε να επεκτείνουμε όλους τους εβραϊκούς οικισμούς σε κάθε σημείο αυτής της βιβλικής γης». Σχολιάζοντας το πρόσφατο βίντεο του ακροδεξιού υπουργού Εθνικής Ασφαλείας Ιταμάρ Μπεν Γκβιρ στις φυλακές όπου κρατούνται Παλαιστίνιοι, το οποίο προκάλεσε διεθνή κατακραυγή: «Στεκόταν μπροστά σε βαρβάρους που σφαγίασαν τους δικούς μας, τους αποκεφάλισαν, βίασαν τις κόρες μας και έκαψαν ζωντανά τα μωρά μας. Και στεκόταν εκεί μόνο για να τους πει ότι πλέον δεν μπορούν να μας βλάψουν, δεν μπορούν να μας προκαλέσουν ζημιά, δεν μπορούν να μας σκοτώσουν πια».

5 Ο Αϊζενκοτ είναι η «επιτομή της παλιάς νοστορπίας: ήταν αρχηγός του Γενικού Επιτελείου την εποχή που το στρατιωτικό κατεστημένο πίεζε τον Νετανιάχου να στείλει χρήματα στη Χαμάς. Υποστηρίζει τη λύση των δύο κρατών, πράγμα που σημαίνει τη δημιουργία ενός “ισλαμικού χαλιφάτου”. Ο Νετανιάχου δεν άλλαξε τη στάση του. Και δεν βλέπω κανέναν στην ισραηλινή πολιτική σκηνή, εκτός από τον Νετανιάχου, που θα μπορούσε να αντισταθεί σε όλες τις πιέσεις που του ασκήθηκαν, ακόμη και από την κυβέρνηση Μπάιντεν και την Ευρωπαϊκή Ένωση, που τον χαρακτήρισαν, ντροπιαστικά, “εγκληματία πολέμου” αντί να τον επαινέσουν ως υπερασπιστή της Δύσης. Αυτές οι εκλογές διεξάγονται απέναντι σε ανθρώπους που θέλουν να μας επαναφέρουν στην παλιά αυτή αντίληψη».

2 «Δεν έχουμε ολοκληρώσει ακόμα το έργο μας (σ.σ. αναφορικά με τον πόλεμο). Πρέπει να διαλύσουμε οριστικά τον Αξονα του Κακού που εκτείνεται από την Τεχεράνη μέχρι τη Χεζμπολάχ και τη Χαμάς. Έχουν επιτευχθεί πολλά κατά τη διάρκεια αυτών των ετών πολέμου, ειδικά όσον αφορά το Ιράν, όμως η Χεζμπολάχ, η Χαμάς, αλλά και οι Αγιατολάχ στην Τεχεράνη εξακολουθούν να βρίσκονται στην εξουσία».

3 «Ο Νετανιάχου θα προσπαθήσει να ενισχύσει τη συνεργασία με την Ελλάδα και την Κύπρο. Υπάρχει ένα είδος τριγώνου στο ανατολικό τμήμα της Μεσογείου, και ελπίζουμε να το ενισχύσουμε, να το σταθεροποιήσουμε και ίσως να προσελκύσουμε και άλλους λαούς σε αυτή την ευλογημένη συμμαχία. Ο αγωγός “EastMed” από το Ισραήλ στην Κύπρο και την Ελλάδα (σ.σ. που έχει “παγώσει” τα τελευταία χρόνια) είναι ένα από τα σημαντικά σχέδια, ενώ απέναντί έχουμε ένα

1 Τι θα σηματοδοτούσε μια αλλαγή ηγεσίας στην Ιερουσαλήμ και τη παραμονή του Νετανιάχου;

2 Πώς επηρεάζει ο πόλεμος με το Ιράν που μαίνεται από τον Φεβρουάριο την επόμενη ημέρα του Ισραήλ;

3 Πού οδηγούνται οι σχέσεις με την Τουρκία και ποιο είναι το μέλλον της στρατηγικής συνεργασίας με Ελλάδα και Κύπρο;

4 Ποια θα είναι η στάση απέναντι στην Παλαιστινιακή Αρχή και ποιο είναι το μέλλον των εποικισμών;

5 Ποια είναι τα βασικά πλεονεκτήματα και ποιες οι αδυναμίες των δύο υποψηφίων;

1 Μια αλλαγή ηγεσίας θα σημαίνει «το τέλος της πολιτικής καριέρας του Νετανιάχου. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο τρόπος διακυβέρνησής του και οι πολιτικές του αποφάσεις είχαν αντίκτυπο στην Ιστορία του Ισραήλ. (Αν χάσει τις εκλογές) θα αποκατασταθεί κατά κάποιον τρόπο η εικόνα του Ισραήλ στο διεθνές κοινό. Αν πρέπει να αναφέρω μόνο έναν λόγο που συγκεντρώνει τη συναίνεση όλων, είναι ο εξής: Ο Νετανιάχου είναι προσωπικά υπεύθυνος για την πολιτική του Ισραήλ στη Λωρίδα της Γάζας και τη Χαμάς. Αρα είναι προσωπικά υπεύθυνος για την 7η Οκτωβρίου. Είναι η μεγαλύτερη καταστροφή για τον εβραϊκό λαό από την εποχή του Ολοκαυτώματος, αν και σε πολύ διαφορετική κλίμακα».

ΝΑΝΤΑΒ ΕΓΙΑΛ

Δημοσιογράφος της Yedioth Ahronoth και του Ynet

2 «Δεν νομίζω ότι υπάρχει τόσο μεγάλη διαφορά μεταξύ του Νετανιάχου και του Αϊζενκοτ όσον αφορά την ασφάλεια και τα περιφερειακά ζητήματα. Και οι δύο είναι αποφασισμένοι να μην επιτρέψουν στο Ιράν να αποκτήσει πυρηνικά όπλα. Αυτή είναι η απόλυτη κόκκινη γραμμή για το Ισραήλ».

3 «Η τριμερής συνεργασία με την Ελλάδα και την Κύπρο θα είναι πρωταρχικής σημασίας για οποιαδήποτε νέα ισραηλινή κυβέρνηση. Δεν έχει σημασία αν θα είναι ο Νετανιάχου ή ο Αϊζενκοτ. Και ο λόγος για αυτό είναι ότι η Τουρκία προβάλλει ως αντίπαλος του Ισραήλ».

4 «Πιστεύω ότι ο Αϊζενκοτ δεν θα συμμετάσχει σε μια κυβέρνηση με τον Μπεν Γκβιρ και τον (σ.σ.: επίσης ακροδεξί) υπουργό Οικονομικών) Μπεζαλέλ Σμόττριτς. Έτσι, η Ακροδεξιά του Ισραήλ θα εκδιωχθεί από τους κύκλους της εξουσίας. Αυτή θα είναι μια

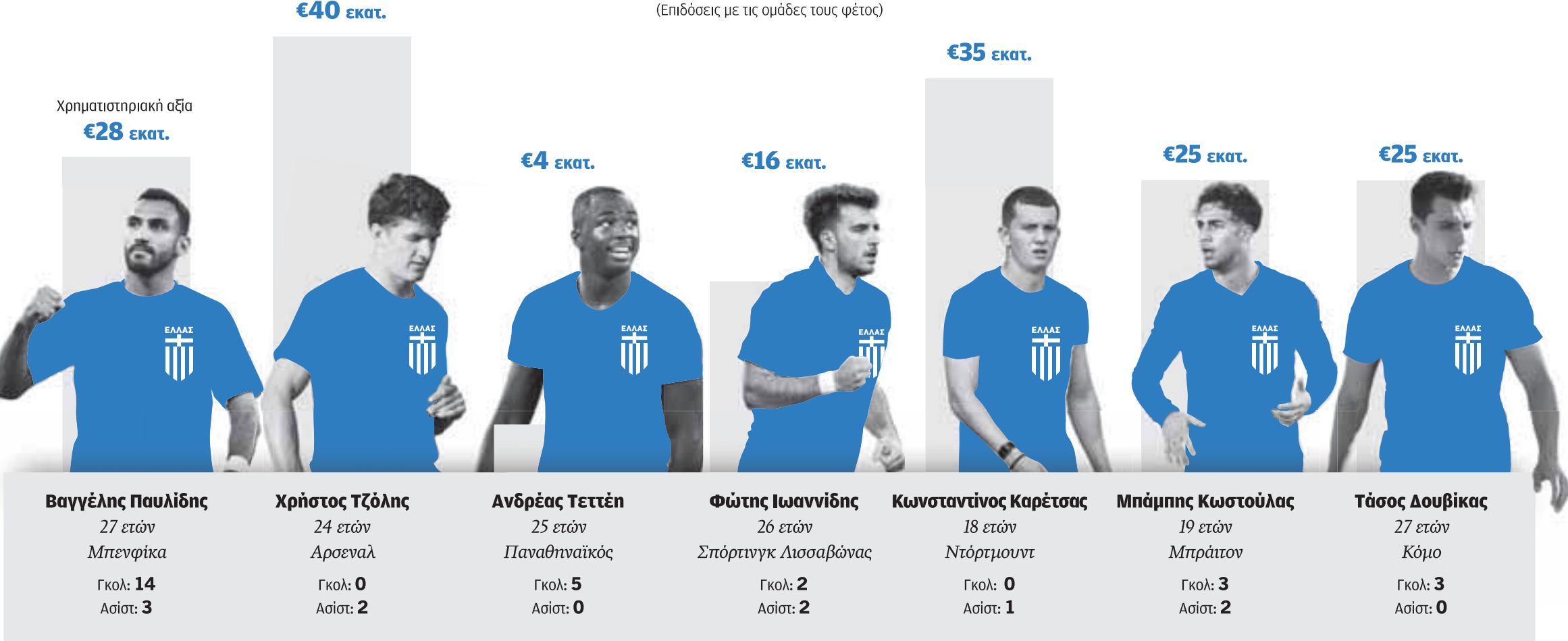
σημαντική αλλαγή και θα σηματοδοτήσει συμβιβαστικό τόνο όχι μόνο προς τους Παλαιστίνιους, αλλά και προς την ευρύτερη διεθνή κοινότητα, αφού ο πρωθυπουργός δεν θα είναι δέσμιος της Ακροδεξιάς. Ο Αϊζενκοτ θα υιοθετήσει μια πιο συμβιβαστική προσέγγιση απέναντι στην Παλαιστινιακή Αρχή, θα θέλει να συνεργαστεί περισσότερο μαζί της, καθώς τη θεωρεί λιγότερο απειλητική απ’ ό,τι ο Νετανιάχου».

5 «Ο Αϊζενκοτ δρα ως “στρατηγικός στοχαστής”. Είναι πολύ διαβασμένος, εκλεπτυσμένος. Έχει υψηλό μορφωτικό επίπεδο, δεν είναι ένας τυπικός στρατηγός. Σχεδιάζει εκ των προτέρων τις κι

νήσεις του και θεωρείται από τους περισσότερους Ισραηλινούς τόσο αξιόπιστος όσο και ειλικρινής. Έχασε τον γιο του στον πόλεμο και δύο ανιψιούς. Προέρχεται από μια οικογένεια που είναι πρόθυμη να θυσιαστεί για το Ισραήλ. Αυτό του προσδίδει μεγάλη αξιοπιστία. Ωστόσο δεν έχει ανδρωθεί στην ισραηλινή πολιτική σκηνή. Η πολιτική είναι ένα επάγγελμα και προϋποθέτει μια σειρά εργαλείων, τα οποία ο Αϊζενκοτ προσπαθεί τώρα να μάθει. Υπάρχουν πράγματα όμως που μαθαίνεις μόνο μέσω της εμπειρίας. Ως προς τις ρητορικές του ικανότητες, είναι ιδιαίτερα ανεπαρκής σε σύγκριση με τον Νετανιάχου. Δεν έχει να κάνει μόνο με τα αγγλικά του. Δεν ξέρει πώς να κάνει μια εμψυχωτική ομιλία. Στην εποχή των κοινωνικών δικτύων και του TikTok δύσκολα θα ανθίσει. Τέλος δεν κατάφερε να συσπειρώσει τον συνασπισμό γύρω του. Το μπλοκ των κομμάτων που αντιτίθενται στον Νετανιάχου δεν μπορεί να συμφωνήσει στο πρόσωπο του Αϊζενκοτ και αυτό διαφέρει από το μπλοκ του Νετανιάχου, το οποίο τον υποστηρίζει ανεπιφύλακτα».

Οι μπόμπερ της «γαλανόλευκης»

(Επιδόσεις με τις ομάδες τους φέτος)

Του ΑΚΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Έχουν περάσει 22 χρόνια από τότε που η εθνική ομάδα του «King Otto» Ρεχάγκελ πετύχαινε ένα από τα μεγαλύτερα ποδοσφαιρικά θαύματα στην ιστορία του αθλήματος με την κατάκτηση του ευρωπαϊκού πρωταθλήματος. Από τότε μέχρι και σήμερα, αν είναι κάτι που έχει μείνει αναλλοίωτο στον χρόνο, είναι η παρακαταθήκη που άφησε, αποδεικνύοντας πως με κοινό όραμα, πίστη και ομαδικότητα όλα είναι δυνατό. Στο χορτάρι, όμως, το σκηνικό έχει αλλάξει ριζικά. Η νέα γενιά εξελίχθηκε και διαμόρφωσε ένα ελκυστικό προφίλ, αποβάλλοντας το λεγόμενο «DNA» του Euro 2004, που είχε ως βάση το μοντέλο της σκληρής παραδοσιακής άμυνας και των αντεπιθέσεων. Η εθνική του Ββάν Γιοβάνοβιτς, πλέον, είναι ένα σύνολο, με πλήθωρα μεσοεπιθετικών επιλογών υψηλής ποιότητας και τεράστιες χρηματιστηριακές αξίες. Ο ομοσπονδιακός τεχνικός διαθέτει ένα πολυδιάστατο παζλ, που αποτελείται από «ψυχρούς εκτελεστές» (Παυλίδης), από ταχυδυναμικούς φορ περιοχής που ξέρουν να παίζουν με την μπάλα στα πόδια (Τεττέν, Κωστούλας, Ιωαννίδης) και από κάθετους πλάγιους επιθετικούς με έφεση στο γκολ (Τζόλης, Καρέτσας). Την Πέμπτη στο Βελιγράδι, κόντρα στη Σερβία για την πρεμιέρα του Nations League, η Εθνική επιβεβαίωσε ότι διαθέτει επιθετικά «όπλα» για κάθε περίπτωση. Παίζοντας παραγωγικό ποδόσφαιρο, πήρε τη νίκη με ανατροπή του σκορ (1-2) και άφησε υποσχέσεις για το άμεσο μέλλον.

«Πρώτης τάξεως ευκαιρία»

«Κατά τη γνώμη μου, σε αυτά τα παιχνίδια (σ.σ. του Nations League) με τους τόσο δυνατούς αντιπάλους, η εθνική ομάδα έχει μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία να βελτιώσει τη σχέση απόδοσης - αποτελέσματος. Να γίνει πιο κυ-

Μπορεί η Ελλάδα να αποκτήσει «επιθετικό» DNA;

Το 2004 η Εθνική πέτυχε το θαύμα χάρη σε ένα αμυντικογενές σύνολο. Σήμερα είναι ίσως η πρώτη φορά που το ελληνικό ποδόσφαιρο διαθέτει τόσα σπουδαία talέντα στην επίθεση. Είναι εφικτό να αλλάξουμε προσανατολισμό; Δύο βετεράνοι της «χρυσής» φουρνιάς απαντούν

νική, συνδυάζοντας έτσι με τον καλύτερο τρόπο το θελκτικό και επιθετικό ποδόσφαιρο που παίζει. Δεν είναι τόσο τεστ δυνατότητων, αφού αυτές τις έχουν αποδείξει τα παιδιά ότι τις έχουν και πως μπορούν να αντεπεξέλθουν κόντρα σε αυτές τις ομάδες. Είναι κυρίως η ευχέρεια που δίνεται στον προπονητή να απλώσει μέρος της συμμετοχής σε περισσότερους διεθνείς, αφού με το βάθος του ρόστερ και τον ανταγωνισμό που υπάρχει, έχουμε την πολυτέλεια πλέον να βρίσκονται στον πάγκο παίκτες που παλιά θα θεωρούνταν αναντικατάστατοι», αναφέρει στην «Κ» ο Νίκος Νταμπίζας. Ο παλαιμάχος διεθνής αμυντικός θεωρεί πως έχει περάσει ανεπιστρεπτή για τη «γαλανόλευκη» η εποχή του αμυντικογενούς ποδοσφαίρου και πως αυτή η εξέλιξη δεν πάει κόντρα στο DNA μας: «Το ότι υπάρχουν στην ομάδα τη δεδομένη χρονική στιγμή τόσο ποιοτικοί ποδοσφαιριστές από τη μέση και μπροστά, με εξαιρετικά αγωνιστικά χαρακτηριστικά, είναι μια καλή συγκυρία.

Από εκεί και πέρα –θέλοντας και μη– και οι παίκτες και ο προπονητής υιοθέτησαν την τάση του παιχνιδιού που επικρατεί στο παγκόσμιο ποδόσφαιρο. Ακολούθησαν τη φυσική κατεύθυνση των πραγμάτων. Άλλωστε, στην πλειονότητά τους αγωνίζονται στα μεγαλύτερα ευρωπαϊκά πρωταθλήματα. Δεν υπάρχουν πλέον τα “βαριά” φορ, η πίεση ξεκινάει από ψηλά και οι διεθνείς μας έχουν τη δυνατότητα να παίξουν ποδόσφαιρο πρωτοβουλίας. Νομίζω ότι αν καταφέρουμε να διαχειριστούμε σωστά την αξία αυτών των παιδιών και την εμπειρία που έχουν αποκτήσει, θα μπορέσουμε να αλλάξουμε επίπεδο και να καθιερωθούμε ως μία από τις πιο υπολογίσιμες δυνάμεις του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου. Αυτό που μας λείπει, θα έλεγα, είναι ένα ξεκάθαρο στυλ, στο οποίο η επιθετική μας υπερηφλία δεν θα αναιρεί και την καλή ανασταλτική λειτουργία. Θεωρώ πως είναι το κομμάτι που προκαλεί και τις όποιες μεταπτώσεις, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να μετουσιώσουμε τη

μεσοεπιθετική μας υπεροχή και σε διακρίσεις. Το ζητούμενο δεν είναι απλώς να μάθουν οι παίκτες ένα νέο σύστημα. Είναι να αποκτήσουν πειθαρχία και συνέπεια ώστε να μπορούν να το υπηρετήσουν και στα 90 λεπτά».

«Ολα έχουν αλλάξει»

Η εποχή που το αντιπροσωπευτικό μας συγκρότημα έμπαψε στο γήπεδο για να κρατήσει το μηδέν στην άμυνα και να «κλέψει» τη νίκη με κάποιο γκολ ανήκει στο παρελθόν και για τον Ζήση Βρύζα. Ο βετεράνος σέντερ φορ εκφράζει την άποψη στην «Κ» πως έχει αλλάξει όλη η επιθετική φιλοσοφία της ομάδας και πλέον δεν βρισκόμαστε σε κάποιο δοκιμαστικό στάδιο. «Είναι λογική αυτή η αλλαγή. Μέσα σε δύο δεκαετίες γίνονται σε όλους τους τομείς της ζωής μεγάλες ανατροπές. Με αυτό το πνεύμα θα συνεχίσουμε, αφού αυτό προστάζει πλέον το σύγχρονο ποδόσφαιρο. Απαιτεί physical παίκτες κυρίως

από τη μέση και μπροστά, που να παίζουν κυριαρχικό ποδόσφαιρο και να μπορούν να συνδυάζουν διαφορετικούς ρόλους, ξεκινώντας παράλληλα και την άμυνα από το “τελευταίο τρίτο”. Τη συγκεκριμένη επιθετική πολυγωνία τη διαθέτει η τωρινή ομάδα, που είναι ίσως από τις πιο ταλαντούχες των τελευταίων ετών. Η γενιά των δικών μου επιθετικών και οι πιο παλιοί πετυχαίναμε το 80% των γκολ “σερβιρισμένων” μέσα στο “κουτί”. Τώρα η συμβολή των ακραίων είναι πιο καθοριστική, με την ομάδα μας να έχει το πλεονέκτημα να διαθέτει και έναν δεινό σκόρερ, όπως ο Παυλίδης, που κινείται έξυπνα στον χώρο».

Αυτό που υποστηρίζει και ο πρώην φορ του ΠΑΟΚ είναι ότι πρέπει να βρεθεί μια ισορροπία ανάμεσα στο ποδόσφαιρο πρωτοβουλίας και στην απαιτούμενη ανασταλτική λειτουργία. «Αυτό θα γίνει όταν αποκτήσουμε νοοτροπία νικητή. Παρά το “μέταλλο” που έχουμε ως ομάδα, αυτό ο κ. Γιοβάνοβιτς και οι παίκτες το ψάχνουν ακόμη. Νομίζω πως οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχουν πολλά νέα παιδιά που, παρά τις παραστάσεις τους στην Ευρώπη, δεν έχουν ακόμη αποκτήσει ολοκληρωμένη αντίληψη για την Εθνική. Θεωρώ πως είναι ευκαιρία για την ομοσπονδία, σε συνεργασία με τον προπονητή που ούτως η άλλως είναι θιασώτης αυτού του στυλ παιχνιδιού, να χαράξουν ένα στρατηγικό σχεδιασμό σε βάθος πενταετίας, όπου όλες οι εθνικές από τις μικρές ηλικίες να εφαρμόζουν ένα επιθετικογενές μοντέλο παιχνιδιού. Κάποτε η Ελλάδα έβγαζε κεντρικούς αμυντικούς. Τώρα αν πάτε σε όλες τις ακαδημίες των ομάδων της Super League, θα διαπιστώσετε πως η πλειονότητα των ταλέντων είναι μεσοεπιθετικοί».

Η Εθνική μας αντιμετωπίζει απόψε (21.45) στο Αουγκμπουργκ τη Γερμανία, για τη δεύτερη αγωνιστική του 2ου ομίλου της League A του Nations League.

Πλάνο πενταετίας

Είναι ευκαιρία, ομοσπονδία και προπονητής να χαράξουν στρατηγικό σχεδιασμό σε βάθος πενταετίας, όπου όλες οι εθνικές από τις μικρές ηλικίες να εφαρμόσουν ένα επιθετικογενές μοντέλο παιχνιδιού.

Ζήσης Βρύζας

ΑΠΟΨΗ

Το πρωτάθλημα τώρα (ξανά) αρχίζει!

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ

λύ περισσότερο την κατάληξη ενός πρωταθλήματος τριάντα έξι συνολικά αγωνιστικών, ενός πρωταθλήματος που αλλάζει τρόπο διεξαγωγής μετά την ολοκλήρωση του δεύτερου γύρου και με δεδομένη την πιθανότητα διαφοροποιήσεων

Σαφώς και ένα δείγμα τεσσάρων αγωνιστικών μπορεί σε καλό βαθμό να θεωρηθεί ενδεικτικό. Δύσκολα, ωστόσο, μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστο, ως προς τη συνέχεια και πολ-

κάποιων δεδομένων από τις οποίες προσθαφαιρέσεις της μεταγραφικής περιόδου Ιανουαρίου. Οι... βιαστικοί, έχουν βέβαια ήδη τοποθετηθεί. Είναι αλήθεια όμως, πως σε αρκετές περιπτώσεις έμειναν ήδη εκτεθειμένοι. Για την περσινή πρωταθλήτρια Ομόνοια άλλαξε κατ' επανάληψη. Οι πρώτες εμφανίσεις στην Ευρώπη, οι μεταγραφές ή καλύτερα οι αποχωρήσεις, ακολούθως η βελτίωση και η πρόκριση στο Γιουρόπα Λιγκ, αλλά και οι πρώτες απώλειες στο πρωτάθλημα, δημιούργησαν μια εναλλαγή

σε θετικές και αρνητικές εκτιμήσεις. Ανάλογη περίπτωση η ΑΕΚ. Μία από τα ίδια η αρχική εκτίμηση, μετά τον πρόωρο αποκλεισμό στην Ευρώπη, μετατράπηκε σε ομάδα που μπορεί να παίρνει την ουσία με τις πρώτες νίκες στο πρωτάθλημα, είχε θέματα να λύσει ακολούθως όταν έχασε το ντέρμπι από την Πάφο και έχει ξανά προοπτική τώρα που βρίσκεται στην κορυφή! Τελικά η Πάφος έχει ή δεν έχει ποιοτικό ρόστερ, στο βαθμό που απαιτείται για να κατακτήσει το πρωτάθλημα; Έχει ή δεν έχει πρόβλημα

στην επίθεση; Έγινε ή δεν έγινε σωστός προγραμματισμός; Ειδικά η ήττα στον τελευταίο αγώνα από την ΑΕΛ, διαφοροποίησε αν όχι μνησένο πολλά απ' όσα είχαν αρχικά εκτιμηθεί για την ομάδα του κυρίου Πίντο. Δέχθηκε τη πιο βαριά ήττα μέχρι τώρα στο πρωτάθλημα και σε παιγνίδι ντέρμπι, αλλά η ΑΕΛ ισοβαθεί αυτή τη στιγμή στην πρώτη θέση. Είναι ή όχι καλύτερη από πέρσι; Είναι ή δεν είναι ποιοτικό το ρόστερ του ΑΠΟΕΛ; Μετά την εντυπωσιακή νίκη επί της ΑΕΛ ήταν, από το συνολικό απο-

λογισμό των τεσσάρων αγώνων, αρκετοί διαφωνούν. Ευθύνονται μόνο οι μαζεμένες απουσίες των πρώτων αγώνων για τον μέχρι τώρα απολογισμό του Απόλλωνα; Θα μπλεχτεί σε περιπέτειες η Ανόρθωση ή θα διεκδικήσει με αξιώσεις την πρώτη εξέδρα; Ισχύουν ακόμη τα προγνωστικά για τις τρεις θέσεις του υποβιβασμού; Γιατί ομάδες που συγκатаλέγονται, με βάση τα προγνωστικά αυτά, στα φαβορί για υποβιβασμό, έχουν αξιοπρόσεκτη συγκομιδή βαθμών μέχρι τώρα...

Δεν υπάρχει λόγος, ούτε ουσία,

να απαντήσει κάποιος σε όλα τα πιο πάνω. Γιατί απλώς συμπληρώσαμε μόνο τέσσερις αγωνιστικές. Η δε διακοπή τριών εβδομάδων την οποία διανύουμε, δίνει τη δυνατότητα για ανασύνταξη, για κατάλληλη προετοιμασία όλων όσοι τελευταίοι χρονικά ήρθαν σε κάποιες ομάδες. Και η μετέπειτα πορεία, μετά την επανέναρξη, του πρωταθλήματος γενικότερα αλλά και κάποιων ομάδων πιο συγκεκριμένα, δίνει τη δυνατότητα για πολύ πιο... ρεαλιστικές εκτιμήσεις, με ένα πολύ πιο αξιόπιστο πλέον δείγμα...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
0,46%

Χ.Α.
0,1%

Dow Jones

-0,33%

Nasdaq

1,37%

Nikkei

4,54%

Dax

-1,75%

FTSE 100

-1,26%

Πετρέλαιο

-7,34%

€/ \$

-0,84%

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Ο υφυπουργός
Τουρισμού
Κ. Κουμής
μιλάει στην «Κ»

Εκ του αποτελέσματος οι δράσεις, και η προσέγγισή μας στη διαχείριση της κρίσης αποδείχθηκαν σωστές τόνισε ο υφυπουργός Τουρισμού Κώστας Κουμής. Με ενόχλησε, η υπερβολική, και σίγουρα άδικη κριτική που δέχθηκα εκείνο το διάστημα, ενώ προσθέτει ότι ευθύνη του Υφυπουργείου αποτελεί, ο σχεδιασμός του τουρισμού για την επόμενη δεκαετία. **Σελ. 4**

ALPHA BANK

REAL ESTATE

Δύσκολη η πώληση
των «πράσινων»
κατοικιών

Όλο και πιο δύσκολη εξελίσσεται η διαδικασία της πώλησης μιας ενεργειακά αναβαθμισμένης κατοικίας, ή και μιας νέας κατασκευής με «πράσινα» χαρακτηριστικά. Κατά μέσον όρο μένουν στις αγγελίες για 158 ημέρες μέχρι να πωληθούν, έναντι 126 ημερών για σπίτια χαμηλότερης ενεργειακής κλάσης. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	4,01%	0,03%
Γερμανία	3,57%	0,04%
Γαλλία	4,72%	0,15%
Ιταλία	4,49%	0,05%
Ισπανία	4,04%	0,03%
Ιρλανδία	3,68%	0,06%
Ελλάδα	4,37%	0,06%
Ην. Βασίλειο	5,36%	0,07%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο- πρόθεσμο χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Θετική
Fitch	A-	Θετική
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A	Θετική
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Αυξάνεται 4,1% το κόστος προσωπικού

Αλλάζει την εικόνα η αναδρομική συνεισφορά στο επαγγελματικό συνταξιοδοτικό σχέδιο δημοσίων υπαλλήλων

Παρόλο που στον προϋπολογισμό του 2027, οι δαπάνες προσωπικού και συντάξεων αυξάνονται από 3.710 εκατ. ευρώ, σε 3.753 εκατ. ευρώ, με τη μεταβολή να είναι στο 1,2%, η εικόνα δείχνει διαφορετική και η αύξηση είναι τελικά στο 4,1%.

Η μη επαναλαμβανόμενη δαπάνη 110 εκατ. για αναδρομική συνεισφορά στο επαγγελματικό συνταξιοδοτικό σχέδιο των δημοσίων υπαλλήλων του 2026 αλλάζει εξ ολοκλήρου την εξίσωση και όλα αυτά, παρά την προσπάθεια της Κυβέρνησης

να συγκρατήσει το κόστος του κρατικού μισθολογίου.

Την ίδια ώρα, ο Προϋπολογισμός του 2027 προβλέπει μείωση 437 θέσεων και δημιουργία 386, συμπεριλαμβανομένων και 66 μόνιμων θέσεων Ωρομίσθιου Κυβερνητικού Προσωπι-

κού, ενώ οι συνολικές δαπάνες φτάνουν τα 14,4 δισ. ευρώ. Τα Έσοδα, εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών ροών αναμένεται να ανέλθουν στα 10,82 δισ. ευρώ, σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους 10,7 δισ. ευρώ το 2026, προβλέπεται

δηλαδή αύξηση της τάξης του 1,1%. Σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό του 2027, οι σημαντικότερες κατηγορίες των εσόδων είναι οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι που συνολικά για το 2027 προϋπολογίζονται να ανέλθουν στα 9,34 δισ. ευρώ. **Σελ. 3**

Το νέο παγκόσμιο φαινόμενο «ski»

Ολοένα και περισσότεροι συνταξιούχοι ξαναγράφουν τους κανόνες, επιλέγοντας να χαρούν οι ίδιοι τους καρπούς των κόπων τους και να μην αποταμιεύουν για τους απογόνους τους. Το φαινόμενο που έχει ονομαστεί «ski» (από τα αρχικά των λέξεων «Spending Kid's Inheritance που σημαίνει «δαπανώντας την κληρονομία των παιδιών») αμφισβητεί την παραδοσιακή μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων από γενιά σε γενιά και εκφράζει μια βαθιά αλλαγή νοοτροπίας. Στις ΗΠΑ, ο αριθμός των ανθρώπων που αναμένουν να κληρονομήσουν από τους γονείς τους μειώθηκε στο 20% πέρυσι, από 25% το 2024. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ

/ Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Κύπρος: Η ανάγκη για στοχευμένη κοινωνική πολιτική

Οι σύγχρονες κοινωνίες χαρακτηρίζονται από συγκέντρωση του πλούτου σε μικρό ποσοστό των πολιτών και εντεινόμενες κοινωνικές ανισότητες. Στην Κύπρο πολιτικά κόμματα, μαζικές οργανώσεις και πολλοί πολίτες υποστηρίζουν ότι «οι αριθμοί ευημερούν αλλά όχι οι πολίτες». Το πρόβλημα εντάθηκε λόγω της πρόσφατης παγκόσμιας ενεργειακής κρίσης, που επηρεάζει ιδιαίτερα τα ευάλωτα νοικοκυριά.

Υπό αυτές τις συνθήκες, η συζήτηση γύρω από ένα αποτελεσματικό πλαίσιο κοινωνικής προστασίας αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Στόχος πρέπει να είναι η στοχευμένη στήριξη των ευάλωτων ομάδων, αλλά και η ενδυνάμωσή τους ώστε να μει-

ώσουν την εξάρτηση από το κράτος και να αυτονομηθούν. Στην Κύπρο, οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας αντιστοιχούσαν στο 19% του ΑΕΠ το 2023, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (28%). Η διαφορά αυτή δεν αντικατοπτρίζει αποκλειστικά το επίπεδο προστασίας, αλλά επηρεάζεται και από διάφορους παράγοντες, όπως η γήρανση του πληθυσμού (που αυξάνει τις συντάξεις) και το επίπεδο υγείας. Ως εκ τούτου, πιο αντιπροσωπευτικοί είναι οι δείκτες κοινωνικής ανισότητας (π.χ. συντελεστής Gini, κίνδυνος φτώχειας), στους οποίους η Κύπρος βρίσκεται στον μέσο όρο της Ε.Ε.

Το μεγαλύτερο μέρος των

κοινωνικών δαπανών κατευθύνεται στις συντάξεις και στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Παράλληλα, λειτουργούν προγράμματα, όπως το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ), παροχές για αναπηρία, το επίδομα τέκνου και η φοιτητική χορηγία. Σημαντικά ποσά διοχετεύονται, επίσης, στην παιδεία και την κατάρτιση, που είναι κομβικές για την κοινωνική ανέλιξη. Ωστόσο, μια σημαντική αδυναμία στην Κύπρο είναι ότι η συντριπτική πλειοψηφία των κοινωνικών δαπανών δεν είναι στοχευμένη. Στην ουσία, μόνο το ΕΕΕ παραχωρείται με αυστηρά εισοδηματικά κριτήρια. Με βάση τα πιο πάνω, προτείνονται τα ακόλουθα: (α) ψηφιακή καταγραφή και εντοπι-

σμός των ευάλωτων ομάδων, μέσω επικαιροποίησης της σχετικής μελέτης του Πανεπιστημίου Κύπρου, για αποτελεσματικότερη στόχευση, (β) επεκτάσεις υφιστάμενων κοινωνικών σχεδίων να γίνονται, τουλάχιστον στην πλειοψηφία τους, με στόχευση («means tested»), (γ) σταδιακή προσαρμογή του ΕΕΕ, ως βασικού πυλώνα κοινωνικής πολιτικής, για την κάλυψη των βασικών αναγκών των δικαιούχων, (δ) ενίσχυση των χαμηλοσυνταξιούχων στο πλαίσιο της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης, (ε) σταδιακή προσαρμογή του ελάχιστου μισθού βάσει των κατευθυντήριων γραμμών της Ε.Ε.

Το βασικό συμπέρασμα είναι ότι, η κοινωνική προστα-

σία δεν δύναται να αξιολογείται αποκλειστικά από το ύψος των δαπανών. Η επιτυχία της εξαρτάται από την ισορροπία μεταξύ επαρκούς στήριξης, κινήτρων για εργασία και δημοσιονομικής βιωσιμότητας. Η σημερινή ικανοποιητική πορεία της κυπριακής οικονομίας προσφέρει την ευκαιρία για αυτές τις στοχευμένες μεταρρυθμίσεις, χωρίς να διακυβεύεται η δημοσιονομική σταθερότητα.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος είναι οικονομολόγος και πρόεδρος του Δημοσιονομικού Συμβουλίου Κύπρου. Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγος και μέλος του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου. Οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

PwC

PwC Foundation

Χτίζουμε σήμερα
το αύριο που αξίζουμε.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Το κόστος του να πηγαίνεις αντίθετα

Σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις, η ανάπτυξη το 2027 θα παραμείνει θετική, αν και συρρικνωμένη σε σχέση με το 2026. Την ίδια στιγμή, τα δημοσιονομικά πλεονάσματα αναμένεται να γίνουν οριακά, αν όχι να μηδενιστούν. Σε αυτό το τοπίο, η δημοσιονομική πολιτική αποκτά εξεχούσα σημασία και, σύμφωνα με το Δημοσιονομικό Συμβούλιο Κύπρου (ΔΣΚ), θα πρέπει να επικεντρωθεί στη συγκράτηση του κρατικού μισθολογίου. Η κυβερνητική πολιτική, ωστόσο, κινήθηκε ξεκάθαρα προς την αντίθετη κατεύθυνση, διογκώνοντας το κρατικό μισθολόγιο με νέες προσλήψεις και γενναιόδωρες αυξήσεις. Θα είχε, πάντως, ενδιαφέρον να ακούσουμε την άποψη του υπουργού Οικονομικών έναντι των εισηγήσεων του ΔΣΚ, δεδομένου ότι ο ίδιος υλοποιεί την κυβερνητική πολιτική από την πρώτη ημέρα και, όπως όλα δείχνουν, θα ολοκληρώσει τη θητεία του με το τέλος αυτής της διακυβέρνησης.

Δεν άφησαν περιθώριο για ουσιαστική στήριξη

Η κυπριακή κοινωνία βρίσκεται σε κλοιό ακρίβειας, με τις ανατιμήσεις να επηρεάζουν σημαντικά τα επίπεδα κατανάλωσης. Η ακριβότερη κιλοβατώρα στην Ευρώπη συνδυάζεται με υψηλές τιμές στα καύσιμα, σε μια χώρα που δεν προσφέρει καμία εναλλακτική μετακίνησης πέραν του ιδιωτικού οχήματος. Και καθώς πλησιάζει ο χειμώνας, οι τιμές του πετρελαίου θέρμανσης πονοκεφαλιάζουν – αν όχι ζαλίζουν – τα νοικοκυριά. Η κυβέρνηση θα συνεδριάσει στο τέλος του μήνα για να προσφέρει ανακούφιση. Όμως, η όποια προσπάθεια στήριξης κινδυνεύει να αποδειχθεί άσφαιρη, αφού ο δημοσιονομικός χώρος έχει ήδη περιοριστεί δραματικά και η παρέμβαση αναγκαστικά θα είναι περισσότερο επικοινωνιακή παρά ουσιαστική, και σίγουρα αστόχευτη.

Κυπριακή οικονομία: Περισσότερες προκλήσεις παρά ευκαιρίες.

Ανάπτυξη με σκελετούς στα ντουλάπια

Η έκθεση δημοσιονομικών κινδύνων που συνοδεύει τον προϋπολογισμό είναι εκτενής. Θα μπορούσε να είναι ακόμη εκτενέστερη, καθώς οι προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η κυπριακή οικονομία είναι πάμπολλες και αφορούν το στεγαστικό, το ενεργειακό, το περιβαλλοντικό, το κυκλοφοριακό, το συνταξιοδοτικό και άλλα πολλά, που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο καταλήγουν σε κρατικές δαπάνες. Μπορεί να είμαστε η οικονομία στην Ευρωζώνη με τις καλύτερες επιδόσεις σε ανάπτυξη και μείωση χρέους, αλλά αυτό έγινε δυστυχώς εις βάρος της πρόνοιας, της στρα-

τηγικής σκέψης και της προβλεπτικότητας. Η σμηρινή ευμερσία των αριθμών κρύβει πολλούς σκελετούς στα ντουλάπια. Ας ευχθούμε να μην έρθει εκείνη η στιγμή που θα κάνουν την εμφάνισή τους όλοι μαζί.

Όταν η εμμονή σε καθυλώνει στον πάτο

Οι τιμές των ακινήτων συνεχίζουν τον ξέφρενο ρυθμό τους, που δεν φαίνεται να έχει σταματημό ακόμη και μετά την πάροδο του χρόνου. Αντίστοιχη είναι η εικόνα και στα στοιχεία αδειοδοτήσεων και οικοδομών. Γνωρίζουμε, ωστόσο,

ότι το real estate δεν συνιστά οικονομική δραστηριότητα υψηλής προστιθέμενης αξίας που θα μπορούσε να στηρίξει την παραγωγικότητα μιας οικονομίας. Οι κλάδοι αυτοί δημιουργούν συνήθως παραδοικά κάποιες θέσεις εργασίας, οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν συμβαδίζουν με τους φρενήρεις ρυθμούς ανάπτυξης. Δεν παρατηρείται, δηλαδή, ανάλογη αύξηση της απασχόλησης σε σχέση με την πορεία του κλάδου τα τελευταία είκοσι χρόνια. Η απουσία τεχνολογικής αιχμής στον συγκεκριμένο κλάδο δεν συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας, με αποτέλεσμα η χώρα μας να παραμένει οραγός στους δείκτες παραγωγικότητας και παραγωγικών επενδύσεων.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Μετατρέψιμα χρεόγραφα

Πρόκειται για επενδυτικούς τίτλους (ομόλογα, αξιόγραφα, ομολογίες, κ.ά.)

με σκοπό τη συγκέντρωση δανειακών πόρων από επενδυτές, δηλαδή δανεισμό κεφαλαίων από το επενδυτικό κοινό, και οι οποίοι μπορούν σε συγκεκριμένο χρονικό σημείο να μετατραπούν σε μετοχές του ίδιου εκδότη.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Νέα κρίση χρέους στον ορίζοντα;

Βρισκόμαστε σε επίπεδα υψηλότερα ακόμη και από το 2008, την περίοδο της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης, όσον αφορά τις αποδόσεις των κρατικών ομολόγων. Δύο δεκαετίες μετά, οι αγορές απαιτούν υψηλότερα επιτόκια για να δανείσουν κράτη τα οποία μέσα στις δεκαετίες αύξησαν το χρέος τους και μείωσαν την ικανότητα εξυπηρέτησής του, λόγω των αναπτυξιακών μοντέλων που εφαρμόσαν. Το ξεπούλημα ομολόγων οδηγεί τη μέση απόδοση του παγκόσμιου κρατικού χρέους σχεδόν στο 4%. Οι επενδυτές παραμένουν πρόθυμοι να χρηματοδοτούν τις χώρες, αλλά με πολύ υψηλότερα επιτόκια, προκαλώντας αλυσιδωτά προβλήματα. Αν, για παράδειγμα, μία χώρα δανείζεται κατά μέσο όρο με 4%, οι ΗΠΑ πλέον λίγο πάνω από 5%, ποιο θα πρέπει να είναι το επιτόκιο με το οποίο θα δανείζεται στο μέλλον ένας ιδιώτης ή μία επιχείρηση.

Το κινεζικό χαβιάρι είναι φθηνό, καλό και κατακλύζει τις αγορές

Πώς το απόλυτο σύμβολο πλούτου για λίγους έγινε καθημερινή απόλαυση

Το χαβιάρι αποτελούσε διαχρονικά το απόλυτο σύμβολο του πλούτου, μια λιχουδιά για εκλεκτούς ουρανίσκους που συνδεόταν αποκλειστικά με επίσημες δεξιώσεις, ολιγάρχες και εστιατόρια υψηλής γαστρονομίας. Σήμερα ωστόσο το πολυτελές αυτό έδεσμα φαίνεται πως περνάει μια πρωτοφανή κρίση ταυτότητας.

Η ραγδαία άνοδος νέων εμπορικών σημάτων που πωλούν απευθείας στον καταναλωτή (Direct-to-Consumer, DTC) έχει

Οι νέες γαστρονομικές τάσεις συνδυάζουν το χαβιάρι με απλά φαγητά, όπως είναι οι κοτομπουκιές ή τα χοτ ντογκ.

Μετά τις απαγορεύσεις στην αλιεία του άγριου οξύρρυγχου στην Κασπία Θάλασσα, η βιομηχανία στράφηκε στην εκτροφή, στις τεράστιες ιχθυοκαλλιέργειες της Κίνας. Μεγάλοι παραγωγοί, όπως η κινεζική Kaluga Queen, προμηθεύουν πλέον τόσο τις νεοφυείς εταιρείες DTC όσο και τα κορυφαία εστιατόρια βραβευμένα με αστέρια Michelin.

ανατρέψει πλήρως τους κανόνες της αγοράς, προσφέροντας χαβιάρι σε τιμές τόσο προσιτές που θα εξόργιζαν τους παραδοσιακούς λάτρεις του είδους. Με μοντέρνες παστέλ συσκευασίες, κωδικούς προσφορών, δωρεάν μεταφορικά και έξυπνες εκπτώσεις, το χαβιάρι μετατρέπεται σταδιακά από μια σπάνια πολυτέλεια σε μια καθημερινή απόλαυση για τη γενιά των millennials,

σμηλώνει η Wall Street Journal.

Ο «εκδημοκρατισμός» στις τιμές έχει να κάνει και με μία δομική αλλαγή της παγκόσμιας παραγωγής, σημειώνουν οι ειδικοί του κλάδου. Μετά τις απαγορεύσεις στην αλιεία του άγριου οξύρρυγχου στην Κασπία Θάλασσα, η βιομηχανία στράφηκε στην εκτροφή, με τις τεράστιες ιχθυοκαλλιέργειες της Κίνας να κατακλύζουν πλέον τη διεθνή

αγορά. Μεγάλοι παραγωγοί, όπως η κινεζική Kaluga Queen, προμηθεύουν πλέον τόσο τις νεοφυείς εταιρείες DTC όσο και τα κορυφαία εστιατόρια βραβευμένα με αστέρια Michelin.

Η αφθονία της παραγωγής επιτρέπει στις νέες μάρκες να παρακάμπτουν τους μεσάζοντες, συμπίεζοντας το κόστος σε επίπεδα που επιτρέπουν την πώληση ποιοτικού χαβιαριού Osetra

σε ένα κλάσμα των τιμών που χρεώνουν οι παραδοσιακοί οίκοι του Μανχάταν. Η αλλαγή στη διάθεση αλλά και στην εικόνα του προϊόντος μάλιστα έχει προσελκύσει ένα εντελώς νέο κοινό, κυρίως γυναίκες ηλικίας 25 έως 45 ετών, οι οποίες αντιμετωπίζουν πλέον το χαβιάρι ως μια μικρή προσωπική επιβράβευση, όπως είναι μία βραδιά με φίλες στο σίτι συνοδεία του εκλεκτού εδέ-

σματος. Το φαινόμενο ενισχύουν οι πρόσφατες γαστρονομικές τάσεις που συνδυάζουν το χαβιάρι με απλά καθημερινά φαγητά, όπως είναι οι κοτομπουκιές ή τα χοτ ντογκ, αφαιρώντας τον ελίτ χαρακτήρα που το συνόδευε για αιώνες.

Παρά τις προειδοποιήσεις των παραδοσιακών εμπόρων ότι οι υπερβολικά χαμηλές τιμές εγείρουν ερωτήματα για την ποιότητα του προϊόντος, οι δοκιμές των ειδικών επιβεβαιώνουν ότι πολλές από τις νέες, προσβάσιμες ετικέτες διατηρούν τη βουτυράτη και πλούσια γεύση που χαρακτηρίζει το εκλεκτό χαβιάρι. Αυτή ήταν μια ευπρόσδεκτη αλλαγή για την Ασλέρ Ρισσού, μια 33χρονη αρτοποιό που δημοσιεύει κριτικές για χαβιάρι στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ζει στο Πικαγούν του Μισισσιπή και εκτιμά το γεγονός ότι οι μάρκες DTC έχουν κάνει τη λιχουδιά πιο εύκολα διαθέσιμη. «Για πολύ καιρό, τουλάχιστον από τη δική μου οπτική γωνία, το χαβιάρι προοριζόταν για μια συγκεκριμένη ομάδα που γνώριζε τα πάντα. Ζω σε μια αγροτική πόλη, δεν έχω πρόσβαση σε ευρωπαϊκά ντελικατέσεν», πρόσθεσε, εξηγώντας ότι πλέον απολαμβάνει το χαβιάρι τις καθημερινές με τη ρόμπα της, πριν κάνει το καθιερωμένο της αφρόλουτρο.

Το χαβιάρι, το αλατισμένο μπιονιμοποιημένο αυγό του οξύρρυγχου –ενός προϊστορικού ψαριού που χρονολογείται από την εποχή των δεινοσαύρων– χωρίζεται σε διάφορες κατηγορίες, όπως το Osetra, το Kaluga και το Beluga. Για την ιστορία, δεν αποτελούσε πάντα είδος πολυτελείας, τον 19ο αιώνα σεβριζόταν ακόμη και ως απλό σνακ σε μπαρ, ενώ τη δεκαετία του 1990 η κατάρρευση της Σοβιετικής Ενωσης συμπίεσε απότομα τις τιμές του προϊόντος που προερχόταν από την Κασπία Θάλασσα. Η υπεραλίευση που ακολούθησε οδήγησε στην εξάντληση των αποθεμάτων και στην επιβολή αυστηρών απαγορεύσεων για τον άγριο οξύρρυγκο, στρέφοντας σχεδόν το σύνολο της σημερινής αγοράς στην ιχθυοκαλλιέργεια. Αν και η μακρόχρονη διαδικασία ωρίμανσης του ψαριού διατήρησε τις τιμές σε υψηλά επίπεδα, η ωρίμανση των ιχθυοτροφείων στην Κίνα την τελευταία δεκαετία άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο αφθονίας και προσβασιμότητας για τους λάτρεις του. «Υπάρχει τόσο πολύ κινέζικο χαβιάρι διαθέσιμο αυτή τη στιγμή, και ένα μεγάλο μέρος του είναι πολύ φθηνό και ένα μεγάλο μέρος είναι πολύ καλό», λέει η Γκαμπριέλα Γκέρενσον, συγγραφέας του υπό έκδοση βιβλίου «Χαβιάρι (& Σαμπάνια)».

Deloitte.

Ready to make progress?
Explore your fit.

© 2026 Deloitte Limited

Scan to explore

Κρύβεται αύξηση 4,1% στο κόστος προσωπικού το 2027

Η κυβέρνηση μειώνει τις θέσεις στο Δημόσιο, αλλά οι εν λόγω δαπάνες ακολουθούν ανοδική πορεία

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Την ώρα που η κυβέρνηση προχωρά σε μειώσεις θέσεων στο Δημόσιο, με κύριο στόχο την συγκράτηση του κρατικού μισθολογίου, η εικόνα στις δαπάνες που δημιουργούνται από το προσωπικό, είναι διαφορετική. Και αυτό, διότι, η αύξηση στις δαπάνες για προσωπικό και συντάξεις στο Δημόσιο φέρεται να φτάνει το 4,1% και όχι το 1,2% που εμφανίζεται κατά την πρώτη ανάγνωση στον Προϋπολογισμό του 2027 που κατατέθηκε προχθές στη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Εστιάζοντας στον Προϋπολογισμό του 2027, οι δαπάνες προσωπικού και συντάξεων αυξάνονται από 3.710 εκατ. ευρώ, σε 3.753 εκατ. ευρώ, μία διαφορά 43 εκατ. ευρώ και με ποσοστιαία μεταβολή της τάξης του 1,2%. Εντούτοις, εάν ανατρέξουμε στον Προϋπολογισμό του 2026, θα βρούμε την έκτακτη και μη επαναλαμβανόμενη δαπάνη 110 εκατομμυρίων ευρώ που είχε ενσωματωθεί, υπό τη μορφή αναδρομικής συνεισφοράς στο επαγγελματικό συνταξιοδοτικό σχέδιο των δημοσίων υπαλλήλων. Για το 2027, η ίδια δαπάνη προϋπολογίζεται να φτάσει μόλις τα 7 εκατ. ευρώ και έτσι, αντίστοιχα, η σχετική δαπάνη πρέπει να υπολογιστεί με «αφετηρία» τα 3.600 εκατ. ευρώ και να ανεβαίνει προς τα 3.746 εκατ. ευρώ, με τη διαφορά να διαμορφώνεται στα

146 εκατ. ευρώ. Ποσοστιαία μεταφράζεται στο 4,1% και όχι στο –με την πρώτη ματιά– 1,2%, ποσοστό που μπορεί ευκόλως να συγκριθεί με το ποσοστό του πληθωρισμού που θα κλείσει το κράτος για τη φετινή χρονιά.

Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί πως οι άμεσες απολαβές προσωπικού αυξάνονται κατά περίπου 98 εκατ. ευρώ στον Προϋ-

Η έκτακτη και μη επαναλαμβανόμενη δαπάνη 110 εκατομμυρίων ευρώ, που είχε ενσωματωθεί στον Προϋπολογισμό 2026, «θολώνει τα νερά».

πολογισμό του 2027, την ώρα που, ο προϋπολογισμός προβλέπει νέα αύξηση του συνολικού κόστους προσωπικού και συντάξεων κατά 257 εκατ. το 2028, κάτι που καταδεικνύει ότι το κόστος προσωπικού ολόένα και θα μεγαλώνει.

Κατά την τελευταία έκθεση του Δημοσιονομικού Συμβουλίου καταγράφεται η τάση αύξησης του κόστους προσωπικού στο Δημόσιο. Σύμφωνα με το Συμβούλιο, η μισθολογική δαπάνη της Γενικής Κυβέρνησης αυξήθηκε από 3,17 δισ. το 2022, σε 4,16 δισ. το 2025, καταγράφοντας σωρευτική

αύξηση περίπου 38%. Ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε από 10,7% το 2022, σε 11,4% το 2025 και –όπως τονίζει– παραμένει μία από τις σημαντικότερες και πιο ανελαστικές κατηγορίες δημόσιων δαπανών. Η εξέλιξη αυτή υποδηλώνει ότι η άνοδος του μισθολογίου έχει μόνιμα χαρακτηριστικά και υπογραμμίζει την ανάγκη συγκράτησης των οριζόντιων μισθολογικών αυξήσεων, καθώς και στενής παρακολούθησης της επίδρασης της ΑΤΑ και της αύξησης της δημοσίας απασχόλησης στα δημόσια οικονομικά από μακροπρόθεσμη οπτική.

Το Συμβούλιο επισημαίνει ότι η Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή (ΑΤΑ), όπως εφαρμόζεται σήμερα, αποτελεί παράγοντα ακαμψίας του κρατικού μισθολογίου. Η δαπάνη για ΑΤΑ αυξήθηκε από 42 εκατ. το 2022, σε 199 εκατ. το 2025, ήτοι από 3,5% σε 15,3% των βασικών μισθών του κρατικού προσωπικού, ενώ η δυναμική αυτή αναμένεται να ενισχυθεί, (όπως επιβεβαιώνεται και στον Προϋπολογισμό του 2027). Σύμφωνα με την Εγκύκλιο 1780 του ΥΠΟΙΚ, το ποσοστό καταβολής της ΑΤΑ αυξάνεται από 66,7% μέχρι το τέλος του 2025 σε 80% κατά την περίοδο Ιανουαρίου–Ιουνίου 2026 και σε 90% κατά την περίοδο Ιουλίου 2026–Ιουνίου 2027.66 Η μετάβαση αυτή περιορίζει την ευελιξία των μισθών, περιλαμβανομένου του δημόσιου τομέα,

Δεν θα σταματήσουν οι αυξήσεις, καθώς ο Προϋπολογισμός προβλέπει νέα αύξηση του συνολικού κόστους προσωπικού και συντάξεων κατά 257 εκατ. το 2028.

όπου οι απολαβές βρίσκονται ήδη σε υψηλότερο επίπεδο από τον ιδιωτικό τομέα, ιδιαίτερα για ορισμένες κατηγορίες ανειδίκευτου προσωπικού.

Προσπαθεί για μείωση

Σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό για το 2027, προωθείται η δημιουργία 386 θέσεων και η κατάργηση 437 θέσεων, δηλαδή μείωση κατά 51 θέσεων, συμπεριλαμβανομένων και 66 μόνιμων θέσεων Ωρομίσθιου Κυβερνητικού Προσωπικού, όπως εξηγεί το ίδιο το Υπουργείο Οικονομικών. Επισημαίνει δε, ότι, συνεχίζεται η προσπάθεια συγκράτησης του κρατικού μισθολογίου, περιλαμβανομένης και της απασχόλησης με μείωση της συνολικής απασχόλησης στο Δημόσια Υπηρεσία, κατά 2.242 άτομα κατά την περίοδο 2012 – 2026. Συγκεκριμένα, παραθέτει ότι ήταν 9.529 υπηρετούντες την 1.1.2012 και 17.287 υπηρετούντες στις 30.6.2026. Στους 17.287 υπηρετούντες στη Δημόσια Υπηρεσία περιλαμβάνονται και περίπου 3.804 υπάλληλοι οι οποίοι είναι αποσπασμένοι στον ΟΚΥΠΥ. Την ίδια ώρα, η απασχόληση στον τομέα της Εκπαίδευ-

σης αυξήθηκε την ίδια περίοδο κατά 3.342 άτομα.

Η εικόνα των δαπανών

Το σύνολο των δαπανών του κρατικού Προϋπολογισμού του 2027 (περιλαμβανομένων των αποπληρωμών δανείων, τόκων και επενδύσεων) ανέρχεται σε 14,4 δισ. ευρώ. Η κατανομή των δαπανών έχουν τις δαπάνες Παγίου Ταμείου που αντιστοιχούν σε 4,17 δισ. ευρώ, τις Τακτικές δαπάνες με 9,07 δισ. ευρώ, και τις Αναπτυξιακές δαπάνες έναντι 1,15 δισ. ευρώ. Τα Έσοδα, εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών ροών, αναμένεται να ανέλθουν στα 10,82 δισ. ευρώ, σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους 10,7 δισ. ευρώ το 2026, προβλέπεται δηλαδή αύξηση της τάξης του 1,1%. Οι δαπάνες, εξαιρουμένων των δαπανών για την αποπληρωμή δανείων και επενδύσεων, αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση ύψους 4,5% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Συγκεκριμένα, για το 2027 προϋπολογίζονται στα 11,87 δισ. ευρώ, σε σύγκριση με 11,35 δισ. ευρώ το 2026.

Πέραν από τις δαπάνες του προσωπικού που θα αυξηθούν κατά 4,1%, υπάρχουν οι λειτουργ-

γικές δαπάνες, που προβλέπεται να αυξηθούν κατά περίπου 15,8% το 2027 και να ανέλθουν στα 1,86 δισ. σε σύγκριση με 1,60 δισ. το 2026. Οι μεταβιβαστικές πληρωμές, προβλέπεται να αυξηθούν κατά περίπου 5,9% ήτοι, από 4,24 δισ. το 2026 σε 4,49 δισ. το 2027. Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση κατά 0,7% (586,5 εκατ. σε σύγκριση με 582,4 εκατ. το 2026).

Την ίδια ώρα, τα Συγχρηματοδοτούμενα Έργα και Σχέδια από Κοινοτικούς Πόρους περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, δράσεις Ταμείων Αλληλεγγύης και Εσωτερικών Υποθέσεων, Δράσεις Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης, Δράσεις Διαρθρωτικών Ταμείων, Άλλα Έργα και Σχέδια, και αναμένεται να διатηρηθούν κοντά στα 464 εκατ. περίπου (μείωση κατά 15,2% το 2027 στα 463,9 εκατ. σε σύγκριση με 546,8 εκατ. το 2026).

Οι δαπάνες για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους (τόκοι και αποπληρωμές δανείων εξωτερικού και εσωτερικού) παρουσιάζουν αύξηση της τάξης του 10,1% για το 2027 και συγκεκριμένα υπολογίζονται στα 3,23 δισ. σε σύγκριση με 2,93 δισ. το 2026.

NICOSIA MUNICIPAL THEATRE

C. L. Max Nikias

Author, President Emeritus and Life Trustee of the University of Southern California

OCTOBER 14

digital agenda

CYPRUS SUMMIT

AI WARS

agenda.cy

GET YOUR TICKET NOW!

POWERED BY

Bank of Cyprus

cyta

SUPPORTERS

XM Cyprus

JCC

LLPO LAW FIRM

PILAKOUTAS GROUP

EY

sepage

Google

uscentium

PARTNERS

UNIVERSITY OF NICOSIA

European University Cyprus

Frederick University

UoL

ASSOCIATION OF CYPRUS ENTREPRENEURS

THE CYPRUS ENTREPRENEUR ASSOCIATION

A PROJECT ENDORSED BY

ORGANISERS

KATHIMERINI

V+O

SPP MEDIA EVENTS

Συνέντευξη στη **ΔΩΡΙΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Ο υφυπουργός Τουρισμού Κώστας Κουμής άνοιξε τα χαρτιά του στην «Κ» σε σχέση με την πορεία του τουρισμού, τη διαχείριση της κρίσης, τους εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν τη βιομηχανία και τις ενδείξεις για το 2027. Τα αποτελέσματα του τουρισμού επιβεβαιώνουν ότι έγινε ορθή διαχείριση της κρίσης, είπε και υπογράμμισε ότι ενοχλήθηκε από την άδικη κριτική που δέχθηκε το διάστημα της κρίσης.

—Τελικά η καλοκαιρινή σεζόν έκλεισε ομολογουμένως σε καλύτερα επίπεδα από ό,τι αναμενόταν. Αυτό σημαίνει ότι έγινε καλή διαχείριση της κρίσης; —Νομίζω ότι τα αποτελέσματα μιλούν πλέον από μόνα τους. Τηρουμένων των συνθηκών, και λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τις περιστάσεις, όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί στις αρχές Μαρτίου, θα έλεγα ότι ναι, ο τουρισμός της χώρας μας ανέκαμψε, αποδεικνύοντας για ακόμη μία φορά την ανθεκτικότητά του. Μέσα σε διάστημα τεσσάρων μηνών, από τις απώλειες 17,9% που κατέγραψε ο τομέας σε επίπεδο αφίξεων το πρώτο τετράμηνο του έτους, φθάσαμε μετά και τα αποτελέσματα Αυγούστου στη συνολική μείωση οκταμήνου της τάξης του 7%, ενώ έχουμε ξεπεράσει την επίδοση του 2024 κατά 2,2%. Θεωρώ δεδομένο, ότι το ποσοστό σύγκρισης αφίξεων, θα κατέλθει ακόμη περισσότερο τους επόμενους μήνες.

Σε σχέση με τη διαχείριση που έγινε από πλευράς του Υφυπουργείου, οφείλω να σας ενημερώσω, ότι δόθηκαν ξεκάθαρες γραπτές οδηγίες από την 1η Μαρτίου σε σχέση με την τουριστική κρίση που διαφαινόταν αλλά και για τις ενέργειες που έπρεπε να ακολουθηθούν ώστε να περιοριστούν οι απώλειες. Προτεραιότητά μας ήταν

Με ενόχλησε, η υπερβολική, και σίγουρα άδικη κριτική που δέχθηκα το διάστημα της διαχείρισης της τουριστικής κρίσης.

να πείσουμε τις αεροπορικές εταιρείες και τους οργανωτές ταξιδιών να μη μειώσουν τα προγράμματά τους προς τη χώρα μας, εκπέμποντας αισιόδοξα μηνύματα ότι η Κύπρος ήταν και είναι ένας καθόλα ασφαλής προορισμός για τους επισκέπτες.

Κάτι που τελικά επιτεύχθηκε, αφού μέσα σε λίγες μόνο μέρες από το περιστατικό της 1ης Μαρτίου, τα πτητικά προγράμματα των αεροπορικών εταιρειών επανήλθαν και εν τέλει η συνολική απώλεια σε ό,τι αφορά αεροπορικές θέσεις για τους καλοκαιρινούς μήνες ήταν της τάξης του 2,6%.

Επιπρόσθετα, προχωρήσαμε σε μία σειρά από άλλες ενέργειες, ενισχύοντας για παράδειγμα την ένταση της ψηφιακής διαφημιστικής εκστρατείας της χώρας μας, φιλοξενήσαμε δεκάδες δημοσιογράφους και influencers από το εξωτερικό και ο ίδιος προσωπικά παραχώρησα δεκάδες συνεντεύξεις σε μέσα από όλες τις κύριες αγορές για την Κύπρο. Θα έλεγα ότι όλες οι δράσεις μας είχαν μία σαφή στόχευση, να εκπέμπουν αισιόδοξα μηνύματα για τον προορισμό, αν και η μάχη ήταν δύσκολη, υπό την έννοια ότι ο αντικτυπος μίας πρωτόγνωρης αρνητικής είδησης, είναι πάντοτε πιο ισχυρός από μία σειρά από αισιόδοξα μηνύματα.

Εκ των υστέρων και στη βάση πλέον αποτελεσμάτων και όχι εκτιμήσεων, με

ικανοποίηση παρατηρούμε οι δράσεις μας, αλλά κυρίως η προσέγγιση του θέματος ήταν ορθή.

—Είχατε τη στήριξη που αναμένατε από τη βιομηχανία και το υφυπουργείο σας;

—Όπως σας έχω ήδη αναφέρει, δόθηκαν σαφείς γραπτές οδηγίες προς την υπηρεσία από την 1η Μαρτίου για διαχείριση τουριστικής κρίσης, ενώ λίγες μέρες μετά και συγκεκριμένα με την επιστροφή μου από την τουριστική έκθεση του Βερολίνου, σε εσωτερική σύσκεψη που έγινε στο Υφυπουργείο, ζητήσα από τους συναδέλφους όπως επιδείξουν πατριωτική στάση, λαμβάνοντας υπόψη ότι είμαστε το καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο, αλλά και το γεγονός ότι από την πορεία του τουρισμού επηρεάζεται η καθημερινότητα χιλιάδων προσώπων. Ήταν σίγουρα μια δύσκολη περίοδος, όπου πολλές αποφάσεις έπρεπε να ληφθούν και να υλοποιηθούν σε στενά χρονικά περιθώρια και στη βάση εκτιμήσεων. Επί τη ευκαιρία θα ήθελα να ευχαριστήσω εκείνους τους συνεργάτες μου και τη βιομηχανία που επέδειξαν ζήλο για αντιμετώπιση της κρίσης και καλή διάθεση συνεργασίας. Επίσης, η λήψη ενημέρωσης μέσω της κυλιόμενης έρευνας που διεξήγαγε ο ΠΑΣΥΣΕΕ το δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου, υπήρξε πολύ βοηθητική, καθώς μας παρείχε πληροφόρηση σε πραγματικό

χρόνο για την πορεία των κρατήσεων και των ακυρώσεων.

—Οι εκτιμήσεις σας όμως πολλές φορές δεν ήταν οι ίδιες. Ισχύει;

—Κοιτάzte, νομίζω τόσο εγώ προσωπικά, όσο και η βιομηχανία προβλέψαμε κρίση. Από εκεί και πέρα, ο καθένας έκανε τις δικές του εκτιμήσεις σε σχέση με την εξομάλυνση της κατάστασης. Προσωπικά άρχισα να βλέπω το θέμα με αισιοδοξία από τον Απρίλιο, αλλά συνέχισα να διατηρώ την άποψη ότι η χώρα μας ως τουριστικός προορισμός, είχε ανάγκη από έντονη διαφήμιση.

Πλάνο διαχείρισης κρίσεων

—Ποια μέτρα μπορεί να λάβει η Κύπρος όταν μια γεωπολιτική κρίση επηρεάζει τις πτήσεις και τις κρατήσεις;

—Καταρχάς να αναφέρει, ότι υπάρχει πλάνο διαχείρισης κρίσεων, ωστόσο η κάθε κρίση στο πεδίο του τουρισμού, έχει τα δικά της πολύ ξεχωριστά χαρακτηριστικά. Πολύ σημαντικό είναι να γίνονται σωστές εκτιμήσεις. Μία λάθος εκτίμηση ή η επίδειξη καθυστέρησης είναι αρκετά για να οδηγήσουν τα πράγματα σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα. Από την άλλη, είναι αυτονόητο ότι όταν τα πράγματα επηρεάζονται κυρίως από εξωγενείς παράγοντες, εκτός του πεδίου ελέγχου σου, περιορίζονται και οι πιθανές λύσεις. Σε κάθε περίπτωση, δεν σας κρύβω ότι αυτό το κομμάτι

μας απασχολεί ως Υφυπουργείο, όπως απασχολεί και την ίδια τη βιομηχανία. Μάλιστα, συμφωνήσαμε ότι θα πρέπει να συνεδριάσουμε από κοινού, με σκοπό τη συνδιαμόρφωση ενός καλύτερου μηχανισμού διαχείρισης κρίσεων. Ήδη προγραμματίζονται κοινές συναντήσεις με εκπροσώπους των τουριστικών φορέων για ανταλλαγή απόψεων για το πιο πάνω θέμα, αλλά και για τα πλάνα δράσεων των αγορών.

—Σας ενόχλησε η παραφιλολογία για τη μετακίνηση σας;

—Από το Μάρτιο του 2023, όταν και ο Πρόεδρος Νίκος Χριστοδουλίδης με τίμησε με την επιλογή του να μου αναθέσει το σημαντικότατο για την Κυπριακή Δημοκρατία χαρτοφυλάκιο του τουρισμού, βλέπω συνεχώς το όνομά μου να παρελαίνει σε όλα τα σενάρια ανασχηματισμού. Οπότε χαριτολογώντας θα σας πω, ότι έμαθα να ζω με αυτό. Αυτό που θα έλεγα ότι με ενόχλησε, ήταν η υπερβολική, και σίγουρα άδικη θα έλεγα κριτική που δέχθηκα εκείνο το διάστημα για τη διαχείριση της τουριστικής κρίσης. Μάλιστα σε μία περίπτωση, θυμάμαι ότι είχα διαβάσει ότι το Υφυπουργείο επέδειξε ολιγωρία. Ήταν και μία περίοδος που δεν προσφερόταν για απαντήσεις, καθώς προείχε η διαχείριση της κρίσης και το κοινό καλό. Βλέπετε όμως ότι από την πρώτη μέρα ξεκινήσαμε διαχείριση τουριστικής κρίσης, απλώς δεν το βγάλαμε προς τα

έξω, και απέφευγα μανιωδώς τη χρήση της λέξης κρίσης. Η απαισιοδοξία δεν συνδέεται με τη φιλοξενία.

Σας υπενθυμίζω επίσης ότι την 1η Μαρτίου ήμουν ήδη στη Γερμανία, και μέσα σε τρεις μέρες είχαμε συναντήσεις με όλους τους στρατηγικούς συνεργάτες της χώρας μας, πείθοντας αυτούς που είχαν ακυρώσει μέρος των πτητικών τους προγραμμάτων να το επαναφέρουν. Θυμάμαι επίσης ότι είχα επικριθεί για το γεγονός ότι τη δεύτερη και την τρίτη εβδομάδα του Μαρτίου ήμουν στην Κύπρο και δεν ταξίδευα συνεχώς για συναντήσεις. Και, σε αυτό υπάρχει απάντηση.

Είχα δει, όπως έχω προαναφέρει, τους στρατηγικούς συνεργάτες της χώρας μας, το πρώτο πενήνημερο του Μαρτίου, και από εκεί και πέρα, αυτό που για εμένα είχε προτεραιότητα, ήταν να παραμείνω στο Υφυπουργείο για να ηγηθώ της κατάστασης, σε σχέση με τη λήψη επιπρόσθετων μέτρων. Εν τέλει, τις απαντήσεις στην κριτική αυτή, τις έδωσε η ίδια η πορεία του τουρισμού. — **Ποιες είναι οι ενδείξεις για τη νέα χρονιά;**

—Εδώ και αρκετές εβδομάδες έχουμε ξεκινήσει τον προγραμματισμό μας για το 2027, και μπορώ να σας πω ότι οι ενδείξεις είναι ιδιαίτερα θετικές. Το ενδιαφέρον από πλευράς των οργανώσεων ταξιδιών και των αεροπορικών εταιρειών είναι έντονο, και με ικανοποίηση βλέπουμε ότι αρκετοί εξετάζουν το ενδεχόμενο να αυξήσουν τα προγράμματά τους προς τη χώρα μας. Δημιουργούνται δηλαδή οι προοπτικές για να έχουμε το 2027 επιδόσεις στα επίπεδα του 2025.

—**Σε ποιες αγορές στοχεύετε και σε ποιες μορφές τουρισμού θα δώσετε ώθηση για τη νέα περίοδο;**

—Αυτό που επιδιώκουμε ως Υφυπουργείο είναι από τη μία η συνεχής βελτίωση της αεροπορικής συνδεσιμότητας της χώρας μας και από την άλλη ο εμπλουτισμός και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. Σε σχέση με τις αγορές, επιδιώκουμε τη θωράκιση των παραδοσιακών αγορών για τη χώρα μας, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, τις Βόρειες Χώρες, τη Γερμανία, την Ελβετία και άλλες, ενώ στοχεύουμε και σε περαιτέρω διεύδυση σε αγορές που βλέπουμε προοπτική. Ήδη τα τελευταία χρόνια αυξήθηκαν σημαντικά οι επισκέπτες από Πολωνία και Ισραήλ, ενώ βλέπουμε να υπάρχει προοπτική για σημαντική αύξηση των τουριστικών ροών και από χώρες όπως η Γαλλία και η Ισπανία. Ως προς τις ειδικές μορφές τουρισμού, αποτελούν βασικό πυλώνα προτεραιότητας της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού 2035 και κλειδί στην προσπάθεια για άμβλυνση της εποχικότητας.

—**Η Ε.Ε. προωθεί ένα νέο αυστηρότερο πλαίσιο για τις βραχυχρόνιες μισθώσεις τύπου Airbnb, με στόχο την αντιμετώπιση της στεγαστικής κρίσης. Πώς θα το εφαρμόσετε;**

—Γέραν του συγκεκριμένου ευρωπαϊκού κανονισμού, τον οποίο ως Υφυπουργείο έχουμε ήδη προχωρήσει τις διαδικασίες για να τον εφαρμόσουμε, αυστηρότερο πλαίσιο ελέγχου προωθείται και μέσα από σχετικό νομοσχέδιο που αναμένουμε να καταθέσουμε προς ψήφιση στη Βουλή των Αντιπροσώπων πολύ σύντομα.

Το νομοσχέδιο θέτει συγκεκριμένες προϋποθέσεις που συνδέονται με τους τομείς της ασφάλειας και υγείας για την εγγαφή των καταλυμάτων στο μπρώλο που τηρεί το Υφυπουργείο. Παράλληλα, με την εφαρμογή του ευρωπαϊκού κανονισμού για τα αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα, κανένα μη αδειούχο αυτοεξυπηρετούμενο κατάλυμα, δεν θα μπορεί να διαφημίζεται.

ρισμού της χώρας μας για την επόμενη δεκαετία. Ένας σχεδιασμός, που επιβάλλεται να επικεντρώνεται στην ορθολογιστική διαχείριση των επιμέρους προορισμών με έμφαση στις αρχές της αειφορίας, στη συνεχή αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, στην αξιοποίηση των τεχνολογικών εξελίξεων, που επιβάλλεται όμως να διατηρήσει τον άνθρωπο στο επίκεντρο, σε ρόλο πρωταγωνιστή, επειδή άριστη φιλοξενία χωρίς ανθρώπινη προσέγγιση δεν δύναται να υπάρχει. Για έμενα προσωπικά, η επένδυση στους ανθρώπους του τουρισμού, και ειδικότερα στην γνώση, πρέπει και θα θέλαμε να είναι πάντοτε στο επίκεντρο. Οι άνθρωποι είναι αυτοί που δίνουν επιπρόσθετη αξία στην τουριστική εμπειρία, στοιχείο που είναι και θα είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το brand.

Δημιουργούνται οι προοπτικές για να έχουμε το 2027 επιδόσεις στα επίπεδα του 2025.

Στη φιλοξενία οφείλουμε να είμαστε σε εγρήγορση

—Εκτιμάτε ότι μείναμε πίσω σε σχέση με άλλους ανταγωνιστικούς προορισμούς όσον αφορά την αναβάθμιση του τουριστικού μας προϊόντος;

—Δεν θα το έλεγα. Ένας από τους λόγους των επαναλαμβανόμενων επισκέψεων κάποιων προσώπων στη χώρα μας, είναι το καλό επίπεδο των υποδομών, δημόσιων και ιδιωτικών. Από την άλλη, σίγουρα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, αλλά αυτό είναι κάτι που συμβαίνει πάντοτε στο πεδίο του τουρισμού, και σίγουρα οι ανάγκες διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή. Ως υφυπουργείο Τουρισμού, με την εξαγγελία σχεδίων κινήτρων, στοχεύσαμε τόσο στην αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών, όσο και στη βελτίωση των υποδομών.

Θα σας αναφέρω ότι, στο πλαίσιο της δεύτερης προκήρυξης του σχεδίου αναβίωσης ορεινών περιοχών, περιο-

χών της υπαίθρου και απομακρυσμένων περιοχών, έχουν υλοποιηθεί 152 έργα στις δικαιούχες περιοχές, ενώ σημαντικός αριθμός ξενοδοχειακών καταλυμάτων έχουν αναβαθμιστεί στο πλαίσιο της προκήρυξης του σχεδίου αναβάθμισης ξενοδοχείων, στο οποίο δικαιούχες ήταν μονάδες που εδρεύουν και λειτουργούν και πάλι σε περιοχές της υπαίθρου, στις ορεινές περιοχές και σε απομακρυσμένες περιοχές.

Βεβαίως, είναι κάποια άλλα στοιχεία που θεωρούμε ότι αξίζει να δώσουμε περισσότερη σημασία προκειμένου να αναβαθμιστούν, και που έχουμε ξεκινήσει να εργαζόμαστε. Όπως έχω αναφέρει πάρα πολλές φορές, ο τομέας της φιλοξενίας, είναι ένας τομέας πολύ δυναμικός, που οι τάσεις αλλάζουν συνεχώς και πρέπει να είσαι συνεχώς σε εγρήγορση για την επίτευξη των καλύτερων δυνατών αποτελεσμάτων.

—Ποια είναι η μεγαλύτερη απειλή για τον τουρισμό μας τα επόμενα χρόνια;

—Αναμφίβολα η μεγαλύτερη πρόκληση για τον τουρισμό είναι η κλιματική αλλαγή. Ειδικά στην περιο-

Η μεγαλύτερη πρόκληση για τον τουρισμό είναι η κλιματική αλλαγή.

χή της Μεσογείου, όπου ανήκει και η χώρα μας, το πρόβλημα είναι εμφανές κατά την καλοκαιρινή περίοδο και απαιτούνται συντονισμένες δράσεις για την αντιμετώπισή του. Η Εθνική Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, το οποίο συντονίζει το υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και

Περιβάλλοντος, αποτελεί τον οδικό χάρτη για την επίτευξη συγκεκριμένων κλιματικών στόχων και είναι μία προσπάθεια που δεν μπορεί παρά να είναι συλλογική γιατί μας αφορά όλους.

—**Και ποιες είναι πλέον οι προτεραιότητες σας ως υφυπουργείο Τουρισμού.**

—Η πρώτη προτεραιότητα για το έτος 2027 δεν μπορεί παρά να είναι η επιστροφή σε μία πολύ υψηλή επίδοση, και ειδικότερα η επιστροφή κάποιων αγορών που κατέγραψαν μείωση εφέτος, επηρεαζόμενες από τα γεγονότα. Από εκεί και πέρα, ευθύνη και προτεραιότητά μας για την επόμενη δεκαετία, δεν μπορεί να είναι άλλη, από την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού 2035.

Με απλά λόγια η πιο μεγάλη μας ευθύνη, είναι ο σχεδιασμός του του-

Δεν τραβά χειρόφρενο η ακρίβεια

Βαθιά το χέρι στην τσέπη θα βάλει ο καταναλωτής τα Χριστούγεννα καθώς έρχονται αυξήσεις

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Βαρύ φορτίο θα κληθούν να σηκώσουν οι καταναλωτές το επόμενο διάστημα, καθώς το νέο κύμα ακρίβειας που αναμένεται να προστεθεί στις ήδη αυξημένες τιμές των βασικών προϊόντων προμηνύεται ιδιαίτερα έντονο, ασκώντας ακόμη μεγαλύτερη πίεση στους οικογενειακούς προϋπολογισμούς. Σύμφωνα με αρμόδιους φορείς της αγοράς, οι συνθήκες που επικρατούν στην αγορά τη δεδομένη περίοδο προμηνύουν ότι οι καταναλωτές θα αναγκαστούν να βάλουν βαθιά το χέρι στην τσέπη με μεγαλύτερο βαρίδι να αποτελεί το πετρέλαιο θέρμανσης το οποίο καταγράφει μια συνεχόμενη αύξηση τους τελευταίους τρεις μήνες, γεγονός που προκαλεί προβληματισμό για το πού θα φτάσει η τιμή τον χειμώνα. Η αβεβαιότητα και η αστάθεια που κυριαρχεί στη διεθνή σκηνή ενισχύει τον πληθωρισμό και δημιουργεί αυξήσεις στις τιμές της ενέργειας, των καυσίμων και των πρώτων υλών. Εξάλλου, τους τελευταίους τέσσερεις μήνες η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα παρακολουθώντας τα γεγονότα προχώρησε δύο φορές (στις 11 Ιουνίου και στις 10 Σεπτεμβρίου) σε αύξηση επιτοκίων με τους αναλυτές να εκτιμούν ότι δεν αποκλείεται και τρίτη αύξηση επιτοκίων εντός Οκτωβρίου στο 2,75% από 2,50% που είναι σήμερα.

Παραδοσιακά, μετά την αύξηση των επιτοκίων, ακολουθούν αλυσιδωτές ανατιμήσεις σε μια σειρά προϊόντων και υπηρεσιών, με τις επιπτώσεις να επεκτείνονται σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας. Η αύξηση του κό-

στους χρηματοδότησης και παραγωγής μετακυλιεται σταδιακά στην αγορά, επιβαρύνοντας το κόστος ζωής των νοικοκυριών και το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων. Επομένως, η φετινή εορταστική περίοδος αναμένεται να φέρει, πέρα από το χριστουγεννιάτικο κλίμα, νέες πιέσεις στους οικογενειακούς προϋπολογισμούς, καθώς οι κατανα-

Χρυσάφι θα κοστίσουν οι χριστουγεννιάτικες αγορές καθώς οι αυξήσεις των τιμών θα αγγίζουν και το λιανεμπόριο.

λωτές θα βρεθούν αντιμέτωποι με αυξήσεις σε βασικές κατηγορίες προϊόντων. Μέχρι τα Χριστούγεννα εκτιμάται ότι θα καταγραφούν ανατιμήσεις στην αγορά, καθώς το αυξημένο ενεργειακό και μεταφορικό κόστος μεταφέρεται στο κόστος παραγωγής και, τελικά, στις τιμές που καλούνται να πληρώσουν οι καταναλωτές. Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να καταστήσει ακριβότερο το χριστουγεννιάτικο τραπέζι και τις εορταστικές αγορές των Κυπρίων, περιορίζοντας την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών σε μια περίοδο κατά την οποία οι καταναλωτικές ανάγκες παραδοσιακά αυξάνονται.

Άμεσες επιπτώσεις

Με την τιμή του πετρελαίου Brent να διαμορφώνεται σήμε-

Εναλλακτικές λύσεις για να ζεσταθεί θα ψάξει ο Κύπριος, καθώς η τιμή του πετρελαίου θέρμανσης θα αυξηθεί κατακόρυφα.

ρα στα 104,80 δολάρια το βαρέλι, εντείνονται οι ανησυχίες στην αγορά, καθώς η τιμή παραμένει ξεκάθαρα πάνω από το κρίσιμο ψυχολογικό όριο των 100 δολαρίων. Η εξέλιξη αυτή δημιουργεί νέες πιέσεις στις τιμές των καυσίμων κίνησης, αυξάνοντας παράλληλα το κόστος των μεταφορών και, κατ' επέκταση, το κόστος διακίνησης και διάθεσης προϊόντων. Οι φορείς της αγοράς παρακολουθούν με προβληματισμό την πορεία των διεθνών τιμών του πετρελαίου, καθώς μια παρατεταμένη διατήρηση του Brent σε αυτά τα επίπεδα ενδέχεται να ενισχύσει περαιτέρω τις πληθωριστικές πιέσεις και να μετακυλίσει πρόσθετο κόστος στις τελικές τιμές που καλούνται να πληρώσουν οι καταναλωτές. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο

για την Κύπρο η οποία είναι επιρρεπής στις διεθνείς ενεργειακές μεταβολές λόγω της ενεργειακής απομόνωσης της.

Σήμερα, η μέση τιμή της αμόλυβδης 95 στην Κύπρο έχει σκαρφαλώσει στα €1,70 το λίτρο, ενώ το πετρέλαιο κίνησης (diesel) έχει ήδη ξεπεράσει το ψυχολογικό όριο των €2,00 το λίτρο. Την Παρασκευή, μάλιστα η τιμή του πετρελαίου κίνησης έφτασε το ιστορικό υψηλό των €1,997. Όσον αφορά την τιμή του πετρελαίου θέρμανσης έχει αγγίξει σήμερα τα €1,60 το λίτρο με τους εκπροσώπους να εκτιμούν ότι τον χειμώνα ένα γέμισμα δεξαμενής που πέρυσι κόστιζε περίπου €960, σήμερα μπορεί να φτάσει περίπου τα €1.610. Οι αυξήσεις που καταγράφονται τους τελευταίους τρεις μήνες στα καύ-

σιμα καταδεικνύουν ότι η βενζίνη 95 οκτανίων έχει αυξηθεί κατά περίπου 32 σεντ το λίτρο, το πετρέλαιο κίνησης κατά 49 σεντ και το πετρέλαιο θέρμανσης κατά περίπου 56 σεντ. Οι εμπλεκόμενοι φορείς τόσο των πρατηρίων όσο και των καταναλωτών ζητούν επιτακτικά από την κυβέρνηση όπως εφαρμόσει μέτρα προκειμένου να ελαφρυνθούν οι καταναλωτές, όπως η μείωση του ΦΠΑ στα καύσιμα.

Την ίδια ώρα, όπως υπογραμμίζουν οι φορείς, το αυξημένο κόστος παραγωγής αναμένεται να επιρεάσει περαιτέρω τα τρόφιμα, ενώ αντίστοιχες πιέσεις καταγράφονται στις υπηρεσίες και σε τομείς όπως οι κατασκευές, όπου έχουν αυξηθεί το κόστος των υλικών, των αγαθών και γενικότερα των συντελεστών παραγωγής. Παρά το γεγονός ότι μέχρι στιγμής ο τομέας του λιανικού εμπορίου φαίνεται να συγκρατεί τις τιμές των βασικών προϊόντων, οι εμπλεκόμενοι φορείς της αγοράς σημειώνουν ότι οι αυξήσεις σε είδη πρώτης ανάγκης είναι θα είναι ορατές το επόμενο διάστημα. Ειδικότερα μέχρι τα Χριστούγεννα, αναμένουν ότι θα καταγραφούν οι πρώτες ανατιμήσεις που θα αφορούν κυρίως τα άλευρα και, κατ' επέκταση, το ψωμί, τα ζυμαρικά και τα αρτοσκευάσματα. Πιο συγκεκριμένα αυξήσεις 10%-12% στις τιμές των αλεύρων υπολογίζονται από τους αλευροβιομηχανούς λόγω της ανόδου των τιμών των σιτηρών και του αυξημένου μεταφορικού κόστους.

Λογαριασμός και καταναλωτές

Το κόστος των ανατιμήσεων θα καταλήξει, τελικά, στο πορ-

τοφόλι του καταναλωτή. Από τα άλευτα και το ψωμί μέχρι τα ζυμαρικά, το κρέας, τα ψάρια και τα υπόλοιπα βασικά αγαθά, οι αυξήσεις στο κόστος παραγωγής, της ενέργειας, των καυσίμων και των μεταφορών δημιουργούν ένα νέο κύμα πιέσεων στις τελικές τιμές. Και όλα αυτά σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη περίοδο, καθώς πλησιάζουν τα Χριστούγεννα όπου οι ανάγκες των νοικοκυριών αυξάνονται, όπως και οι αγορές για το γιορτινό τραπέζι, με αποτέλεσμα κάθε νέα ανατίμηση να επιβαρύνει ακόμη περισσότερο τον οικογενειακό προϋπολογισμό. Η αλυσίδα είναι πλέον ξεκάθαρη, καθώς αυξάνεται το κόστος των πρώτων υλών, ανεβαίνουν τα έξοδα μεταφορών και ενέργειας και η επιβάρυνση μεταφέρεται σταδιακά από την παραγωγή στο ράφι. Από την πλευρά τους οι επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με υψηλότερο λειτουργικό κόστος και οι καταναλωτές καλούνται να πληρώσουν ακριβότερα για τα ίδια προϊόντα.

Το ζητούμενο πλέον είναι πόσο μεγάλη θα είναι τελικά η επιβάρυνση και ποια προϊόντα θα βρεθούν στο επίκεντρο των ανατιμήσεων.

Ενόψει των Χριστουγέννων, η αγορά βρίσκεται σε επιφυλακή και τα νοικοκυριά καλούνται να διαχειριστούν έναν ακόμη γύρο αυξήσεων. Το μόνο σίγουρο είναι ότι από την αύξηση του κόστους στην παραγωγή μέχρι την τιμή στο ράφι, ο τελικός κρίκος της αλυσίδας παραμένουν οι ίδιοι οι καταναλωτές οι οποίοι θα κληθούν να πληρώσουν τον λογαριασμό.

Προτεινόμενες αλλαγές στην απόκτηση κυπριακής ιθαγένειας από αλλοδαπούς συζύγους Κυπρίων

ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ για συζύγους Κυπρίων που διαμένουν στο εξωτερικό - υπό προϋποθέσεις η μείωση της απαιτούμενης διαμονής στην Κυπριακή Δημοκρατία

Σημαντικές τροποποιήσεις στο υφιστάμενο πλαίσιο αναφορικά με την εγγραφή αλλοδαπών συζύγων Κυπρίων πολιτών ως πολιτών της Κυπριακής Δημοκρατίας προωθεί το Υπουργείο Εσωτερικών, μέσω του νομοσχεδίου με τίτλο «ο περί Αρχείου Πληθυσμού (Τροποποιητικός) Νόμος του 2026».

Το νομοσχέδιο έχει τεθεί σε δημόσια διαβούλευση και αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην αποσαφήνιση των προϋποθέσεων που διέπουν την εγγραφή αλλοδαπών συζύγων Κυπρίων, ιδίως στις περιπτώσεις όπου το ζευγάρι διαμένει εκτός Κύπρου.

Μείωση της περιόδου διαμονής στην Κύπρο

Μία από τις σημαντικότερες προτεινόμενες αλλαγές αφορά την υφιστάμενη απαίτηση για διαμονή στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Με βάση το προτεινόμενο πλαίσιο, σε περιπτώσεις όπου συντρέχουν ειδικές περιστάσεις, ο Υπουργός Εσωτερικών θα δύναται, κατά τη διακριτική του ευχέρεια, να μειώσει την απαίτηση της τριετούς διαμονής στην Κύπρο σε τουλάχιστον έξι μήνες.

Η δυνατότητα αυτή δεν θα παρέχεται αυτομάτως, αλλά θα εξαρτάται από τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε υπόθεσης και, μεταξύ άλλων, από την προϋπόθεση ότι ο γάμος έχει συμπληρώσει τουλάχιστον τρία έτη.

Παράλληλα, για αλλοδαπό σύζυγο Κυπρίου πολίτη ο οποίος διαμένει μόνιμα στο εξωτερικό, το προτεινόμενο νομοθετικό πλαίσιο προβλέπει ειδικότερη

ρύθμιση ως προς τη διάρκεια του γάμου, η οποία θα πρέπει να ανέρχεται τουλάχιστον σε πέντε έτη.

Οι λοιπές προϋποθέσεις παραμένουν ουσιαδείς

Η προτεινόμενη τροποποίηση δεν σημαίνει ότι η απόκτηση της κυπριακής ιθαγένειας μέσω γάμου θα καθιστάται αυτόματη.

Ο αιτητής θα πρέπει να πληροί τις προβλεπόμενες από τη νομοθεσία προϋποθέσεις και να υποβάλει την αίτησή του με τον καθορισμένο τρόπο. Μεταξύ άλλων, προβλέπεται η παροχή διαβεβαίωσης πίστης προς τη Δημοκρατία, ενώ εξετάζονται στοιχεία όπως ο χαρακτήρας του αιτητή και η πρόθεσή του να εξακολουθήσει να διαμένει στην Κυπριακή Δημοκρατία ή, όπου εφαρμόζεται, να υπηρετεί στη δημόσια, εκπαιδευτική ή αστυνομική υπηρεσία της Δημοκρατίας.

Επομένως, η προτεινόμενη μείωση

της απαιτούμενης περιόδου διαμονής δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται ως γενική κατάργηση των ουσιαστικών κριτηρίων για την εγγραφή αλλοδαπού συζύγου ως Κύπριου πολίτη.

Ειδικές πρόνοιες για παράνομη είσοδο ή παραμονή

Το προτεινόμενο νομοσχέδιο διατηρεί, επίσης, περιορισμούς σε σχέση με

περιπτώσεις παράνομης εισόδου ή παραμονής στη Δημοκρατία.

Συγκεκριμένα, οι σχετικές διατάξεις δεν θα εφαρμόζονται σε πρόσωπα που εισέρχονται ή παραμένουν παράνομα στην Κυπριακή Δημοκρατία. Παράλληλα, προβλέπεται συγκεκριμένη εξουσία του Υπουργού Εσωτερικών να εξετάζει κατ' εξαίρεση ορισμένες περιπτώσεις αλλοδαπών συζύγων Κυπρίων οι οποίοι είχαν παραμείνει χωρίς νόμιμο καθεστώς στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές.

Περιορισμοί στην περαιτέρω μεταφορά του δικαιώματος

Ιδιαίτερη σημασία έχει και η προτεινόμενη διευκρίνιση ως προς τις συνέπειες της απόκτησης της κυπριακής ιθαγένειας μέσω των συγκεκριμένων διατάξεων.

Η απόκτηση της ιδιότητας του Κυπρίου πολίτη από αλλοδαπό σύζυγο δεν θα δημιουργεί, από μόνη της, δικαίωμα με-

ταφοράς της δυνατότητας εγγραφής σε τέκνο που δεν είναι τέκνο του/της Κύπριου συζύγου, ούτε σε μελλοντικό αλλοδαπό σύζυγο σε περίπτωση μεταγενέστερου γάμου.

Τι αλλάζει στην πράξη

Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση επιχειρεί να αντιμετωπίσει πρακτικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν αλλοδαποί σύζυγοι Κυπρίων, ιδίως όταν το οικογενειακό ζεύγος έχει τη μόνιμη βάση του στο εξωτερικό.

Η ουσιαστική αλλαγή εντοπίζεται στη δυνατότητα ευέλικτης αντιμετώπισης της απαίτησης διαμονής στην Κύπρο, χωρίς όμως να καταργούνται οι υπόλοιπες ασφαλιστικές δικλίδες και προϋποθέσεις που συνδέονται με την εγγραφή.

Είναι, συνεπώς, σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι πρόκειται για προτεινόμενη τροποποίηση της νομοθεσίας και όχι για διάταξη που έχει ήδη τεθεί σε ισχύ. Η τελική μορφή των ρυθμίσεων θα εξαρτηθεί από την ολοκλήρωση της νομοθετικής διαδικασίας και την ενδεχόμενη ψήφιση του νομοσχεδίου.

Για τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς συζύγους Κυπρίων, η αξιολόγηση της δυνατότητας υποβολής αίτησης θα πρέπει να γίνεται εξατομικευμένα, λαμβάνοντας υπόψη τη διάρκεια του γάμου, τον τόπο και τη διάρκεια διαμονής του ζεύγους, το καθεστώς παραμονής στην Κυπριακή Δημοκρατία και τις λοιπές προϋποθέσεις που προβλέπει η ενδέχεται να προβλέψει η νομοθεσία.

POLINA POLYCARPOU
Senior Associate
MICHAEL KYPRIANOU - LAW FIRM
polina.polycarpou@kyprianou.com
www.kyprianou.com

709 ημέρες για δικαστική υπόθεση κόκκινου δανείου

Δεύτερη από το τέλος η Κύπρος στους χρόνους εκδίκασης αστικών και εμπορικών υποθέσεων

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Παρά τη θετική συνολική εικόνα της κυπριακής οικονομίας, εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές διαρθρωτικές χρόνιες αδυναμίες, όπως καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης και υψηλό απόθεμα μη εξυπηρετούμενων δανείων εκτός του τραπεζικού συστήματος. Σύμφωνα με την ενδιάμεση έκθεση του Δημοσιονομικού Συμβουλίου Κύπρου για το 2026, οι χρόνοι εκδίκασης αστικών και εμπορικών υποθέσεων συγκαταλέγονται στους υψηλότερους της Ένωσης, ενώ το Εμπορικό Δικαστήριο, που ιδρύθηκε με τη μεταρρύθμιση του 2023 με ειδική δικαιοδοσία επί εμπορικών διαφορών υψηλής αξίας και εξειδικευμένους δικαστές, δεν έχει ακόμη τεθεί σε λειτουργία. Τα στοιχεία δείχνουν ότι, ο χρόνος επίλυσης υποθέσεων πρώτου βαθμού στην Κύπρο υποχώρησε από 903 ημέρες το 2014 σε 605 το 2023, βελτίωση σημαντική και συνεχής. Το 2024 όμως αυξήθηκε εκ νέου σε 709 ημέρες, επιδείνωση κατά 104 ημέρες εντός ενός έτους, η οποία τοποθετεί τη Δημοκρατία στην υψηλότερη θέση της Ένωσης μεταξύ των κρατών μελών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για σύγκριση, ο αντίστοιχος χρόνος ανέρχεται σε 19 ημέρες στη Δανία, 31 στην Εσθονία και 106 στη Σουηδία.

Στην ενδιάμεση έκθεση σχολιάζεται ότι, η αντιτροπή έχει σημασία διότι συμπίπτει χρονικά με τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος του 2023, από την οποία αναμενόταν το αντίθετο αποτέλεσμα. Στις αντιδικίες αστικού και εμπορικού δικαίου –κατηγορία στην οποία εντάσσονται και οι διαδικασίες εκτέλεσης εξασφαλίσεων– ο χρόνος επίλυσης ανήλθε το 2024 σε 682 ημέρες, δεύτερος υψηλότερος της Ένωσης μετά την Ελλάδα. Η επιβάρυνση δεν εξαντλείται στον πρώτο βαθμό και στον δεύτερο βαθμό οι αντίστοιχες υποθέσεις εμφανίζουν τη μεγαλύτερη

Η δημόσια δαπάνη για τη λειτουργία των δικαστηρίων στην Κύπρο ανήλθε το 2024 σε 50,2 εκατ., ήτοι 0,14% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

διάρκεια που καταγράφεται σε ολόκληρη την Ένωση. Κάθε αμφοιβητούμενη διαδικασία εκτέλεσης εξασφαλίσεων παρατείνεται πέραν της τριετίας, εφόσον ασκηθούν ένδικα μέσα, με αντίστοιχη μείωση της παρούσας αξίας των ανακτήσεων.

Δημόσια δαπάνη 50 εκατ.

Η δημόσια δαπάνη για τη λειτουργία των δικαστηρίων στην Κύπρο ανήλθε το 2024 σε 50,2 εκατ., ήτοι 0,14% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, τη δεύτερη χαμηλότερη αναλογία της Ένωσης, έναντι διαμέσου 0,295%. Σε κατά κεφαλήν όρους η δαπάνη ανέρχεται σε 51,9 εκατ. ευρώ, τη χαμηλότερη μεταξύ των είκοσι επτά κρατών μελών. Το Συμβούλιο επισημαίνει ότι στόχοι μείωσης των χρόνων εκδίκασης οι οποίοι δεν συνοδεύονται από αντίστοιχη ενίσχυση σε ανθρώπινο δυναμικό και υποδομές σε σύγχρονη τεχνολογία ενέχουν αυξημένο κίνδυνο μη επίτευξης.

Κάθε αμφοιβητούμενη διαδικασία εκτέλεσης εξασφαλίσεων παρατείνεται πέραν της τριετίας, εφόσον ασκηθούν ένδικα μέσα, με αντίστοιχη μείωση της παρούσας αξίας των ανακτήσεων.

«Μολονότι το εγχώριο πλαίσιο εκποιήσεων προβλέπει κατά κύριο λόγο εξωδικαστική διαδικασία, η προσφυγή των δανειοληπτών στα δικαστήρια μεταφέρει σημαντικό μέρος των υποθέσεων στη δικαστική οδό», σχολιάζει το Συμβούλιο. Με χρόνο επίλυσης 682 ημερών σε πρώτο βαθμό και με τη μεγαλύτερη διάρκεια δευτεροβάθμιας διαδικασίας ολόκληρης της Ένωσης, κάθε αμφοιβητούμενη δικαστι-

κή διαδικασία εκτέλεσης εξασφάλισεων παρατείνεται πέραν της τριετίας. Στην καταληκτική του τοποθέτηση, το Συμβούλιο εκτιμά ότι, χωρίς ουσιαστική επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης και χωρίς πλήρη λειτουργία του Εμπορικού Δικαστηρίου, η υπολειπόμενη υπερχρέωση θα εξακολουθήσει να λειτουργεί ως τροχοπέδη στην αναπτυξιακή δυναμική.

Προσφυγή στην δικαιοσύνη

Σύμφωνα με τη Μαριάννα Χριστοφόρου σε άρθρο της που εξετάζει το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο των εκποιήσεων στην Κύπρο και φιλοξενήθηκε στον ιστότοπο της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, ο ενυπόθηκος οφειλέτης διαθέτει θεσμοθετημένο δικαίωμα να αμφοιβητήσει την ορθότητα ή τη νομιμότητα των ενεργειών του ενυπόθηκου δανειστή, είτε μέσω δικαστικής διαδικασίας είτε μέσω προσφυγής στον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο (ΧΕ). Ωστόσο, η άσκη-

ση δικαστικής προσφυγής δεν συνεπάγεται αυτομάτως αναστολή της διαδικασίας εκποίησης, εκτός εάν εκδοθεί σχετική δικαστική απόφαση. Αναφέρει πως, η πρόνοια αυτή διασφαλίζει την ισορροπία μεταξύ της προστασίας των δικαιωμάτων του ενυπόθηκου οφειλέτη και της ανάγκης για αποτελεσματική διαχείριση τόσο των υφιστάμενων όσο και των δυνητικών ΜΕΔ. Παράλληλα, με τον περί Δικαστηρίων (Τροποποιητικό) Νόμο του 2026 εισάγονται σημαντικές αλλαγές στο πλαίσιο επίλυσης διαφορών που σχετίζονται με τερματισμένες πιστωτικές διευκολύνσεις και διαδικασίες εκποίησης ενυπόθηκων ακινήτων.

Υπογραμμίζει η κα Χριστοφόρου ότι, με την τροποποίηση του άρθρου 22Γ, ενισχύεται η αρμοδιότητα των Επαρχιακών Δικαστηρίων να εκδικάζουν διαφορές μεταξύ δανειοληπτών, εγγυητών και πιστωτών, περιλαμβανομένων ζητημάτων υπερχρέωσης και καταχρηστικών ρητρών, καθώς και υποθέσεων πώλησης ενυπόθηκων κύριας κατοικίας μέχρι €350.000. Σημειώνεται ότι, ο νέος νόμος καθιερώνει προθεσμία 45 ημερών για την καταχώριση έφεσης παραμερισμού της ειδοποίησης Τύπου «ΙΑ», ενώ προβλέπει ότι η εκδίκαση και η έκδοση απόφασης επί της ουσίας πρέπει να ολοκληρώνονται εντός 12 μηνών, εκτός αν το Δικαστήριο αποφασίσει διαφορετικά. Προνοείται επίσης ότι σε περίπτωση κακής πίστης του οφειλέτη, οι διαδικασίες παραμερισμού δεν εφαρμόζονται, επιτρέποντας την απρόσκοπτη συνέχιση της διαδικασίας εκποίησης. Επιπρόσθετα, υπάρχει η επιλογή προσφυγής στον ΧΕ η οποία αποτελεί επίσης μια σημαντική δικλείδα ασφαλείας, καθώς παρέχει μια ταχύτερη, εξωδικαστική και εξειδικευμένη διαδικασία εξέτασης διαφορών. «Μέσω αυτής της εξωδικαστικής και εξειδικευμένης διαδικασίας, ο ΧΕ αξιολογεί κατά πόσο

οι ενέργειες του ενυπόθηκου δανειστή συνάδουν με τις νομοθετικές υποχρεώσεις, ενισχύοντας την προστασία του ενυπόθηκου οφειλέτη και τη διαφάνεια κατά τη διαδικασίας εκποίησης», συμπληρώνει.

Στο άρθρο της που φιλοξενήθηκε στην Κεντρική, αναφέρεται πως, με τις τελευταίες τροποποιήσεις του Νόμου του ΧΕ, ένας επιλέξιμος οφειλέτης διαθέτει το δικαίωμα να υποβάλει παράπονο στον ΧΕ για την επιβεβαίωση του ύψους του απαιτητού ποσού στο στάδιο της επιστολής «Ι» ή της «ΙΑ». Εφόσον ο ΧΕ εξετάσει το παράπονο, εκδώσει απόφαση και αυτή γίνει αποδεκτή ως δεσμευτική από τα δύο μέρη, παρέχεται συγκεκριμένη προθεσμία για την επίτευξη συμφωνίας αναδιάρθρωσης ή εξόφλησης. Σε περίπτωση αθέτησης των όρων της συμφωνίας από τον ενυπόθηκο οφειλέτη, ο ενυπόθηκος δανειστής δύναται να συνεχίσει τη διαδικασία εκποίησης. Αντιθέτως, εάν η προθεσμία παρέλθει χωρίς την επίτευξη συμφωνίας, οι διαδικασίες εκποίησης ανατέλλονται υποχρεωτικά για καθορισμένη περίοδο, εφόσον ο οφειλέτης επιθυμεί να απευθυνθεί σε αδειοδοτημένο Σύμβουλο Αφερεγγυότητας. Περαιτέρω, ο ενυπόθηκος οφειλέτης δύναται να αποταθεί σε Σύμβουλο Αφερεγγυότητας ανεξαρτήτως της διαδικασίας του ΧΕ, στο πλαίσιο των προνοιών που προβλέπονται από τον περί Αφερεγγυότητας Νόμο.

«Σημειώνεται ότι η εξέταση παραπόνων από τον ΧΕ και η καταχώριση έφεσης παραμερισμού της ειδοποίησης Τύπου «ΙΑ» ενόπλιον του Δικαστηρίου, για επιλέξιμους οφειλέτες, αποτελούν διακριτές και αμοιβαία αποκλειόμενες διαδικασίες. Ο ενυπόθηκος οφειλέτης μπορεί να επιλέξει είτε την εξωδικαστική εξέταση του παραπόνου από τον ΧΕ είτε τη δικαστική οδό μέσω έφεσης παραμερισμού, αλλά όχι και τις δύο ταυτόχρονα», συνόψισε.

Ασάφειες και μετακύληση υποσχέσεων για την ανάπτυξη

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΣΙΑΝΗ**

Προς τα κάτω αναθεωρούνται οι αναπτυξιακές δαπάνες, χωρίς όμως επαρκή επεξήγηση στα σχετικά υπομνήματα. Η αναθεώρηση σε σχέση με τον υφιστάμενο προϋπολογισμό και ΜΔΠ είναι ουσιαστική, με τις σχετικές δαπάνες να μειώνονται κατά περισσότερο από 1 δισ. ευρώ αθροιστικά για τα έτη 2027 και 2028. Η μείωση αντιστοιχεί σε 32,4% για φέτος και άλλα 35,5% για το 2028.

Η μείωση σίγουρα οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ολοκλήρωση του Σχεδίου Ανάκαμψης. Ωστόσο, η συγκεκριμένη επεξήγηση δεν μπορεί να κριθεί ως ικανοποιητική καθώς η πορεία του ΣΑΑ ήταν γνωστή και είχε προβλεφθεί από πέρυσι. Επομένως, ο περσινός προϋπολογισμός αντικατοπτρίζει την ολοκλήρωση του ΣΑΑ και η διαφοροποίηση δεν αποτελεί ικανή εξήγηση.

Η εξήγηση και οι απορίες

Από τη μία, η μείωση των «Αναπτυξιακών Δαπανών» κατά 554 εκατ. ευρώ το 2027 και 584 εκατ. ευρώ το 2028 σε σχέση με τον περσινό προϋπολογισμό, μπορεί να δίνει μια παραπλανητική. Σε μεγάλο βαθμό, οφείλεται στην μείωση του μη κατανεμμένου αναπτυξιακού αποθεματικού, ενώ ένα άλλο σημαντικό ποσό οφείλεται και στην ανατινάζση της Ανώτερης Εκπαίδευσης, αφού οι κορηγίες στα δημόσια πανεπιστήμια διατηρούνται, στα 236,6 εκατ. ευρώ το 2027, αλλά δεν θεωρούνται «αναπτυξιακές». Πρόκειται, επομένως, για εξορθολογι-

Αναθεώρηση Αναπτυξιακών Δαπανών (εκατ. ευρώ)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

σμό και δεν πρέπει να θεωρείται «μείωση». Ταυτόχρονα, υπάρχει αύξηση στα συγχρηματοδοτούμενα έργα, ενώ ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου της Γενικής Κυβέρνησης αναθεωρείται επίσης προς τα πάνω. Η μείωση των «αναπτυξιακών δαπανών οφείλεται επομένως σε λογιστικές αλλαγές και όχι σε αλλαγή στάσης από πλευράς της κυβέρνησης.

Από την άλλη, όμως, οι πιο πάνω εξηγήσεις δεν μπορούν να δικαιολογήσουν πλήρως την εικόνα. Πέρα από την αλλαγή ταξινόμησης των δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία

Οι συνεχείς αναθεωρήσεις των ΜΔΠ αποτελούν διαρθρωτική αδυναμία στους Προϋπολογισμούς της Δημοκρατίας.

κακώς είχε για χρόνια θεωρηθεί ως «αναπτυξιακή» δαπάνη, υφίσταται και η μεγάλη μείωση του αναπτυξιακού αποθεματικού. Σε σχέση με πέρυσι, ο φετινός προϋπολογισμός μειώνει το αποθεμα-

τικό για το 2027 κατά 360 εκατ. ευρώ, ενώ για το 2028 τον μειώνει κατά άλλα 600 εκατ. ευρώ. Στα σχετικά μνημόνια που συνοδεύουν τον προϋπολογισμό, δεν εντοπίζεται ικανοποιητική επεξήγηση για αυτή τη σοβαρή αναθεώρηση.

Επιπλέον, η πρόβλεψη του 2027 για το Τμήμα Δημοσίων Έργων μειώνεται κατά 52 εκατ. ευρώ και τα έργα υπό κατασκευή μειώνονται κατά 64 εκατ. ευρώ. Όσον αφορά στους δρόμους, όπου μάλιστα υπάρχει συνεχής υπέρβαση δαπανών και πληθωριστικές πιέσεις, η αναθεώρηση φτάνει στα 39 εκατ. ευρώ. Οι ανε-

γέρσεις και βελτιώσεις κτηρίων αναθεωρούνται λιγότερο, αλλά υπάρχει και πάλι μείωση κατά 25 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον περσινό προϋπολογισμό. Αυτές οι αλλαγές υποδηλώνουν αναθεώρηση χρονοδιαγραμμάτων και πιστώσεων, για τις οποίες θα πρέπει να δοθεί μια επεξήγηση.

Το βαθύτερο ζήτημα

Η εικόνα με την οποία η ανατινάζση δικαιολογεί μερικώς τις αναθεωρήσεις των αναπτυξιακών δαπανών προς τα κάτω, εγείρει το ευρύτερο ερώτημα σε σχέση με τα Μεσοπρόθεσμα Δημοσιονομικά Πλαίσια. Ο τριετής σχεδιασμός εξακολουθεί να μην είναι δεσμευτικός, με αποτέλεσμα τα επόμενα έτη (στην προκειμένη, 2028 και 2029) να μην έχουν ουσιαστική σημασία. Ουσιαστικά η εκάστοτε κυβέρνηση μεταφέρει στα επόμενα έτη του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΜΔΠ) τις δυσκολίες αποφάσεις και διορθώσεις. Στην προκειμένη, η αναπτυξιακή δαπάνη, «μην ανησυχείτε», θα επανέλθει το 2028 και 2029. Ωστόσο, οι συνεχείς αναθεωρήσεις του ΜΔΠ καθιστούν αυτή την έμμεση «υπόσχεση» άνευ αντικρίσματος.

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο σχολίασε την περασμένη εβδομάδα πως τα ΜΔΠ θα πρέπει να είναι, πλέον, δεσμευτικά, με τις οποίες αναθεωρήσεις να ελέγχονται αυστηρά. Η τοποθέτηση σχετίζεται με την διαπίστωση ότι, κάθε χρόνο, στον τριετή σχεδιασμό του προϋπολογισμού, το δεύτερο και τρίτο έτος αντιμετωπίζονται εντελώς ως ενδεικτι-

κά. Αυτή η στάση δεν συνάδει με τις υποχρεώσεις της Δημοκρατίας κάτω από τους ευρωπαϊκούς κανόνες, αλλά, ακόμα χειρότερα, δεν επιτρέπει σοβαρό σχεδιασμό και έλεγχο της δημοσιονομικής, αναπτυξιακής, αλλά και κοινωνικής πορείας της οικονομίας.

Το γεγονός ότι δεν μπορεί πάρει κανείς στα σοβαρά τους σχεδιασμούς για τα έτη 2028 και 2029 αποτελεί σοβαρή ανεπάρκεια στους σχεδιασμούς και επιβεβαιώνει πόσο μυωπική είναι η στάση των κυβερνήσεων μας στους τριετείς σχεδιασμούς. Και, πρέπει να θεωρείται ως δεδομένο ότι οι τριετείς σχεδιασμοί δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται ως σοβαρός σχεδιασμός, από το γεγονός ότι κάθε χρόνο αναθεωρούνται τόσο ριζικά. Κυρίως, όμως, το μοτίβο είναι ακόμα πιο συγκεκριμένο: Οι υποσχέσεις – για αναπτυξιακές δαπάνες, αλλά κυρίως για μεταρρυθμίσεις ουσίας– βρίσκονται πάντα στα επόμενα χρόνια. Στον προϋπολογισμό του 2026, η «υπόσχεση» είχε να κάνει με το 2027 και το 2028. Στον Προϋπολογισμό του 2027, η υπόσχεση μετακυλύεται στο 2028 και 2029, και ούτω καθεξής.

Η εικόνα αυτή σαφώς και απαιτεί διόρθωση. Από την άλλη, όμως, μια πιο άμεση αντίδραση θα ήταν από πλευράς της Βουλής, αν απαιτήσει πιο σοβαρές, πιο ολοκληρωμένες και πιο πειστικές επεξηγήσεις για τις αναθεωρήσεις δαπανών, κάτι που μέχρι φέτος δεν κάνει, επιτρέποντας έτσι στις εκάστοτε κυβερνήσεις σπρώχνουν την υπόσχεση πάρα κάτω.

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Στα περυσινά επίπεδα ή και ελαφρώς υψηλότερα, μεταξύ 600 και 650 εκατ. ευρώ, αναμένεται να διαμορφωθούν τα προμερίσματα που θα μοιράσουν φέτος στους μετόχους τους οι τέσσερις συστημικές τράπεζες, επιβεβαιώνοντας ότι οι ενδιάμεσες διανομές παγιώνονται πλέον ως σταθερό στοιχείο της πολιτικής ανταμοιβής των μετόχων. Με βάση τις μέχρι σήμερα ενδείξεις, το κατώτατο ποσό προσεγγίζει τα 600 εκατ. ευρώ, ενώ μπορεί να κινηθεί υψηλότερα, ανάλογα με τις επιδόσεις του εννεαμήνου και τις τελικές αποφάσεις των διοικήσεων. Το ακριβές ύψος των προμερισμάτων θα «κλειδώσει» με την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων εννεαμήνου, τα οποία θα δώσουν την πρώτη ολοκληρωμένη εικόνα για την κερδοφορία του 2026. Η αυλαία ανοίγει στις 29 Οκτωβρίου με τη Eurobank, ακολουθεί στις 30 Οκτω-

Πρώτη θα προχωρήσει στη διανομή η Εθνική, στις 20 Νοεμβρίου, ενώ τελευταία θα καταβάλει το προμέρισμά της η Πειραιώς, στις 28 Δεκεμβρίου.

βρίου η Πειραιώς και ο κύκλος ολοκληρώνεται στις 5 Νοεμβρίου με την Alpha Bank και την Εθνική. Πρώτη θα προχωρήσει στη διανομή η Εθνική, στις 20 Νοεμβρίου, ενώ τελευταία θα καταβάλει το προμέρισμά της η Πειραιώς, στις 28 Δεκεμβρίου.

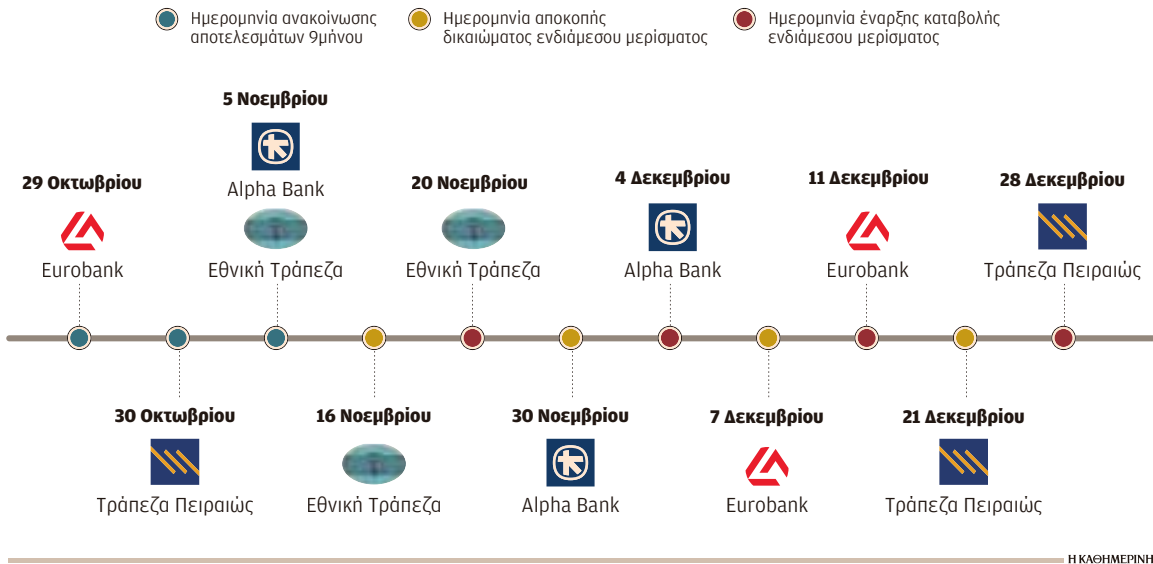
Εθνική Τράπεζα

Η Εθνική Τράπεζα, η οποία έχει ανακοινώσει ως ημερομηνία έναρξης καταβολής του προμερίσματος την 20ή Νοεμβρίου, πρώτη μεταξύ των συστημικών τραπεζών, τοποθετεί το ποσοστό διανομής σε μετρητά από τα κέρδη του 2026 τουλάχιστον στο 60%. Τα κέρδη της χρήσης εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε περίπου 1,3 δισ. ευρώ. Το προμέρισμα της προηγούμενης οικονομικής χρήσης είχε διαμορφωθεί στα 200 εκατ. ευρώ και, σύμφωνα με τις υπάρχουσες εκτιμήσεις, αντίστοιχο ποσό αναμένεται να διανεμηθεί και φέτος.

Προμερίσματα 600-650 εκατ. ευρώ από τις 4 συστημικές τράπεζες φέτος

Το ακριβές ύψος θα «κλειδώσει» με την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων εννεαμήνου

Το χρονοδιάγραμμα των ανακοινώσεων για τα αποτελέσματα και το ενδιάμεσο μέρισμα

Υπενθυμίζεται ότι η συνολική επιβράβευση των μετόχων από τα κέρδη της προηγούμενης χρήσης είχε φθάσει περίπου στο 1 δισ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 85% της κερδοφορίας, εάν συνυπολογιστούν οι επαναγορές μετοχών και η επιστροφή κεφαλαίου.

Alpha Bank

Ακολουθεί η Alpha Bank, η οποία έχει ορίσει ως ημερομηνία αποκοπής του δικαιώματος την 30ή Νοεμβρίου και ως ημερομηνία έναρξης της καταβολής την 4η Δεκεμβρίου. Θα έχει προηγηθεί, στις 5 Νοεμβρίου, η ανακοίνωση

των αποτελεσμάτων εννεαμήνου, καθώς και η παρουσίαση, στο πλαίσιο του Investor Day, του αναπτυξιακού σχεδίου του ομίλου και των αναθεωρημένων στόχων που θα προσδιορίσουν τη μελλοντική στρατηγική του κατεύθυνση. Όπως έχει προαναγγείλει η διοίκηση, κατά το πρώτο εξάμηνο σχηματίστηκε πρόβλεψη ύψους 273 εκατ. ευρώ για διανομές προς τους μετόχους. Υπό την προϋπόθεση της σχετικής εποπτικής έγκρισης, το ενδιάμεσο μέρισμα που θα καταβληθεί σε μετρητά αναμένεται να ανέλθει σε 124 εκατ. ευρώ.

Η πρόβλεψη για τις συνολικές δια-

νομές σχηματίζεται με βάση ποσοστό 55% επί των κερδών. Με δεδομένο ότι η εκτίμηση για την κερδοφορία του 2026 διαμορφώνεται στα 950 εκατ. ευρώ, η συνολική επιβράβευση των μετόχων υπολογίζεται σε περίπου 523 εκατ. ευρώ, κοντά στα 519 εκατ. ευρώ της προηγούμενης χρήσης.

Eurobank

Η Eurobank θα ανακοινώσει τα αποτελέσματα εννεαμήνου στις 29 Οκτωβρίου, ενώ ως ημερομηνία αποκοπής του δικαιώματος στο προμέρισμα έχει οριστεί η 7η Δεκεμβρίου και ως ημερο-

μηνία έναρξης της καταβολής η 11η Δεκεμβρίου. Πρόθεση της διοίκησης είναι το προμέρισμα να κινηθεί τουλάχιστον στα περυσινά επίπεδα των 170 εκατ. ευρώ, χωρίς να αποκλείεται ένα ελαφρώς υψηλότερο ποσό. Για την προηγούμενη οικονομική χρήση η τράπεζα είχε προχωρήσει σε συνολικές διανομές ύψους 717 εκατ. ευρώ, μέσω μετρητών και επαναγοράς μετοχών. Όπως ανακοίνωσε η διοίκηση στη γενική συνέλευση, οι σωρευτικές διανομές προς τους μετόχους της Eurobank για την τριετία 2026-2028 προβλέπεται να ανέλθουν σε 2,6 δισ. ευρώ, με την αναλογία μεταξύ μετρητών και επαναγορών μετοχών να διατηρείται στο 60%-40%.

Το ποσό είναι αυξημένο κατά 50% σε σχέση με την προηγούμενη τριετία, ενώ η μέση ετήσια αύξηση των κερδών ανά μετοχή εκτιμάται σε περίπου 10%.

Πειραιώς

Τον κύκλο κλείνει η Πειραιώς, η οποία ανακοινώνει τα αποτελέσματα εννεαμήνου στις 30 Οκτωβρίου. Η ημερομηνία αποκοπής του δικαιώματος στο ενδιάμεσο μέρισμα έχει οριστεί για τις 21 Δεκεμβρίου και η έναρξη της καταβολής για τις 28 Δεκεμβρίου. Η διοίκηση έχει ήδη γνωστοποιήσει ότι κατά το πρώτο εξάμηνο σχημάτισε πρόβλεψη άνω των 250 εκατ. ευρώ για διανομές προς τους μετόχους και ότι η τράπεζα βρίσκεται σε τροχιά επίτευξης του στόχου για συνολική διανομή 650 εκατ. ευρώ από τα κέρδη του 2026. Ο πίκυς για το προμέρισμα τοποθετείται τουλάχιστον στα περυσινά επίπεδα των 100 εκατ. ευρώ, με την ουσιαστική διαφορά ότι φέτος η διανομή θα πραγματοποιηθεί σε μετρητά, ενώ πέρυσι είχε γίνει μέσω επαναγοράς μετοχών.

Με βάση τις ανακοινώσεις της διοίκησης κατά την τελευταία τακτική γενική συνέλευση, οι συνολικές διανομές προς τους μετόχους από τα κέρδη της περιόδου 2025-2030 αναμένεται να προσεγγίσουν τα 5 δισ. ευρώ. Για τη χρήση του 2025 η Πειραιώς διένειμε 494 εκατ. ευρώ σε μετρητά. Μαζί με το προμέρισμα των 100 εκατ. ευρώ, το οποίο είχε δοθεί μέσω επαναγοράς μετοχών, η συνολική επιβράβευση των μετόχων ανήλθε σε 594 εκατ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχούσε στο 55% των κερδών της χρήσης.

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Επιστροφή στα θρανία με την πιο σύγχρονη ψηφιακή βιβλιοθήκη

ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

Τράπεζα Κύπρου

ΤΜΗΜΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
TAX DEPARTMENT

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ 2025

Είσαι Μισθωτός, Συνταξιούχος ή Αυτοεργοδοτούμενος και το Μεικτό σου Εισόδημα για το έτος 2025 υπερβαίνει τις **€19.500;**

Τότε έχεις υποχρέωση να υποβάλεις **Φορολογική Δήλωση.**

Υπόβαλε τη δήλωσή σου ηλεκτρονικά **μέσω του TAXISnet μέχρι τις 31 Οκτωβρίου 2026** και, εφόσον προκύπτει οφειλόμενος φόρος, πραγματοποιήσε την πληρωμή σου μέσω του **Tax Portal.**

ΕΓΚΑΙΡΑ • ΕΥΚΟΛΑ • ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ

www.gov.cy/mof-tax/

Μέτρα στήριξης με φειδώ και με βάση το «δελτίο» ενέργειας

Ανάλογα με την πορεία των τιμών θα κλειδώνουν σταδιακά οι παρεμβάσεις

Της **ΘΕΑΜΑΣ ΧΑΤΖΗΘΑΝΑΣΙΟΥ**

Σε διευρυμένες παρεμβάσεις επιδοματικού χαρακτήρα για την ελάφρυνση των νοικοκυριών από το ενεργειακό ράλι προσανατολίζεται η κυβέρνηση. Ακόμη κι αν καταφέρει να εξασφαλίσει συμφωνία σε ευρωπαϊκό επίπεδο για αξιοποίηση μεγαλύτερου δημοσιονομικού χώρου, το ενδεχόμενο μείωσης του ειδικού φόρου κατανάλωσης (ΕΦΚ) στα καύσιμα απομακρύνεται.

Με τα δημοσιονομικά περιθώρια για το 2026 να στενεύουν, το οικονομικό επιτελείο αποφάσισε να ακολουθήσει πιο συντηρητική προσέγγιση, αξιολογώντας σταδιακά το εύρος των μέτρων στήριξης ανάλογα με τις συνθήκες που θα επικρατούν τις επόμενες ημέρες στη διεθνή αγορά ενέργειας.

Σε πρώτο επίπεδο, στις 30 Σεπτεμβρίου, θα ανακοινωθούν οι παρεμβάσεις στα καύσιμα, οι οποίες θα έχουν ισχύ μόλις 15 ημερών λόγω της έντονης μεταβλητότητας της αγοράς. Στις ανακοινώσεις αυτές αναμένεται παράταση της υφιστάμενης κρατικής επιδότησης 10 λεπτών στο ντιζέλ, ενώ παράλληλα θα έχει διαμορφωθεί η εικόνα για τις εκπτώσεις των διυλιστηρίων. Σε δεύτερο επίπεδο και συ-

γκεκριμένα για τις 14 Οκτωβρίου –την παραμονή της διάθεσης του πετρελαίου θέρμανσης– μετατέθηκαν οι αποφάσεις για το επίδομα θέρμανσης, ώστε να εξεταστούν εκ νέου τα δημοσιονομικά περιθώρια με βάση τις διεθνείς εξελίξεις. Τα διυλιστήρια επίσης δεν μπορούν να προσδιορίσουν νωρίτερα τυχόν συμμετοχή τους, καθώς οι συνθήκες της αγοράς και ο ανταγωνισμός δεν επιτρέπουν ασφαλείς εκτιμήσεις. Στόχος, όπως προανήγγειλε ο πρωθυπουργός την περασμένη εβδομάδα, είναι οριζόντια αύξηση στο επίδομα θέρμανσης, η οποία θα αφορά πετρέλαιο θέρμανσης, φυσικό αέριο, ηλεκτρισμό και καυσόξυλα, αλλά και αρχική τιμή διάθεσης χαμηλότερη του 1,75 ευρώ το λίτρο με επιδότηση στην αντλία. Σε αυτή τη φάση, στο επίκεντρο βρίσκεται το πετρέλαιο θέρμανσης, ενώ εφόσον το επιτρέψουν οι συνθήκες δεν αποκλείονται και παρεμβάσεις για μείωση της αμόλυβδης.

Χώρος 100 εκατ. ευρώ

Εξειδικιώνοντας σε δύο φάσεις τις δαπάνες για την ενεργειακή ακρίβεια, το οικονομικό επιτελείο διατηρεί καλύτερο έλεγχο του περιορισμένου δημοσιονομικού χώρου, ύψους περίπου 100

Οι παρεμβάσεις για τα καύσιμα θα έχουν ισχύ μόλις 15 ημερών λόγω της έντονης μεταβλητότητας της αγοράς. Αναμένεται παράταση της υφιστάμενης κρατικής επιδότησης 10 λεπτών στο ντιζέλ, ενώ παράλληλα θα έχει διαμορφωθεί η εικόνα για τις εκπτώσεις των διυλιστηρίων.

Στις 30 Σεπτεμβρίου θα ανακοινωθούν τα μέτρα για τα καύσιμα και στις 14 Οκτωβρίου για το επίδομα θέρμανσης.

εκατ. ευρώ, που απομένει μέχρι το τέλος του έτους. Μολονότι υπάρχουν επιπλέον αποθέματα από την υπέρβαση του πρωτογενούς πλεονάσματος του 2025, τα δημοσιονομικά περιθώρια στενεύουν, καθώς η Ελλάδα κινείται ήδη στα όρια των καθαρών δαπανών που προβλέπουν οι ευρωπαϊκοί κανόνες. Στο μεταξύ, γίνεται προσπάθεια διατήρησης ενός «μαξιλαριού» για το επόμενο τρίμηνο, καθώς οι ανάγκες θα

εξαρτηθούν από τις εξελίξεις στη διεθνή αγορά ενέργειας.

Υπό την απειλή διάχυσης του ενεργειακού πληθωρισμού και σε άλλα βασικά αγαθά και υπηρεσίες, ο σχεδιασμός των παρεμβάσεων παραμένει προσεκτικός, διότι γίνεται με αυτά τα δεδομένα. Ωστόσο, η Ελλάδα θα θέσει στο τραπέζι των Ευρωπαϊκών ηγετών την πρόταση για ρήτρα διαφυγής, με στόχο να ενισχύσει περαιτέρω το πακέτο στήριξης για την ενέργεια. Στην περίπτωση που εξασφαλιστεί ευρωπαϊκή συναίνεση, η μείωση του ΕΦΚ στα καύσιμα, ενός φόρου που φέρνει πάνω από 4 δισ. ευρώ τον χρόνο στα κρατικά ταμεία, δεν βρίσκεται πλέον στο επίκεντρο. Ως προτεραιότητα προκρίνεται πλέον η διασφάλιση δημοσιονομικής ευελιξίας για περαιτέρω επιδόματα.

Η ελληνική πρόταση για δι-

μοσιονομική χαλάρωση συζητήθηκε στο Eurogroup της περασμένης εβδομάδας, ενώ θα τεθεί και από τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη στη Σύνοδο Κορυφής στα μέσα Οκτωβρίου. Μολονότι το θέμα της ακριβής ενέργειας απασχολεί ολόκληρη την ήπειρο, φαίνεται πως προηγούνται οι λύσεις από την πλευρά της προσφοράς για την αποκλιμάκωση των πιέσεων στις διεθνείς τιμές.

Αλλωστε, τα δημοσιονομικά περιθώρια των μεγάλων ευρωπαϊκών οικονομιών είναι περιορισμένα, με τη Γαλλία και τη Γερμανία να καταγράφουν πρωτογενή ελλείμματα. Ενδεικτικά, ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν δρομολογεί νέα σύνοδο της ομάδας G7 για την ενέργεια, με αντικείμενο τον συντονισμό των στρατηγικών αποθεμάτων, των

εξαγωγών και των παραγωγικών δυνατοτήτων, ενώ στο τραπέζι βρίσκεται και νέα απελευθέρωση αποθεμάτων σε συνεργασία με τη Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας (IEA).

Ψηλά το Brent

Σημειώνεται ότι το Brent έφτασε χθες να διαπραγματευτεί ακόμη και πάνω από τα 107 δολάρια το βαρέλι. Στην Ελλάδα, οι τιμές των καυσίμων ξεπερνούν πια με άνεση το ψυχολογικό όριο των 2 ευρώ ανά λίτρο παρά τις επιδοτήσεις. Την Τετάρτη 23 Σεπτεμβρίου, η μέση τιμή της αμόλυβδης 95 οκτανίων διαμορφώθηκε πανελλαδικά σε 2,199 ευρώ το λίτρο έναντι 2,173 ευρώ το λίτρο μια εβδομάδα νωρίτερα, ενώ η μέση τιμή του ντιζέλ ήταν 2,226 ευρώ το λίτρο από 2,150 ευρώ/λίτρο στις 16 Σεπτεμβρίου.

Ενισχύονται οι εισπράξεις των τιτλοποιήσεων

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Πωλήσεις επιμέρους χαρτοφυλακίων επιστρατεύουν τα funds σε μια προσπάθεια να ενισχύσουν τις εισπράξεις των τιτλοποιήσεων και να επιταχύνουν τη μείωση των εγγυήσεων που έχει παράσχει το ελληνικό Δημόσιο μέσω του «Ηρακλή». Πρόκειται για εγγυήσεις ύψους 21,5 δισ. ευρώ που δόθηκαν σταδιακά από το 2019 και μετά για 23 τιτλοποιήσεις χαρτοφυλακίων με κόκκινα δάνεια.

Με δεδομένο ότι οι ανακτήσεις από τις ρυθμίσεις δανείων και τους πλειστηριασμούς υπολείπονται κατά 80% περίπου σε σχέση με τις εισπράξεις που προβλέπονταν στα επιχειρησιακά πλάνα των τιτλοποιήσεων, οι επενδυτές προχωρούν όλο και συχνότερα στην απόσχιση και μεταπώληση επιμέρους τμημάτων των χαρτοφυλακίων σε άλλους επενδυτές, εξασφαλίζοντας άμεσα έσοδα που διοχετεύονται στις τιτλοποιήσεις και, μέσω της προβλεπόμενης σειράς πληρωμών, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αποπληρωμή των ομολογιών υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (senior bonds).

Οι πωλήσεις στη λεγόμενη δευτερογενή αγορά συμπίπτουν με τη σταδιακή απομείωση των κρατικών εγγυήσεων. Από τα 21,5 δισ. ευρώ εγγυήσεων που κορηγήθηκαν συνολικά και δι-αχρονικά στις 23 τιτλοποιήσεις του «Ηρακλή», το ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο είχε υποχωρήσει στα 16,48 δισ. ευρώ στα τέλη Ιουνίου 2026. Από την έναρξη κάθε επιμέρους συναλλαγής έχουν επομένως αποπληρωθεί εγγυημένοι τίτλοι περίπου 5,02 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 23,4% των αρχικών εγγυήσεων. Η μείωση των εγγυήσεων συνοδεύεται και από σημαντικά έσοδα για το Δημόσιο μέσω των προμηθειών που καταβάλλουν οι τιτλοποιήσεις,

ΠΟΣΑ ΣΕ ΔΙΣ.	ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ 30/6/26	ΜΕΙΩΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΟΜΕΙΩΣΗΣ
Τράπεζα Πειραιώς	6,23	5,20	1,03	16,5%
Alpha Bank	5,98	4,96	1,03	17,1%
Eurobank	4,22	2,88	1,33	31,6%
Εθνική Τράπεζα	3,87	2,45	1,42	36,8%
Αττικής/Παγκρήτια	1,20	0,99	0,21	17,5%
ΣΥΝΟΛΟ	21,50	16,48	5,02	23,4%

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τα funds πωλούν επιμέρους χαρτοφυλάκια με στόχο την ταχύτερη απομείωση των εγγυήσεων του «Ηρακλή».

το ύψος των οποίων ανέρχεται έως σήμερα στα 950 εκατ. ευρώ. Τη διεύθυνση αυτής της πρακτικής αποτευπώνουν τα στοιχεία της ΤτΕ. Την περίοδο 2019-2025 μεταπώληθηκαν στη δευτερογενή αγορά 170 χαρτοφυλάκια, συνολικής αξίας απαιτήσεων 11,8 δισ. ευρώ. Η δραστηριότητα κορυφώθηκε το 2024, όταν άλλαξαν χέρια 43 χαρτοφυλάκια αξίας 4,9 δισ. ευρώ, ενώ το 2025 πραγματοποιήθηκαν ακόμη 24 συναλλαγές, συνολικής αξίας 2,7 δισ. ευρώ. Πρόκειται στην πλειονότητα

τους για δάνεια τα οποία δεν πληρούν ακόμη τις προϋποθέσεις της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών ώστε να χαρακτηριστούν οριστικά εξυπηρετούμενα και να επιστρέψουν άμεσα στους τραπεζικούς ισολογισμούς. Ετσι, μεταβιβάζονται μεταξύ επενδυτικών σχημάτων, με στόχο την ενίσχυση των ταμειακών ροών των τιτλοποιήσεων και την επιτάχυνση των αποπληρωμών. Για το 2026 δρομολογούνται συναλλαγές ύψους 3 δισ. ευρώ.

Χαρακτηριστική είναι η συναλλαγή Giza, συνολικής αξίας περίπου 200 εκατ. ευρώ, η οποία ολοκληρώθηκε τον Μάιο του 2026 από την doValue και αφορά την πώληση εξυπηρετούμενων δανείων από την τιτλοποίηση Cairo 2 της Eurobank. Τα δάνεια αυτά είχαν επανέλθει σε κανονική εξυπηρέτηση, αλλά η πώλησή τους σε νέο επενδυτή επιτρέπει στην τιτλοποίηση να εισπράξει άμεσα το σχετι-

κό τίμημα, αντί να αναμένει τις μελλοντικές δόσεις των δανειοληπτών. Αντίστοιχες κινήσεις, είτε με μαζικές πωλήσεις είτε με μικρότερα χαρτοφυλάκια και μεμονωμένες επιχειρηματικές απαιτήσεις, βρiσκονται πλέον στο επίκεντρο των σχεδίων των servicers και των funds για το 2026.

Την ταχύτερη απομείωση εμφανίζει μέχρι σήμερα το Cairo 3 της Eurobank, η εγγύηση του οποίου έχει μειωθεί κατά 642,6 εκατ. ευρώ ή 85,2%, στα 111,4 εκατ. ευρώ, από 754 εκατ. ευρώ αρχικά. Ακολουθεί το Galaxy IV της Alpha Bank, με μείωση κατά 534,8 εκατ. ευρώ ή 80,4%, ενώ σημαντική πρόοδο εμφανίζουν το Sunrise II της Πειραιώς, με απομείωση 41,4%, το Frontier II της Εθνικής με 39,4% και το Frontier, επίσης της Εθνικής, με 39,2%. Το τελευταίο καταγράφει τη μεγαλύτερη μείωση σε απόλυτο ποσό, καθώς η εγγύηση έχει περιοριστεί κατά στο 1,91 δισ. ευρώ, από 3,145 δισ. ευρώ αρχικά.

Η πώληση δανειακών χαρτοφυλακίων δεν οδηγεί αυτόματα και ισοποσο σε μείωση της κρατικής εγγύησης. Το τίμημα εντάσσεται στις συνολικές εισπράξεις της τιτλοποίησης και κατανέμεται σύμφωνα με τη συμβατική σειρά προτεραιότητας, στην οποία προηγούνται η προμήθεια του Δημοσίου, οι τόκοι και στη συνέχεια το κεφάλαιο των senior ομολογιών. Επιπλέον, δεν συνδέονται όλες οι συναλλαγές της δευτερογενούς αγοράς με τιτλοποιήσεις του «Ηρακλή». Η έντονη δραστηριότητα, όμως, δείχνει ότι η μεταπώληση επιμέρους χαρτοφυλακίων έχει εξελιχθεί σε βασικό εργαλείο για την επιτάχυνση των ανακτήσεων, τη δημιουργία ρευστότητας και τον περιορισμό του χρόνου κατά τον οποίο παραμένει ενεργή η κρατική εγγύηση.

Οι συναλλαγές μέσω του IRIS ξεπέρασαν τις 126 εκατ. το 2025

Ισχυρή ώθηση στις άμεσες πληρωμές έδωσε το IRIS το 2025, καθώς μέσω της υπηρεσίας πραγματοποιήθηκαν συνολικά 126,4 εκατ. συναλλαγές. Από αυτές, οι 95,4 εκατ. ήταν διατραπεζικές, δηλαδή αφορούσαν μεταφορά χρημάτων μεταξύ λογαριασμών διαφορετικών τραπεζών, ενώ οι υπόλοιπες περίπου 31 εκατ. πραγματοποιήθηκαν μεταξύ πελατών της ίδιας τράπεζας.

Οι χρήστες IRIS P2P (Person 2 Person) αυξήθηκαν από μισό εκατ. στις αρχές του 2020 σε 4,27 εκατ. στο τέλος του 2025, ενώ πλέον φτάνουν στα 4,75 εκατ. Το IRIS P2Pro (Person 2 Professional) προσεγγίζει τους 600.000 εγγεγραμμένους επαγγελματίες, ενώ το IRIS Commerce, για πληρωμές σε ηλεκτρονικό και φυσικό κατάστημα, κατέγραψε το 2025 12,4 εκατ. συναλλαγές αξίας περίπου 4,76 δισ., με δυνατότητα αποδοχής σε περίπου 1,2 εκατ. POS και 70.000 ηλεκτρονικά καταστήματα.

Σύμφωνα με την κοινή μελέτη της ΔΙΑΣ και της Capgemini Invent «Η ανάπτυξη των πληρωμών μέσω λογαριασμού στην Ευρώπη: Η περίπτωση του IRIS – Ένα ευρωπαϊκό success story», παρότι η τεχνολογική υποδομή είναι αναγκαία, δεν αρκεί από μόνη της για την επίτευξη μαζικής υιοθέτησης. Επόμενη πρόκληση είναι η μετάβαση από την ευρεία διαθεσιμότητα στην ενεργή προτίμηση, ιδιαίτερα στο φυσικό σημείο πώλησης. Λιγότερα βήματα στο ταμείο, μεγαλύτερη συνέπεια μεταξύ των τραπεζικών εφαρμογών, σαφέστερη ορατότητα της επιλογής IRIS Payments και υπηρεσίες προ-στιθέμενης αξίας μπορούν να ενισχύσουν περαιτέρω το IRIS Commerce.

Για τις επιχειρήσεις, τα οφέλη περιλαμβάνουν χαμηλότερο κόστος, άμεση επεξεργασία της πληρωμής και ταχύτητα πρόσβαση στη ρευστότητα. Για τους καταναλωτές, η πρόκληση είναι αυτά τα πλεονεκτήματα να μεταφραστούν σε μια ακόμη απλούστερη, συνεπή και ορατή εμπειρία πληρωμής. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η λειτουργία του EuroPA δημιουργεί τη βάση για τη σταδιακή διεύρυνση της διασυννοριακής χρήσης του IRIS Payments προς όφελος εκατομμυρίων πολιτών και επιχειρήσεων.

Όπως σημειώνει η διευθύνουσα σύμβουλος της ΔΙΑΣ Σταυρούλα Καμπουρίδου, «το 2021 θέσαμε ως στόχο να μετατρέψουμε το IRIS από μια τεχνικά

Οι χρήστες IRIS P2P (Person 2 Person) από μισό εκατ. στις αρχές του 2020 φτάνουν σήμερα στα 4,75 εκατ.

διαθέσιμη διατραπεζική υπηρεσία σε ένα εργαλείο πληρωμών που θα χρησιμοποιούμε όλοι στην καθημερινότητά μας. Πέντε χρόνια μετά, το IRIS χρησιμοποιείται πλέον από εκατομμύρια πολίτες, επαγγελματίες και επιχειρήσεις και το “στείλ’ τα μου με IRIS” έχει γίνει μέρος της καθημερινής μας γλώσσας. Πίσω από αυτή την αλλαγή βρίσκεται μια συνεπής στρατηγική, η επένδυση της ΔΙΑΣ σε υποδομές και προϊόντα και, κυρίως, η στενή συνεργασία με τις τράπεζες, την πολιτεία και ολόκληρο το οικοσύστημα».

Η Ιταλία επιστρέφει στην πυρηνική ενέργεια έπειτα από 4 δεκαετίες

«Πράσινο φως» από τη Γερουσία. Εως το 2035 οι πρώτοι αντιδραστήρες

Τέσσερις δεκαετίες μετά το ατύχημα στο Τσερνόμπιλ, η Ιταλία ετοιμάζεται να επιστρέψει στην πυρηνική ενέργεια. Η Γερουσία υπερψήφισε νομοσχέδιο για την ανάπτυξη μιας νέας γενιάς πυρηνικών σταθμών, μια πρωτοβουλία της πρωθυπουργού Τζόρτζια Μελόνι για τη θωράκιση της ενεργειακής ασφάλειας και την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της χώρας.

Η Ιταλία, σημειωτέον, έως το 1990 είχε διακόψει οριστικά τη λειτουργία όλων των πυρηνικών της μονάδων, μετά τις έντονες αντιδράσεις που προκάλεσε η τραγωδία του 1986. «Η πυρηνική ενέργεια δεν σημαίνει επιστροφή στο παρελθόν. Όταν συνδυάζεται με τις ανανεώσιμες πηγές, αποτελεί εξαιρετικά αποτελεσματική τεχνολογία που εγγυάται την ενεργειακή μας ασφάλεια», δήλωσε ο υπουργός Ενέργειας Ζιλμπέρτο Πιτσέτο Φρατίν, κάνοντας λόγο για «ιστορική ημέρα για την Ιταλία». Εξέφρασε, μάλιστα, την ελπίδα ότι η Ιταλία θα μπορούσε να έχει τους πρώτους εγχώριους αντιδραστήρες της έως το 2035. Η κυβέρνηση Μελόνι υποστηρίζει ότι η αυξανόμενη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας, οι φιλόδοξοι κλιματικοί στόχοι και οι ανησυχίες για την ενεργειακή ασφάλεια που επανέφερε στο προσκήνιο η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία δικαιολογούν την επαναφορά της πυρηνικής ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα της χώρας. Αντί να αναβιώσει, ωστόσο, τους μεγάλους αντιδραστήρες του παρελθόντος, η χώρα επικεντρώνεται σε μικρούς αρθρωτούς αντιδραστήρες ή SMR, και άλλες προηγμένες τεχνολογίες που οι υποστηρικτές λένε ότι θα μπορούσαν να είναι ασφαλέστερες, πιο ευέλικτες και ταχύτερες στην κατασκευή.

Η Ιταλία ήταν κάποτε μεταξύ των πρωτοπόρων στην πυρηνική ενέργεια στην Ευρώπη, λειτουργώντας τέσσερις αντιδραστήρες πριν από το δημοψήφισμα του 1987, που ουσιαστικά τερμάτισε το πρόγραμμα.

Η αντιπολίτευση, πάντως, χαρακτηρίζει τη στρατηγική της κυβέρνησης κυνικό αντιπερισπασμό από την επιτακτική ανάγκη ενίσχυσης των ΑΠΕ, όπως η ηλιακή και η αιολική ενέργεια, έναν τομέα στον οποίο η Ιταλία βρίσκεται αρκετά πίσω σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη. Παρά το στοίχημα της Μελόνι για την αναβίωση του κλάδου, οι επικριτές επισημαίνουν ότι τα πυρηνικά έργα απαιτούν χρόνια για να ολοκληρωθούν, τη στιγμή που το δυσβάστακτο κόστος ενέργειας πλήττει ήδη νοικοκυριά και επιχειρήσεις. «Αναφέρεστε σε τεχνολογίες που ουσιαστικά δεν υπάρχουν ακόμη. Το κάνετε μόνο και μόνο για να αποφύγετε τη συζήτηση για τις ανανεώσιμες

πηγές», δήλωσε ο Πέπε Ντε Κριστοφόρο, γερουσιαστής της Συμμαχίας Πρασίνων - Αριστεράς.

Η Ιταλία ήταν κάποτε μεταξύ των πρωτοπόρων στην πυρηνική ενέργεια στην Ευρώπη, λειτουργώντας τέσσερις αντιδραστήρες πριν από το δημοψήφισμα του 1987, που ουσιαστικά τερμάτισε το πρόγραμμα. Εκτοτε, η χώρα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην εισαγόμενη ενέργεια και έχει γίνει ένας από τους μεγαλύτερους καταναλωτές ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη που παράγεται από πυρηνικούς σταθμούς σε γειτονικές χώρες.

Η πρωτοβουλία της εντάσσεται στο πλαίσιο του ευρύτερου ευρωπαϊκού διαλόγου για τη μείωση των εκπομπών άνθρακα και την απεξάρτηση

από τα εισαγόμενα ορυκτά καύσιμα. Χώρες όπως η Γαλλία και η Πολωνία επενδύουν ήδη δυναμικά σε νέα πυρηνικά έργα και επεκτείνουν τις υποδομές τους, καθώς παρατηρείται και μια σαφής μετατόπιση στη στάση της κοινής γνώμης. Έρευνα της εταιρείας Only Numbers (Ιούνιος 2026) έδειξε ότι το 55% των Ιταλών τάσσεται πλέον υπέρ των πυρηνικών σταθμών νέας γενιάς, με τα υψηλότερα ποσοστά αποδοχής να καταγράφονται στις νεότερες ηλικίες, οι οποίες δεν έχουν βιώσει τις μνήμες του Τσερνόμπιλ.

Τα εμπόδια, ωστόσο, παραμένουν σοβαρά. Η Ιταλία εξακολουθεί να μη διαθέτει μόνιμο εθνικό χώρο ταφής ραδιενεργών αποβλήτων από το προηγούμενο πυρηνικό της πρόγραμμα, με τα απόβλητα να συνεχίζουν να αποθηκεύονται σε προσωρινές εγκαταστάσεις σε όλη τη χώρα. Επιπλέον, τόσο οι νέοι αντιδραστήρες όσο και οι χώροι αποθήκευσης αναμένεται να συναντήσουν σθεναρή αντίσταση από τις τοπικές κοινότητες. Ταυτόχρονα, αναλυτές αμφισβητούν την οικονομική βιωσιμότητα του εγχειρήματος, επισημαίνοντας το υπέρογκο κόστος και την απουσία δοκιμασμένων SMR σε μεγάλη κλίμακα στην Ευρώπη. Ένας αντιδραστήρας SMR ισχύος 300 MW εκτιμάται ότι κοστίζει μεταξύ 3 και 6 δισ. ευρώ, χωρίς τις δαπάνες για τις υποδομές δικτύου. Περιβαλλοντικές οργανώσεις, τέλος, όπως οι Greenpeace και WWF, χαρακτήρισαν τη νομοθεσία «άδαιο κουτί γεμάτο ψευδείς υποσχέσεις». «Η πυρηνική ενέργεια δεν λύνει κανένα από τα πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η Ιταλία, εν μέσω της δεύτερης ενεργειακής κρίσης της τελευταία τέσσερα χρόνια», ανέφερان σε κοινό ανακοινωθέν τους.

Ρεκόρ εξαγωγών κατέγραψαν τα λιμάνια της Κίνας

Την πιο πολυσύχολη εβδομάδα στην ιστορία τους κατέγραψαν τα λιμάνια της Κίνας ενόψει της συνάντησης μεταξύ των προέδρων Ντόναλντ Τραμπ και Σι Τζινπίνγκ, κάτι που ενδεχομένως υποδηλώνει πως οι εξαγωγείς έσπευδαν να αποστείλουν τα εμπορεύματά τους εκτός χώρας, καθώς επικρατούσε αβεβαιότητα σχετικά με τους δασμούς. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της εβδομάδας που έληξε στις 20 Σεπτεμβρίου διακινήθηκαν 7,3 εκατ. εμπορευματοκιβώτια από τα κινεζικά λιμάνια.

Κατά τη διάρκεια της εβδομάδας που έληξε στις 20 Σεπτεμβρίου διακινήθηκαν 7,3 εκατ. εμπορευματοκιβώτια από τα κινεζικά λιμάνια.

Η ανοδική αυτή τάση ενισχύει τα στοιχεία που δείχνουν έναν ακόμη μήνα ταχείας αύξησης των εξαγωγών και των εισαγωγών, με τον όγκο των εμπορικών συναλλαγών τις δύο πρώτες εβδομάδες του Σεπτεμβρίου να σημειώνει άνοδο περίπου 6%. Ο όγκος των εμπορευμάτων που αναχωρούν από 20 μεγάλα κινεζικά λιμάνια διατηρείται επίσης πάνω από τα επίπεδα του 2025, σύμφωνα με έκθεση της Goldman Sachs.

Οι εξαγωγές προς τις ΗΠΑ συμβάλλουν καθοριστικά στην άνοδο των τελευταίων μηνών, καθώς το Ανώτατο Δικαστήριο της ΗΠΑ ακύρωσε ορισμένους από τους δασμούς που είχε επιβάλει ο Τραμπ, με αποτέλεσμα να μειωθεί το συνολικό επίπεδο των δασμών έναντι της Κίνας μετά τη σύναψη της εμπορικής

εκεχειρίας στα τέλη του περασμένου έτους. Αλλωστε, όπως ανακοινώθηκε από τον Αμερικανό υπουργό Οικονομικών Σκοτ Μπίρσεντ, ΗΠΑ και Κίνα συμφώνησαν σε διμηννη παράταση της εμπορικής ανακωχής. Βέβαια, η κυριαρχία της Κίνας στις εξαγωγές προκαλεί ανησυχία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ ωθεί τους αξιωματούχους της να εξετάσουν το ενδεχόμενο λήψης μέτρων για την προστασία των βιομηχανιών της. Σύμφωνα με τον Γενς Εσκελουντ, πρόεδρο του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Ε.Ε. στην Κίνα, το μερίδιο της Κίνας στις παγκόσμιες εξαγωγές εμπορευματοκιβωτίων έφτασε σχεδόν το 40% τους πρώτους επτά μήνες του έτους: «Πριν από πέντε χρόνια, για καθένα εμπορευματοκιβώτιο που εξήγε η Ευρώπη στην Κίνα, η Κίνα εξήγε 2,5 στην Ευρώπη. Αυτή η αναλογία είναι πλέον έξι εμπορευματοκιβώτια προς την Ευρώπη για καθένα που εξάγει η Ευρώπη στην Κίνα».

SUNDAY NIGHT MOVIE

MOVIES BEST HD

THE HOME OF MOVIES!

ΚΥΡΙΑΚΗ 27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 21:00

ABOVE SUSPICION / ΠΕΡΑΝ ΚΑΘΕ ΥΠΟΨΙΑΣ ΘΡΙΑΕΡ

Η Σούζαν θέλει απεγνωσμένα να ξεφύγει από τη μίζερη ζωή της. Όταν ένας πράκτορας του FBI τη χρησιμοποιεί ως πληροφοριοδότη σε μια υπόθεση, εκείνη τον βλέπει ως διέξοδο και δημιουργεί παράνομο δεσμό μαζί του. Καθώς, όμως, η σχέση τους εξελίσσεται, η κατάσταση γίνεται πολύ επικίνδυνη.

cytavision

Θέση: 49

cablenet

Θέση: 101

MOVIES HD

MESIMVRIA

www.mesimvria.com

AM

DR ARGYRIE MICHAELIDES

MEDICAL AESTHETIC CLINICS

THE SKINCLINIC

DR. ARGYRIE MICHAELIDES

Where skincare experience meets advanced technology and science

CO₂ LASER • PICO LASER • YAG • BOTOX • FILLERS • PRP • EXOSOME TREATMENT • LASER HAIR REMOVAL • TATTOO REMOVAL

• DERMATOLOGY •

Book Your Consultation

22871110

|

AM Medaesthetics

@am.medaesthetics

Οι συνταξιούχοι δαπανούν την κληρονομιά των παιδιών

Το νέο παγκόσμιο φαινόμενο «ski» που σηματοδοτεί μια αλλαγή νοοτροπίας

Για δεκαετίες υπήρχε ένα άγραφο κοινωνικό συμβόλαιο ανάμεσα στις γενιές. Οι γονείς εργάζονταν μια ζωή, στερούνταν απολαύσεις, αποταμίευαν και αγόραζαν ακίνητα για να τα κληροδοτήσουν στα παιδιά τους. Σήμερα όμως φαίνεται πως η νοοτροπία αυτή αλλάζει. Ολοένα και περισσότεροι συνταξιούχοι ξαναγράφουν τους κανόνες, επιλέγοντας να χαρούν οι ίδιοι τους καρπούς των κόπων τους. Η Σάρα Μούρχαους, πρώην διευθύντρια σχολείου από τη Βρετανία, απολαμβάνει τη σύνταξή της «για να ταξιδεύει και να περνάει καλά χωρίς δεύτερη σκέψη», επειδή όπως λέει, «σε μια ηλικία που οι απώλειες φίλων γίνονται συχνότερες, η απόλαυση της ζωής αποτελεί προτεραιότητα».

Η 64χρονη Σάρα και ο σύζυγός της, Τζεφ, επιλέγουν να ξοδεύουν τα χρήματά τους για να ζήσουν τη ζωή τους στο έπακρον την ώρα που άλλοι συννομήλικοί τους αποταμιεύουν για να αφήσουν περιουσία στην οικογένειά τους. Το ζευγάρι που ζει στο Γιορκσάιρ κάνει τέσσερα με πέντε ταξίδια τον χρόνο, ενώ πρόσφατα πούλησαν το παλιό τους συλλεκτικό Sunbeam Alpine, όχι για να εξοικονομήσουν χρήματα, αλλά για να αγοράσουν ένα πιο σύγχρονο, κάμπριο Mazda MX-5.

Η Σάρα και ο Τζεφ αποτελούν μέρος ενός παγκόσμιου φαινομένου που έχει ονομαστεί «ski» (από τα αρχικά των λέξεων «Spending Kid's Inheritance που σημαίνει «δαπανώντας την κληρονομιά των παιδιών») το οποίο αμφισβητεί την παραδοσιακή μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων από γενιά σε γενιά. Σύμφωνα με έρευνα της εταιρείας Standard Life, ένας στους επτά γονείς στο Ηνωμένο Βασίλειο (15%) δηλώνει πλέον ανοικτά ότι προτεραιότητά του για τα χρόνια της συνταξιοδότησης είναι η προσωπική του ευημερία και όχι η αποταμίευση για τους κληρονόμους. Την ίδια στιγμή στις ΗΠΑ, ο αριθμός των ανθρώπων που αναμένουν να κληρονομήσουν από τους γονείς τους μειώθηκε στο 20% πέρυσι, από 25% το 2024, σύμφωνα με μελέτη της εταιρείας χρηματοοικονομικών υπηρεσιών Northwestern Mutual.

Συχνά ταξίδια, ένα καινούργιο αμάξι, εγγραφές σε σεμινάρια, εξερεύνηση νέων τόπων ή μικρές καθημερινές πολυτέλειες παίρνουν τη θέση των κλειστών τραπεζικών λογαριασμών για τους συνταξιούχους. Στις ΗΠΑ, ο αριθμός των ανθρώπων που αναμένουν να κληρονομήσουν από τους γονείς τους μειώθηκε στο 20% πέρυσι, από 25% το 2024.

Ενας στους επτά γονείς στη Βρετανία δηλώνει ότι προτεραιότητά του για τα χρόνια της συνταξιοδότησης είναι η προσωπική του ευημερία και όχι η αποταμίευση για τους κληρονόμους.

Το φαινόμενο εκφράζει μια βαθιά αλλαγή νοοτροπίας. Επειτα από σαράντα χρόνια δουλειάς και υποχρεώσεων, άνθρωποι που μπαίνουν στην τρίτη ηλικία συνειδητοποιούν κάτι απλό: ο χρόνος λιγοστεύει. Συχνά ταξίδια, ένα καινούργιο αμάξι, εγγραφές σε σεμινάρια, εξερεύνηση νέων τόπων ή απλώς μικρές καθημερινές πολυτέλειες παίρνουν τη θέση των κλειστών τραπεζικών λογαριασμών.

Αυτή η μετατόπιση βέβαια δεν είναι τυχαία. Έχει να κάνει και με την αλλαγή του τρόπου που διαχειριζόμαστε πλέον τα οικονομικά μας. Οι εγγυημένες συ-

ντάξεις του παρελθόντος δίνουν σταδιακά τη θέση τους σε ιδιωτικά ταμεία και κεφάλαια που οι ίδιοι οι συνταξιούχοι μπορούν να αξιοποιήσουν όπως θέλουν. Παράλληλα, τα στοιχεία δείχνουν μια ενδιαφέρουσα εικόνα. Παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένα μέρος των ηλικιωμένων, πολλοί συνταξιούχοι βλέπουν τη σύνταξή τους ως ένα σταθερό εισόδημα που τους επιτρέπει να ζήσουν άνετα, την ώρα που οι νεότεροι παλεύουν με τα δικά τους καθημερινά έξοδα. Φυσικά, η εικόνα αυτή δεν αφορά το σύνολο της τρίτης ηλικίας, καθώς ένας στους έξι συνταξιούχους σε Βρετανία και ΗΠΑ (περίπου 15%-16%) εξακολουθεί να ζει σε συνθήκες φτώχειας. Ωστόσο, η τελευταία τριάντα χρόνια, το διαισθητικό εισόδημα των Βρετανών συνταξιούχων αυξήθηκε με ταχύτερους ρυθμούς από εκείνου του ενεργού πληθυσμού. Η διαφορά αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι η πλειονότητα των ηλικιωμένων στη Βρετανία (69%) και στις ΗΠΑ (56%) συμπληρώνει την κρατική σύνταξη με κάποιο ιδιωτικό πρόγραμμα.

Η 60χρονη Κάρεν Γκριν ζει τα τελευταία 11 χρόνια στη

νότια Γαλλία και ξοδεύει πάνω από 11.000 ευρώ τον χρόνο σε ταξίδια. Δηλώνει «ημι-συνταξιούχος», αφού συμπληρώνει την ιδιωτική της σύνταξη δουλεύοντας μερικώς ως σύμβουλος επιχειρήσεων και νοικιάζοντας ένα ακίνητο.

Όπως και η Σάρα, η Κάρεν δεν λαμβάνει ακόμη την κρατική σύνταξη του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία καταβάλλεται στα 67 και ανέρχεται σήμερα στα 14.630 ευρώ ετησίως, την ώρα που στις ΗΠΑ οι αντίστοιχες παροχές στην ίδια ηλικία φτάνουν έως και τα 43.460 ευρώ. Η άνεση αυτή δίνει το περιθώριο στους συνταξιούχους να ξαναγράψουν τους κανόνες. Ωστόσο, όπως επισημαίνει ο Μάθιου Λάβλες από τη Northwestern Mutual, οι γονείς οφείλουν να είναι ειλικρινείς με τα παιδιά τους, ώστε να μην υπολογίζουν σε μια κληρονομιά που ενδέχεται να μην υπάρξει ποτέ. Πίσω στο Γιορκσάιρ, η Σάρα σχεδιάζει την επόμενη εξόρμησή της, συνοψίζοντας τη νέα τάση: «Δούλεψα σκληρά μια ζωή. Αξίζω να χαρώ τον χρόνο μου και να κάνω πράγματα που με ευχαριστούν».

Εκκίνησαν ξανά οι ροές στον αγωγό East-West της Σαουδικής Αραβίας

Σε λειτουργία τέθηκε ξανά ο στρατηγικής σημασίας πετρελαιοαγωγός East-West της Σαουδικής Αραβίας, αποκαθιστώντας μία από τις σημαντικότερες εναλλακτικές οδούς μεταφοράς πετρελαίου εκτός των Στενών του Ορμούζ. Σύμφωνα με τρεις πηγές που επικαλείται το Reuters, οι ροές στον αγωγό έχουν ήδη ξεκινήσει, αν και παραμένουν σε περιορισμένα επίπεδα. Η εξέλιξη ανοίγει τον δρόμο για την επανέναρξη των εξαγωγών αργού από το λιμάνι Γιανμπού στην Ερυθρά Θάλασσα. Ο East-West είχε τεθεί εκτός λειτουργίας στις 13 Σεπτεμβρίου, έπειτα από επιθέσεις με drones που προκάλεσαν ζημιές στην υποδομή και οδήγησαν στην αναστολή των φορτώσεων στο Γιανμπού.

Η σημασία του αγωγού υπερβαίνει κατά πολύ τα σύνορα της Σαουδικής Αραβίας. Με μήκος περίπου 1.200 χιλιομέτρων, ο East-West συνδέει τις πετρελαιοπαραγωγούς περιοχές της ανατολικής Σαουδικής Αραβίας με τις εγκαταστάσεις στην Ερυθρά Θάλασσα. Πριν από τη διακοπή λειτουργίας του, μέσω του αγωγού μεταφέρονταν περίπου 4 έως 5 εκατ. βαρέλια πετρελαίου ημερησίως, ποσότητα που αντιστοιχεί περίπου στο 4%-5% της παγκόσμιας προσφοράς.

Η συγκεκριμένη διαδρομή επιτρέπει στο Ριάντ να μεταφέρει μεγάλες ποσότητες αργού προς

την Ερυθρά Θάλασσα χωρίς να χρειάζεται να περάσουν από τα Στενά του Ορμούζ, έναν από τους σημαντικότερους ενεργειακούς διαδρόμους παγκοσμίως.

Η δυνατότητα αυτή έχει αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη σημασία τις τελευταίες εβδομάδες, καθώς η ένταση στην περιοχή έχει αυξήσει τους κινδύνους για τη ναυσιπλοΐα και έχει ενισχύσει τις

Ανοίγει ο δρόμος για την επανέναρξη των εξαγωγών αργού πετρελαίου από το λιμάνι Γιανμπού στην Ερυθρά Θάλασσα.

ανησυχίες για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού.

Η επαναλειτουργία του αγωγού επιτρέπει, παράλληλα, στη Σαουδική Αραβία να αρχίσει εκ νέου τις φορτώσεις από το Γιανμπού, ένα από τα σημαντικότερα πετρελαιοκά λιμάνια της Ερυθράς Θάλασσας.

Το κρίσιμο στοιχείο είναι πλέον ο ρυθμός με τον οποίο θα αποκατασταθούν οι ροές. Η λειτουργία του αγωγού ξεκίνησε σε περιορισμένη κλίμακα και δεν είναι ακόμη σαφές πότε θα μπορέσει να επιστρέψει στα επίπεδα που καταγράφονταν πριν από την επίθεση.

Ακριβότερα τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα λόγω του «Made in Europe»

Κατά τουλάχιστον 2.000 ευρώ αναμένεται να επιβαρύνουν το κόστος ενός ηλεκτρικού αυτοκινήτου τα πρόσφατα μέτρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τους δασμούς στα κινεζικά οχήματα έως τις προτάσεις για απαιτήσεις τοπικών υλικών «Made in Europe» και μια πιο άπιαστος γόρευση των νέων κινητήρων εσωτερικής καύσης από το 2035.

Η απαίτηση να κατασκευάζονται οι απαραίτητες μπαταρίες στην Ε.Ε. θα αύξανε την τιμή τους από 50 σε 85 ευρώ ανά κιλοβατώρα, προσθέτοντας περίπου 2.100 ευρώ στην τιμή ενός ηλεκτρικού αυτοκινήτου, σημειώνει το Euronews.

Παράλληλα, μια απαίτηση για χάλυβα χαμηλών εκπομπών άνθρακα θα πρόσθετε επιπλέον 200 ευρώ, ενώ οι απλοποιημένοι κανόνες έγκρισης οχημάτων που προτείνει η Ε.Ε. θα εξοικονομούσαν στους κατασκευαστές μόλις 61 ευρώ ανά αυτοκίνητο.

Η Γαλλία αποτελεί ήδη μία πρώτη ένδειξη προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς το πρόγραμμα επιδοτήσεων για τους καταναλωτές της, το οποίο στην πράξη αποκλείει τους Κινέζους κατασκευαστές αυτοκινήτων, οδήγησε σε πτώση των πωλήσεων των μη επιλέξιμων ηλεκτρικών μοντέλων κατά 60% σε σχέση με τα επιλέξιμα αυτοκίνητα, ενώ ενδέχεται να έχει επιβραδύνει συνολικά την υιοθέτηση των ηλεκτρικών αυτοκινήτων στη χώρα.

Παράλληλα, καθοριστικός παράγοντας για την πορεία της αγοράς ηλεκτροκίνησης είναι ένα συγκεκριμένο «κενό» στους δασμούς έως και 35,3% της Ε.Ε. για τα κινεζικά ηλεκτρικά οχήματα, οι οποίοι επιβλήθηκαν τον Οκτώβριο του 2024.

Συγκεκριμένα, οι εν λόγω δασμοί αφορούν τα πλήρως ηλεκτρικά αυτοκίνητα, αλλά όχι τα υβριδικά plug-in.

Κατά συνέπεια, οι εισαγωγές των πρώτων έχουν εκτοξευθεί υπερδιπλάσιες των εισαγωγών υβριδικών οχημάτων, οι οποίες αντιστοίχως αντιστοιχούν με τον ακριβώς αντίθετο τρόπο και έχουν αυξηθεί κατακόρυφα. Σημειώνεται

Τα ηλεκτρικά οχήματα κινεζικής κατασκευής ξεπέρασαν φέτος το 20% των πωλήσεων ηλεκτρικών οχημάτων στην Ε.Ε., ενώ η παραγωγή αυτοκινήτων στην Ένωση έχει μειωθεί κατά περίπου 2,6 εκατ. μονάδες από το 2019 ή 19%.

Οι νέοι κανόνες μπορεί να αυξήσουν τις τιμές τους κατά τουλάχιστον 2.000 ευρώ.

πως τα ηλεκτρικά οχήματα κινεζικής κατασκευής ξεπέρασαν το 20% των πωλήσεων ηλεκτρικών οχημάτων στην Ε.Ε. φέτος. Η παραγωγή αυτοκινήτων στην Ε.Ε. έχει μειωθεί κατά περίπου 2,6 εκατ. μονάδες από το 2019 ή 19%, ενώ οι Ευρωπαίοι αγόρασαν 2,2 εκατ. λιγότερα καινούργια αυτοκίνητα πέρυσι σε σύγκριση με το 2019. Βέβαια, ο τομέας εξακολουθεί να απασχολεί 14 εκατ. άτομα, αποτελώντας το 6% του συνόλου των θέσεων εργασίας στην Ε.Ε.

Υπό πίεση η αγορά της μόδας πολυτελείας

Στις νέες συλλογές που παρουσιάζουν στο Μιλάνο και στο Παρίσι στηρίζουν τις ελπίδες τους για τόνωση της ζήτησης οι μεγάλοι οίκοι πολυτελείας, ενώ η επιβράδυνση του κλάδου δείχνει να επιδεινώνεται. Ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή και οι πληθωριστικές πιέσεις που προκαλεί περιορίζουν τα περιθώρια δαπανών των καταναλωτών, σε μια αγορά όπου το ενδιαφέρον για τις πολυτέλειες τσάντες είχε ήδη αρχίσει να υποχωρεί. Η ανησυχία αποτυπώνεται και στο χρηματιστήριο. Όπως σημειώνει το Reuters, η μετοχή της Kering, στην οποία ανήκει η Gucci, έχει χάσει όλα τα κέρδη που κατέγραψε μετά την ανάληψη της διοίκησης από τον Λούκα ντε Μέο πριν από ένα χρόνο. Η μετοχή της LVMH, του μεγαλύτερου ομίλου ειδών πολυτελείας, καταγράφει απώλειες 37% από τις αρχές του 2026. «Πιστεύω ότι η φετινή και η επόμενη χρονιά θα είναι πιθανότατα μια περίοδος αναμονής, μέχρι η αγορά να σταθεροποιηθεί και να γίνει ξανά πιο προβλέψιμη», δήλωσε την Παρασκευή σε δημοσιογράφους στο Μιλάνο ο πρόεδρος της Tod's, Ντιέγκο ντέλα Βάλε.

Οι οίκοι καλούνται πλέον να προσελκύσουν αγοραστές με νέα σχέδια και να αποδείξουν ότι οι επενδύσεις στις επιδείξεις μόδας αποδίδουν. Σύμφωνα με ειδικούς του κλάδου που επικαλείται το

Η Prada άνοιξε χθες την Εβδομάδα Μόδας του Μιλάνου. Σύμφωνα με ειδικούς του κλάδου, το κόστος μιας τέτοιας διοργάνωσης μπορεί να φθάσει στα 10 εκατ. ευρώ.

Στις πασαρέλες στηρίζουν τις ελπίδες τους οι μεγάλοι οίκοι για τόνωση της ζήτησης, ενώ η επιβράδυνση του κλάδου επιδεινώνεται.

Reuters, το κόστος μιας τέτοιας διοργάνωσης μπορεί να φθάσει στα 10 εκατ. ευρώ. Την ίδια ώρα, μελέτες της Bain και άλλων συμβουλευτικών εταιρειών δείχνουν

ότι οι καταναλωτές της μεσαίας τάξης περιορίζουν τις δαπάνες τους για προϊόντα πολυτελείας. Ο ανταγωνισμός για τους πιο εύπορους πελάτες εντείνεται, με τις εταιρείες να αυξάνουν τις επενδύσεις σε καταστήματα, υπηρεσίες και αποκλειστικές εμπειρίες, ακόμη και όταν οι πωλήσεις τους υποχωρούν. «Υπάρχει έντονη πίεση μεταξύ των εταιρειών: λιγότερες από τις μισές αναπτύσσονται, ενώ οι υπόλοιπες χάνουν έδαφος», αναφέρει στο Reuters ο Φεντερίκο Μπατσάνι, εταίρος της Deloitte Advisory.

Η Prada, η οποία άνοιξε χθες την Εβδομάδα Μόδας του Μιλάνου,

ανακαίνισε πρόσφατα το κεντρικό κατάστημά της στην πόλη, δημιουργώντας ιδιωτικούς χώρους για τους πελάτες που δαπανούν τα περισσότερα. Οι μεγάλες ανατιμήσεις έχουν κάνει ακόμη και τους πλουσιότερους πελάτες πιο απαιτητικούς ως προς τη σχέση ποιότητας και τιμής, επισημαίνει ο Ντέιβιντ Γουάτς, σύμβουλος επιχειρήσεων πολυτελείας με έδρα το Λονδίνο.

Οι όμιλοι, ωστόσο, δυσκολεύονται να υποχωρήσουν. «Δεν θέλουν να μειώσουν τις τιμές, γιατί αυτό σημαίνει ότι λένε “σας χρεώσαμε υπερβολικά” και χάνουν περιθώριο κέρδους. Δεν θέλουν όμως ούτε να μειώσουν την παραγωγή, γιατί αυτό θα πλήξει τα έσοδα», εξηγεί. Αυτή την εβδομάδα, οι Gucci, Dolce & Gabbana και Giorgio Armani παρουσιάζουν τις νέες συλλογές τους στο Μιλάνο. Στο Παρίσι, όπου η Εβδομάδα Μόδας αρχίζει στις 28 Σεπτεμβρίου, από τις επιδείξεις που αναμένεται να συγκεντρώσουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον είναι εκείνες των Dior και Louis Vuitton, των βασικών οίκων της LVMH. Η Chanel θα παρουσιάσει τη συλλογή της για την άνοιξη και το καλοκαίρι του 2027 στις 5 Οκτωβρίου. Ο οίκος έχει ξεπεράσει σε επιδόσεις ανταγωνιστές του χάρη στην επιτυχία των νέων σχεδίων του δημιουργικού διευθυντή Ματιέ Μπλαζί.

Εκρηκτική άνοδος των ναύλων στα τάνκερ

Παρακάμψεις, αναμονές και ασφάλιστρα ανεβάζουν το κόστος μεταφοράς Brent

Η **πολεμική** σύγκρουση στο Ιράν ανατρέπει πλήρως τις ισορροπίες στις θαλάσσιες μεταφορές, προκαλώντας παρατεταμένη νευρικότητα στις διεθνείς αγορές ενέργειας. Για πρώτη φορά στην ιστορία της ναυσιπλοΐας, το ημερήσιο κόστος ενοικίασης ενός υπερ-δεξαμενόπλοιου μεταφοράς αργού πετρελαίου (VLCC) ξεπέρασε το αστρονομικό ποσό του 1,2 εκατομμυρίου δολαρίων στις διαδρομές που συνδέουν τη Μέση Ανατολή με την Ασία. Ο πόλεμος έχει προκαλέσει σοβαρή έλλειψη στα μεγαλύτερα δεξαμενόπλοια του κόσμου, καθώς υποχρεώνονται να επανασχεδιάσουν τις διαδρομές τους και να διανύσουν πολύ μεγαλύτερες αποστάσεις για να αποφύγουν τις επικίνδυνες ζώνες, με αποτέλεσμα να παραμένουν στη θάλασσα για πολύ περισσότερο χρόνο και να περιορίζεται δραματικά η διαθεσιμότητά τους στην αγορά.

Σύμφωνα με τη ναυλομεσιτική εταιρεία Braemar, οι τιμές ναύλωσης στη βασική διαδρομή Μέσης Ανατολής - Κίνας έχουν υπερδιπλασιαστεί από το τέλος Αυγούστου, ενώ αντίστοιχες αυ-

ξήσεις καταγράφονται και σε άλλες περιοχές, με το κόστος μεταφοράς από τη Βραζιλία προς την Κίνα λόγω χάρη να έχει εκτο-

Το ημερήσιο κόστος ενοικίασης ενός υπερ-δεξαμενόπλοιου μεταφοράς πετρελαίου ξεπέρασε το 1,2 εκατ. δολ. στις διαδρομές που συνδέουν τη Μέση Ανατολή με την Ασία.

ξηθεί κατά ένα τρίτο μόλις την περασμένη εβδομάδα. Κατά το μεγαλύτερο μέρος του περασμένου έτους, οι ναύλοι για τα δεξαμενόπλοια κατηγορίας VLCC κυμαίνονταν μεταξύ 20.000 και 50.000 δολαρίων την ημέρα. Ακόμη και πριν ξεσπάσει η σύρραξη, ωστόσο, η έλλειψη διαθέσιμων πλοίων είχε ήδη εκτινάξει το κόστος για τα φορτία από τον Περσικό Κόλπο στο ιστορικό υψηλό των 120.000 δολαρίων

Σύμφωνα με τη ναυλομεσιτική εταιρεία Braemar, οι τιμές ναύλωσης στη βασική διαδρομή Μέσης Ανατολής - Κίνας έχουν υπερδιπλασιαστεί από το τέλος Αυγούστου. Οι ναύλοι αντιπροσωπεύουν πλέον το 20% έως 40% του συνολικού κόστους παράδοσης του αργού.

την ημέρα, σύμφωνα με το Baltic Exchange, το οποίο αξιολογεί τις τιμές της ναυτιλίας. Η κατακόρυφη αύξηση του κόστους μεταφοράς πετρελαίου έχει αναγκάσει ορισμένα διυλιστήρια να περιορίσουν την παραγωγή τους καθώς υποχωρεί η κερδοφορία τους, την ίδια στιγμή που οι τιμές των επεξεργασμένων καυσίμων καταγράφουν ρεκόρ. Οι τιμές του πετρελαίου κίνησης στη Σιγκαπούρη βρίσκονται γύρω στα 180 δολάρια το βαρέλι, ενώ τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη ξεπερνούν κατά πολύ τα 200 δολάρια το βαρέλι.

Η γεωπολιτική αβεβαιότητα υποχρεώνει τα διυλιστήρια να αναζητήσουν αργό πετρέλαιο από πιο απομακρυσμένες περιοχές, δεσμεύοντας τα πλοία για ακόμη μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα. Όπως επισημαίνει ο Μάρτιν Ρατς, αναλυτής της Morgan Stanley, τα ινδικά διυλιστήρια στρέφονται πλέον σε

αγορές από τη Βραζιλία, τη Γουιάνα, τη Δυτική Αφρική και τη Βόρεια Θάλασσα, διαδρομές που απαιτούν από 30 έως 40 ημέρες πλεύσης. Στα Στενά του Ορμούζ η διακίνηση πετρελαίου πραγματοποιείται από περίπου 60 πλοία που εκτελούν σύντομα δρομολόγια, μεταφέροντας στη συνέχεια τα φορτία σε άλλα πλοία στον Κόλπο του Ομάν. Αυτή η πρακτική μεταφοράς από πλοίο σε πλοίο προκαλεί επίσης σοβαρές καθυστερήσεις, με τους αναλυτές να αναφέρουν ότι περίπου το 15% του παγκόσμιου στόλου δεξαμενόπλοιων βρίσκεται ακινητοποιημένο στα ανοικτά του Ομάν, παραμένοντας αδρανές έως και δέκα ημέρες εν αναμονή φορτίου.

Εκτός από τους υπέρογκους ναύλους, τα δεξαμενόπλοια που ταξιδεύουν στη Μέση Ανατολή αντιμετωπίζουν τεράστιο κόστος ασφαλείας κινδύνου, το οποίο σε ορισμένες περιπτώσεις ανέρχε-

ται στο 10% της συνολικής αξίας του πλοίου, τη στιγμή που σε περιοχές με χαμηλότερο δείκτη επικινδυνότητας διαμορφώνεται συνήθως στο 3% ή και χαμηλότερα. Σε αυτό το περιβάλλον, η ναυτιλία μετατρέπεται πλέον σε καθοριστικό παράγοντα διαμόρφωσης των τιμών, όπως υπογραμμίζει ο Τομ Ριντ, αναλυτής της Argus Media, καθώς τα τέλη μεταφοράς αντιπροσωπεύουν το ένα πέμπτο του κόστους παράδοσης αργού πετρελαίου στα διυλιστήρια.

Αυτή η επιβάρυνση συμπιέζει τα περιθώρια κέρδους των διυλιστηρίων, αναγκάζοντας ορισμένα από αυτά να μειώσουν την παραγωγή τους, παρά το γεγονός ότι οι τιμές των διυλισμένων καυσίμων κινούνται σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, με το πετρέλαιο κίνησης στη Σιγκαπούρη να διαμορφώνεται στα 180 δολάρια το βαρέλι και να ξεπερνά τα 200 δολάρια τόσο στις ΗΠΑ όσο και

στην Ευρώπη. Ανάμεσα στις μονάδες που περιορίζουν την παραγωγή τους συγκαταλέγονται ορισμένα από τα μεγαλύτερα ανεξάρτητα διυλιστήρια της Κίνας. Ειδικότερα, η Hengli Petrochemical περιέκοψε την παραγωγή στο τεράστιο διυλιστήριο Νταλιάν, δυναμικότητας 400.000 βαρελιών την ημέρα, στο 80% από τη σχεδόν πλήρη δυναμικότητα που διατηρούσε προηγουμένως, ενώ αντίστοιχες μειώσεις αναμένονταν και από τις εταιρείες Rongsheng και Shenghong. Όπως συνοψίζει η Μέρι Μέλτον, αναλύτρια στην Braemar, το κόστος μεταφοράς αργού πετρελαίου φτάνει σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, οπότε δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι επηρεάζει άμεσα τα περιθώρια διύλισης, καθώς οι ναύλοι αντιπροσωπεύουν πλέον το 20% έως 40% του συνολικού κόστους παράδοσης του αργού.

Θέατρο Ριάλτο

2

ΠΑΡ 20:30 (35')
Slamming - Ξένια Κογγυλάκη
Open House Festival
Στέγη Χορού Λεμεσού

Η Ξένια Κογγυλάκη συνεχίζει την έρευνά της πάνω στις χορογραφικές δυναμικές του συναυλιακού πλήθους. Η ίδια και δύο ακόμη περφόρμερ μεταφέρουν στη σκηνή πρακτικές του mosh pit, δημιουργώντας έναν τελετουργικό χορό που κινείται ανάμεσα στην οργή και την τρυφερότητα, τη βία και την εμπιστοσύνη, τον πόνο και την ευχαρίστηση. Το *Slamming* αναζητά τη συλλογική ενέργεια και τους άγραφους κανόνες αλληλεγγύης που κρύβονται πίσω από τη φαινομενική επιθετικότητα του πλήθους, εξερευνώντας τη συλλογική κίνηση ως τόπο εμπειρίας και πρακτική αντίστασης. Σύλληψη, Χορογραφία: Ξένια Κογγυλάκη. Συνδημιουργία, Ερμηνεία: Ειρήνη Γεωργίου, Ξένια Κογγυλάκη, Noumissa Sidibé. Ανάθεση & Παραγωγή: Στέγη Ιδρύματος Ωνάση. Με την υποστήριξη: Onassis Stegi Touring Program & Aerowaves dance across Europe. **€12 / 10**

10 - 16

ΣΑΒ - ΠΑΡ 20:00
16^ο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών
Μικρού Μήκους Κύπρου (18+)

Το ISFFC, με δεκάδες ταινίες μικρού μήκους από Κύπριους και ξένους δημιουργούς, επιστρέφει στην οθόνη του Θεάτρου Ριάλτο υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση της Καίτης Παπαδήμα και του Διομήδη Κουφτερού με ένα πολυδιάστατο διαγωνιστικό πρόγραμμα ταινιών μυθοπλασίας, animation, πειραματικού κινηματογράφου και ντοκιμαντέρ που αναδεικνύει τον δυναμισμό της τοπικής και διεθνούς κινηματογραφικής κοινότητας. Το πρόγραμμα εμπλουτίζεται και φέτος με δωρεάν παράλληλες δράσεις και ειδικές προβολές, που περιλαμβάνουν και παιδικό πρόγραμμα, ενώ το διεθνές εκπαιδευτικό εργαστήρι What's the Story? Cyprus (12-16/10), σε συνεργασία με το Talents Generator Factory, προσφέρει καθοδήγηση σε επιλεγμένους σκηνοθέτες και σεναριογράφους από την Κύπρο και την ευρύτερη περιοχή της Αν. Μεσογείου. Στη φετινή διοργάνωση εντάσσεται για πρώτη φορά το TalentBridge Cyprus 2026 (11-12/10), μια νέα διήμερη δράση επαγγελματικής ανάπτυξης για ανερχόμενους δημιουργούς ταινιών μικρού μήκους, η οποία πραγματοποιείται σε συνεργασία με την T-Port. Διοργάνωση: Υφυπουργείο Πολιτισμού (Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού) και Θέατρο Ριάλτο. Με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους. **€5** (Κάρτα διαρκείας: **€25**)

19

ΔΕΥ 20:30 (70')
Brandy Sour - Κωσταντία Σωτηρίου
Θέατρο Αντίλογος

Το Θέατρο Αντίλογος παρουσιάζει τη θεατρική μεταφορά του βραβευμένου μυθιστορήματος της Κωσταντίας Σωτηρίου, *Brandy Sour*. Στην παράσταση ζωντανεύουν ιστορίες από το άλλοτε λαμπερό, μα σήμερα εγκαταλειμμένο Ledra Palace. Η παράσταση φέρνει κοντά Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους ηθοποιούς και κοινό, γεφυρώνοντας το παρόν και το παρελθόν. Μέσα από την κοινή αφήγηση, σε ένα δίγλωσσο περιβάλλον, ζωντανεύουν ιστορίες ανθρώπων που έζησαν τη δόξα, την πτώση και τον διχασμό. Σκηνοθεσία: Νεοκλής Νεοκλέους. Επί σκηνής: Ηλιάνα Κάκκουρα, Şerife Mersinli, Ανδριανή Νεοκλέους, İzol Seylani, Φώτης Φωτίου, Χριστίνα Χριστόφια και ο μουσικός Σάββας Χρυσοστόμου (Σαής). Υπότιτλοι στην ελληνική και τουρκική. **€15 / 12**

21

TET 20:30 (105')
Το Γάλα - Βασίλης Κατσικονούρης
Θέατρο Λέξη

Το συγκλονιστικό θεατρικό έργο του Βασίλη Κατσικονούρη, ανεβαίνει από το Θέατρο Λέξη σε σκηνοθεσία Μαρίας Βρόντη και παραγωγή Γιώργου Τσιάκκα. Μια δυνατή ιστορία που εξερευνά τα όρια της αγάπης και της θυσίας, αγγίζοντας τις πιο ευαίσθητες χορδές της ανθρωπίνης ύπαρξης. Με τις καθηλωτικές ερμηνείες της Χριστίνας Παυλίδου, του Αντρέα Παπαμιχαλόπουλου, του Βασίλη Χαράλαμπος και της Σταυριάνας Καδή. **€25 / 22 / 18**

Οκτώβριος 2026

25

ΚΥΡ 20:30 (105')
Με μια αγκαλιά τραγούδια
Πολιτιστικός Όμιλος Εστία
Έλενα Σολέα

Η φετινή συναυλία του Πολιτιστικού Ομίλου ΕΣΤΙΑ είναι ένα αφιέρωμα στον μεγάλο συνθέτη Αντώνη Βαρδή. Στη συναυλία θα λάβουν μέρος η Γυναικεία Χορωδία των Ονειρών, η Παιδική Χορωδία των Ονειρών, και η σολίστ και μαέστρος Ελένα Σολέα, πλαισιωμένοι από δεκαμελή ορχήστρα υπό τη διεύθυνση του Ξένιου Παπασοφρωνίου. Θα ακουστούν τραγούδια του συνθέτη που τραγούδησαν μεγάλοι Έλληνες ερμηνευτές όπως «Με μια αγκαλιά τραγούδια», «Σχήμα λόγου», «Πού να εξηγώ», «Ροκ μπαλάντα», «Φεύγω», «Μου 'χεις κάνει τη ζωή μου κόλαση», «Η νύχτα δύο κομμάτια», «Ετσι ξαφνικά», «Δεν θα με ξεχάσεις», κ.ά. Η συναυλία πραγματοποιείται για τη στήριξη και προώθηση του Κυπριακού Ιδρύματος Έρευνας Μυελώματος Κ.Ι.Ε.Μ. **€20 / 18**

29

ΠΕΜ 20:30 (135')
Εμπνέοντας Γενιές

Μια εμπνευσμένη συναυλία που φέρνει κοντά εξαιρετικούς νέους σολίστ και διακεκριμένους καταξιωμένους καλλιτέχνες, μεταξύ των οποίων οι Βικτώρια και Ελένη Μαυρομουστάκη, Ντομίνικα Ρόζιεκ, Εβελύν Μπερεζόβσκυ και Ναταλία Λομέικο. Διοργανώνει η Μουσική Σχολή Νόβια Μαυρομουστάκη, σε συνεργασία με τη Μουσική Ακαδημία Ραχμάνινοφ και το Ινστιτούτο Εγχορδών Rosiek-Nguyen. **Είσοδος Ελεύθερη.**

77777745
rialto.com.cy

Θεσμικός Χορηγός Επικοινωνίας
Official Communications Partner

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

ΟΛΟ και πιο δύσκολη εξελίσσεται η διαδικασία της πώλησης μιας ενεργειακά αναβαθμισμένης κατοικίας, ή και μιας νέας κατασκευής με «πράσινα» χαρακτηριστικά, απαιτώντας σημαντικά περισσότερο χρόνο για να βρεθεί αγοραστής. Με βάση σχετική έρευνα της ReDataset, του ομίλου RCG, σε πανελλαδικό επίπεδο, οι κατοικίες υψηλής ενεργειακής απόδοσης (A+) μένουν στην αγορά κατά μέσον όρο 158 ημέρες έως ότου πωληθούν ή αποσυρθούν, έναντι 126 ημερών που απαιτούνται για τις κατοικίες που υπάγονται στις χαμηλότερες κατηγορίες του ενεργειακού πιστοποιητικού.

Ο ρόλος της περιοχής

Ανάλογα με την περιοχή ωστόσο, για να πουληθεί μια «πράσινη» κατοικία μπορεί να χρειαστούν ακόμα και 48 περισσότερες ημέρες, ή 42,1% σε σχέση με ένα ακίνητο χαμηλής ενεργειακής κλάσης στο ίδιο σημείο. Αυτό, π.χ., ισχύει στα νότια προάστια, όπου παρά την υψηλή ζήτηση φαίνεται πως οι τιμές βρίσκονται πλέον σε τέτοιο ύψος, που έχει λιγοστεύει η «δεξαμενή» των υποψήφιων αγοραστών, ειδικά όταν πρόκειται για ένα

Κατά μέσον όρο μένουν στις αγογελίες για 158 ημέρες μέχρι να πωληθούν ή να αποσυρθούν, έναντι 126 ημερών για σπίτια χαμηλότερης ενεργειακής κλάσης.

«πράσινο», ή νεόδμητο ακίνητο, του οποίου την πρόσθετη υπεραξία προσπαθεί να κεφαλαιοποιήσει ο ιδιοκτήτης ή ο κατασκευαστής του. Αντί δηλαδή η χαμηλή ενεργειακή κατανάλωση και οι μελλοντικές υπεραξίες από ένα τέτοιο ακίνητο να μετατρέπονται σε μεγαλύτερη ευκολία πώλησης, ισχύει το αντίθετο, καθώς τα «πράσινα» σπίτια των νοτιών προαστίων χρειάζονται, με βάση την έρευνα της ReDataset, 162 ημέρες για να βρουν αγοραστή, ενώ τα αντίστοιχα της Ζ' (χαμηλότερη) ενεργειακής κλάσης αποσύρονται από τις σελίδες των αγγελιών σε 114 ημέρες.

Σύμφωνα με πηγές της αγοράς, αυτό οφείλεται κυρίως στην πολύ

μεγάλη απόκλιση της τιμής ανάμεσα στις δύο κατηγορίες, τέτοια που να μην είναι εύκολο να δικαιολογηθεί απλώς και μόνο λόγω π.χ. της ύπαρξης φωτοβολταϊκών, ή αντίστροφης θερμότητας. Σε σχετική ανάλυση που είχε πραγματοποιήσει νωρίτερα εντός του έτους ο Spitogatos.gr (με βάση τις τιμές πώλησης του 2025), είχε σημειώσει ότι στα νότια προάστια τα σπίτια των ανώτερων ενεργειακών κατηγοριών ζητούνταν σε τιμές 98,5% υψη-

λότερες, ή 4.925 ευρώ/τ.μ., έναντι 2.667 ευρώ/τ.μ. Πρόκειται για μια σημαντική υπεραξία που ασφαλώς οφείλεται και στην ενσωμάτωση και νεόδμητων διαμερισμάτων στο δείγμα των αγγελιών. Ωστόσο είναι εμφανές και από τα στοιχεία της ReDataset ότι το σημαντικά υψηλότερο κόστος λειτουργεί αποτρεπτικά για όλο και περισσότερους αγοραστές, οι οποίοι προτιμούν πιο προσιτά ακίνητα, μεγαλύτερης ηλικίας, που να μπορούν να

αναβαθμίσουν οι ίδιοι σε μεταγενέστερο χρόνο.

Ανάλογη είναι η εικόνα και σε άλλες περιοχές, όπως για παράδειγμα στα βόρεια προάστια, όπου οι κατοικίες υψηλής ενεργειακής απόδοσης απαιτούν 39,5% περισσότερες ημέρες για να πουληθούν, με τις τιμές τους να είναι 60,7% υψηλότερες σε σχέση με τα ακίνητα της χαμηλότερης ενεργειακής κλάσης (4.286 ευρώ/τ.μ., έναντι 2.667 ευρώ/τ.μ.).

Στο κέντρο της Αθήνας, η απόκλιση των τιμών είναι 84,3% και διαμορφώνεται σε 3.529 ευρώ/τ.μ., έναντι 1.915 ευρώ/τ.μ., με αποτέλεσμα τα ακριβά «πράσινα» διαμερίσματα να απαιτούν 159 ημέρες για να βρουν τον επόμενο ιδιοκτήτη τους, έναντι 117 ημερών στα πιο προσιτά και μη αναβαθμισμένα ενεργειακά ακίνητα.

Τη μικρότερη απόκλιση εμφανίζουν τα δυτικά προάστια, με μόλις 13,8% διαφορά χρόνου μεταξύ των δύο κατηγοριών, ωστόσο η εικόνα αυτή ενδεχομένως να οφείλεται και στις πολύ λίγες διαθέσιμες «πράσινες» κατοικίες, με δεδομένο ότι και στην περίπτωση αυτή, η απόκλιση των τιμών είναι πολύ υψηλή και διαμορφώνεται σε 97,8%, ή 3.133 ευρώ/τ.μ., έναντι 1.584 ευρώ/τ.μ.

Κριτήριο η τιμή

Ενώ λοιπόν θα περίμενε κανείς ότι οι «πράσινες» κατοικίες θα είναι και πιο «ευπώλητες», λόγω της ποιότητας και των χαρακτηριστικών τους, φαίνεται πως αυτό δεν ισχύει, καθώς το αγοραστικό κοινό στρέφεται όλο και περισσότερο σε πιο προσιτές επιλογές, ακόμα κι αν πρόκειται για σαφώς πιο ενεργοβόρα ακίνητα.

Στα νότια προάστια τα σπίτια των ανώτερων ενεργειακών κατηγοριών ζητούνταν σε τιμές 98,5% υψηλότερες, ή 4.925 ευρώ/τ.μ.

Το στοιχείο αυτό κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό, σε μια περίοδο κατά την οποία διατίθενται σημαντικά κεφάλαια για ενεργειακές αναβαθμίσεις και είναι πιθανό πολλοί να θελήσουν να αξιοποιήσουν τα κεφάλαια αυτά, προκειμένου να κεφαλαιοποιήσουν μελλοντικές υπεραξίες. Ακόμα και χωρίς επιδοτήσεις, δεν είναι λίγοι εκείνοι που επένδυσαν σε μια ενεργειακή αναβάθμιση, με στόχο κάποια στιγμή στο μέλλον να αποκομίσουν σημαντικά κέρδη λόγω της μεγαλύτερης αξίας που θα έχει το ακίνητο. Ωστόσο, καθώς οι τιμές είναι υψηλές, δεν είναι και τόσο εύκολο οι αγγελίες αυτές να μετουσιωθούν σε πραγματικές αγοραπωλησίες.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Λιγότερα τετραγωνικά, περισσότερη στρατηγική

Από όπου και να κοιτάξουμε την Κύπρο σήμερα, από ψηλά ή από μέσα στους δρόμους, μοιάζει με απέραντο εργοτάξιο. Πύργοι ξεφυτρώνουν, γερανοί δουλεύουν ασταμάτητα και πολυκατοικίες φυτρώνουν σαν μανιτάρια σε κάθε γειτονιά της Λευκωσίας, της Λεμεσού, της Λάρνακας και της Πάφου. Ταυτόχρονα, τα στατιστικά στοιχεία των πωλητηρίων εγγράφων στο Κτηματολόγιο, κατά κανόνα, συνεχίζουν να καταγράφουν εντυπωσιακά νούμερα, συχνά σπάζοντας το ένα ρεκόρ μετά το άλλο. Εδώ ακριβώς γεννιέται το μεγάλο παράδοξο που συχνά αγνοούμε στη δημόσια συζήτηση. Από τη μια, ακούμε καθημερινά για τη στεγαστική κρίση, την ακρίβεια και τα ασφυκτικά ενοίκια. Από την άλλη, η οικοδομική βιομηχανία καλπάζει και ο κόσμος συνεχίζει να αγοράζει. Πώς γίνεται, ενώ όλοι λένε ότι τα λεφτά δεν φτάνουν, η αγορά να βράζει;

Η εύκολη απάντηση είναι να τα ριζούμε στους ξένους αγοραστές. Δεν λέω, οι ξένοι αγοραστές σίγουρα υπερακοντίζουν το πρόβλημα της ακρίβειας στη στεγασση, και άλλωστε το αναλύσαμε πολλές φορές αυτό. Από την άλλη, υπάρχει και η εγχώρια ζήτηση.

Όμως η απάντηση δεν βρίσκεται στο ότι ξαφνικά γίνανε όλοι εκατομμυριούχοι, ούτε στο ότι τα σπίτια έγιναν φθηνότερα. Η αλήθεια είναι πολύ πιο

σύνθετη και αποκαλύπτει μια ριζική αλλαγή στη νοοτροπία του μέσου Κύπριου. Ο Κύπριος αγοραστής δεν εξαφανίστηκε, απλώς άλλαξε εντελώς παιχνίδι.

Πριν από είκοσι χρόνια, το στεγαστικό πρότυπο στον τόπο μας ήταν ξεκάθαρο και σχεδόν αδιαπραγμάτευτο: έπρεπε να χτίσεις ή να αγοράσεις ένα μεγάλο σπίτι, ιδανικά διώροφο, σε άνετο οικοπέδο, μπόλικά τετραγωνικά και λούσα. Ήταν κάπως δευτερεύον αν τα δωμάτια συχνά θα έμεναν άδεια. Ήταν ζήτημα κοινωνικού στάτους, ένας δείκτης επιβεβαίωσης ότι «τα κατάφερες». Σήμερα, αυτή η αντίληψη φαίνεται να έχει καταρρεύσει. Και έχει καταρρεύσει όχι μόνο επειδή τα λεφτά δεν φτάνουν για τα τριάντα χρόνια δανεισμού μιας ολόκληρης έπαυλης, αλλά κυρίως επειδή η νέα γενιά αγοραστών σκέφτεται πιο ψυχρά, ενδεχομένως πιο ορθολογικά και –αρκετές φορές– πιο πονηρά.

Ο σύγχρονος Κύπριος αγοραστής συνειδητοποιήσε κάτι βασικό: τα πολλά τετραγωνικά για ιδιοκατοίκηση είναι ένα περιουσιακό στοιχείο «νεκρό». Στραγγαλίζουν τον μνηναιο προϋπολογισμό σου σε δόσεις, τόκους, συντηρήσεις, ρεύμα, νερό, ενδεχομένως και κοινόχρηστα, χωρίς να σου επιστρέφουν πίσω ούτε ευρώ, πέραν της ικανοποίησης του εγωισμού σου. Αν παρατηρήσουμε τι αγοράζεται

Πύργοι ξεφυτρώνουν, γερανοί δουλεύουν ασταμάτητα και πολυκατοικίες φυτρώνουν σαν μανιτάρια σε κάθε γειτονιά της Λευκωσίας, της Λεμεσού, της Λάρνακας και της Πάφου.

μαζικά από ντόπιους στις νέες πολυκατοικίες των πόλεων, θα δούμε μια καθαρή μετατόπιση: μικρότερα διαμερίσματα ενός ή δύο υπνοδωματίων ή ακόμη και άνετα των τριών υπνοδωματίων που σε κόστος όμως στοιχίζουν πολύ λιγότερα από μια έπαυλη.

Εδώ ακριβώς βρίσκεται το «κλειδί» του παράδοξου που αναφερθήκαμε στην αρχή. Το γεγονός ότι κάποιος αγοράζει

ένα μικρότερο ακίνητο δεν σημαίνει απαραίτητα ότι δεν είχε τα χρήματα για κάτι μεγαλύτερο. Πολύ συχνά, είναι μια συνειδητή επιλογή. Ο αγοραστής προτιμά να περιοριστεί σε ένα πιο λειτουργικό, πιο διαχειρίσιμο νεόδμητο διαμέρισμα υψηλής ενεργειακής απόδοσης για να μένει ο ίδιος, απελευθερώνοντας παράλληλα ρευστότητα. Και τι κάνει τα υπόλοιπα χρή-

ματα; Εδώ είναι που η κυπριακή κουλτούρα θα έλεγα, συναντά την σύγχρονη πραγματικότητα των επενδύσεων. Με τις αποδόσεις στις τράπεζες να είναι μηδενικές και τον πληθωρισμό να ροκανίζει την αξία των χρημάτων, το ακίνητο παραμένει το «ιερό δισκοπότηρο» της ασφάλειας. Όποιος έχει καταφέρει να μαζέψει ένα κομπόδεμα –είτε μόνος του, είτε με οικογενειακή βοήθεια, είτε αξιοποιώντας κάποιο οικογενειακό οικόπεδο– δεν ψάχνει πια το μεγάλο σπίτι της ζωής του, αλλά ψάχνει το δεύτερο ακίνητο.

Βλέπουμε όλο και περισσότερους «κανονικούς» εργαζόμενους της μεσαίας τάξης να γίνονται μικροεπενδυτές: αγοράζουν ένα μικρό διαμέρισμα είτε στα προάστια ή στο κέντρο όχι για να μείνουν, αλλά για να το νοικιάσουν. Γνωρίζουν ότι η ζήτηση για ενοίκια είναι τεράστια (λόγω φοιτητών, ξένων εταιρειών, εργαζομένων στον τομέα της τεχνολογίας και της αδυναμίας άλλων να πάρουν δάνειο) και θέλουν το ακίνητο να πληρώνει μόνο του τη δόση του ή να τους εξασφαλίζει ένα συμπληρωματικό μηνιαίο εισόδημα.

Αυτή η στροφή εξηγεί γιατί η αγορά αντέχει και γιατί ο οικοδομικός οργανισμός δεν σταματά. Οι πόλεις μας γεμίζουν με «pocket apartments» επειδή αυτά ζητάει η αγορά: είτε για να

στεγάσει γρήγορα και φθηνότερα τα νέα ζευγάρια, είτε για να τα τροφοδοτήσει τη νέα γαμνια των αποδόσεων (rental yields). Ωστόσο, αυτή η μετάβαση δεν είναι χωρίς κόστος. Δημιουργεί ένα δικασμό στην κοινωνία: Από τη μια πλευρά, υπάρχει ο ευέλκτος αγοραστής ή επενδυτής που προσαρμόζεται στους κανόνες του σύγχρονου παιχνιδιού, θυσιάζει τα τετραγωνικά του και χτίζει ένα μικρό χαρτοφυλάκιο. Από την άλλη, υπάρχει μια σεβαστή μάζα πολιτών που δεν έχει ούτε το αρχικό κομπόδεμα, πόσο μάλλον την πολυτέλεια του «δεύτερου ακινήτου», και η οποία εγκλωβίζεται σε μια ατέλειωτη περιπλάνηση από το ένα ακριβό ενοίκιο στο άλλο ή σε πιο συγκαταβατικές οικιστικές επιλογές.

Η κυπριακή αγορά ακινήτων δεν πέθανε, απλώς ενηλικιώθηκε και έγινε πιο κυνική. Ξεκνάμε τις ρομαντικές εποχές της μονοκατοικίας με τον τεράστιο κήπο ως μοναδικό στόχο ζωής. Σήμερα, το παιχνίδι παίζεται αλλιώς: λιγότερα τετραγωνικά, εξυπνότερη διαχείριση κεφαλαίων και το ακίνητο όχι απλώς ως στέγη, αλλά ως ένα σοβαρό χρηματοοικονομικό εργαλείο επιβίωσης σε έναν κόσμο που ακριβαίνει επικίνδυνα.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΧΕΙΡΟΚΡΟΤΗΜΑ Ή ΒΙΝΤΕΟ;

Τα κινητά ενόχλησαν
την Κέιτ Μπλάνσετ. Τι λένε
οι Έλληνες συνάδελφοί της;

Σελ. 11

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ

Μελετώντας
το μωσαϊκό
της Αθήνας

Σελ. 8

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Ένα ντοκιμαντέρ και
μια μαρτυρία για τα
βασανιστήρια της χούντας

Σελ. 4

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τέχνες

Ε & γράμματα

Κυριακή 27 Σεπτεμβρίου 2026

Πολιτισμός πλέων επί οίνοπα πόντον*

Ο Σον Χέμινγκουεϊ μας ξεναγεί στην έκθεση του Μητροπολιτικού Μουσείου Τέχνης της Νέας Υόρκης
για τις πολιτισμικές συναντήσεις και ανταλλαγές των αρχαίων Ελλήνων με τους λαούς σε κάθε
άκρη της Μεσογείου, κατά την περίοδο του δεύτερου αποικισμού

* Ομηρική φράση που σημαίνει
«πέλαγος σκούρο σαν κρασί»,
η οποία ενέπνευσε στους
διοργανωτές τον τίτλο της
έκθεσης: «Across Wine-Dark
Seas».

Σελ. 3

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

27.9-3.10.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΧΟΡΟΣ

Open House Festival

Το **Open House** Festival επιστρέφει στη Λεμεσό με σύγχρονο χορό και περφόρμανς Το διεθνές φεστιβάλ σύγχρονου χορού και περφόρμανς Open House Festival, που διοργανώνεται από τη Στέγη Χορού Λεμεσού, επιστρέφει στο κέντρο της Λεμεσού από τις 2 μέχρι τις 4 Οκτωβρίου 2026 για 17η χρονιά, φέρνοντας κοντά καλλιτέχνες από την Κύπρο και το εξωτερικό και ενεργοποιώντας διαφορετικούς χώρους της πόλης μέσα από ένα τριήμερο σύγχρονης χορογραφικής δημιουργίας. Η φετινή διοργάνωση παρουσιάζει έργα που κινούνται ανάμεσα στο προσωπικό και το συλλογικό, τη μνήμη, το μέλλον και την πολιτική πραγματικότητα. **Για το αναλυτικό πρόγραμμα και περισσότερες πληροφορίες:** www.dancehouse.com.cy, **FB:** Open House Festival, **IG:** @dancehouselemesos, **τηλέφωνο 25340618**.

ΕΚΘΕΣΗ

«Το Μέλλον του Παρελθόντος»

Η **Art Seen** παρουσιάζει την ατομική έκθεση του Ανδρέα Καλλή, με τίτλο «Το Μέλλον του Παρελθόντος» σε επιμέλεια Μαρίας Στάθη. Στη νέα αυτή ενότητα έργων, ο Ανδρέας Καλλής συνδυάζει γλυπτά, κινητικές εγκαταστάσεις, ζωγραφικά έργα και χαρακτηριστικά, διερευνώντας τη διαχρονική σχέση του ατόμου με το κοινωνικό και υπαρξιακό του περιβάλλον. Μέσα από την κίνηση, την ύλη και τη φόρμα, ο Καλλής δημιουργεί αυτοτελείς αφηγήσεις εσωτερικού διαλόγου, όπου το προσωπικό μετασχηματίζεται σε κοινή εμπειρία. Η συνοδεύεται από κείμενο της ιστορικού τέχνης Νίκης Παπασπύρου, η οποία γράφει: «Το παρελθόν δεν παραμένει ποτέ εκεί όπου το αφήσαμε. Επιστρέφει μεταμορφωμένο, ως ενεργή ύλη που διαπερνά το παρόν: στην επανάληψη μιας χειρονομίας, στο οικείο που αίφνης αποκαλύπτει μια άλλη όψη, στις άμυνες που έχουν προσκολληθεί στην ίδια μας την ταυτότητα, αλλά και σε όσα δεν έχουν ακόμη πραγματοποιηθεί». Εγκαίνια: Παρασκευή, 25 Σεπτεμβρίου, ώρα 7:00 μ.μ. Διάρκεια έως 6 Νοεμβρίου. Art Seen Gallery, Λεωφόρος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ 66Β, Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22006624, www.artseeneditions.com**

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Buffer Fringe στο Σπίτι της Συνεργασίας

Το **Φεστιβάλ** Παραστατικών Τεχνών Buffer Fringe του Σπιτιού της Συνεργασίας επιστρέφει για την 11η διοργάνωσή του στις 2, 3 και 4 Οκτωβρίου 2026. Με ένα συναρπαστικό πρόγραμμα που περιλαμβάνει τοπικούς και διεθνείς καλλιτέχνες, το Φεστιβάλ παρουσιάζει μια σειρά παραστάσεων και εγκαταστάσεων που «τολμούν να αμφισβητήσουν» και να ενθαρρύνουν νέες προοπτικές στην καλλιτεχνική έκφραση και εμπειρία. Παραμένοντας πιστό σε ό,τι το καθιστά ένα πραγματικά μοναδικό φεστιβάλ στη Λευκωσία, το Buffer Fringe 2026 θα πραγματοποιηθεί και στις δύο πλευρές της δι-αχωριστικής γραμμής, στο Σπίτι της Συνεργασίας, την Πλατεία της Παλιάς Δημοτικής Αγοράς και το Κέντρο Αριστείας CYENS και στο Βιβλιοπωλείο Rustem. Όλες οι δραστηριότητες του Φεστιβάλ είναι δωρεάν και ανοιχτές σε όλους! **Πληροφορίες www.home4cooperation.info**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

«Όσοι δεν έχουν μνήμη δεν ζουν πουθενά»

Πώς θα ήταν η Χιλή χωρίς τον «καταγραφέα της μνήμης της», τον ντοκιμαντερίστα Πατρίσιο Γκουσμάν; Μπορεί το ερώτημα να φαίνεται υπερβολικό και χωρίς πραγματικό αντίκρισμα, όμως το έργο που άφησε πίσω του φυλλομετράει την Αλιέντα της χώρας του, το παρόν και το παρελθόν της, μέσα από τα τοπία και τις μαρτυρίες τους. Ο Γκουσμάν, που πέθανε πριν από λίγες ημέρες στα 85 του, αυτό ακριβώς «αποθήκευσε» στις εικόνες του. Τη συλλογική μνήμη της Χιλής.

Το σινεμά του ήταν μακόμενο, αλλά δεν έμενε εγκλωβισμένο μέσα σε μια ιδεολογική κατεύθυνση. Από τη «Μάχη της Χιλής», το 1975, μέχρι τη «Φανταστική χώρα μου», το 2022, σε όλη την κινηματογραφική διαδρομή του το όραμα του Αλιέντε και το πραξικόπημα του Πινοσέτ, η αποτρόπαιη δικτατορία (1973-1990) —θύμα της και ο ίδιος—, τον έχουν στοιχειώσει. Έχουν διαποτίσει το βλέμμα του και την ψυχή του. Το τραύμα του «ταξιδεύει» από το Σαντιάγο στην έρημο της Ατακάμα, στην οροσειρά των Ανδεων, στην εκτεταμένη ακτογραμμή, στα άστρα, στη γη και στο νερό· η ιστορία είναι καταγεγραμμένη παντού. Οπου πατάει, όπου κοιτάει, όπου ανασαίνει.

Το είχε συνοψίσει ο ίδιος με ακρίβεια: «Ο χρόνος μετράει διαφορετικά για τον κάθε άνθρωπο. Στη Χιλή, όταν ρωτάω τους φίλους μου αν θυμούνται το πραξικόπημα, πολλοί απαντούν πως μοιάζει κάτι μακρινό, ότι συνέβη πολύ καιρό πριν. Αλλά για μένα είναι σαν να συνέβη πέρυσι, τον προηγούμενο μήνα ή την προηγούμενη εβδομάδα. Μοιάζει σαν να ζω μέσα σε μια κάψουλα, σαν αυτά τα αρχαία έντομα που έχουν ακινητοποιηθεί από πάντα μέσα σε μια σταγόνα». Στο «Νοσταλγώντας το φως», ο Γκουσμάν δημιουργεί έναν ιδιοφυή παραλληλισμό με φόντο την έρημο Ατακάμα, όπου αστρονόμοι από όλο τον κόσμο συγκεντρώνονται για να παρατηρήσουν τα αστέρια. Την ίδια στιγμή, γυναίκες σκάβουν αναζητώντας τα οστά αγνοουμένων συγγενών τους. «Όσοι έχουν μνήμη μπορούν και ζουν στον ευθραυστο παρόντα χρόνο. Όσοι δεν έχουν μνήμη δεν ζουν πουθενά».

Ατυπη συνέχεια το «Μαργαριταρένιο κουμπί», που συνδέει το έγκλημα της εξαφάνισης των ιθαγενών της Χιλής με τα μυστικά που κρύβει ένα από τα καθοριστικά στοιχεία της χώρας, το νερό. Στην «Οροσειρά των ονείρων», οι Ανδεις είναι ο τόπος συνάντησης του ανθρώπου με την Ιστορία. Το τελευταίο ντοκιμαντέρ του, «Η φανταστική χώρα μου», είναι αφιερωμένο στη μεγάλη εξέγερση του Οκτωβρίου του 2019, μια κοινωνική έκρηξη που έβαλε φωτιά στη Χιλή. Στην πλατεία Μπακεδάνο του Σαντιάγο, 1.200.000 πολίτες είχαν συγκεντρωθεί για να διαμαρτυρηθούν για τη φτώχεια, τις ανισότητες, τη βία, τις απελπιστικές ελλείψεις στην υγεία και στην παιδεία. Η κοινωνική πίεση φέρνει αποτέλεσμα: οργανώνεται δημοψήφισμα για να αλλάξει το Σύνταγμα που ήταν το ίδιο από την εποχή του Πινοσέτ.

Ο Γκουσμάν, που ζούσε στο Παρίσι, δεν έπαψε ποτέ να «μιλάει» μέσα από τις ταινίες του για τον Αλιέντε και τον Πινοσέτ, τη δικτατορία, τον αφανισμό χιλιάδων ανθρώπων, τα φρικτά βασανιστήρια, τα πτώματα που έπεφταν από τα ελικόπτερα στη θάλασσα, δεμένα με μεγάλες ράγες για να βυθίζονται, ή θάβονταν στην έρημο. Το έκανε ήσυχα, με τον ρυθμό της ποίησης, με στοχαστική διάθεση, που δε σημαίνει λιγότερο αιχμηρή αλλά πιο επεξεργασμένη. Δεκαετίες μετά διαπίστωνε ότι τα «μηνύματα» δεν έχουν χαθεί, είναι χαραγμένα στη φύση. Το τραύμα είναι ορατό· αρκεί κάποιος να το φωτίσει. Κάθε χώρα έχει ανάγκη από έναν «καταγραφέα της μνήμης». Εναν ντοκιμαντερίστα, που, όπως ο Γκουσμάν, επιδιώκει να τη βοηθήσει «να ανακτήσει τη χαρά της». Ο δρόμος είναι επίπονος, αλλά είναι ο μόνος.

Ντοκιμαντέρ του Γκουσμάν είναι διαθέσιμα στην πλατφόρμα Cinébo.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Δαβίδ και Γολιάθ» του Ian Garside

Έρχεται στο Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας η διασκεδαστική και στοχαστική παράσταση χοροθεάτρου «Δαβίδ και Γολιάθ» του Ian Garside. Παίρνοντας έμπνευση από τη βιβλική ιστορία και από το βιβλίο του επιδραστικότητας συγγραφέα Malcolm Gladwell «Δαβίδ και Γολιάθ: Αυτοσάντερ, απροσάρμοστοι και η τέχνη να πολεμάς γίγαντες», ο διεθνώς αναγνωρισμένος χορογράφος Ian Garside προσεγγίζει με συναρπαστικό τρόπο την εμβληματική σύγκρουση ανάμεσα στον ισχυρό και τον αυτσαίντερ μέσα από τον χορό, το σωματικό θέατρο, το χιούμορ, την εικόνα, και την παιχνιδιάρικη παραδοξότητα. Επί σκηνής, ο διάσημος Αργεντινός

ηθοποιός Tom's Pozzi και ο ίδιος ο Ian Garside συναντιούνται σε έναν φανταστικό κόσμο που μοιάζει με παραμύθι βικτωριανής γοτικής φαντασίας αλλά που δεν απέχει από τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Σχεδιασμένο για θεατές κάθε ηλικίας, το Δαβίδ και Γολιάθ συνδυάζει τον σύγχρονο χορό με τη θεατρική πράξη σε μια προσιτή μορφή που απευθύνεται τόσο στους τακτικούς θεατές των παραστατικών τεχνών όσο και σε νέο κοινό. Σάββατο 3 Οκτωβρίου στις 11:00 π.μ. και στις 4:00 μ.μ. Νέα Σκηνή ΘΟΚ, Λευκωσία. **Πληροφορίες, ειστήρια www.more.com και στο ταμείο του Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας, www.nif.cy**

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ensemble Klang Systematiek

Έχοντας ιδρυθεί από τον κλαρινετίστα Gareth Davis, το Ensemble Klang Systematiek φέρνει κοντά κορυφαίους μουσικούς από διάφορες χώρες, των οποίων οι καταβολές εκτείνονται από τη σύγχρονη κλασική μουσική έως την ηλεκτρονική, αυτοσχεδιαστική και πειραματική μουσική. Τα μέλη του Klang Systematiek προέρχονται από σύνολα, συγκροτήματα και καλλιτεχνικές συλλογές όπως Klangforum Wien, Musikfabrik, Motorspsycho, Raster-Noton και ICP, δημιουργώντας έτσι ένα σημείο συνάντησης διαφορετικών μουσικών παραδόσεων και προσεγγίσεων. Επιδιώκοντας να μεταμορφώσει το ηχοτόπιο και να καταλύσει τα

όρια μεταξύ σύνθεσης και ερμηνείας, το Klang Systematiek θα κάνει το ντεμπούτο του στην Κύπρο σκηνώνοντας την αυλαία του 17ου Διεθνούς Φεστιβάλ Σύγχρονης Μουσικής Φάρος, την Παρασκευή 2 Οκτωβρίου στο The Shoe Factory, με ένα καθηλυτικό πρόγραμμα που περιλαμβάνει έργα των Σταύρου Χόηλαρου, Αρτούρο Κορράδες και Μπάρμπαρα Μονκ Φέλντμαν σε πρώτη παγκόσμια εκτέλεση, καθώς και έργα των Κάιγια Σααρίαχο, Όσκαρ Μπιάνκι, Γιουργκ Φράι και Γιώργου Χριστοφί σε πρώτη παγκύπρια εκτέλεση. Ίδρυμα Τεχνών Φάρος, Ερμού 304, Λευκωσία. **Πληροφορίες www.pharosartsfoundation.org και τηλέφωνο 22663871**

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΑΝΑΛΟΓΙΟ

Αιώνιες Ιστορίες | Eternal Stories

Οι «Αιώνιες Ιστορίες | Eternal Stories» είναι ένα σπονδυλωτό θεατρικό αναλόγιο, σε σκηνοθεσία – δραματουργία Μαγδαλένας Ζήρα, που συνδυάζει τη ζωντανή ερμηνεία αποσπασμάτων από έργα της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής γραμματείας με την προβολή πέντε βραβευμένων ταινιών animation. Στον πυρήνα της δράσης βρίσκεται ο διάλογος ανάμεσα στο αρχικό κείμενο και τη σύγχρονη οπτικοακουστική αναπαράστασή του μέσα από τις ανατρεπτικές δυνατότητες του animation. Οι τέσσερις ηθοποιοί ερμηνεύουν επιλεγμένα αποσπά-

σματα από τις αρχαίες πηγές, ενώ οι αντίστοιχες ταινίες animation προτείνουν τη δική τους, συχνά απρόβλεπτη, ανάγνωση των ίδιων μυθολογικών ιστοριών. Η δράση παρουσιάζεται σε δύο αυτοτελή μέρη, καθένα από τα οποία αποτελεί μια ολοκληρωμένη σκηνική σύνθεση. Ηθοποιοί: Σοφία Καλλή, Κυβέλη Παπαντωνίου, Λουκία Πιερίδου, Νιόβη Χαραλάμους. Παραστάσεις:

26, 27, 28, 29 Σεπτεμβρίου, ώρα 8:00 μ.μ. Δημοτικό Μουσείο Χαρακτητικής Χαμπί, οδός Αρμοχάδου 55-59, Λευκωσία. **Ειστήρια, κρατήσεις: more.com/cy**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Τα πορτοκάλια της Γιάφας

Πώς είναι δυνατόν να μην αντικρίζουμε τον πόνο του άλλου και εμείς να ζητάμε από τους άλλους να βλέπουν τον δικό μας. Η απάντηση θα μπορούσε να είναι «αυτό είναι διπλωματία, είναι υψηλή πολιτική, είναι δικτυ ασφαλείας». Όταν μερικές εκατοντάδες ναυτικά μίλια από τις κατεχόμενες ακτές της Κύπρου ο πόνος είναι ουσιαστικό διαρκείας και εμείς άλλα λόγια να αγαπιόμαστε και να μιλάμε «φλνταφλογώντας» για το κέρας, που εν τέλει ήταν πιο άδαιο και από τον ήχο τον αλαλάζοντα των κόρνων.

Μιλώ για τη Γάζα και την κυβέρνηση του Ισραήλ και την τάχα μου ρεάλ πολιτική της κυβέρνησής μας. Νομοθετούν στη μοναδική δημοκρατία της Μέσης Ανατολής, στο Ισραήλ, για την αφαίρεση της υπηκοότητας σκηνοθετών (του Γιουβάλ Άμπραχαμ και της Ρέιτσελ Ζορ, για το ντοκιμαντέρ τους «ΝΑΖΑ») και εδώ, ο πρέσβης του Ισραήλ παρουσιάζει την ψηφιακή έκδοση «Όταν η Αφροδίτη συνάντησε τον βασιλιά Δαβίδ» και λέει πως «[...] Όταν οι άνθρωποι γνωρίζουν ο ένας τις ιστορίες του άλλου, μπορούν να δουν πέρα από τις αποστάσεις και πέρα από τα στερεότυπα. Ανακαλύπτουν κοινές εμπειρίες, κοινές αξίες και ανθρώπινους δεσμούς». Και αναρωτιέμαι, δεν είναι κοινή, πα-

νανθρώπινη αξία, η μη πρόκληση πόνου; Και διαβάζοντας το σχετικό δελτίο Τύπου της Πρεσβείας του Ισραήλ, για τη διγλωσση (ελληνική-αγγλική) έκδοση «Όταν η Αφροδίτη συνάντησε τον βασιλιά Δαβίδ», όπου μεταξύ άλλων γίνεται αναφορά και για το ταξίδι των εσπεριδοειδών της Γιάφα, δεν έρχεται στο μυαλό μου ούτε ο Δαβίδ, ούτε η Αφροδίτη, ούτε τα μεγάλα κοφίνια με τα γιαφίτικα, γλυκά πορτοκάλια, που ξεφορτώνονταν στην Αμμόχωστο, αλλά η ταινία «Στη Σκιά της Πορτοκαλιάς» [(All That's Left of You)] του 2025 σε σκηνοθεσία της Σεριέν Ντάμπις (Cherien Dabis).

Σίγουρα, η πολιτική και η διπλωματία δεν είναι ούτε κινηματογράφος, ούτε συναίσθημα, ούτε αγωνίες, αλλά δεν γίνεται να είναι μόνο υπολογισμοί... αν και η παγκόσμια ιστορία εδώ και αιώνες λέει πως έτσι είναι... αλλά ούτε και η νουθεσία του Μακιαβέλι στον «Ηγεμόνα» δεν εφαρμόζεται πια: «Την ευεργεσία ο Ηγέτης πρέπει να την κάνει σε ανύποπτο χρόνο κι όχι όταν είναι αναγκασμένος από τις περιστάσεις, επειδή στη δεύτερη περίπτωση μόνο τον ίδιο τον Ηγέτη δε θα ωφελήσει, γιατί τότε όλοι θα πιστέψουν πως την έκανε επειδή ήταν αναγκασμένος να την κάνει και έτσι κανείς δε θα του χρωστά

ευγνωμοσύνη». Εμείς ως Κυπριακή Δημοκρατία ευεργετήσαμε τη Γάζα επειδή αναγκαστήκαμε από τις περιστάσεις, όχι γιατί ήταν ηθικό να γίνει... Φτιάξαμε τον διάδρομο «Αμάλθεια» και ξεφλήσαμε και έχει ο «Γιαραμπής» που έλεγε και η γιαγιά μου.

Η κυβέρνηση του Ισραήλ μετά τις σφαγές της 7ης Οκτωβρίου 2003, από τη Χαμάς (σφαγές που κανείς νομικός άνθρωπος δεν μπορεί να δικαιολογήσει) αποφάσισε να διαγράψει από προσώπου γης τον παλαιστινιακό λαό, από τη Γάζα και από τη Δυτική Όχθη,

να ξεριζώσει το κακό. Αλλά με το αίμα των παιδιών που ποτίζεται το χώμα, τι περιμένουν οι άφρονες ότι θα φυτρώσει; Ελιές και πορτοκαλιές; Δεν νομίζω, και εδώ έρχεται η ευθύνη των πολιτικών, των ανθρώπων εκείνων που μπορούν να αλλάξουν κάτι και είτε δεν κάνουν το παραμικρό, είτε ρίχνουν κι άλλο λάδι στη φωτιά, και οι ελιές ρημάζονται και τα γλυκά πορτοκάλια της Γιάφας πικρίζουν.

Δεν ξέρω αν είναι φρόνιμο να συγκρίνει κανείς τους ηγέτες του 21ου αιώνα με εκείνους περασμένων χρόνων, αυτό που όμως μπορεί κάποιος να πει είναι πως στην εποχή μας δεν φαίνεται ότι υπάρχουν εκείνες οι προσωπικότητες που μπορούν να σταθούν ανάωμα σε ηγέτες που έχουν τυφλωθεί από το μίσος ή την αλαζονεία ή και την αδυναμία. Που εξουσιάζουν κοινωνίες οι οποίες έχουν πορωθεί, που έχουν εγκλωβιστεί στη δυστοπία των καιρών και άλλοι στενάζουν και άλλοι αλυστούν και πάλι στο μεγάλο μου έρχεται η ταινία «Yes» του Ναντάβ Λαπίντ (Nadav Lapid).

Υγ. και οι δύο ταινίες που αναφέρονται στο άρθρο προβλήθηκαν στο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες Κύπρος, τον Απρίλιο του 2026.

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Ετσι συμβαίνει, από αρχαιοτάτων, όπως λέμε, χρόνων. Οι άνθρωποι ταξιδεύουν, συναντούν άλλους πολιτισμούς και, αν έχουν ανοιχτό μυαλό και καρδιά, ανταλλάσσουν ιδέες, εμπορεύματα, καλλιτεχνικές τεχνολογίες. Ετσι συνέβη και την περίοδο μεταξύ του 8ου και των αρχών του 5ου αιώνα π.Χ., όταν Έλληνες έμποροι, τεχνίτες, άποικοι και μισθοφόροι ταξίδευαν στη Μεσόγειο με διάθεση να γνωρίσουν νέους τόπους, να επηρεάσουν και να επηρεαστούν. Ήταν μια εποχή έντονων πολιτισμικών ανταλλαγών και επικοινωνίας μεταξύ λαών από τη δυτική Ασία μέχρι την Ιβηρική χερσόνησο και από τη βόρεια Αφρική μέχρι τα Βαλκάνια και τη νότια Ευρώπη.

Η έκθεση «Across Wine-Dark Seas: Art and Identity beyond Ancient Greece», που παρουσιάζεται από τον Δεκέμβριο έως τον Απρίλιο του 2027 στο Μетроπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης (The Met), εξερευνά αυτήν ακριβώς τη ζωνή κινήτικότητας και αλληλεπίδραση μεταξύ Ελλήνων και άλλων μεσογειακών – και όχι μόνο – πολιτισμών. Για να τεκμηριωθεί η δημιουργικότητα και η ποικιλομορφία της περιόδου, το Met παρουσιάζει πάνω από 180 αρχαία έργα τέχνης, προερχόμενα από 29 ιδρύματα σε 11 χώρες, όπως η Ιταλία, η Γαλλία, η Τυνησία, η Ισπανία, η Ελλάδα, αλλά και η Σερβία, η Βουλγαρία, η Γερμανία.

Ειδικά ο 8ος αιώνας π.Χ. ήταν μια περίοδος πολιτισμικών μετασχηματισμών για την αρχαία Ελλάδα. Τότε εμφανίστηκε η πόλη-κράτος, ιδρύθηκαν πανελλήνιου βεληνεκούς ιερά και θεοοί όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες, διαμορφώθηκαν τα δύο ομηρικά έπη και διαδόθηκε το φοινικικό αλφάβητο στους Έλληνες, που το προσαρμόσαν στις ανάγκες τους. Ο αρχαιολόγος Σον Χέμινγουεϊ, υπεύθυνος του τμήματος Ελληνικής και Ρωμαϊκής Τέχνης του Met, λέει στην «Κ» ότι η επικείμενη έκθεση – της οποίας είναι ο επικεφαλής επιμελητής – περιλαμβάνει μερικά από τα αρχαιότερα δείγματα γραφής στο ελληνικό αλφάβητο. Ενα τέτοιο είναι ο Κρατήρας του Αριστόνοθου από την ετρουσική πόλη Τσερβέτερι (δευτέρο μισό 7ου αι. π.Χ.), που απεικονίζει την τύφλωση του Πολύφημου από τον Οδυσσέα και τους συντρόφους του και είναι ίσως το παλαιότερο γνωστό αγγείο με υπογραφή του δημιουργού του. «Το γεγονός ότι πολλά από τα αρχαιότερα δείγματα ελληνικής γραφής προέρχονται από εμπορικούς σταθμούς όπως οι Πιθηκούσες», σημειώνει ο Χέμινγουεϊ, «πιθανότατα υποδηλώνει

ότι η γραπτή γλώσσα αναπτυσσόταν σε τέτοια κέντρα, όπου οι Έλληνες έρχονταν σε επαφή με τους Φοίνικες και με άλλους τοπικούς πολιτισμούς, όπως τους Ετρούσκους, των οποίων η γραπτή γλώσσα αναπτύχθηκε έχοντας δεχτεί σημαντική επιρροή από το ελληνικό αλφάβητο».

Ο τίτλος της έκθεσης – «Across Wine-Dark Seas» – μοιάζει να προέρχεται από τον περίφημο «οίνο-πόντον», τη φράση της «Ιλιάδας» και της «Οδύσσειας» η οποία αναφέρεται ποικιλοτρόπως σε ένα πέλαγος «σκούρο σαν κρασί». Ο Σον Χέμινγουεϊ το επιβεβαιώνει. «Ναι, ο τίτλος παραπέμπει στα ομηρικά έπη, που αποτέλεσαν θεμελιώδεις αφηγήσεις για τους αρχαίους Έλληνες και διαμορφώθηκαν κατά την καθοριστική αυτή περίοδο», λέει. «Οι περιπέτειες του Οδυσσέα σε μακρινές χώρες συνθέτουν ένα μυθικό τοπίο με ξένους λαούς, του οποίου είναι εν μέρει εμπνευσμένο από τις εξερευνήσεις που πραγματοποιούσαν εκείνη την εποχή οι ίδιοι οι Έλληνες σε ολόκληρη τη Μεσόγειο», παρατηρεί ο αρχαιολόγος. «Οι απεικονίσεις του πολυμήχανου Οδυσσέα και των περιπετειών του», προσθέτει, «έχουν εξέχουσα θέση στην τέχνη της περιόδου, ιδίως σε αγγεία συμποσίων – ορισμένα από τα καλύτερα δείγματα αυτών των έργων παρουσιάζονται στην έκθεση».

Παρουσιάζονται όμως και αραιότητες που απεικονίζουν διάφορες άλλες αφηγήσεις και πρόσωπα της μυθολογίας, όπως η μάχη μεταξύ Δία και Τυφώνα, η Αρπαγή της Ευρώπης, η Ιώ και ο γίγαντας Αργός, ο Ιάσωνας και οι Αργοναύτες κ.λπ. «Οι αρχαίοι Έλληνες ήταν σπουδαίοι αφηγητές και ένα σημαντικό μέρος της έκθεσης εστιάζει στο πώς απέδιδαν τους πρώιμους μύθους τους μέσα από την τέχνη, αλλά και στο πώς

«Οι αρχαίοι Έλληνες ήταν σπουδαίοι αφηγητές και ένα σημαντικό μέρος της έκθεσης εστιάζει στο πώς απέδιδαν τους πρώιμους μύθους τους μέσα από την τέχνη», λέει στην «Κ» ο αρχαιολόγος Σον Χέμινγουεϊ.

οι μύθοι αυτοί ενίοτε προσαρμόζονταν από άλλους πολιτισμούς στα δικά τους έργα», σχολιάζει ο Χέμινγουεϊ. Εξηγεί επίσης ότι ένας μυθικός ήρωας ειδικά θα είναι λίγο πιο προβεβλημένος. «Ο Ηρακλής ταξίδεψε σε όλα τα μέρη του κόσμου που ήταν γνωστά στους Έλληνες και ακόμη πιο μακριά. Λειτουργεί κατά κάποιον τρόπο ως leitmotif στην έκθεση και οι περιπέτειές του εμφανίζονται σε κάθε ενότητά της, μέσα από εξαιρετικά έργα τέχνης», σημειώνει ο επιμελητής, φέρνοντας ως παράδειγμα μια ερυθρόμορφη κύλικα από τα Μουσεία του Βατικανού, η οποία χρονολογείται στο 480 π.Χ. και απεικονίζει τον ημίθεο να ταξιδεύει διά θαλάσσης καθισμένος μέσα στον μεγάλο λέβητα του θεού Ηλίου.

Στην έκθεση θα παρουσιαστεί και η χάλκινη κεφαλή γρύπα από την Ολυμπία (7ος αι. π.Χ.), που κοσμούσε αναθηματικό λέβητα και

η οποία επαναπαρίστηκε στην Ελλάδα μόλις πέρυσι από το Met, ως προϊόν κλοπής και παράνομης διακίνησης. Εκτός από τη χάλκινη κεφαλή, η έκθεση θα περιλαμβάνει επίσης δάνεια από συνολικά πέντε ελληνικά μουσεία, όπως το Εθνικό Αρχαιολογικό, που θα στείλει, για παράδειγμα, μια μελανόμορφη λήκυθος από την Ερέτρια (490-480 π.Χ.), η οποία απεικονίζει τον Ηρακλή και τον Ατλαντα. Ο Σον Χέμινγουεϊ στέκεται και στις αρχαιότητες που θα δανειστούν η Σάμος και η Κρήτη. Το Αρχαιολογικό Μουσείο Σάμου στέλνει, μεταξύ άλλων, ένα αιγυπτιακό χάλκινο ειδώλιο ιερέα που φοράει δέρμα λεοπαρδαλός (7ος αι. π.Χ.): «Αυτό το εξαιρετικό καλοδουλεμένο γλυπτό θα πρέπει να εντυπωσίασε τους Έλληνες τεχνίτες στη Σάμο, οι οποίοι ανέπτυξαν τη δική τους αξιοσημείωτη παράδοση στη χαλκοτεχνία», παρατηρεί ο επιμελητής. «Ενα χάλκινο ειδώλιο του 8ου π.Χ. αιώνα, από το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, που παριστάνει μουσικό να παίζει φόρμιγγα», προσθέτει, «αποδίδει με ιδιαίτερα παραστατικό τρόπο τη θεμελιακή για την κοινότητα μορφή του αοιδού, ο οποίος απήγγελλε την Ιλιάδα, την Οδύσσεια και άλλες ιστορίες που συνέδεαν τους Έλληνες».

Από τις εκτός ελλαδικού χώρου αρχαιότητες που θα παρουσιαστούν, ποιες άραγε θα ξεχώριζε ως χαρακτηριστικά δείγματα των διαπολιτισμικών ανταλλαγών της περιόδου; «Τα αρχαϊκά ελληνικά χάλκινα είναι από τα σημαντικότερα τεκμήρια που διαθέτουμε για την ευρεία κυκλοφορία ελληνικών έργων τέχνης, τα οποία θεωρούνταν αντικείμενα κύρους από πολλούς διαφορετικούς πολιτισμούς», αποκρίνεται ο αρχαιολόγος. Η έκθεση, συμπληρώνει, διαθέτει δύο εξαιρετικά παραδείγματα: αφενός

τον περίφημο «Δία του Ουτζέντο» (530 π.Χ.), που δανείζει το Αρχαιολογικό Μουσείο του Τάραντα στο Met (και τον οποίο είδαμε πρόσφατα και στο Μουσείο της Ακρόπολης) και αφετέρου έναν χάλκινο κρατήρα με τη βάση του (550 π.Χ.) από τη νεκρόπολη του Τρεμπέντιστε, που παραχωρεί το Εθνικό Μουσείο της Σερβίας. «Το άγαλμα του Δία δημιουργήθηκε από Έλληνες τεχνίτες, πιθανότατα στον Τάραντα, αλλά τοποθετήθηκε σε ένα ιερό στο Ουτζέντο, πάνω σε έναν κίονα εμπνευσμένο από την ελληνική αρχιτεκτονική», σημειώνει ο Χέμινγουεϊ. «Ο κρατήρας και η βάση του, που πρόσφατα αποδόθηκαν σε ελληνικό εργαστήριο στην Αίγινα, ανήκουν σε ένα τύπο χάλκινων που κυκλοφορούσαν ευρέως».

Ειδικά οι τάφοι στη νεκρόπολη του Τρεμπέντιστε, συνεχίζει ο αρχαιολόγος, έχουν ιδιαίτερη σημασία, καθώς διαθέτουν την πιο διαδεδομένη σωζόμενη ποικιλία ελληνικών συμποσιακών αγγείων. «Το γεγονός υποδηλώνει ότι οι ιλιυρικές ελίτ υιοθετούσαν ελληνικές πρακτικές νοικοκυριών», λέει ο Χέμινγουεϊ και αναφέρει ως ένα ακόμα παράδειγμα της επιρροής της ελληνικής γλυπτικής μια λίθινη σφίγγα (5ος αι. π.Χ.) που βρέθηκε στην Ισπανία και τη δανείζει το Μουσείο του Αλμπάτορε.

Ενα τελευταίο ερώτημα έχει να κάνει με τη διαδεδομένη αντίληψη στις Ηνωμένες Πολιτείες για την Ελλάδα της περιόδου από τον 8ο έως τον 5ο αιώνα π.Χ. και με το πώς θα μπορούσε η έκθεση του Met να εμπλουτίσει αυτή την εικόνα. «Όταν σκέφτονται την αρχαία Ελλάδα, πολλοί άνθρωποι στις ΗΠΑ έχουν στο μυαλό τους τον Παρθενώνα και την Αθήνα του 5ου αιώνα π.Χ., η οποία υπήρξε εν πολλοίς το καλλιτεχνικό και πολιτισμικό επίκεντρο του ελληνικού κόσμου εκείνη την εποχή. Η επικείμενη έκθεση του Met επικεντρώνεται σε περιόδους – την ύστερη γεωμετρική και την αρχαϊκή – που είναι λιγότερο γνωστές στο αμερικανικό κοινό και κατά τη διάρκεια των οποίων οι Έλληνες έφευγαν από τον τόπο τους και εξερευνούσαν πολλά διαφορετικά μέρη στη Μεσόγειο αλλά και πέρα από αυτήν», λέει ο Χέμινγουεϊ, αναφερόμενος σε μια εποχή «πρωτοφανούς διαπολιτισμικής κινητικότητας και επαφής». Και καταλήγει: «Ελπίζουμε ότι το κοινό θα κατανοήσει πως ο αρχαίος κόσμος, ήδη από την πρώτη αυτή περίοδο, σε μεγάλο βαθμό δεν είχε στεγανά και πως η Μεσόγειος – όπως και ο Εϋξείνιος Πόντος – αποτελούσε έναν δυναμικό χώρο, που έφερνε κοντά ποικιλόμορφους πολιτισμούς με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους».

1. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα (480 π.Χ.) που απεικονίζει τον Ηρακλή να διασχίζει τη θάλασσα καθισμένος στον λέβητα του θεού Ηλίου. (Museo Gregoriano Etrusco, Musei Vaticani).
2. Ο χάλκινος «Δίας του Ουτζέντο» (530 π.Χ.) δημιουργήθηκε από Έλληνες τεχνίτες, πιθανότατα στον Τάραντα (Museo Archeologico Nazionale di Taranto/MiC).
3. Αττικός κώνυθος (510-480 π.Χ.) με τη μορφή δύο γυναικείων κεφαλών, ενός ελληνικού και ενός αιθιοπικού (Museum of Fine Arts, Boston).
4. Χάλκινη κεφαλή γρύπα από την Ολυμπία (7ος αιώνας π.Χ.), η οποία κοσμούσε αναθηματικό τριποδικό λέβητα και επαναπαρίστηκε στην Ελλάδα πέρυσι, από το Met (The Met/Bruce Schwarz).

Ενα πέλαγος πολιτισμού και ανταλλαγών

Ο επιμελητής Σον Χέμινγουεϊ μιλάει στην «Κ» για την έκθεση του Μетроπολιτικού Μουσείου Τέχνης της Νέας Υόρκης που παρουσιάζει την αλληλεπίδραση των Ελλήνων με άλλους λαούς της Μεσογείου «πλέοντες επί οίνοπα πόντον»

“

Τα ταξίδια του Οδυσσέα

Οι περιπέτειες του Οδυσσέα σε μακρινές χώρες συνθέτουν ένα μυθικό τοπίο με ξένους λαούς, το οποίο είναι εν μέρει εμπνευσμένο από τις εξερευνήσεις που πραγματοποιούσαν εκείνη την εποχή οι ίδιοι οι Έλληνες, σε ολόκληρη τη Μεσόγειο.

“

Οι περιπέτειες του Ηρακλή

Ο Ηρακλής ταξίδεψε σε όλα τα μέρη του κόσμου που ήταν γνωστά στους Έλληνες και ακόμη πιο μακριά. Λειτουργεί κατά κάποιον τρόπο ως leitmotif στην έκθεση και οι περιπέτειές του εμφανίζονται σε κάθε ενότητά της, μέσα από εξαιρετικά έργα τέχνης.

Αναπαράσταση ορκωμοσίας στο «πουλί» της χούντας υπό το βλέμμα (και τα κλοπη) των στελεχών της ΕΣΑ. Το στιγμιότυπο είναι από το δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ «Ο γιος του γείτονά σου: Πώς κατασκευάζεται ένας βασιανιστής», των Δανών Γιόργκεν Φλιντ Πέντερσεν και Ερικ Στέφενσεν, το οποίο θα παρουσιάσει σε σειρά προβολών ο Ανδρέας Αποστολίδης.

Ανδρέας Αποστολίδης, συγγραφέας, μεταφραστής, σκηνοθέτης

127 νύχτες στα χέρια της χούντας

Η προβολή ενός ντοκιμαντέρ για τους βασιανιστές γίνεται αφορμή για να έρθει στο φως το άγνωστο κολαστήριο του Περισσού

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Το ημερολόγιο έγραφε 28 Μαρτίου 1974. Ο Ανδρέας Αποστολίδης, με τους άλλους συντρόφους του στον αγώνα κατά της χούντας, κατευθύνεται προς τη νέα γιάφκα. Ο πρώτος, μπαίνοντας, θα τοποθετούσε στο παράθυρο μια γλάστρα, σημάδι πως ο χώρος ήταν ασφαλής.

Το σχέδιο ναυάγησε. Η αστυνομία τους παρακολουθούσε. Συνέλαβε τον πρώτο και στη συνέχεια τον γιό του. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι είχα γνωρίσει τον Τάσο Μήνη. Ήταν οργανωμένος με τον παιδίατρο Στέφανο Παντελάκη (ήμουν ζευγάρι με την κόρη του) και μαζί τους ήταν και ο Μουστακλής. Αυτά συμβαίνουν μεταξύ 1972 και 1974. Ήμουν στην καθοδήγηση της ΑΑΣΠΕ (Αντιφασιστική Αντιιμπεριαλιστική Σπουδαστική Παράταξη Ελλάδας). Όταν μας συνέλαβαν, μας ανέκριναν, από τους παλιούς της Ασφάλειας οι ίδιοι που είχαν ανακρίνει αρχικά τον Μήνη και τον Παντελάκη.

Ο Αποστολίδης επαναλαμβάνει ότι οι σημαντικοί άνθρωποι της ιστορίας αυτής, που διηγείται και το ντοκιμαντέρ, είναι ο Μήνης και ο Μουστακλής.

«Είναι ακραία η εμπειρία και το σθένος τους. Και εντελώς ιδιαιτέρως. Ήταν στρατιωτικοί και επέσυραν το άπιστευτο μίσος και τον σαδισμό άλλων στρατιωτικών. Στο ΕΑΤ/ΕΣΑ βασανίστηκαν άνθρωποι που είχαν πολεμήσει ο ένας τον άλλο στον Εμφύλιο. Αυτό δεν είχε ξανα συμβεί. Στον Κορδαλλό, θυμόνταν μάχες που είχαν δώσει ο ένας εναντίον του άλλου. Και τους ένωνε ο αγώνας κατά της χούντας. Ο Μήνης πολυβόλυνε με Σπιτφάιερ τους αντάρτες στον Γράμμο. Ο Μουστακλής είχε περάσει από τον ΕΔΕΣ, είχε πολεμήσει στον Εμφύλιο ως ανθυπολοχαγός, ήταν και στην Κορέα το 1952. Και τον σακάτεψαν οι κουντικοί».

Ο Αποστολίδης επιμένει για την ιδιαιτερότητα του ΕΑΤ/ΕΣΑ. Ωστόσο, μέσα από τη δική του αφήγηση, ανακαλύπτουμε μια μάλλον άγνωστη πτυχή: τα βασανιστήρια στον Περισσό. Γνωρίζουμε για τα ΕΑΤ/ΕΣΑ στην οδό Μπουμπουλίνας και στο Μπογιάτι, τίποτα όμως για τον Περισσό. Γιατί;

«Την ημέρα που θα περνάγαμε στρατοδικείο έπεσε το καθεστώς. Τρεις μέρες μετά, με τη γενική αμνηστία, βγήκαμε από τα υπόγεια του Περισσού. Όταν καταθέσαμε την καταγγελία για τα βασανιστήρια κρίθηκε κατά μία ημέρα εκπρόθεσμη και έτσι οι δικοί μας βασιανιστές δεν δικάστηκαν ποτέ. Γι' αυτό και κανένας

δεν έμαθε για τη νεότερη ομάδα του Περισσού».

– **Οι βασιανιστές ήταν νέοι ή μάλλον σε ηλικία;**

– Είχαμε εξηνταπεντάρνηδες, είχαμε και τριαντάρνηδες. Κάποιοι είχαν ακόμη το άρωμα του Εμφυλίου, τόσα χρόνια μετά. Στην ΕΣΑ επικρατούσε ένας σαδισμός, περισσότερο ήθελαν να σε τσακίσουν, να σε λιώσουν έτσι κι αλλιώς. Στον Περισσό, το σύστημα ήταν πιο στοχευμένο: ήθελαν να σε λιώσουν για να σου αποσπάσουν πληροφορίες.

– **Θυμάστε ονόματα βασιανιστών;**

– Ναι. Αυτοί, στον Περισσό, ήταν αξιωματικοί της Χωροφυλακής. Οι παλαιότεροι ήταν οι μοίραρχοι Κλωνάρης και Φαβιτάς, οι νεότεροι υπομοίραρχοι Ντούμας, Σουλιώτης, Χολέβας, Μάντζαρης και ο «γραφέας» Κεραμυδής. Αυτοί οι τελευταίοι έμειναν αλώβητοι στην υπηρεσία επί πολλών κυβερνήσεων, μαζί

με τον διοικητή τους μοίραρχο Χρυσκιώτη, μέχρι να πάρουν όλοι σύνταξη. Είχαν συμμετάσχει σε αγρίους ξυλοδαρμούς, ηλεκτροσόκ, ψυχολογικά βασανιστήρια, ψυχοφάρμακα κ.λπ. Και κοκορεύονταν όταν μας απελευθέρωναν: «Εσείς φεύγετε, εμείς μένουμε!»

– **Όταν σας συνέλαβαν, ξέρατε ότι μπορεί να υποστείτε αυτά που υπέστησαν ο Μήνης και ο Παντελάκης;**

– Ασφαλώς.

– **Και πώς νιώθατε γι' αυτό;**

– Φόβο, φυσικά. Το τι θα σου κάνουν εκεί μέσα είναι μια πολύπλοκη ιστορία διότι εξαρτάται από τη θέση που έχεις σε κάποια οργάνωση, πόσα ξέρεις, τι ξέρουν αυτοί για σένα, πόσο επείγονται για να πάρουν πληροφορίες κ.τ.λ. Στη δική μας περίπτωση, η ανάκριση ήταν εστιασμένη στον Πέτρο Στάγκο. Αυτός μας είχε οργανώσει. Οπότε η προσοχή τους ήταν στραμμένη επάνω του. Ήμασταν σε κοντινά κελιά,

στην απομόνωση· αλλά υπήρχε ακουστική επαφή. Ήταν στο όριο να τους μείνει στα χέρια. Ξεκίνησαν με σειρά από ηλεκτροσόκ, τα οποία αυξάνονταν σε ένταση. Του έκαναν ηλεκτροσόκ στα γεννητικά όργανα. Η κορύφωση, το τελευταίο, ήταν με ένα στεφάνι στο κεφάλι. Επειτα από αυτό τον είχαν κατεβάσει στο υπόγειο λιπόθυμο. Ακουγα έναν γιατρό που έλεγε αν θα ζήσει και πώς. Του έμειναν τραύματα. Εκεί που μιλούσε ήρεμα, πάθαινε σπασμούς στα γεννητικά του όργανα για πολλά χρόνια μετά.

– **Φαντάζομαι πως η αποφυλάκιση πρέπει να ήταν κάτι σαν ευλογία.**

– Τυφλωθήκαμε από το φως της ημέρας. Τα κελιά ήταν στο υπόγειο. Ψηλά είχε ένα φεγγίτη και από εκεί περνούσε μια χαρμάδα φως. Τρανταζόμασταν κάθε τόσο από το τρένο του ηλεκτρικού που περνούσε από πάνω. Οπότε, όταν βγήκαμε ξαφνικά στην επιφάνεια, 127 ημέρες απομόνωση σε βαθύ υπόγειο, η κυκλοφορία μάς φάνταζε εξωπραγματική, δύσκολα καταλαβαίναμε πως υπήρχαν αυτοκίνητα. Ήμασταν τελείως αποπροσανατολισμένοι. Υστερα από δυο-τρεις ημέρες είπαμε να πάμε να κάνουμε βουτιά στη θάλασσα. Ήταν 1 Αυγούστου. Βουτιά... και κόντευα να πνιγώ, με έπιασε μια εφιαλτική σκοτοδίνη. Ενιωσα το μυαλό μου να τινάζεται στον αέρα. Έχασα το πάνω κάτω, το δεξιά με το αριστερά. Και, υπ' όψιν, ήμουν κολυμβητής, έπαιζα γουόλτερ πόλο. Παραλίγο να χαθώ στην πρώτη βουτιά.

– **Μιλάτε για όλα αυτά με χιούμορ και ηρεμία.**

– Πέρασαν τα χρόνια.

– **Παίζει ρόλο αυτό;**

– Μάλλον. Αλλιώς μιλούσαμε για όλα αυτά τα πρώτα δέκα χρόνια, αλλιώς ύστερα από είκοσι χρόνια κ.λπ. Στην αρχή η κουβέντα ήταν πιο πολιτική ή «αστυνομική». Αργότερα έγινε περισσότερο βιωματική. Μετά αδιαφορήσαμε. Τώρα που γεράσαμε, θέλουμε κάπως να θυμηθούμε και αρχίζει η «λογιστική».

– **Δεν σας θυμώνει που οι δικοί σας βασιανιστές δεν δικάστηκαν ποτέ;**

– Εμείς δεν θέλαμε εκδίκηση τύπου «17 Νοέμβρη». Θέλαμε να δικαστούν. Να ταπεινωθούν δημοσίως. Να εξευτελιστούν ερχόμενοι πρόσωπο με πρόσωπο.

– **Δείχνετε να είστε ανακουφισμένοι που τα ονόματά σας**

δεν συνδέθηκαν με τα γεγονότα εκείνης της εποχής.

– Κοιτάζετε. Αυτοί ετοίμαζαν ένα στρατοδικείο όπου εμείς θα ήμασταν οι βασικοί κατηγορούμενοι για την κατάληψη του Πολυτεχνείου του '73. Η δική μας συμμετοχή ήταν όντως πολύ μεγαλύτερη από αυτή που έγινε γνωστή τότε. Αυτή είναι η μισή αλήθεια όμως. Η άλλη μισή είναι ότι η όλη εξέγερση δεν έγινε με οργανωμένο τρόπο. Οπότε, αμφιβάλλω αν η δική θα βοηθούσε· μιλάμε για δική κατηγορία για «αντίσταση», όχι για τη «δική των θυτών».

– **Σε τι θα σας έβλαπτε δηλαδή; Μα θα ήμουν στα δελτία ειδήσεων κάθε χρόνο, στις 17 του Νοέμβρη. Δεν ήθελα κάτι τέτοιο.**

– **Πήγατε ποτέ ξανά εκεί; Στον Περισσό;**

– Ναι. Είκοσι χρόνια μετά, το 1994, πήρα τον φίλο μου τον Πέτρο Στάγκο και του λέω «πάμε να δούμε τα κελιά μας ξανά». Το κτίριο ήταν εγκαταλελειμμένο. Γύριζα ένα ντοκιμαντέρ για την εξέγερση του Πολυτεχνείου, από το οποίο άφησα εντελώς απ' έξω τη δική μου ιστορία. Ήθελα όμως να τραβήξω πλάνα από το εσωτερικό του κτιρίου, ήθελα κι εγώ ο ίδιος να επιστρέψω. Λοιπόν, η μπροστινή πύλη είχε λουκέτο. Μπήκαμε μέσα όμως από ένα πλαϊνό παράθυρο. Πηδήξαμε από εκεί στο υπόγειο.

– **Πώς ήταν;**

– Δεν είχε καθόλου φως. Προσπαθήσαμε να προσανατολιστούμε με την ενθύμηση του πώς ήταν να σε βγάλουν απ' το κελί για να σε πάνε πάνω, στα δωμάτια των ανακρίσεων. Ήταν σαν λαβύρινθος. Προσανατολιστήκαμε όμως και στη συνέχεια βρήκαμε και τα κελιά μας.

– **Και πώς νιώσατε;**

– Στην αρχή πολύ ψύχραιμα, αλλά μετά το μισάωρο αρχίσαμε να φρικάρουμε. Λέμε «αρκετά, άντε να φύγουμε τώρα». Ξέρετε όμως ποιο ήταν το ενδιαφέρον; Τότε, η πόρτα του κελιού είχε ψηλά ένα κενό με καγκελάκια. Γάντζωνα τα χέρια μου, λυγίζα τα μπράτσα μου και κοιτούσα έξω, στον διάδρομο, με την ελπίδα να κάνει το ίδιο ένας συγκρατούμενος από το απέναντι κελί. Να κοιτάξει ο ένας τον άλλο στα μάτια, έστω και για δευτερόλεπτα. Το 1994, που ήμουν πια σαράντα χρόνων, προσπάθησα να κάνω το ίδιο. Αδύνατον! Τα χέρια μου δεν άντεχαν πια. Δεν ήμουν εβδομήντα, σαράντα ήμουν. Και όμως, δεν μπορούσα.

ΝΙΚΟΣ ΤΟΚΜΑΛΗΣ

Ο Ανδρέας Αποστολίδης περιγράφει στην «Κ» τον εφιάλτη που βίωσε στα χέρια των βασιανιστών του, οι οποίοι δεν δικάστηκαν ποτέ. «Όταν καταθέσαμε την καταγγελία για τα βασανιστήρια κρίθηκε κατά μία ημέρα εκπρόθεσμη. Γι' αυτό και κανένας δεν έμαθε για τη νεότερη ομάδα του Περισσού».

Δυο ρημαγμένοι άγγελοι

Του **ΝΙΚΗΤΑ ΣΙΝΙΟΣΟΓΛΟΥ**

Διαβάζω δύο ιδιάζοντα βιβλία γραμμένα από δύο ιδιάζουσες γυναίκες. Η «Ευτυχισμένη κοιλιά» είναι η παρισθησιακή καταβύθιση της Ελβετίδας Αννεμαρί Σβάρτσενμπαχ (1908-1942) σε μια απομονωμένη κοιλιά της Περσίας εν έτει 1935, την ώρα που στην Ευρώπη ο ναζισμός κερδίζει έδαφος.

Αναθρεμμένη στο περιβάλλον μιας βαθύπλουτος οικογένειας βιομηχανών και στρατηγικών, η οποία στήριζε οικονομικά τους εθνικοσοσιαλιστές, η Σβάρτσενμπουργκ αναγορεύθηκε διδάκτωρ Ιστορίας στη Ζυρίχη το 1931. Υπερίσχυσε, όμως, η ελευθεριάζουσα ατμόσφαιρα του μεσοπολεμικού Βερολίνου: αλκοόλ, λογοτεχνικοί πειραματισμοί, μορφίνη, στενή φιλία με τον Κλάους και την Εrika Man, αρθρογραφία εναντίον των ναζι. Ο Τόμας Man είπε το περίφημο: «Τι παράξενο, αν ήσασταν αγόρι, σίγουρα θα σας θεωρούσαν ασυνήθιστα όμορφο». Χρόνια αργότερα, θα την περιγράψει ως «έναν ρομαγεμένο άγγελο».

Με την εδραίωση του ναζισμού, η Σβάρτσενμπαχ έξοδα από καθε-
τί που θυμίζει πατρίδα και οικογέ-
νεια. Συμμετέχει σε ανασκαφές κα-
ταδειχθεί στον Λίβανο, τη Συρία, την Τουρκία, εντέλει στην Περσία.
Εξελίσσεται σε έξοχη φωτογρά-
φο, διασχίζει στέπες και ερήμους
συνοριοφία με τυχοδιώκτες, μέλη
αρχαιολογικών αποστολών, αν-
θρώπους σαρακοφαγμένους από
το κασις και τη ντοναλγία. Υποφέ-
ροντας από στεφανικό σύνδρομο,
καταλήγει στην κοιλάδα του πο-
ταμού Λαο, στους πρόποδες του
πρώσιου διακού όρους Ντσιαβάντ

Γραφή εμπύρετη με αρσενικό προσωπείο αποδίδει το διαρ-

κés πετροκύλισμα στις πλαγιές, ερείπια ανείχτητα από τους τυμβωρύχους, το πέρασμα καρβαζι-νιών και νομάδων· το σύγχρονο Ford της ομάδας να προχωράει με δυσκολία σ' έναν τόπο αρχαίο που μέσα στη νύχτα μεταβάλλε-ται απ' τους χειμάρρους και δι-αίψευδι τους χαρτογράφους. Η μοναξιά της πρωτοπόρου, όσο απομακρύνεται από τον παλιό κόσμο: «Προχωράω πάλι στον δρόμο που, όπως πολλοί από τους καινούργιους δρόμους, δεν οδηγεί πουθενά και οβήνει μέσα στα χορτάρια της ερήμου».

Εξίσου απρόβλεπτα μεταβάλλονται τα εσωτερικά τοπία. «Σωστό έπραττα: να εκποτιζώ, να ξεχνώ, να σβήνω τα ίχνη». Ο ύπνος της, «ύπνος του ζώου». Κοιτάζοντας πίσω, τις Αλπεις, την Ελλάδα, την Ευρώπη, αναρωτιέται: «Κι αν το τείχος των θένων και των εθμών σας δεν αντέξει άλλο».

(Τι αντίθεση, σκέφτομαι! Ο κοφτός, άμεσα πολιτικός λόγος του Κλάους Μαν απέναντι στον λυρισμό της Σβάρτσενμπاخ! Θα 'χαν διαφωνήσει περί της πολιτικής λειτουργίας του ύφους...)

Η μυστηριώδης κοιλάδα, τόπος αποδείξεως και μαζί οράματος. Ο αφηνιώτης βλέπει τα στεγανά του χρόνου και των ενδεχομένων να καταρρέουν. «Όλοι οι δρόμοι, όποιοι κι αν πήρα, όποιοι κι αν άφησα, κατέληγαν εδώ, σε αυτή την κοιλάδα που δεν έχει πα έξοδο, και ήδη γι' αυτό μοιάζει με τον τόπο του θανάτου...». Τα αρχαία καλάσματα προμηνούν τα μελλοντικά ερείπια της Ευρώπης. Τίτλος εργασίας των σημειώσεων: «Θάνατος στην Περσία». Πρόκειται, άραγε, για ένα αντικαθρέφτισμα της νοσηρής Βενετίας/Ευρώπης του Τόμας Μαν προς αναλόγες;

**ΑΝΝΕΜΑΡΙ
ΣΒΑΡΤΣΕΝΜΠΑΧ**
Η ευτυχισμένη κοιλάδα
μυθρ.: Γ. Κοιλής
εκδ. Νήσος, 2024, σελ. 170

SUSAN TAUBES
Θρήνος για την Τζούλια
μτφρ.: Α. Γουναροπούλου
εκδ. Αλεξάνδρεια, 2025
σελ. 360

Λύτρωση φευγαλέα, όταν η Σβάρτσενμπαχ συναντά εν μέσω θραυσμάτων έναν αινιγματικό άγγελο, πνεύμα του τόπου (genius loci). Θυμίζει τον διαβόητο «άγγελο της ιστορίας» του

Μπένγιαμιν, παρατηρεί ο Γιάννης Κοιλής στο επίμετρό του· εκείνον, που θα εμφανιστεί μόλις δύο χρόνια αργότερα.

Η Σβάρτσενβινακ πέθανε άδο-
ξα το 1942 υπό συνθήκες μερικώς
άδειευκτης, οι οποίες περιλαμ-
βάνουν θεραπεία με ηλεκτροσόκ
εξαιτίας εσφαλμένης διάγνωσης
για σχιζοφρένεια. Η μητέρα φρό-
νιζε να καταστρέψει την αλλη-
λογραφία της αποδιοπομπαίας
κόρης, συμπεριλαμβανομένων
επιστολών του Κλάους και της
Ερικα Μαν. *Damnatio memoriae.*

Στο άλλο άκρο...

Στον «Θρήνο για την Τζούλια» της Σούζαν Τάουμπς (1928-1969) παρακολουθούμε μια φαινόμενη-κά τακτοποιημένη, πειθήνια ζωή τον αντίποδα της Σβάρτσενμπαχ. Ο αφηγητής βρίσκεται «στρατοπεδευμένος» στο σώμα μιας συννηθισμένης γυναίκας· εποπτεύει την ενληκνικώσή της, τον γάμο, την μητρότητα, τη συζυγική δυσφορία, τις αποτίες. Τι απόκοσμος αφηγητής είναι αυτός; Πλάσμα άφυλο, άχρονο και ανέστιο, ομολογεί εν τη ρήμη τον λόγο πως κατάγεται από μια «μεταιχμιακή περιοχή», αρχαίο πνεύμα, στίγμα ή «σπίθα» που απεχθάνεται το σώμα, ωστόσο εμμονικά προσκολλάται στην Τζούλια.

Το δαιμόνιο-αφηνγητής είναι ένα εναλλασσόμενο ρεύμα αφέντη και υπέρντη, πατρικός μορφής και πλατωνικού εραστή: ισχύει η ανώτερη, πνευματική εκδοχή της Τζούλιας, που εκείνη αποτυγχάνει να αντιληφθεί: «Είμαστε ένα σύμφυρμα από παράταιρα κομμάτια και ούτε καν έναν άνθρωπο δεν ωτιάχνουμε μαζί. Κάτι λείπει».

Η απροσδιοριστία της ομιλού-
σας οντότητας είναι η μεγάλη

αρετή του βιβλίου, το οποίο, αδημοσίευτο ακόμη, είχε εντυπωσιάσει με τον λανθάνοντα ερωτισμό και την ωμή γλώσσα τον Σάμιουελ Μπέκετ.

Γεννημένη στη Βουδαπέστη, η Τάουσιμς ήταν φιλόσοφος που μελετούσε την πρόσληψη του Γνωστικισμού και του Ιουδαϊσμού στην σύγχρονη φιλοσοφία. Το ερευνητικό και λογοτεχνικό έργο της, όπου επανέρχεται η μεταιχμακή εμπειρία των ξενιτότητας (Fremdheit), έμεινε παραγνωρισμένο για δεκαετίες. Κόρη του ψυχαναλυτή Ζάντορ Φέντμαν και εγγονή ραββίνου, η Τάουσιμς μεγάλωσε στην Νέα Υόρκη στη σκιά του Μεγάλου Πολέμου. Παντρεύτηκε τον επιδραστικό –και σήμερα– φιλόσοφο Γάσπαρ Τάουσιμς· το 1969 δημοσίευσε ένα θραυσματικό μυθιστόρημα για το διαζύγιο τους· αυτοκτόνησε δύο εβδομάδες ανόρεχτα.

Φωτεινή και ερεβώδης, η σπι-
θα στον «Ορόνη για την Τζούλια»
απαιτεί –όπως ο άγγελος της Σβάρ-
τσενμπακ στην Περσία– έναν κό-
σμο πέρα από τις παραδοσιακές
εννοιολογίες καλού και κακού.
Οντότητα αναντίληπτη, μοιάζει
κυρίαρχος του παιχνιδιού. Όπου
η Τζούλια εξαφανίζεται! Όπως ο
Θεός των Γνωστικών. Αποσύρ-
εται από το πεδίο της παρατήρη-
σης και του ελέγχου, αφήνοντας
ενεό και ορφανό τον παρατηρητή.
«Αραγε ήταν παρίσθησις όλα»,
αναρρωτιέται εκείνος.

Ανοικονόμια και αυτοπαθή, γκροτέσκα και ιδιουσγκρασικά, τα δύο βιβλία αποκλίνουν από τις συνταγές περί «καλής» λογοτεχνίας. Ευτυχώς. Περιμέναν καιρό στο σκιάφως, ώσπου συγχρονίστηκαν μ' έναν κόσμο μεταβαλλόμενο, απειλητικό, που τόσος θυμίζει τον δικό τους...

Παράταιρα κομμάτια

«Είμαστε ένα
σύμφυρμα
από παράται-
ρα κομμάτια
και ούτε καν
έναν άνθρω-
πο δεν φτιά-
χνουμε μαζί.
Κάτι λείπει».

Σουζαν
Τάουμπες

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Επιτυχία χωρίς κοσμικούς

Η Σκιάθος διδάσκει

Λίγο καλοκαίρι ακόμη

Το θρίλερ του μετρό

Κάτι τρέχει στα νησιά

Το προηγούμενο Σαββατοκύριακο, το Παλαιό Καπνεργοστάσιο πήρε ζωή· τολμηρή και φρέσκια. Την ημέρα των εγκαινίων η ουρά έφτανε μέχρι τον δρόμο. Ενας οδηγός, περιμένοντας στο φανάρι της Λένορμαν, απόρησε και ρώτησε τι συμβαίνει. Στην απάντηση, «μια έκθεση τέχνης», μόρφασε εντυπωσιασμένος. Οντως, το Platforms Project, στη 14η διοργάνωσή του, συγκέντρωσε 1.100 καλλιτέχνες από 22 χώρες και περίπου 20.000 επισκέπτες από όλον τον κόσμο. Χωρίς μεσάζοντες οι καλλιτέχνες συναντούσαν απευθείας συλλέκτες και κοινό. Ομιλίες, open studios και 55 performances έδωσαν μοναδικό παλμό, χωρίς ούτε έναν από τους κατά συρροήν κοσμικούς «φιλότεχνους».

Μ. Β.

Στο Κάστρο Σκιάθου, ανάμεσα στους λιγοστούς σωζόμενους μικρούς ναούς, το βλέμμα σταματάει αναπόφευκτα στον Άγιο Νικόλαο, με τα παραδοσιακά πιατάκια να κοσμούν τους πέτρινους τοίχους του. Κι αν περιμένει κανείς το γνώριμο ελληνικό σκηνικό, όπου ένα δύσβατο σημείο αφήνεται συχνά στη μοίρα του ή πνίγεται στα σκουπίδια των εκατοντάδων καλοκαιρινών επισκεπτών, εδώ η εικόνα εκπλήσσει. Χωρίς να κρυφτεί πίσω από συναρμολογημένες, ο δήμος κρατάει τα μονοπάτια του μεσαιωνικού οικισμού καθαρά και φροντισμένα, προστατεύοντας υποδειγματικά τον ιστορικό χώρο.

Ε. Σ.

Εκεί που όλοι εύχονται «καλό χειμώνα», ο ζωγράφος Γιώργος Χαδόυλης ξαναγυρνάει το βλέμμα του και το δικό μας στη θάλασσα. Ηλιοβασιλέματα και κολύμπι στο σούρουπο. Βράχια που πάλλονται από ζωή. Χοροί στην ακροθαλασσιά που θυμίζουν Μatis. Οι ανθρώπινες παρουσίες με γυρισμένη την πλάτη στο φιλότεχνο κοινό κοιτούν θαλασσινά τοπία· εμείς, οι παρατηρητές, καθρεφτιζόμαστε πάνω τους. Η παιδική ηλικία —«πόσα μπάνια-πόσα παγωτά»— η σχέση μας με τη χώρα (αγάπη και σιχτίρι), το «ελληνικό καλοκαίρι» που απειλείται ως έννοια, όλα αυτά συμπυκνώνονται στα έργα του Χαδόυλη. Η δουλειά του στην Γκαλερί Σκουφά είναι μια παρηγοριά: γεύσου «λίγο καλοκαίρι ακόμη», μας λέει.

Ξ. Κ.

Μας πήρε λίγο να προσαρμοστούμε στο savoir vivre του μετρό — κυρίως στο να στεκόμαστε δεξιά της κυλιόμενης σκάλας, αφήνοντας ελεύθερο πεδίο στους πιο «βιαστικούς». Ενα τέταρτο του αιώνα μετά, είμαστε αντιμέτωποι με μια φυλή επιβατών που δεν είχαμε υπολογίσει. Ας τους αποκαλέσουμε «υπερβολικά βιαστικούς», για να συνεννοηθούμε. Πρόκειται για όλους αυτούς που αντιλαμβάνονται την έλευση του συρμού και με ένα τρομερό ποδοβολητό τρέχουν αλαφιασμένοι πάνω στις σκάλες για να τον προλάβουν σαν να κρίνεται η τύχη του πλανήτη από αυτό. Αλλά στο τέλος θα αποφασίσει ο —ως συνήθως— ανυποψίαστος οδηγός.

Δ. Ρ.

Παρατηρούμε ότι ακόμη και στα τέλη Σεπτεμβρίου έρχονται ενημερώσεις για πολιτιστικές δράσεις και εκθέσεις στα νησιά. Η τυπική λήξη της τουριστικής σεζόν δεν σημαίνει πια «κατεβάζω ρολά», κάθε άλλο. Στην Τήνο, η ΝΩΜΩ ΑμΚΕ παρουσιάζει το «Αόρατο Νήμα υφαίνεται», μια έκθεση και σειρά δράσεων γύρω από τη φροντίδα και τη μνήμη του τόπου. Στη Νάξο, η «Πολυκρίτη» οργανώνει για 5η χρονιά το «Μια βραδιά κάτω από την ελιά», ενώ στον Μαροδόκαμπο της Σάμου το Kerkis Echo παρουσιάζει το «Cosmic Island», μια διαδραστική γιορτή τέχνης και γαστρονομίας.

Ξ. Γ.

Σινεφιλ αρμονίες της Gen Z

Βράδυ Πέμπτης στο θερινό «Ριβιέρα» των Εξαρχείων. Στην οθόνη προβάλλονται οι «Αρμονίες Βερκμάιστερ» του Μπέλα Ταρ, ένα από τα σπουδαιότερα έργα του Ούγγρου κινηματογραφιστή, που έφυγε φρέτος από τη ζωή. Η αυλή του «Ριβιέρα» είναι κατάμεστη —οι ηλεκτρονικές κρατήσεις ήταν μάλινα sold out μέρες πριν— με κόσμο όλων των ηλικιών, αλλά κυρίως νέους, πολλοί από τους οποίους ήταν αγέννητοι όταν το συγκεκριμένο φιλμ κυκλοφόρησε στις αίθουσες. Για αρκετούς, όπως έδειξε ένα γρήγορο γκάλοπ στο πλαίσιο του προλογισμού, είναι η πρώτη φορά που θα δουν Μπέλα Ταρ. Μοιάζει παράδοξο, όμως είναι πέρα για πέρα αληθινό και ελπιδοφόρο, ότι η γενιά που γεννήθηκε με ένα smartphone στο χέρι, αρέσκεται να βλέπει μαυρόασπρα arthouse φιλμ στη μεγάλη οθόνη. Άντε και στον Ταρκόφσκι.

ΑΙΜ. Χ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

«Μην βιάζεσαι μην ξεκουράζεσαι»

Ανι Ντίλαρντ — Annie Dillard στα αγγλικά. Αμερικανίδα συγγραφέας που γεννήθηκε το 1945 και πέθανε την προηγούμενη εβδομάδα, στα 81 της. Συγγραφέας 13 βιβλίων, τιμημένη με το βραβείο Πούλitzer, το 1975, και με ειδικό μετάλλιο από τον πρόεδρο Ομπάμα.

Ο κύριος Γκρι την ανακάλυψε πριν από μερικά χρόνια μέσα από το εν μέρει βιωματικό εν μέρει δοκιμιακό «The Writing Life», σειρά από σκέψεις για το γράψιμο ως τρόπο ζωής, αλλά και ως αντίθετο της ζωής.

Ενα κομψό, σύντομο βιβλιαράκι, γραμμένο με πολύ χιούμορ, πάνω στο τι σημαίνει να αγκομαχείς, να ερωτοτροπείς, να πενθείς και να γιορτάζεις κάθε μέρα

(ή και κάθε νύχτα) πάνω από τη λευκή σελίδα.

Στη μνήμη της, ο κύριος Γκρι αλιεύει μερικά αποσπάσματα από το «The Writing Life», το πρώτο κεφάλαιο του οποίου εκκινεί με έναν αφορισμό του Γκαίτε: «Μην βιάζεσαι· μην ξεκουράζεσαι». Ενα ακόμα, τηλεγραφικό, μάθημα δημιουργικής γραφής. Ιδού τι λέει η ίδια η Ντίλαρντ:

«Όταν έχεις κολλήσει με ένα βιβλίο· όταν είσαι για τα καλά μέσα σε αυτό γράφοντάς το, και ξέρεις τι έπεται, κι ωστόσο δεν μπορείς να συνεχίσεις· όταν κάθε πρωί για μια εβδομάδα ή για ένα μήνα μπαίνεις στο δωμάτιό του και του γυρίζεις την πλάτη· τότε ή η δομή έχει πλαδαρέψει παίρνοντας πολλαπλές κατευθύν-

Α.Ρ. PHOTO / ANDREW HARRIS

Η Ανι Ντίλαρντ τη στιγμή της βράβεισής της από τον Μπαράκ Ομπάμα, στον Λευκό Οίκο, το 2014. Η Αμερικανίδα συγγραφέας έφυγε από τη ζωή την προηγούμενη εβδομάδα σε ηλικία 81 ετών.

σεις, οπότε η αφήγηση, ή η λογική του βιβλίου, έχει εμφανίσει μια ρωγμή η οποία σύντομα θα την κόψει στα δύο — ή κοντεύεις να κάνεις ένα μοιραίο λάθος. Αυτό που σχεδίασες δεν λειτουργεί. Εάν συνεχίσεις στην πορεία που ξεκίνησες, το βιβλίο είτε θα εκραγεί είτε θα καταρρεύσει, απλώς δεν το ξέρεις — ακόμα».

«Το αίσθημα ότι το έργο που φτιάχνεις είναι μεγαλειώδες, και το αίσθημα ότι είναι αποκρουστικό, και τα δύο είναι κουνούπια τα οποία πρέπει να απωθήσεις, να αγνοήσεις ή και να σκοτώσεις, αλλά όχι να τα απολαύσεις».

«Ο Χέμινγκγουεϊ είχε ως μοντέλα τα μυθιστορήματα του Κνουτ Χάμσουν και του Ιβάν Τουργκέ-

νιεφ. Ο Ισαάκ Μπάσεβις Σίνγκερ το ίδιο. Ο Ραλφ Έλison μελετούσε τον Χέμινγκγουεϊ και τη Γερτρούδη Στάιν. Ο Θορό αγαπούσε τον Ομπρό· η Γιουντόρα Ουέλτι αγαπούσε τον Τσέκοφ. Ο Φόκνερ μιλούσε αναλυτικά για το χρέος του στον Σέργουντ Αντερσον και στον Τζόις· ο Ε. Μ. Φόρστερ για το δικό του χρέος στην Τζέιν Οστιν και στον Προυστ. Αντίθετα, αν ρωτήσεις έναν εικοσάχρονο ποιητή ποιανού την ποίηση αγαπά, μάλλον θα σου πει, ανερυθρίαστα, «Κανενός». Μέσα στην άγνοια της νιότης του, δεν έχει ακόμα καταλάβει ότι οι ποιητές αγαπούν την ποίηση και οι μυθιστοριογράφοι το μυθιστόρημα· σε εκείνον αρέσει μονάχα ο ρόλος, η σκέψη

του εαυτού του σαν να ήταν ένα καπέλο».

«Έχει περισσότερο νόημα να γράψεις ένα μεγάλο βιβλίο —μυθιστόρημα ή nonfiction— από το να γράψεις πολλά δινηήματα ή δοκίμια. Σε ένα σκονιοτενές, φιλόδοξο πρότζεκτ μπορείς να ρίξεις ό,τι έχεις και δεν έχεις. Ενα πρότζεκτ που μπορεί να σου πάρει μια πενταετία θα συμπυκνώσει τις επινοήσεις και τον πλούτο αυτών των πέντε χρόνων. Επιπροσθέτως, το να γράφεις προτάσεις είναι κάτι δύσκολο ανεξαρτήτως θέματος. Δεν είναι λιγότερο δύσκολο να γράψεις προτάσεις για μια συνταγή από το να γράψεις τον «Μόμπι Ντικ». Οπότε καλύτερα να καθίσεις να γράψεις τον «Μόμπι Ντικ»».

ΚΡΙΤΙΚΗ

Του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΩΓΡΑΦΑΚΗ

Ασκήσεις ύφους σε χωριό δίχως κοιμητήρι

Στο χωριό που «γυρεύει καταφυγή στα όνειρα» φτάνει το «μπουλούκι»: η Μάντισσα, η Σαλώμη, ο Εξαδάκτυλος, οι Σιαμαίοι, ο Θεραπευτής. Μαζί τους ο Ξένος και μια «μαρμαρένια» κάσα πάνω στον «αραμπά [...] δίκως αραμπιτζή».

Μπορεί να βρισκόμαστε στα τέλη της δεκαετίας του 1950, αλλά ο χωροχρόνος του Γιώργου Χωματηνός είναι ελατός και όλκιμος. Οι Βρίκελοι, τραγικά προσώπεια —«Κατά τον Αδ. Κοραή, από το βρίκελος ετυμολογείται το βρικόλακας»,—, περιπλανώνται νεκροζώντανοι, από την Κρήτη του 1850 μέχρι τη σύγχρονη Αθήνα. Διαφευγούνταί άλλοτε από την καμπίνα του χωριού, που, ως άλλο «ντέφι του αρκουδιάρη», υπαγορεύει τις θείκες προσαγές, άλλοτε από δεκατριάχρονους δυνάστες (που αποκαλύπτονται υπεραϊωνόβιοι). Πρωτίστως, όμως, από τη φαντασία του συγγραφέα, ο οποίος, από την Κυψέλη, συνδιαλέγεται μέχρι και με συγγενείς των ηρώων του: «Γιώργο, πες του να μην το κάνει».

Ο Χωματηνός γράφει σε πεζό δεκαπεντασύλλαβο, δημιουργώντας ένα ιδιάζον μείγμα παραμυθιού, δημοτικού τραγουδιού και τραγωδίας. Εγκιβωτίζει δόκιμα τις διακειμενικές αναφορές του, χωρίς ιδιαίτερες υπερβολές, σμιλεύοντας σαγηνευτικές ωσμήσεις. Οι συμβολισμοί του είναι ευγλωττοι και, αρκετές φορές, απολαυστικά εύστοχοι. Η φόρμα, όμως, είναι πιο τολμηρή από το νόημα: ο συγγραφέας αποσταθεροποιεί τον χρόνο, τον χώρο και τα είδη, αλλά τα μηνύματά του επιστρέφουν συχνά σε γνώριμες, κοινότοπες θέσεις: η «πεταλουδίτσα» της μεταμόρφωσης, της εξιλέωσης και του θανάτου. Η Σαλώμη, την οποία διστάζει να αγαπήσει ο μορφονιός, γιατί «έχει πάει με τόσους». Η μικρή Μάντισσα που σκέφτεται ότι «οι γυναίκες είναι μόνες τους σ' ετούτο τον κόσμο, κι όλοι κοιτάζουν να πάρουν από

κείνες κι όχι να δώσουν». Ακόμη και ο ίδιος ο συγγραφέας, «θλιμμένο εμότζι», μας λέει, «είμαι η γενιά του επιδόματος ανεργίας [...] καρτερίας [...] αδιαφορίας» και διερωτάται «αν οι χώρες κλαίνε όταν τις βιάζουν». Η μορφή αποσταθεροποιεί τον κόσμο, το περιεχόμενο σπεύδει, συχνά άγαρμπα, να τον αποκαταστήσει.

Εξαιρεση αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο ο Χωματηνός κατασκευάζει την ίδια του την καταγωγή. Πλιατσικολογεί, ορθά και ασύδοτα, και οικοδομεί τον μεταμοντέρνο ναό του με σπόλια αρχαίων, βυζαντινών, νεοελληνικών και όχι μόνο «μνημείων». Αναδεικνύει έμπρακτα, τουλάχιστον σε επίπεδο φορμαλισμών, πώς το ρηζικέλευθο ερείδεται στο παρελθόν. Απρόσμενες επιλογές ο «σκοτεινός μονόλιθος», απεικόνιση του δυνάστη Γραμματικού και καταλυτικό γρανάζι του μύθου, απόηχος της

Ο Γιώργος Χωματηνός γράφει τους «Βρίκελους» σε πεζό δεκαπεντασύλλαβο, δημιουργώντας ένα ιδιάζον μείγμα παραμυθιού, δημοτικού τραγουδιού και τραγωδίας.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΑΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Δεξιοτέχνης του υπαινιγμού και της υποβολής

Ενας νεαρός καλλιτέχνης στο Παρίσι ονειρεύεται ένα αθέατο δημιούργημα. Ηθελε να σφραγίσει μέσα σε ένα μεταλλικό κουτί ένα άδηλο λεπτούργημα. Η απόγνωση του εγκλωβισμένου γλυπτού θα απηχούσε εκείνη του δημιουργού και από την απόγνωση θα αναδύονταν η ομορφιά, σαν κελάηδημα πουλιού κλεισμένου σε κλουβί. Στα διηγήματα του Γιάννη Καρκανέβατου υποβόσκει μια αίσθηση πνιγμονής, που άλλοτε αφαιμάσσει ψυχικά τους ήρωες και άλλοτε τους ωθεί σε αυτοκαταστροφικές αναφλέξεις. Στο εναρκτικό διήγημα, μια γυναίκα εγκαταλείπει τον ανθοφόρο κήπο του νεκρού συζύγου της για να γλιτώσει από μια πυρκαγιά. Όμως, αίφνης μια παρόρμηση, γεννημένη από την εύφλεκτη σμίξη θυμού και πένθους, την οδηγεί μες στους καπνούς, εκεί όπου η αλλοτινή ανθοφορία γινόταν αποκαϊδία.

Το 2022 ο Καρκανέβατος είχε εμφανιστεί πλσις στην πεζογραφία με το μυθιστόρημα «Ο πατέρας δεν μιλούσε γι' αυτά». Μυθολογώντας την εποχή της Κατοχής και του Εμφυλίου, συνέθεσε με ευαισθησία και ευφυΐα ένα βιβλίο για τις υπεκφυγές και τις ευρεσιτεχνίες της μνήμης. Η αφήγηση διστιάζεται από οράματα και παραισθήσεις. Ο αφηγητής ατενίζει με κινηματογραφική φαντασία τον πατέρα του ριζωμένο σε έναν φασματικό τόπο, τα γένια του πυκνές, δασω-

μένες ρίζες. Ήταν δέντρο. Αυτή η μεταμόρφωση υποδήλωνε ένα οδυνηρό τραύμα. Οφείλε να κρύβεται και να σιωπά για να προστατεύει τον μεγαλύτερο αδελφό του που είχε βγει στο βουνό. Και στην παρούσα συλλογή διηγημάτων υπάρχουν ιστορίες για δύσκολες σχέσεις μεταξύ αδελφών. Ο καλλιτέχνης, στον οποίο αναφέρθηκαν εισαγωγικά, ασφυκτιούσε στον βρόχο του αδελφού του, που ήθελε με τα λεφτά του να καταπνίξει την μισοεισπρατική ζωή του και να τον αιχμαλωτίσει «στο εσωτερικό ενός τεράστιου κουτιού, να τον μετατρέψει σ' ένα ανθρώπινο γλυπτό, όμορφο, ασφαλές και αποκλεισμένο».

Μαζί με τα άσπονδα αδέρφια, ξαναβρίσκουμε την πατρική μορφή, που κατέκλυζε το προηγούμενο βιβλίο του Καρκανέβατου. Στο συγκινητικό διήγημα «Έχεις λίγο χρόνο;» διαμειβεται μια συνομιλία μεταξύ νεκρού πατέρα και γιου σε ένα εύφορο κτήμα. Στον αφορητό σπαραγμό της ενορατικής σκηνής παρεισδύει το κεντρί της μνησικακίας για τα πατρικά ανομήματα. Παρόμοιος συνδυασμός πένθους και πικραμένης μνήμης επικρατεί στο διήγημα «Το δώρο», όπου ένας γιος προσφέρει στην ετοιμοθάνατη μητέρα του μια έσχατη δωρεά αλύπιας, ικετευώντας την σιωπή να κατανεύσει επιτέλους στην ανανταπόδοτη αγάπη του.

Το ομότιτλο είναι και το καλύτερο διήγημα της συλλογής.

Ψάχνοντας στο Παρίσι για ένα φθνή, αλλά και κατοικήσιμο διαμέρισμα, ο αφηγητής περιδιαβάζει σε σπίτια με αλλόκοτη, αν όχι εξωφρενική, χωροταξία, που απαιτούσαν εξειδικευμένα προσόντα προσαρμογής και επιβιώσης. Το ιλαρό κλίμα αργόσυρτα αποσύρεται, φανερώνοντας την ψυχική ακαταστασία του ήρωα. Οσο περιπλανιέται στα προς ενοικίαση

«Οδύσειας» του Στάνλεϊ Κιούμπρικ. Όπως και η σκιαγράφηση της νδυσπάθειας που προκαλεί η τρύπα στην κάλτσα της Σαλώμης, αναφορά στα «Μαθήματα πιάνου» της Τζέιν Κάμπιον.

Στον ναό αυτόν ένα ακρωτήριο κωνεύεται στον τοίχο του πρόναου/νάρθηκα, η Αγία Τράπεζα στηρίζεται πάνω σε έναν τενεκέ χώμα, γλάστρα βασιλικού, ή σε μια σειρά από μετόπες που απεικονίζουν τη γιγαντομαχία: την αέναη πάλη τάξης και «απρόβλεπτο[υ] χαρακτήρα του χάους», την οποία ενορκιστρώνει πάντα μια πεταλούδα.

Υπάρχουν και δέκα σελίδες προλόγου σε κρητική ντοπολαλιά με νεοελληνική μετάφραση. Συντάσσομαι με τη θέση Βαλτινού και Δημητρίου: η ντοπολαλιά είτε μπαίνει σε μυθιστόρημα χωρίς μετάφραση είτε δεν προκρίνεται.

Το βιβλίο, ωστόσο, είναι συγκι-

νητικά καλοδουλεμένο. Ο Χωματηνός επιδεικνύει σπάνια αθωότητα, έτσι όπως θεοφιλίζει (sic) μυθοπλαστικά. Είναι η παιδικά περίπλοκη απλοϊκότητα των σκηνών του που τον κάνει να διολισθαίνει σε μελοδραματικές ατραπούς: «Πέντε κλαράκια είναι ο άνθρωπος, όπως τον φτιάχνουν στις ζωγραφιές τους τα παιδιά· έτσι τα κάνεις, και σπάνε».

Μπορεί ο κόσμος να «ξεφτάει», ο συγγραφέας, όμως, που «λείπει» από μια παιδική φωτογραφία, επιλέγει τους προγεννητόρες του και επιστρέφει στον μύθο του «με μπούκλες στα μαλλιά και πλαστικό τουφέκι παρά πόδα». Ο Χωματηνός χτίζει τη σκαλωσιά πάνω στην οποία θα αναρριχηθεί για να οικοδομήσει τον κόσμο του. Το αν θέλει κανείς, επομένως, να κατάγεται «ανατολικά, πάντα ανατολικά» από τον «εικοστ[ό] μεσημβριν[ό]» της σολωμικής Κέρκυρας, την Κυψέλη, το Santangelo του Κρσναχορκά, από ένα υπόγειο/υπερώο στη Σούτσου, «τη γραμμή του ορίζοντος», «απ' το Αϊβαλί που το λέγαν Φώτη», ή τα ερείπια της Τροίας, είναι απόφαση, αν και όχι πάντα συνειδητή.

Σε ένα χωριό, λοιπόν, όπου «δεν υπάρχει κοιμητήρι» —απορία που ταλαινίζει διαρκώς τη μικρή Μάντισσα», γιατί κανείς δεν πεθαίνει αλλά και δεν ζει—, όπου δεν δύναται να υπάρξει κάθαρση, γιατί όλοι, ως «μυθόβια όντα», περιμένουν σωτήρες, προφητείες, κάσες/κιβώτια, κενές ιδεολογίες, ο Χωματηνός επιμένει στον «πάτο», στο «βυθιζόμαστε», στη «λάσπη του πυθμένα» ως αναγκαία συνθήκη μιας αμυδρής πιθανότητας ανάταξης και Ανάστασης.

Ελάχιστα φορές με πείθουν μυθιστορήματα για τις αγαθές προθέσεις τους — απότοκες της αισθητικής του ύφους. Η αθωότητα με την οποία ο Χωματηνός πιστεύει στον μύθο του είναι αξιοθαύμαστη, αν και κατά τι πιο πειστική από το περιεχόμενο κάποιων ιδεών του.

κορυφές των βουνών της δικής του ζωής. Οσο τις κατακτούσε η εικόνα θόλωνε, η επιθυμία υποχωρούσε, το ύψος ελαττωνόταν. Καμία θάλασσα δεν κρυβόταν πίσω τους».

Είναι άχαρο και μπορεί άδικο να κλείσω το κείμενό μου για το αξιοδιάβαστο βιβλίο του Καρκανέβατου με μια εξωλογιστική παρατήρηση, αλλά νομίζω πως έχει νόημα να επισημανθεί. Στην τελευταία από τις τρεις επιλογικές σημειώσεις ο συγγραφέας δηλώνει ότι «η συγγραφή των παραπάνω διηγημάτων προέκυψε αποκλειστικά από προσωπικό μόχθο και δεν χρησιμοποιήθηκε ούτε μία ιδέα ούτε μία λέξη προερχόμενη από κάποιο πρόγραμμα τεχνητής νοημοσύνης (T.N.)». Αλίμονο αν τα βιβλία αρχίσουν να φέρουν βεβαιώσεις συγγραφικής γνησιότητας. Αυτή η διαβεβαίωση ενέχει τον κίνδυνο μιας γενικότερης παραδοχής πως η T.N. μπορεί πλέον να γράφει τα βιβλία που διαβάζουμε. Η τέχνη δεν είναι ποτέ τεχνητή. Θεωρώ, ίσως αφελώς, πως η δουλειά των έμπικρων δημιουργών δεν έχει ανάγκη από διαπιστευτήρια αυθεντικότητας. Το έχω ξαναπει, ένα αξιόλογο βιβλίο δεν χρειάζεται συνηγόρους υπεράσπισης, ιδίως αν τον ρόλο αυτόν επιωμίζεται ο συγγραφέας του. Και σίγουρα η διηγηματογραφική συλλογή του Καρκανέβατου παραείναι καλή για να είναι τεχνητή.

ΠΡΩΤΑ
ΣΕ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Δοκίμιο

1 **«Για μια νέα φιλοσοφία - Ο άνθρωπος μέσα από τα μάτια της αστροφυσικής»**, του Παύλου Καστανά (Διόπτρα).

2 **«Το Λεξικό της Ζωής σου»**, του Στέφανου Ξενόκη (Διόπτρα).

3 **«Ο κβαντικός μύθος του Σισύφου»**, του Δημήτρη Νανόπουλου (Πατάκης).

4 **«Ερμη χώρα»**, του Robert D. Kaplan (Διόπτρα).

5 **«Salonica, City of ghosts»**, του Mark Mazower (Penguin Books).

Μυθιστόρημα

1 **«Οντισιόν»**, της Katie Kitamura (Διόπτρα).

2 **«Ο μπάμπαν του Ritz»**, του Philippe Collin (Πατάκης).

3 **«Η πόλη και τα αβέβαια τείχη της»**, του Χαρούκι Μουρακάμι (Ψυχολογία).

4 **«Η κερσόνησος με τα άδεια σπίτια»**, του David Ucles (Μεταίχμιο).

5 **«Yesteryear»**, της Caro Claire Burke (Fourth Estate).

Τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο «Κωνσταντινίδης» (Μητροπόλεως 92, Θεσσαλονίκη/www.kbooks.gr).

Το τοπόσημο και οι μεταμορφώσεις

Η αθηναϊκή τριλογία (Εθνική Βιβλιοθήκη, Πανεπιστήμιο, Ακαδημία Αθηνών) στην οδό Πανεπιστημίου (αριστερά) με ανάγλυφη τη συμβίωση της πόλης του 19ου και του 20ού αιώνα. Δεξιά, η πλατεία Ομονοίας των διαρκών μεταμορφώσεων, με το νέο της σιντριβάνι και τη διαμπερή διέλευση των πεζών.

Ένα πρότζεκτ που το λένε «Αθήνα»

Μια νέα μελέτη πάνω στο μωσαϊκό και στις ιδιαιτερότητες της πόλης

Νυχτερινή άποψη στην οδό Πανόρμου και στα πέριξ. Η ποίηση της αθηναϊκής νύκτας στον πυκνό ιστό της πόλης.

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

«**Είναι** η πόλη που δημιουργήσαμε μαζί», λέει ο φωτογράφος Γιώργης Γερόλυμπος για την Αθήνα, «αποθέτοντας επάνω της όλες τις ελπίδες και τις προσμονές μας για ένα καλύτερο μέλλον. Η Αθήνα είναι ο καθρέφτης μας, ας κοιτάξουμε καθαρά και με προσοχή».

Αφορμή για την επικοινωνία μας είναι ένα νέο βιβλίο για την Αθήνα, στην αγγλική γλώσσα με τίτλο «Athens as a Project», από τον οίκο Hatje Cantz του Βερολίνου, με την υποστήριξη του Ιδρύματος Κωστόπουλου, διακινούμενο στην ελληνική αγορά από τις εκδόσεις Μέλισσα, που φθάνει στα χέρια μας ως μια διπλή, διεισθητική ανάνηψη και ερμηνεία της πόλης. Από τη μια, οι φωτογραφίες του Γιώργη Γερόλυμου και από την άλλη, το κείμενο και η θεωρητική τεκμηρίωση του αρχιτέκτονα και επίκουρου καθηγητής Αρχιτεκτονικής στο ΑΠΘ Πλάτωνα Ησαΐα, συνθέτουν ένα όλον. Η Αθήνα εμφανίζεται πλέον στη διεθνή συζήτηση ως μια περισσότερο περίπλοκη υπόθεση, σε διάλογο με τα μεγάλα ζητήματα ποιότητας ζωής, συμβίωσης και λειτουργικότητας και οπωσδήποτε όχι πλέον ως μοναχική, ελληνική παραδοξότητα. Η υπόθεση «Αθήνα» ως ένα ανοικτό εργοτάξιο μνήμης, έρευνας και στοχασμού.

«Η Αθήνα αποτελεί μια εκδοχή κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών και χώρικών φαινομένων που σίγουρα δεν είναι μοναδικά», λέει ο Πλάτων Ησαΐας. «Η αστυφιλία, η ταχύτατη πληθυσμιακή μεταβολή, συχνά αποτέλεσμα δραματικών γεγονότων, η αλλαγή των πυκνοτήτων, η επικράτηση συγκεκριμένων τυπολογιών κατοικίας, καθώς και η δημιουργία μεθόδων και τεχνικών κατασκευής που συνδυάζουν προωθημένη

τεχνολογία, βιομηχανική παραγωγή με το ad hoc, το αυτοσχέδιο και το άτυπο, δεν αποτελούν ελληνικές ή αθηναϊκές ιδιοτυπίες».

Η έκδοση, ως διαρκής σύμπλευση κειμένου και φωτογραφίας, και με τα σχέδια και διαγράμματα της Μυρτώς Βραβουσινού και του Χρήστου Σμυρνιώτη (Fatura Collaborative), προσφέρει πανοραμικές όσο και εστιασμένες προσεγγίσεις στην πόλη. Ερμηνεία του φαινομένου «Αθήνα» και ποιητικές μακρινές λήψεις, όπως και ερμηνεία ειδικών περιπτώσεων καθώς και προσέγγιση της «πολυκατοικίας», ως βασικού μοχλού της αθηναϊκής πραγματικότητας. Το όλον και το μέρος εναλλάσσονται συνθέτοντας σφιχτή και περιεκτική αφήγηση.

Η υπόθεση «Πολυκατοικία» είναι ένα κεφάλαιο πλέον της διεθνούς συζήτησης για την Αθήνα, ιδίως μετά το 2010 και με ένταση τα πρόσφατα χρόνια καθώς οι εικόνες της πόλης αλλά και οι εμπειρίες από την καθημερινότητα της ταξιδεύουν ολόενα και πιο πολύ από διεθνείς επισκέπτες. Η διάχυση του όρου «polykatoikia» αγγίζει πλέον τα όρια της «φетиχοποίησης».

Ο Πλάτων Ησαΐας υποστηρίζει πως «ειδικά τα τελευταία χρόνια, με την εντυπωσιακή αύξηση νέων, περιοδικών, εποχικών ή μόνιμων κατοίκων από άλλες χώρες, ο «φетиχισμός» γίνεται ακόμη πιο υλικός. Θα αναφέρουμε, αστειευόμενοι, το ταλαιπωρό όσο και πανέμορφο μωσαϊκό, υλικό πάμφθινο και ευτελές τις μεταπολεμικές δεκαετίες που χαρακτήριζε την αρχιτεκτονική της αθηναϊκής πολυκατοικίας. Σχεδόν με μίσος, οι πρόχειρες ανακαινίσεις την εποχή της κρίσης ή λίγο παλαιότερα, το απομάκρυναν, διαλυμένο, ανακατεμένο ως ρυπαρή σκόνη, σε σακούλες αποβλήτων

Το εξώφυλλο της έκδοσης «Athens as a Project», που κυκλοφόρησε από τον οίκο Hatje Cantz του Βερολίνου, με την υποστήριξη του Ιδρύματος Κωστόπουλου.

εργοταξίου. Κολλιπτά πλακάκια, ή ψευτο-ξύλα, λάμινεϊτ, το έκρυβαν ή το αντικαθιστούσαν».

Σήμερα, λέει ο Πλάτων Ησαΐας, «το ίδιο υλικό, όπως και άλλες υπέροχες οικοδομικές επιλύσεις της αθηναϊκής πολυκατοικίας, όπως το αρτιφισιέλ, τα ιδιοφυή ανακλινόμενα, ξύλινα ρολά, ή τα διάτρητα, μεταλλικά φρεάτια των ανελκυστήρων, κοσμούν φωτογραφίσεις μόδας, ή στυλιζαρισμένες εικόνες στα κοινωνικά δίκτυα. Η πολυκατοικία μετατρέπεται σε ένα ιδιαίτερα ελκυστικό και εμπορεύσιμο μοντερνιστικό τοπίο. Οι ταράτσες με τις απλωμένες μπουγάδες και τα πλυσταριά, αν δεν έχουν μετασκευαστεί σε ακριβά studios, βραχυχρόνια μίσθωσης, γίνονται δημόσιοι χώροι διασκέδασης, αναψυχής και απόλαυσης της μαγικής θέας της νυχτερινής Αθήνας».

Και πράγματι, στην έκδοση υπάρχει χώρος και για απόλαυση, αισθητική και αισθητηριακή, της πόλης από ψηλά. Ο Γιώργης Γερόλυμπος είναι ένας δημιουργός βαθύς, με την έννοια ότι η απλή ιδιότητα του φωτογράφου δεν εξαντλεί το έργο που επιτελεί. Ο ίδιος (μεγαλωμένος στη Θεσσαλονίκη) ένιωσε εξ αρχής ότι η Αθήνα τον καλωσόρισε. «Με πήρε από το χέρι», λέει, «με έκανε να ωριμάσω και σταδιακά μου έδωσε τα πάντα. Η Αθήνα υπήρξε επιλογή».

«Το βιβλίο αυτό», υποστηρίζει ο Γιώργης Γερόλυμπος, «αποτελεί μια μελέτη πάνω στην πόλη συνθέτοντας δύο εργαλεία: την αρχιτεκτονική γραφή και την αρχιτεκτονική εικόνα. Στέκονται ισοτίμα, αλληλοσυμπληρώνονται και ενημερώνουν το ένα το άλλο σε μια προσπάθεια να μιλήσουν για την πολυπλοκότητα αυτής της πόλης».

Το βιβλίο προσεγγίζει πλήθος θεμάτων, που άπτονται της λει-

τουργίας και της φυσιογνωμίας μιας μητρόπολης. Η Αθήνα ως διεθνής μητρόπολη είναι μια έννοια από μόνη της γονιευτική μέσα στην πολυσημία της. Η εικόνα της πόλης, με τη δεδομένη αναρχία της, φέρει και μια σειρά από ερωτήματα για τη σχέση αρχιτεκτονικής και καθημερινότητας. «Η Αθήνα και η ελληνική πόλη εμφανίζουν με μια σπάνια καθαρότητα ότι η μερική ή ατελής εφαρμογή ενός πολεοδομικού σχεδίου δεν σημαίνει υποχρεωτικά την αποτυχία του», λέει ο Πλάτων Ησαΐας, «και πως αρχιτεκτονική και πόλη δεν μπορούν να νοσηθούν ως διακριτά αντικείμενα».

Στην έκδοση υπάρχει μια ροή σκέψης από το γενικό στο ειδικό (με παρουσιάσεις κτιρίων) και στοχασμού για την πορεία της πόλης στον 21ο αιώνα. «Η δική μου προσπάθεια», λέει ο Γιώργης Γερόλυμπος, «είναι να συνεισφέρω στη συζήτηση παρακολουθώντας το πρόσωπο αυτής της αρχαίας και ταυτόχρονα σύγχρονης μεγαλούπολης αφηγούμενος την ιστορία της όπως αυτή εξελίσσεται, αποφεύγοντας την ωραιοποίηση ή τη συγκάλυψη των αστοχιών της. Λαμβάνοντας κριτική θέση, παρατηρώ το αστικό τοπίο της πόλης μας αναγνωρίζοντας το ως αποτέλεσμα των δικών μας πράξεων και επιλογών».

Ο Πλάτων Ησαΐας επισημαίνει πως στην εισαγωγή του βιβλίου αναπαράγεται ένα σύντομο απόσπασμα από το βιβλίο «Names» του Ντον Ντελίλο, που διαδραματίζεται, μεταξύ άλλων, και στην Αθήνα. «Εκεί γράφει πως νιώθει την Αθήνα ως μια άρνηση της Ελλάδας... Αυτό που μένει, γράφει, είναι “γκρι δρόμοι, εξαώροφα κτίρια, και απλωμένες μπουγάδες να ανεμίζουν στις ταράτσες”... Τελειώνει, όμως, με το υπέροχο: “Η Αθήνα είναι ένα ανεμολόγιο μνήμης”».

Διασκέδαση στο πλυσταριά

Η πολυκατοικία μετατρέπεται σε ελκυστικό και εμπορεύσιμο μοντερνιστικό τοπίο. Οι ταράτσες με τις μπουγάδες και τα πλυσταριά γίνονται χώροι διασκέδασης και απόλαυσης της νυχτερινής Αθήνας.

Πλάτων Ησαΐας

Δικές μας επιλογές

Λαμβάνοντας κριτική θέση, παρατηρώ το αστικό τοπίο της πόλης μας αναγνωρίζοντας το ως αποτέλεσμα των δικών μας πράξεων και επιλογών.

Γιώργης Γερόλυμπος

Στα «σπίτια» της οδού Ιάσονος

Ο φακός της Μαργαρίτας Μυρογιάννη εξερευνά μια γειτονιά με κόκκινα φανάρια στο Μεταξουργείο

Της ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Οι **οίκοι ανοχής** ήταν η πιο δυνατή εικόνα της οδού Ιάσονος που έμεινε στο μυαλό της καλλιτέχνης στην πρώτη της επίσκεψη τον Ιανουάριο του 2001. «Η γνωριμία μαζί τους με άλλαξε. Δεν θέλω όμως να πω κάτι συγκεκριμένο για τις γυναίκες που δουλεύουν εκεί, κορίτσια όλων των ηλικιών και των εθνικοτήτων. Ούτεως ή άλλως, αυτό το κάνω μέσω των έργων μου, που είναι ο δικός μου τρόπος έκφρασης. Μπορώ απλώς να αναφέρω μια διαπίστωση: αυτά τα “κορίτσια” έρχονται σε επαφή με τα πιο σκοτεινά σημεία της ψυχής των πελατών τους. Λες και στους οίκους ανοχής, εξ ου και το όνομα, νομιμοποιείται η απάνθρωπη και ζωώδης συμπεριφορά».

Η Μαργαρίτα Μυρογιάννη είναι εικαστικός. Στην έκθεση «Οδός Ιάσονος, Μεταξουργείο» παρουσιάζει μέσα από 72 ασπρόμαυρες φωτογραφίες, 17 έγχρωμες και 13 μπρούντζινα γλυπτά μια προσωπική εσωτερική διαδρομή η οποία έχει συγκεκριμένο γεωγραφικό στίγμα. Η οδός Ιάσονος είναι ένας πεζόδρομος μήκους περίπου μισού χιλιόμετρου στον οποίο, ανάμεσα σε άλλα, βρίσκονται οι οίκοι ανοχής που μεταφέρθηκαν από την Τρούμπα όταν έκλεισε, τον Σεπτέμβριο του 1967.

Παρά το πέρασμα του χρόνου, αυτός ο δρόμος με κάποιον

τρόπο έχει παραμείνει ο ίδιος, με μικρές αλλαγές που δεν κάνουν διαφορά, όπως μας λέει η ίδια.

«Αλλά η συχνότητα με την οποία τον επισκέπτομαι άλλαξε, από τη στιγμή που ξεκίνησα να συνεργάζομαι με την γκαλερί The Breeder, που βρίσκεται στο νούμερο 45 της Ιάσονος. Ο χώρος έχει τεράστια σημασία στον τρόπο με τον οποίο δουλεύω. Αν η γκαλερί δεν βρισκόταν στη συγκεκριμένη οδό, αυτή την έκθεση δεν θα είχε γίνει. Η πρόθεσή μου ήταν να φέρω το έξω μέσα και το μέσα έξω».

Συνθέσεις και αναγνώσεις

Τα διαφορετικά εκφραστικά μέσα της έκθεσης –οι ασπρόμαυρες και έγχρωμες φωτογραφίες, επίσης τα μπρούντζινα γλυπτά– όλα μαζί δημιουργούν μια πολυεπίπεδη σύνθεση που «διαβάζεται» με διαφορετικό τρόπο από τον κάθε θεατή, ανάλογα με το ποιος είναι ο ίδιος, τις αναφορές και τα βιώματά του.

«Η σχέση των καλλιτεχνών με το “περιθώριο”, που κινείται εκτός των επίσημων θεσμών, δεν είναι κάτι καινούργιο στην ιστορία της τέχνης. Από τον Τουλούζ-Λотреκ έως τη Ναν Γκόλντιν, οι καλλιτέχνες μοιάζει σαν να οφείλουν να φωτίζουν τα όρια αυτά», σχολιάζει η Μυρογιάννη. «Η δημιουργία της συγκεκριμένης έκθεσης με οδήγησε να εκτεθώ σε έναν καινούργιο κόσμο που ήξερα ότι

Το φωτεινό «Open» πάνω από την είσοδο έρχεται σε αντίθεση με το σκοτεινό περιβάλλον που υποδέχεται τον πελάτη.

υπάρχει, αλλά δεν είχα έρθει σε επαφή έως τώρα. Οι συνουμιλίες μου με τους ανθρώπους που εργάζονται εδώ καθώς και τα ίδια τα αρχιτεκτονικά στοιχεία ή η διακόσμηση –τα αντικείμενα που βρίσκονται μέσα στα “σπίτια”, τα κρεβάτια, οι κουρτίνες, τα σεντόνια, τα μαξιλάρια– με προκάλεσαν να δημιουργήσω. Το ίδιο και ο φωτισμός, που παίζει κυρίαρχο ρόλο στην ατμόσφαιρα του χώρου, όπως ακριβώς παίζει κυρίαρχο ρόλο στη φωτογραφία».

Δύο κατηγορίες

Οι φωτογραφίες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: στις έγχρωμες, στις οποίες αποτυπώνει στοιχεία των εσωτερικών χώρων καθώς ο φακός της εστιάζει στη λεπτομέρεια, δημιουργώντας μια σύνθεση που ξεφεύγει από την ανάγνωση του αντικειμένου και μετουσιώνεται σε ένα χρωματιστό αφαιρετικό τελάρο. Εδώ το χρώμα και η υφή είναι οι πρωταγωνιστές. «Η χρωματική παλέτα που επέλεξα να κινηθώ στις φωτογραφίες μου –σκέφτομαι λίγο σαν ζωγράφος και το χρώμα έχει μεγάλη σημασία για εμένα– είναι τα βασικά και συμπληρωματικά χρώματα (κόκκινο, μπλε, καθώς επίσης μοβ, πράσινο, πορτοκαλί). Το κίτρινο δεν υπάρχει στις φωτογραφίες αλλά δεσπόζει στα γλυπτά, που το χρώμα τους είναι χρυσό και το υλικό τους χυτός ορείχαλκος», εξηγεί η ίδια.

Η δεύτερη κατηγορία των φωτογραφικών έργων είναι τα ασπρόμαυρα, εικόνες αναπαράστατικές που αποτυπώνουν σώματα, χώρους, αντικείμενα, λέξεις, αριθμούς. Εδώ υπάρχει η αφαίρεση του χρώματος και οι εικόνες αυτές μας δίνουν τη δυνατότητα να περιηγηθούμε στη ζωή του δρόμου και, σαν να κοιτάμε από μια κλειδαρότρυπα, να ανακαλύψουμε ένα παράλληλο σύμπαν που βρίσκεται την ίδια στιγμή δίπλα μας και μακριά μας.

«Τα έργα όμως που για εμένα ολοκληρώνουν την έκθεση είναι τα γλυπτικά αυτά τα δούλεψα με την πρόθεση να λειτουργήσουν σαν “λυσάρι”», μας λέει η δημιουργός. «Τα γλυπτά αυτά χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Τα μεν είναι εμπνευσμένα από αντικείμενα που είδα μέσα στα “σπίτια” και επέλεξα να τα απομονώσω από το περιβάλλον τους και να τα αναπαραγάγω αυτούσια δίνοντάς τους την αξία ενός αθάνατου υλικού. Τα δε γεννήθηκαν από την αίσθηση που μου προκάλεσαν οι επισκέψεις μου, γλυπτά σουρεαλιστικά με αναφορές στην ιστορία της τέχνης, αναγνωρίσιμα αντικείμενα αλλά μη πραγματικά, προϊόντα συμβόλων και συνειρμών».

«Οδός Ιάσονος, Μεταξουργείο». Γκαλερί «The Breeder», Ιάσονος 45 Αθήνα. Εως τις 31 Νοεμβρίου.

Nicosia
BOOK
2026 fest

Πάρκο
Ακρόπολης
ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ
www.nicosiabookfest.com

9-11
Οκτωβρίου 2026
10:00 – 22:00

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΑΝΤΙ-ΔΡΑΜΕΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ

Η ΔΕ ΓΥΝΗ
ΝΑ ΦΟΒΗΤΑΙ
ΤΟΝ ΑΝΔΡΑ

- του Γιώργου Τζαβελά

Η παράσταση είναι αφιερωμένη στην μνήμη της Μάρως Κορνή

ΔΙΑΧΕΙΡΑ/ΣΧΗΜΑΤΙΣΤΗΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ Π. ΚΑΤΣΗΤΥΛΛΗΣ
ΣΧΗΜΑΤΙΣΤΗΣ/ΣΧΗΜΑΤΙΣΤΗΣ: ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΑΤΣΗΤΥΛΛΗΣ
ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΧΑΡΑ ΡΙΧΑΛΗ
ΚΟΣΜΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣ: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΦΙΛΟΓΕΝΗ – ΚΑΤΕΛΙΝ ΒΕΡΡΑΣ
ΕΚΔΟΣΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΠΑΠΑΜΑΡΚΙΔΟΥ

• 9/10/11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2026 •

ΣΑΤΙΡΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ (ΠΑΝΟ ΣΚΗΝΗ) | ΩΡΑ ΕΝΑΡΣΗΣ: 8.00 Μ.Μ.
ΤΕΛΙΚΗ ΕΙΣΟΔΟΣ: €12 | ΤΗΛ: ΚΡΑΤΗΣΗΝ - ΠΑΡΕΦΟΡΗΣ: 96 462 213

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Το έργο παρουσιάζεται στο 19^ο Φεστιβάλ Θεατρικών Θεμάτων του ΝΟΚ

Η Τάο Οκαμότο και η Βιρζίνι Εφίρά στο φιλμ του Ριουσούκε Χαμαγκούτσι. Οι δύο πρωταγωνίστριες είναι από τα δυνατά χαρτιά της νέας ταινίας του Ιάπωνα κινηματογραφιστή.

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Στις μέρες μας ο κινηματογραφικός –και τηλεοπτικός– κυνισμός κυριαρχεί. Ιστορίες που πατούν γερά στην πραγματικότητα, στο «εφικτό», συχνά διανθισμένες με μαύρο χιούμορ ή στοχεύοντας στο σοκ του θεατή, καθρεφτίζουν έναν σύγχρονο κόσμο που περισσότερο αντιδρά και λιγότερο οραματίζεται. Επειτα υπάρχει το σινεμά του Ριουσούκε Χαμαγκούτσι.

Ο βραβευμένος με Οσκαρ (για το υπέροχο «Drive my Car») Ιάπωνας κινηματογραφιστής ακολουθεί έναν δικό του δρόμο, ο οποίος προτάσσει τον ανθρωπισμό απέναντι στη σκληρότητα και την καλοσύνη απέναντι στην απληστία. Στο «Έτσι ξαφνικά» («All of a Sudden»), το οποίο σε λίγες μέρες θα δούμε στο πλαίσιο του 32ου Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Αθήνας - Νύχτες Πρεμιέρας (από 30/9 έως 11/10) και κατόπιν στις αίθουσες, προχωράει ένα βήμα παρακάτω: έρχεται στην καρδιά της Ευρώπης, αναζητώντας εκεί την ελπίδα για έναν καλύτερο κόσμο.

Η Μαρί-Λου (Βιρζίνι Εφίρά) διευθύνει έναν οίκο ευγηρίας κοντά στο Παρίσι, όπου εφαρμόζεται η μέθοδος «Humanitude», σύμφωνα με την οποία οι ηλικιωμένοι ένοικοι αντιμετωπίζονται με σεβασμό, ενσυναίσθηση και διάθεση για επικοινωνία και δραστηριότητα, παρότι οι περισσότεροι από αυτούς βρίσκονται σε διάφορα στάδια της άνοιας. Η γνωριμία και η φιλία που θα αναπτύξει με τη Μαρί, μια Γιαπωνέζα θεατρική σκηνοθέτιδα με καρκίνο τελικού σταδίου, θα ατσαλώσει ακόμη περισσότερο μέσα της την πεποίθηση πως κάνει το σωστό. «Υπάρχει ένας μονόλογος της Μαρί στην ταινία, όπου λέει ότι δεν θέλει να είναι απλώς μια ασθενής με καρκίνο. Είναι μέλος μιας οικογένειας. Είναι φιλόσοφος. Έχει σπουδάσει θέατρο. Αυτό συνδέεται επίσης με τη μέθοδο “Humanitude”, επειδή αυτή επιδιώκει να ανακαλύψει ξανά τη μοναδικότητα κάθε ανθρώπου και όχι να τους κολλήσει απλώς την ταμπέλα του ατόμου με άνοια», μας λέει ο Χαμαγκούτσι, τον οποίο συναντήσαμε στο περασμένο Φεστιβάλ Καννών, όπου η ταινία του έκανε παγκόσμια πρεμιέρα.

Τι είναι όμως εκείνο που στερεί τον μοναδικό χαρακτήρα από τους ανθρώπους; «Στην πραγματικότητα είναι ένα πολιτικο-κοινωνικό σύστημα, το οποίο βασικά μας στερεί τον χρόνο. Χρειάζεται χρόνος για να μπορέσουμε να δείξουμε ενδιαφέρον για τους άλλους ανθρώπους, να τους αγγίξουμε και να έχουμε πραγματική συναναστροφή μαζί τους», απαντά ο Ιάπωνας κινηματογραφιστής. Στην ταινία του υπάρχει μια σκηνή όπου οι δύο πρωταγωνίστριες βρίσκονται μπροστά σε έναν λευκό πίνακα, καθώς η κουβέντα τις οδηγεί στα αδιέξοδα της σύγχρονης καθημερινότητας. Αυτό που θα ακολουθήσει είναι μια σεκάνς-παρέκβαση, όμοια με μικρού μή-

Ριουσούκε Χαμαγκούτσι, σκηνοθέτης

Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο

Ο Ιάπωνας δημιουργός, που ακολουθεί τον δρόμο ενός φιλοσοφικού σινεμά, μιλάει για την ταινία του «Έτσι ξαφνικά» και τις νησιίδες ανθρωπισμού απέναντι στην απληστία της σύγχρονης ζωής

Ο Ριουσούκε Χαμαγκούτσι στα γυρίσματα της τελευταίας του ταινίας. «Υπάρχει ένας μονόλογος της Μαρί στην ταινία, όπου λέει ότι δεν θέλει να είναι απλώς μια ασθενής με καρκίνο. Η μέθοδος “Humanitude” επιδιώκει να ανακαλύψει ξανά τη μοναδικότητα κάθε ανθρώπου και όχι να τους κολλήσει απλώς την ταμπέλα του ατόμου με άνοια», εξηγεί.

κους ντοκιμαντέρ, όπου η Μαρί σχεδιάζει πάνω στον πίνακα την καπιταλιστική πυραμίδα, εξηγώντας πως η εργασιακή εξάντληση συσχετίζεται με τη γήρανση του πληθυσμού στις δυτικές κοινωνίες· το πως εκείνες μεταχειρίζονται τους ηλικιωμένους είναι και αυτό δείγμα του πολιτισμού τους.

Ζούμε μέσα από τη δουλειά

«Αυτό που θέλαμε να δείξουμε είναι ότι τα προβλήματα που μας δημιουργεί η καθημερινότητα απομυθούν όλη μας την ενέργεια, αλλά και τα συναισθήματά. Νιώθουμε, π.χ., θυμό ή θλίψη μέσα από τη δουλειά μας. Κάπως έτσι αισθάνονται και οι πρωταγωνίστριες. Η Μαρί-Λου, για παράδειγμα, είναι τόσο απασχολημένη, που δεν μπορεί καν να δείξω με ευθύ τρόπο τη δομή αυτού του συστήματος που φάνηκε κινηματογραφικά ενδιαφέρον. Η ιδέα μου ήρθε από την “Επικίνδυνη αγάπη” του Φριτζ Λανγκ, όπου ο χαρακτήρας της

Σίλβια Σίντνεϊ προσπαθεί να πείσει εκείνον του Τζορτζ Ραφτ ότι δεν πρέπει να κάνει το έγκλημα, χρησιμοποιώντας τη στατιστική. Θυμάμαι ότι τα πάντα ήταν πιο ξεκάθαρα έτσι και θέλησα να κάνω το ίδιο», σχολιάζει ο Χαμαγκούτσι σχετικά με τη συγκεκριμένη σκηνή, η οποία συζητήθηκε αρκετά στα πηγαδάκια του φεστιβάλ.

Η ταινία του αφουγκράζεται εμφανώς τις ανησυχίες μιας νεότερης γενιάς, της γενιάς Z, η οποία συχνά επιλέγει την ποιότητα ζωής και την ψυχική ευημερία αντί για την πάση θυσία επαγγελματική ανέλιξη, ενώ δείχνει και μια άλλη πολύ πιο «κοινωνική» εναλλακτική για την επένδυση του χρόνου μας – την αλληλεγγύη προς τον συνάνθρωπο. Το τελικό μήνυμα είναι μάλλον αισιόδοξο, αν και ο ίδιος παραμένει μετριοπαθής. «Χαίρομαι που αρκετοί άνθρωποι πιστεύουν ότι πρόκειται για ένα αισιόδοξο φιλμ. Δεν νομίζω, βέβαια, ότι υπάρχει τόσο απλός διαχωρισμός ανάμεσα στην αισιόδοξια και στην απαισιοδοξία. Η σκηνή με τον λευκό πίνακα as πούμε, όπου μιλούν για τον καπιταλισμό, δεν

μοιάζει και πολύ ελπιδοφόρα. Εκεί συνειδητοποιούν ότι η μάχη για να νικήσουν το σύστημα είναι πολύ πολύ δύσκολη. Γιατί όσο περισσότερο προσπαθούν να αντισταθούν στο σύστημα, τόσο περισσότερη ενέργεια και χρόνο ξοδεύουν. Από την άλλη, πιστεύω ότι είναι αναγκαία και προαπαιτούμενη αυτή η συνειδητοποίηση για να έχεις ελπίδα. Χρησιμοποιώντας τη λογική και το πνεύμα μας, μπορούμε να εξασφαλίσουμε κάποια απόσταση από τη δομή του συστήματος».

Χαρισματικές ηθοποιοί

Για να λειτουργήσει, βέβαια, το σχήμα της ταινίας του χρειάστηκαν δύο χαρισματικές πρωταγωνίστριες, οι οποίες μάλιστα βραβεύτηκαν αμφότερες για τις ερμηνείες τους στις Κάννες: η καταξιωμένη Γαλλίδα Βιρζίνι Εφίρά και η λιγότερο γνωστή, αλλά επίσης εξαιρετική εδώ, Γιαπωνέζα Τάο Οκαμότο. Η πρώτη είχε την επιπλέον δυσκολία του να πρέπει να μάθει και (επαρκή) ιαπωνικά για τον ρόλο. Τα κατάφερε μέσα σε μόλις δύο μήνες, ώστε να είναι έτοιμη στα γυρίσματα, όπως μας λέει με θαυμασμό ο

σκηνοθέτης της. «Λάτρεψα τη Βιρζίνι στην “Μπενεντέτα” του Πολ Βερκόφεν. Πιστεύω μάλιστα ότι η συγκεκριμένη ταινία λειτουργεί τόσο καλά μόνο χάρη στο θάρρος της να αναλάβει αυτόν τον ρόλο. Τη ρώτησα αν φοβήθηκε ποτέ να παίξει στην “Μπενεντέτα”, ξέρετε με όλες τις γυμνές και τις ερωτικές σκηνές, και μου είπε πως όχι, γιατί πίστεψε στον κόσμο της ταινίας και στη σκηνοθεσία του Βερκόφεν. Αυτό το στοιχείο της γενναιότητας, για διαφορετικούς λόγους, είναι απαραίτητο και στον χαρακτήρα της Μαρί-Λου».

Οι ταινίες του Χαμαγκούτσι – και η συγκεκριμένη, με διάρκεια 196 λεπτών – είναι μεγάλες: περιέχουν μακρόσυρτες σκηνές διαλόγων, αλλά και σιωπή, η αφήγηση κυλάει σαν ήρεμο ποτάμι, αγνοώντας τους παραδοσιακούς «κανόνες» των 3 ή 5 πράξεων. Φυσικά, για να καταφέρει κανείς κάτι τέτοιο με τρόπο λειτουργικό και εύληπτο, χρειάζεται εκτός από μέθοδο και μεγάλη εμπειροσύνη στις δυνάμεις του. «Βασικά όλα καταλήγουν σε κάτι θεμελιώδες, που έχει να κάνει με τις προτεραιότητες στην προσωπική μου ζωή. Για να το πω απλά, μου αρέσει να περνώ χρόνο μιλώντας με τους φίλους μου. Το να περάσεις 2-3 ώρες μιλώντας με καλούς φίλους κάνει τον χρόνο να περνάει με διαφορετικό τρόπο. Σε αυτές τις περιπτώσεις συνειδητοποιείς ότι ο χρόνος είναι στην πραγματικότητα αρκετά “ελαστικός”. Μπορεί να μοιάζει πολύ σύντομος ή πολύ πυκνός. Νομίζω πως υπάρχει ένα κομμάτι μου που επιθυμεί να μεταφέρει αυτή την αίσθηση στις ταινίες».

Ο ιαπωνικός τίτλος του «Έτσι ξαφνικά» μεταφράζεται με μεγαλύτερη ακρίβεια ως «ξαφνικά δεν αισθάνομαι καλά», αναφερόμενος πιθανότατα στην ανάγκη για φροντίδα που όλοι θα έχουμε κάποτε. Πώς βιώνει όμως ο ίδιος ο Χαμαγκούτσι το θέμα των επερχόμενων γηρατειών; «Όσο μεγαλύτερο μου υπάρχουν πολλά πράγματα που περνούν από το μυαλό. Για να είμαι ειλικρινής, όταν κοιτάζω π.χ. τον εαυτό μου στον καθρέφτη, ειδικά τις μέρες που έχω συνεχόμενες συνεντεύξεις, μου φαίνεται ότι το πρόσωπό μου φαίνεται διαφορετικό από το πρωί έως το βράδυ. Βασικά μου φαίνεται σαν να έχω γεράσει πολύ μέσα σε μια μέρα. Επίσης με τα γηρατειά έρχονται και οι ασθένειες. Συνειδητοποιώ ότι υπάρχει για εμένα ένα μέλλον με την πιθανότητα να έχω κι εγώ άνοια ή ειδικές ανάγκες. Είναι όμως αυτό κάτι κακό; Όχι απαραίτητα, θεωρώ. Πιστεύω ότι θα επέτρεπε συνδέσεις και επαφές με ανθρώπους που δεν πίστευες ποτέ ότι θα τις έχεις. Οπότε δεν πιστεύω ότι είναι κακό να γερνάς, απλώς έχεις λιγότερες φυσικές δυνάμεις. Οσο έκανα τη συγκεκριμένη ταινία, επειδή ήταν πολύ δύσκολη διαδικασία, σκεφτόμουν ότι αυτή μπορεί να είναι η τελευταία φορά που κάνω μια ταινία με αυτόν τον τρόπο, ο οποίος απαιτεί τόσο μεγάλη σωματική εξάντληση».

Αληθινή επαφή
Χρειάζεται χρόνος για να μπορέσουμε να δείξουμε ενδιαφέρον για τους άλλους ανθρώπους, να τους αγγίξουμε και να έχουμε πραγματική συναναστροφή μαζί τους.

Απομεινάρια μιας μέρας
Όταν κοιτάζω τον εαυτό μου στον καθρέφτη, ειδικά τις μέρες που έχω συνεχόμενες συνεντεύξεις, μου φαίνεται το πρόσωπό μου διαφορετικό από το πρωί έως το βράδυ.

MONICA HITTERSHAUS

Κέιτ Μπλάνσσετ και Νίνα Χος πρωταγωνιστούν στην παράσταση «Electra/Persona», που παρουσιάζεται στη σκηνή Lyttelton του Εθνικού Θεάτρου της Βρετανίας, στο Λονδίνο. Αμέσως μετά την υπόκριση, η Μπλάνσσετ απηύθυνε έκκληση προς τους θεατές να μη βιντεοσκοπούν αποσπάσματα της παράστασης, «γιατί χαλάει την εμπειρία για την επόμενη ομάδα των θεατών».

Της **ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΣΑΒΒΙΔΗ**

«Υπάρχουν ελάχιστα μέρη σε αυτόν τον πλανήτη όπου μπορούμε απλώς να είμαστε μαζί και να ζούμε τη στιγμή. Καταλαβαίνω ότι σας αρέσει να βιντεοσκοπείτε την υπόκριση στο τέλος και κατά κάποιον τρόπο είναι κολακευτικό. Όμως, για όσους καταγράψατε την παράσταση, σας παρακαλώ μην το κάνετε, γιατί χαλάει την εμπειρία για την επόμενη ομάδα των θεατών». Με αυτά τα λόγια, η εμφανώς ενοχλημένη Αυστραλή σtar Κέιτ Μπλάνσσετ απευθύνθηκε, πριν από λίγες ημέρες, στο κοινό μετά το τέλος της παράστασης «Electra/Persona» που παρουσιάζεται αυτή την περίοδο στο Λονδίνο. Δεν είναι η μόνη, ούτε η πρώτη που ενοχλείται και το δηλώνει. Πριν από μερικούς μήνες, σε συνέντευξή της στο BBC, η Βρετανίδα ηθοποιός Λέσλι Μάνβιλ αναφέρθηκε με αγανάκτηση σε παρόμοιο περιστατικό που της έτυχε μέσα στη χρονιά στο Μπρόντγουεϊ, όταν υποδύθηκε την Ιοκάστη στη διασκευή του «Οιδίποδα» από τον Ρόμπερτ Αϊκ, ρόλο για τον οποίο βραβεύτηκε με τα βραβεία Τόνι και Ολίβιε. «Γιατί οι άνθρωποι χρειάζονται μια φωτογραφία της υπόκρισης; Όποτε να δείξουν ότι ήταν εκεί;» αναρωτήθηκε και συνέχισε τονίζοντας: «As αφήσουμε τον ψηφιακό κόσμο έξω από το θέατρο». Τον περασμένο Απρίλιο, η Βρετανίδα ηθοποιός Σίνθια Ερίβο διέκοψε την παράσταση «Δράκουλας» στο Γουέστ Εντ και απευθύνθηκε στο κοινό, αφού εντόπισε την κάμερα ενός θεατή να βιντεοσκοπεί περίπου μία ώρα μετά την έναρξη της παράστασης.

Η φωτογράφιση ή βιντεοσκόπηση της υπόκρισης έχει γίνει πλέον κοινός τόπος και στις ελληνικές θεατρικές σκηνές. Όλοι γνωρίζουμε, είμαστε συμμετοχοί ή έχουμε σιωπηρά αποδεχθεί ότι με το που θα ανάψουν τα φώτα της πλατείας, συχνά ακόμη πριν ακουστεί το πρώτο χειροκρότημα, τα κινητά τηλέφωνα έχουν πάρει θέση μάχης για την καλύτερη λήψη. Λιγότεροι χειροκροτούν, περισσότεροι απαθανατίζουν. Αναρωτηθήκαμε, όμως, ποτέ πώς αισθάνονται οι ίδιοι οι ηθοποιοί για αυτό;

Πιο δεκτική μοιάζει να είναι η Ράνια Οικονομίδου. «Δεν με ενοχλεί η καταγραφή στιγμιotypών μιας παράστασης ή της υπόκρισης, διότι καταλαβαίνω ότι οι θεατές το κάνουν από ενδιαφέρον. Εάν κάποιος θέλει να βιντεοσκοπήσει χωρίς να ενοχλεί τους θεατές ή τους ηθοποιούς, ώστε να δει αποσπάσματα ιδιωτικά στο σπίτι του αργότερα, όχι μόνο δεν με απασχολεί, αλλά και θα μου άρεσε. Εάν όμως θέλει να τα κοινοποιήσει στα κοινωνικά δίκτυα, τότε δεν είμαι σύμφωνη. Σε κάθε περίπτωση, επιθυμώ με την ίδια αφοσίωση που κάνω τη δουλειά μου, να έρχονται και οι θεατές στο θέατρο έχοντας κλείσει το κινητό. Θεωρώ ασέβεια τη

«Αγενέστατη πράξη»

Για την Αμαλία Μουτούση, πρόκειται για «αγενέστατη πράξη», καθώς θεωρεί πως η υπόκριση είναι σαν μια «ερωτική στιγμή μεταξύ θεατών και ηθοποιών» η οποία χαλάει με τη χρήση των κινητών. «Ο χαιρετισμός είναι το επιστέγασμα αυτού που ζήσαμε μαζί το προηγούμενο δίω-

ρο. Εμείς από τη μεριά μας εκείνη τη στιγμή ευχαριστούμε τους θεατές, είναι η πρώτη φορά που έχουμε τη δυνατότητα να τους κοιτάζουμε στα μάτια, και ξαφνικά υπάρχει αυτή η διαρροή. Οι ηθοποιοί έχουν ανάγκη την προσωπική σχέση με το κοινό, διότι η θεατρική στιγμή συμβαίνει ανάμεσα σε εμάς και σε εσάς, στο συγκεκριμένο μέρος. Οι άνθρωποι, όμως, πλέον έχουν ξεχάσει να είναι παρόντες», αναφέρει φανερά προβληματισμένη.

Από την άλλη, η Μαρία Κεχαγιόγλου δεν ενοχλείται από την αποτύπωση εικόνων πριν από την έναρξη ή μετά τη λήξη μιας παράστασης, κατά την υπόκριση. Δηλώνει, ωστόσο, έντονη δυσανεξία για τη διαρκή χρήση κινητών στις θεατρικές αίθουσες. «Μου είχε τύχει να σπκάνει κόσμος τα κινητά για να βιντεοσκοπήσει εν ώρα παράστασης», μας λέει, συμπληρώνοντας ότι αυτό έχει να κάνει και με το πώς το αντιμετωπίζει ο εκάστοτε χώρος, μιας και «στο Εθνικό Θέατρο οι ταξιθέτες δεν επιτρέπουν καθόλου τη χρήση κινητών, ενώ σε άλλα θέατρα είναι πιο ελεύθερα τα πράγματα».

Πιο δεκτική μοιάζει να είναι η Ράνια Οικονομίδου. «Δεν με ενοχλεί η καταγραφή στιγμιotypών μιας παράστασης ή της υπόκρισης, διότι καταλαβαίνω ότι οι θεατές το κάνουν από ενδιαφέρον. Εάν κάποιος θέλει να βιντεοσκοπήσει χωρίς να ενοχλεί τους θεατές ή τους ηθοποιούς, ώστε να δει αποσπάσματα ιδιωτικά στο σπίτι του αργότερα, όχι μόνο δεν με απασχολεί, αλλά και θα μου άρεσε. Εάν όμως θέλει να τα κοινοποιήσει στα κοινωνικά δίκτυα, τότε δεν είμαι σύμφωνη. Σε κάθε περίπτωση, επιθυμώ με την ίδια αφοσίωση που κάνω τη δουλειά μου, να έρχονται και οι θεατές στο θέατρο έχοντας κλείσει το κινητό. Θεωρώ ασέβεια τη

Παρακαλώ, κατεβάστε επιτέλους τα κινητά σας

Η Κέιτ Μπλάνσσετ επέπληξε το κοινό που βιντεοσκοπούσε την υπόκρισή της. Οι Έλληνες ομότεχνοί της συμεριζονται την αγανάκτησή της

διάσπαση της προσήλωσής μου από το κοινό που ασχολείται με το κινητό».

Δημιουργοί περιεχομένου

Συνήθως, όμως, οι φωτογραφίες και τα βίντεο δεν χρησιμεύουν για ιδιωτική χρήση, αλλά ως περιεχόμενο στις αναρτήσεις των θεατρώφων στα κοινωνικά δίκτυα. Είναι ένας τρόπος να επικοινωνήσουμε στους φίλους - ακολούθους την παρουσία μας σε ένα πολιτιστικό γεγονός, συνοδεύοντας την ανάρτηση με τη -συνήθως αποθεωτική- γνώμη για αυτό που μόλις παρακολουθήσαμε, «ταγκάροντας» τους συντελεστές της παράστασης, οι οποίοι κοινοποιούν με τη σειρά τους τις αναρτήσεις αυτές, ως μια μορφή διαφήμισης, νομιμοποιώντας και επιβραβεύοντας την πρακτική της φωτογράφισης. Οι κοινοποιήσεις φέρνουν ακολούθους, περισσότερες θεάσεις των αναρτήσεων, και το πολυπόθητο «engagement», μια και όλοι κατά κάποιον τρόπο γινόμαστε, αν όχι ινφλουένσερ, δημιουργοί περιεχομένου.

«**Το story** μπορεί να γίνει και μετά την παράσταση» δεν χρειάζεται να αποτυπωθεί την ώρα της υπόκρισης. Αν το έκαναν όλοι και όλες, δεν θα υπήρχαν χέρια ελεύθερα για να χειροκροτήσουν».

Πρόδρομος Τσινικόρνης

Η Αμαλία Μουτούση, η οποία δεν έχει πλέον λογαριασμό στα κοινωνικά δίκτυα, μας λέει ότι «όταν όλοι οι άνθρωποι του θεάτρου κοινοποιούν τις αναρτήσεις αυτές, μοιάζει η δική μου θέση για το ζήτημα να είναι εκτός τόπου και χρόνου», ενώ ομολογεί ότι για μια στιγμή δίστασε να σχολιάσει το θέμα στην «Κ». «Όταν επικοινωνήσατε μαζί μου, σκέφτηκα μήπως δεν πρέπει να κακοκαρδίσω τον κόσμο που έρχεται στις παραστάσεις μας και βιντεοσκοπεί επειδή θέλει να μεταδώσει τη χαρά του για αυτό που είδε, όμως, αφού έτσι αισθάνομαι, δεν μπορώ να κάνω αλλιώς».

«Πλέον δεν μετράμε τόσο το χειροκρότημα, όσο τα stories που αναρτώνται στο Instagram για να καταλάβουμε αν μια παράσταση πάει καλά», παρατηρεί ο σκηνοθέτης Πρόδρομος Τσινικόρνης. «Τα αναπαράγουμε για να διαφημίσουμε την παράστασή μας, αλλά και για να μην "προσβάλουμε" ανθρώπους που μπορεί να μην γνωρίζουμε καν, επειδή δεν κοινοποιήσαμε την ανάρτησή τους», παραδέχεται, συμπληρώνοντας ότι «από storytellers γινόμαστε αμέσως storytellers, όπως θα έλεγε και ο φιλόσοφος Μπουνγκ-Τσουλ Χαν».

Η ανερχόμενη ηθοποιός Λυγερή Μητροπούλου αντιλαμβάνεται κι εκείνη τη χρησιμότητα της φωτογράφισης και ανάρτησης εικόνων και βίντεο της υπόκρισης, διατηρώντας όμως κάποιο σκεπτικισμό. «Η αλήθεια είναι ότι κι εγώ ως θεατής μπορεί να βιντεοσκοπώ την υπόκριση για να υποστηρίξω τους ηθοποιούς που μπορεί να είναι φίλοι μου και ίσως θέλουν το "μοίρασμα" της δουλειάς τους. Καμιά φορά αυτό βοηθάει στην επικοινωνία μιας παράστασης η οποία, λόγω χαμηλού προϋπολογισμού, δεν έχει διαφημιστεί

όπως θα άξιζε». Ωστόσο, θεωρεί προβληματικό το πόσο οι άνθρωποι νιώθουν ότι αν δεν βιντεοσκοπήσουν κάτι, είναι σαν να μη συνέβη. Ακόμη πιο προβληματικό είναι όταν αυτό γίνεται κατά τη διάρκεια μιας παράστασης. «Συμβαίνει συνέχεια να παρατηρώ τους θεατές να βιντεοσκοπούν σημεία από την παράσταση. Το να παραδοθούμε στη στιγμή μοιάζει πλέον κάτι ανοίκειο και ξένο».

Υπάρχουν, βέβαια, θεατρικοί χώροι όπου φαίνεται πως το κοινό συνδέεται απολύτως με τη μυσταγωγική συνθήκη του θεάτρου και άλλοι όπου πιο εύκολα οι θεατές θα σπκώσουν κινητά για φωτογραφίες και βίντεο. «Αυτό συμβαίνει περισσότερο σε παραστάσεις που είναι πιο πολύ θεάματα: υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα σε μια παράσταση που αντιμετωπίζεται ως θέαμα και μια που δεν αντιμετωπίζεται ως τέτοια», σημειώνει η κ. Μουτούση. «Στην παράσταση του Γιάννη Σκουρλέτη "Η Γυναικα και ο Ακροβάτης", όπου συμμετείχα, δεν σπκωνόταν κανένα κινητό, μόνο στο τέλος μπορεί να μας ρωτούσαν κάποιοι θεατές εάν μπορούσαν να τραβήξουν μαζί μας μια φωτογραφία. Αυτή τη συστολή που αισθάνεται ο κόσμος στους μικρούς χώρους, μακάρι να την είχαμε και στα μεγάλα θέατρα. Μου λείπει πολύ αυτό», προσθέτει.

Υπάρχει λύση;

Τι μπορεί να γίνει, λοιπόν, για να οριοθετηθεί αυτή η ψηφιακή μορφή αλληλεπίδραση μεταξύ θεατών και συντελεστών; «Πιστεύω ότι αν μιλήσουμε στον κόσμο, θα καταλάβει», υπογραμμίζει η Αμαλία Μουτούση. «Πολλοί νομίζουν ότι υπάρχει κάποιο τζάμι μεταξύ μας, σαν να ξεχνούν ότι είμαστε πραγματικοί, με τα σώματα και τις αναπνοές μας εκείνη την ώρα μπροστά τους». Η Μαρία Κεχαγιόγλου εκτιμά πως «χρειάζεται μια συλλογική συνείδηση. Το κοινό πρέπει να καταλάβει ότι δεν μπορεί να σπκώνει το κινητό ανά πάσα στιγμή. Είναι θέμα εκπαίδευσης, αγωγής». Για τον Πρόδρομο Τσινικόρνη «το story μπορεί να γίνει και μετά την παράσταση» δεν χρειάζεται να αποτυπωθεί την ώρα της υπόκρισης. Αν το έκαναν όλοι και όλες, δεν θα υπήρχαν χέρια ελεύθερα για να χειροκροτήσουν. Αυτή η ανάγκη να δείξω ότι «ήμουν εκεί, πρόλαβα, έβγαλα πρώτος story», είναι ένα πολύ χαρακτηριστικό σημείο των καιρών μας. Όπως ακριβώς όταν βγάξεις φωτογραφία το φαγητό στο εστιατόριο και το ανεβάσεις πριν προλάβει να κρυώσει».

«**Το κοινό** πρέπει να καταλάβει ότι δεν μπορεί να σπκώνει το κινητό ανά πάσα στιγμή. Είναι θέμα εκπαίδευσης, αγωγής».

Μαρία Κεχαγιόγλου

«**Επιθυμώ** με την ίδια αφοσίωση που κάνω τη δουλειά μου, να έρχονται και οι θεατές στο θέατρο έχοντας κλείσει το κινητό. Θεωρώ ασέβεια τη διάσπαση της προσήλωσής μου από το κοινό που ασχολείται με το κινητό».

Ράνια Οικονομίδου

«**Ο χαιρετισμός** είναι το επιστέγασμα αυτού που ζήσαμε μαζί το προηγούμενο δίωρο. Εμείς εκείνη τη στιγμή ευχαριστούμε τους θεατές, είναι η πρώτη φορά που έχουμε τη δυνατότητα να τους κοιτάζουμε στα μάτια, και ξαφνικά υπάρχει αυτή η διαρροή».

Αμαλία Μουτούση

«**Συμβαίνει** συνέχεια να παρατηρώ τους θεατές να βιντεοσκοπούν σημεία από την παράσταση. Το να παραδοθούμε στη στιγμή μοιάζει πλέον κάτι ανοίκειο και ξένο».

Λυγερή Μητροπούλου

ΟΛΟΤΕΛΑ ΝΕΟ TOYOTA

RAV4

Ο θρύλος επιστρέφει. Το επιβλητικό SUV design συναντά την κορυφαία τεχνολογία στη νέα γενιά του RAV4. Με Hybrid και Plug-in Hybrid κινητήρες, προσφέρει ισχυρή απόδοση, αυξημένη αποδοτικότητα και ακόμα μεγαλύτερη αυτονομία ηλεκτρικής οδήγησης – όλα όσα περιμένεις από ένα πραγματικό icon.

Κατανάλωση καυσίμου (WLTP) από 4.9 λτ./100 χλμ.
Εκπομπές CO₂ (WLTP) από 112 γρ./χλμ.

IMAGINE THE POSSIBILITIES

ΔΙΚΡΑΝ ΟΥΖΟΥΝΙΑΝ & ΣΙΑ ΛΤΔ
77774010 | www.toyota.com.cy | info@toyota-cyprus.com | [f](#) [@](#) [v](#) [in](#) ToyotaCyprus